

ALKA JOSHI

ARTISTA HENNA

NEMIRA

Absolut captivantă, de la primul capitol, la ultima pagină

REESE WITHERSPOON

„Încă o zi plină de programări pentru henna se prelungise până seara, iar eu și Malik eram amândoi epuizați. Ne-am oprit chiar la intrarea în Bazarul Orașului Roz, care prindea viață la această oră târzie: femei în sariuri imprimate alegând agrafe de păr, bărbați în *kurtha* molfăind *chaat* picant, bătrâni omorându-și timpul, cu vârfurile incandescente ale țigărilor *beedi* descriind arcuri portocalii prin noaptea întunecată. Le invidiam camaraderia simplă, libertatea cu care mișunau noaptea cei din casta muncitorilor și din cea a negustorilor. De la Separare încoace, pasajele pietonale ale vechilor străzi din Orașul Roz deveniseră mai înguste, înghesuite cum erau din ambele laturi de mici magazine improvizate, uneori neavând altceva decât un sari vechi sau o bucată de pânză drept copertină. Vechii vânzători din bazar făcuseră loc refugiaților punjabi și sindhi din vestul Pakistanului, care instalaseră tarabe unde vindeau de toate, de la mirodenii la brățări.“

ALKA JOSHI s-a născut în Rajasthan, India, iar la vârsta de nouă ani s-a mutat în Statele Unite, împreună cu familia. A studiat istoria artei la Stanford University și a urmat masteratul de scriere creativă la California College of the Arts, San Francisco. A lucrat în publicitate, ca producător, copywriter și consultant de marketing, înainte să-și deschidă propria agenție. *Artista henna* (*The Henna Artist*, 2020) este romanul ei de debut, lansat chiar la începutul pandemiei și devenit una dintre primele cărți promovate exclusiv virtual. În prezent, Alka Joshi trăiește în California și se pregătește de lansarea celui de-al doilea roman al său, *The Secret Keeper of Jaipur*, în 2021 – continuarea poveștii de succes începută cu *The Henna Artist*.

ALKA JOSHI

ARTISTA HENNA

Traducere din limba engleză de
ADRIANA VOICU

NEMIRA

Ilustrația copertei: *A Woman travelling in Indian Palace* © Redtea/ E+/Getty Images

Cover Art: © 2020 by Harlequin Enterprises ULC

Prepress: Alexandru CSUKOR

Redactor: Anca BACIU

Tehnoredactor: Magda BITAY

Lector: Rodica CREȚU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

JOSHI, ALKA

Artista henna / Alka Joshi; trad. din lb. engleză: –

București : Nemira Publishing House, 2021

ISBN 978-606-43-1047-7

I. Voicu, Adriana (trad.)

821.111

Alka Joshi

THE HENNA ARTIST

Copyright © 2020 by Alka Joshi

All rights reserved including the right of reproduction in whole, or in part in any form.

This edition is published by arrangement with Harlequin Books S.A.

This is a work of fiction. Names, characters, places and incidents are either the product of the author's imagination, or are used fictitiously, and any resemblance to actual persons, living or dead, business establishments, events, or locales are entirely coincidental.

© Nemira, 2021

Tiparul executat de tipografia EVEREST

Orice reproducere, totală sau parțială,
a acestei lucrări și închirierea acestei cărți
fără acordul scris al editorului sunt strict interzise
și se pedepsesc conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-43-1047-7

*Mamei mele, Sudha Latika Joshi,
care mi-a susținut aprig independența.*

*Tatălui meu, Ramesh Chandra Joshi,
care îmi cânta cel mai dulce cântec de leagăn.*

*Călătorul trebuie să bată
la toate ușile străine ca să ajungă la a lui,
iar omul trebuie să rătăcească prin toate lumile din afară
ca să ajungă în cele din urmă la cel mai lăuntric altar.*

Din poezia *Journey Home*,
de RABINDRANATH TAGORE

*Când Zeița Bogăției vine să te binecuvânteze,
nu pleci din încăpere ca să te speli pe față.*

PROVERB HINDUS

Personaje care apar în roman

Lakshmi Shastri: 30 de ani, tatuatoare cu henna în orașul Jaipur

Radha: sora în vârstă de 13 ani a lui Lakshmi, născută după plecarea din sat a acesteia

Malik: servitorul lui Lakshmi, în vârstă de 7 sau 8 ani (nici el nu știe exact); locuiește în zona veche și suprapopulată a orașului, împreună cu mătușa și verii lui musulmani

Parvati Singh: doamnă din înalta societate, 35 de ani, soția lui Samir Singh, mama lui Ravi și Govind Singh, rudă îndepărtată a familiei regale din Jaipur

Samir Singh: arhitect de renume, dintr-o familie Rajput aparținând unei caste superioare, soțul lui Parvati Singh și tatăl lui Ravi și al lui Govind Singh

Ravi Singh: 17 ani, fiul lui Parvati și al lui Samir Singh, intern la Colegiul Mayo (aflat la câteva ore distanță de Jaipur)

Lala: servitoare, necăsătorită, aflată de mulți ani în slujba familiei Singh

Sheela Sharma: 15 ani, fiica doamnei și domnului V.M. Sharma, un cuplu bogat de brahmani cu origine umilă

Domnul V.M. Sharma: contractor oficial al familiei regale din Jaipur, soțul doamnei Sharma, tată a patru copii, printre care fiica cea mai mică, Sheela Sharma

Jay Kumar: prieten cu Samir Singh din vremea studenției la Oxford, medic practicant în Shimla (la poalele munților Himalaya, la 11 ore de mers cu mașina de Jaipur)

Doamna Iyengar: gazda din Jaipur a lui Lakshmi

Domnul Pandey: vecinul lui Lakshmi, și el chiriaș al doamnei Iyengar, profesorul de muzică al Sheelei Sharma

Hari Shastri: soțul lui Lakshmi, pe care aceasta l-a părăsit

Saas: înseamnă „soacră” în hindi; când Lakshmi vorbește despre *saas* a ei, se referă la mama lui Hari. Atunci când o femeie se adresează direct soacrei, folosește apelativul respectuos „Saasuji”

Doamna Joyce Harris: tânără englezoaică, soția unui ofițer britanic aparținând echipei de tranziție din Jaipur care asigură predarea autorității asupra Indiei Britanice

Doamna Jeremy Harris: soacra lui Joyce Harris

Pitaji: înseamnă „tată” în hindi

Maa: înseamnă „mamă” în hindi

Munchi: bătrân din satul lui Lakshmi, care a învățat-o pe ea să deseneze și pe Radha cum să amestece vopselele

Kanta Agarwal: soția lui Manu Agarwal, 26 de ani, școlită în Anglia, provenind dintr-o familie de literați din Calcutta

Manu Agarwal: director administrativ al familiei regale din Jaipur, căsătorit cu Kanta, cu studii în Anglia. Înrudit cu familia Sharma

Baju: un bătrân servitor al cuplului Kanta și Manu Agarwal

Maharajahul Jaipurului: titulatură pur simbolică în India, după obținerea independenței; capul familiei regale a orașului, deține o mare avere constând în terenuri și bani, precum și numeroase palate în Jaipur

Naraya: contractorul casei celei noi din Jaipur a lui Lakshmi

Maharani Indira: mama vitregă a maharajahului, soție a defunctului maharajah al Jaipurului, fără copii, numită și regina văduvă

Maharani Latika: soția actualului maharajah, 31 de ani, școlită în Elveția

Madho Singh: papagalul lui Maharani Indira

Geeta: văduvă, actuala iubită a lui Samir Singh

Doamna Patel: una din clientele fidele ale lui Lakshmi, proprietară a unui hotel

Un glosar de termeni din hindi, franceză și engleză este disponibil la finalul volumului.

PROLOG

Ajar, statul Uttar Pradesh, India

Septembrie 1955

Picioarele ei pășesc ușor pe pământul tare, tălpile bătucite nu simt pietricelele mărunte și crustele de noroi de pe malul râului. Pe creștetul capului cumpănește un *mukti*, același chiup de lut pe care îl folosește în fiecare zi ca să care apă de la fântână. Astăzi, în loc de apă, fata duce în chiup toată averea ei: un al doilea rând de haine – jupă și bluză – lângă sari-ul de nuntă al mamei, *Povestirile despre Krishna*, din care tatăl ei obișnuia să-i citească, cu filele ajunse, după atâția ani, fine ca borangicul, și scrisoarea sosită dimineață din Jaipur.

Când aude în depărtare vocile femeilor din sat, fata șovăie. Clevetitoarele flecăresc, povestesc câte și mai câte și fac haz în timp ce spală sari-uri, veste, jupe și pânze de *dhoti*. Dar fata știe bine că atunci când au să dea cu ochii de ea au să se oprească să se holbeze sau să scuipe în pământ, rugându-l pe Dumnezeu să le apere de Piaza-rea. Se gândește la scrisoare, aflată la adăpost în *mutki*, și își zice: *N-au decât. Va fi pentru ultima oară.*

Chiar ieri femeile îl sâcâiau pe primar: *De ce mai trăiește Piaza-rea în coliba învățătorului, când avem nevoie de colibă pentru dascălul cel nou?* Neîndrăznind să scoată un sunet de teamă că aveau să intre

după ea și să o scoată afară de păr, fata rămăsese încremenită între cei patru pereți de pământ. Nu mai avea cine s-o apere acum. Săptămâna trecută, trupul mamei sale fusese ars laolaltă cu oasele altor animale moarte – rugul funerar al săracilor. Tatăl ei, fostul învățător al școlii, le părăsise în urmă cu șase luni și, la scurt timp după aceea, se înecase într-un ochi de apă deloc adânc, undeva lângă malul râului, fiind atât de beat că probabil nici nu simțise împunsătura morții.

Toată săptămâna dinainte, fata îl așteptase la marginea satului pe poștaș, care venea când și când cu bicicleta din satul vecin. Azi-dimineață, de cum l-a zărit, a țâșnit din ascunzătoare, făcându-l să tresară, și l-a întrebat dacă nu a sosit vreo scrisoare pentru familia ei. Poștașul s-a încruntat și și-a mușcat obrazul pe dinăuntru, pe când ochii lui apoși o măsurau prin lentilele groase ale ochelarilor. Se vedea că îi era milă de ea, dar era și înciudat, fiindcă îi cerea ceva ce ar fi trebuit să primească doar primarul. Ea însă i-a înfruntat privirea fără să clipească. Când i-a predat în cele din urmă plicul gros din hârtie cerată adresat părinților ei, a făcut-o în grabă, fără să o privească, și a plecat pedalând cât putea de repede.

Acum, mergând mândră, cu fruntea sus, trece pe lângă femeile de pe malul râului. Toate se holbează la ea. Își simte inima zbătându-se nebunește în piept, dar trece mai departe, dreaptă ca o trestie de zahăr, cu *mukti* pe cap, ca și când s-ar duce la fântâna din câmp, la două mile depărtare de sat, singura pe care are voie s-o folosească.

Clevetitoarele nu mai șușotesc, ci strigă una către celalaltă: *Ia uite-o pe Piazza-rea! În anul când s-a născut, lăcustele au mâncat tot grâul! Soră-sa mai mare și-a părăsit bărbatul și dusă a fost! Mai mare rușinea! În același an, mama ei a orbit! Iar tată-său s-a apucat de băutură! Ce scârbavnic! Chiar și pielea și ochii ei au o culoare ciudată. Numai englezii au ochi albaștri. E măcar una de-a noastră, din satul ăsta?*

Fata se gândește des la această soră mai mare despre care vorbesc femeile. Cea a cărei față o vede doar ca o umbră în visele ei, a cărei

existență părinții ei nu au recunoscut-o niciodată. Clevetitoarele spun că a plecat din sat în urmă cu treisprezece ani. De ce? Unde s-a dus? Cum a scăpat ea dintr-un loc în care clevetitorii își urmăresc fiecare mișcare? Oare a plecat în toiul nopții, când vacile și caprele dormeau? Se zice că a furat bani, dar nimeni din sat nu are bani. Cu ce s-a hrănit? Unii spun că s-a îmbrăcat în bărbat, ca să nu fie oprită pe drum. Alții zic că a fugit cu un băiat de la circ și își ducea traiul ca dansatoare în Cartierul Plăcerilor, aflat departe, în Agra.

Acum trei zile, bătrânul Munchi, cel beteag de un picior – singurul ei prieten din sat –, a prevenit-o că, dacă nu eliberează coliba, primarul va insista să o mărite cu un agricultor văduv sau îi va cere să părăsească satul. „Nu ți-a mai rămas nimic de făcut aici“, spusese Munchi-ji. Dar cum ar putea să plece – o fată orfană de treisprezece ani, fără familie și fără bani? Munchi-ji i-a zis: „Ai curaj, *bheti*.“ El i-a spus unde să-l găsească pe cumnatul ei, soțul pe care sora ei mai mare îl părăsise cu mulți ani în urmă și care trăia într-un sat din apropiere. Poate că el ar putea s-o ajute să-și găsească sora. „De ce nu pot rămâne cu tine?“, întrebase ea. „Nu se cuvine“, a răspuns blând bătrânul. El își câștiga traiul pictând imagini pe scheletele frunzelor de *peepal*. Ca s-o consoleze, i-a dăruit o pictură. Supărată, mai-mai să i-o arunce în față, când a văzut că imaginea îl reprezenta pe Stăpânul Krishna, hrănind-o cu mango pe consoarta lui, Radha, al cărei nume îl purta. Era cel mai frumos dar pe care îl primise vreodată.

Radha rărește pasul când se apropie de aria satului. Patru tauri înjugați laolaltă se mișcă în cerc în jurul unei pietre mari și plate, măcinând grâul. Prem, care are grijă de tauri, doarme cu spatele sprijinit de colibă. Fără a face zgomot, fata trece iute pe lângă el, îndreptându-se spre cărarea îngustă care duce la templul lui Ganesh-ji. Altarul are o arcadă zvultă și, înăuntru, o statuie a Stăpânului Ganesh. În jurul picioarelor Zeului Elefant sunt așezate daruri: o nucă de cocos tânără, crăițe, o ulcea plină cu *ghee*, felii de

mango. Dintr-un con de tămâie din lemn de santal se înalță o șuviță vlăguită de fum.

Fata așază pictura lui Krishna făcută de Munchi-ji în fața lui Ganesh-ji, Cel Care Înlătură Toate Obstacolele, și îl roagă să alunge blestemul care a făcut-o Piază-reă.

Când ajunge în satul cumnatului ei, aflat la zece mile spre vest, este aproape seară și soarele s-a apropiat de linia orizontului. Fata transpiră prin bluza de bumbac. Picioarele și gleznele îi sunt pline de praf, gura uscată.

Este precaută când intră în sat. Se pitește printre arbuști și se ascunde în spatele copacilor. Știe că o fată singură nu va fi tratată cu bunătațe. Caută un bărbat care arată ca cel descris de Munchi-ji.

Îl zărește. Uite-l, stă pe vine sub arborele banian, cu fața spre ea. Cumnatul ei.

Are părul des, slinos și negru ca tăciunele. O cicatrice lungă și zgrunțuroasă șerpuiește de sub buza de jos până la bărbie. Nu este tânăr, dar nici bătrân. Cămașa cu buzunare pe piept îi e pătată cu curry, iar pe *dhoti* are dăre de praf.

Pe urmă o bagă de seamă pe femeia așezată pe vine pe pământ în fața bărbatului. Își sprijină cotul cu cealaltă mână, iar antebrațul îi atârână într-un unghi nefiresc. Are capul complet acoperit sub *pallu* și vorbește cu bărbatul încet și molcom. Radha se uită, întrebându-se dacă nu cumva cumnatul ei și-a luat altă soție.

Culege de jos o pietricică și o aruncă spre el. Nu-l nimereste. A doua oară îl lovește în coapsă, dar el doar dă din mână, ca atunci când alungi o insectă. O ascultă atent pe femeie. Radha continuă să arunce cu pietricele, reușind să-l lovească de mai multe ori. În cele din urmă, el își înalță capul și se uită în jur.

Radha iese la loc deschis, ca să o poată vedea.

Bărbatul face ochii mari, de parcă ar privi o fantomă.

Lakshmi? rostește el întrebător.

PARTEA ÎNTÂI

Jaipur, statul Rajasthan, India
15 noiembrie 1955

Independența a schimbat totul și nimic. La opt ani de la plecarea britanicilor, aveam acum școli de stat gratuite, apă curentă și drumuri pavate. Dar mie orașul Jaipur mi se părea la fel ca acum zece ani, când am călcat prima oară pe pământul lui colbuit. În drum spre prima clientă programată în acea dimineață, eu și Malik aproape că ne-am ciocnit de un bărbat care căra saci de ciment pe cap, când o bicicletă ne-a tăiat calea. Din pricina biciclistului, care ducea sub braț o scară de doi metri, o birjă s-a șters în treacăt de un porc, care a zbughit-o guițând pe o uliță îngustă. La un moment dat, ne-am tras la o parte și am așteptat să treacă un grup gălăgios de *hijras*¹. Bărbații îmbrăcați în sari și cu buzele vopsite cu ruj cântau și dansau în fața unei case, pentru a binecuvânta nașterea unui băiețel. Atât de obișnuiți eram cu mirosurile orașului – balebă de

¹ Considerate „al treilea gen” în India, aceste persoane intersex trăiesc în comunități organizate, conduse de un guru, și aparțin unei caste separate. Sunt invitați să cânte și să danseze la diverse ceremonii (n. tr.).

vacă, foc arzând în vetre, ulei de păr din nucă de cocos, tămâie din lemn de santal și urină –, încât aproape că nu le băgam de seamă.

Ceva însă tot se schimbase odată cu proclamarea independenței, și anume oamenii noștri. Se vedea după cum stăteau, cu pieptul bombat, de parcă în sfârșit își puteau permite să respire. Se vedea după cum mergeau – hotărâți și țațoși – spre templele lor. După felul în care se târguia – mai îndrăzneț decât înainte – cu vânzătorii din bazar.

Malik a fluierat după o *tonga*. Era un băiețel de-o șchioapă și subțire ca trestia. Șuieratul lui, atât de puternic cât să se audă până în Bombay, mă surprindea întotdeauna. A urcat în birjă sufertașele grele, iar *tonga-walla* ne-a dus, oțărât, la numai cinci străzi distanță, până la proprietatea familiei Singh. Portarul ne-a urmărit din priviri pe când coboram din șaretă.

Înainte de independență, majoritatea familiilor din Jaipur trăiau înghesuite în locuințe familiale din centrul vechi, numit Orașul Roz. Dar cei din familia Singh trăiau de generații pe un domeniu întins, dincolo de zidurile orașului. Făceau parte din clasa conducătoare – rajahi și prinți locali, ofițeri superiori –, obișnuită să se bucure de privilegii, în timpul și chiar după guvernarea britanică. Reședința familiei Singh era situată pe un bulevard larg, străjuit de arbori *peepal*. Ziduri înalte de trei metri, cu cioburi de sticlă înfipite pe coamă, ascundeau vederii vila înălțată pe două niveluri. O terasă de marmură, îmbrăcată în bougainvillea și iasomie, înconjura fațada și laturile fiecărui etaj, răcorind casa pe timpul verii, când în Jaipur căldura putea fi la fel de mare ca într-un cuptor tandoori.

Urmăriți din priviri de *chowkidar* în timp ce coboram din șaretă, am descărcat apoi și bagajul. Malik a rămas la o bârfă cu portarul, iar eu am pornit pe cărarea pavată cu piatră, flancată de peluze mari și bine îngrijite, și am urcat treptele de piatră spre veranda lui Parvati Singh.

În această după-amiază de noiembrie, aerul era răcoros, dar umed. Lala, cea mai veche servitoare a lui Parvati Singh și dădaca fiilor ei, m-a întâmpinat la ușă. Și-a acoperit creștetul cu capătul sariului, în semn de respect.

Am zâmbit și am salutat-o împreunându-mi mâinile.

– Folosești uleiul ăla de magnolie, Lala?

La ultima vizită, îi strecurasem o sticlută cu remediul meu pentru tălpi crăpate.

Și-a ascuns un zâmbet sub *pallu*, în timp ce a întins înainte piciorul desculț și l-a răsucit, ca să-mi arate călcâiul neted.

– *Hahn-ji*, a zis râzând ușor.

– *Shabash*, am felicitat-o. Și nepoata ce-ți mai face?

Lala o adusese pe nepoata ei de cincisprezece ani să lucreze în gospodăria familiei Singh în urmă cu șase luni.

Fruntea bătrânei s-a încrețit și zâmbetul i s-a stins. Dar, când să deschidă gura ca să răspundă, stăpâna ei a strigat din casă:

– Lakshmi, tu ești?

Lala și-a schimbat iute expresia, a zâmbit mai mult de formă și a răspuns cu o înclinare a capului: *e bine*. Întorcându-se spre bucătărie, m-a lăsat să mă descurc singură până la dormitorul lui Parvati, unde mai fusesem de multe ori înainte.

Parvati era la biroul ei din lemn de trandafir. Și-a verificat ceasul subțire de aur înainte de a se întoarce la scrisoarea pe care o scria. Strictă în privința punctualității, nu suporta ca ceilalți să întârzie. Eu în schimb eram obișnuită să aștept în timp ce ea îi scria la repezeală un bilet lui Nehruji¹ ori termina o convorbire telefonică cu un membru al Ligii Indo-Sovietice.

¹ Jawaharlal Nehru (1889–1964) a fost un conducător al luptei pentru independența Indiei și cel dintâi prim-ministru al țării după dobândirea independenței (n. tr.).

Mi-am lăsat jos sufertașele și am aranjat pernele pe divanul de mătase crem al lui Parvati pe când aceasta sigila scrisoarea, chemând-o apoi pe Lala.

În locul bătrânei servitoare a apărut nepoata ei. Își ținea în po-dea ochii mari și întunecați și mâinile încleștate dinainte.

Sprâncenele lui Parvati s-au încruntat. A măsurat-o pe fată din priviri și, după o pauză de numai o clipă, a spus:

– Va veni un oaspete la prânz. Ai grijă să avem *boondi raita*.

Fata s-a albit la față și arăta de parcă îi venea să vomite.

– Nu avem iaurt proaspăt, *Mem Sahib*.

– De ce?

Fata și-a mutat stânjenită greutatea de pe un picior pe celălalt. Ochii ei căutau un răspuns în desenul din covorul turcesc, în fotografia înrămată a premierului, în oglinzile vitrinei pentru băuturi.

Când Parvati a vorbit din nou, cuvintele ei erau ca sticla, limpezi și tăioase.

– Vezi să avem *boondi raita* la prânz.

Fetei îi tremura buza de jos. M-a privit rugător. M-am mutat la ferestrele care dădeau spre grădina din spate. Parvati era și stăpâna mea și nu puteam s-o ajut pe fată mai mult decât ar fi putut s-o facă pielea de tigru întinsă pe perete.

– Astăzi să servească Lala ceaiul.

Parvati a expediat-o pe fată și s-a așezat comod pe divan. Acum puteam începe să-i aplic henna. Mi-am luat locul obișnuit la celălalt capăt al canapelei și i-am luat mâinile în ale mele.

Înainte să vin eu în Jaipur, doamnele mele se foloseau de serviciile femeilor din casta Shudra pentru a-și tatua cu henna mâinile și picioarele. Dar Shudra era o castă inferioară și femeile pictau ce văzuseră și ele mai înainte la mamele lor: puncte simple, liniuțe, triunghiuri. Atât cât să-și asigure un venit infim. Modelele mele erau mai complicate; povesteau despre femeile pe care le serveam. Pasta mea de henna era mai fină și mai mătăsoasă decât amestecul

folosit de femeile Shudra. Aveam grijă să masez pielea doamnelor mele cu o loțiune din lămâie și zahăr înainte de a aplica henna, așa încât desenul imprimat să dureze săptămâni întregi. Cu cât henna era mai întunecată, cu atât era mai iubită femeia de către soțul ei – sau cel puțin așa credeau clientele mele –, și modelele mele bogate, de culoarea scorțișoarei, nu dezamăgeau niciodată. Cu timpul, clientele mele ajunseseră să creadă că tatuajele mele cu henna puteau să-i aducă pe soții umblăreți înapoi în paturile lor sau să facă să apară un copil din pânțele lor. Din acest motiv puteam să cer de zece ori mai mulți bani decât femeile Shudra. Și să-i și capăt.

Chiar și Parvati pune nașterea fiului ei mai mic pe seama artei mele. Fusese prima mea clientă în Jaipur. Când a rămas gravidă, mi-am văzut paginile carnetului cu programări umplându-se cu numele cunoștințelor ei – elita orașului.

Acum, pe când henna de pe mâinile ei se usca și eu începusem să-i pictez picioarele, Parvati s-a aplecat înainte ca să se uite, până când capetele noastre aproape că s-au atins și i-am simțit respirația dulce de la aroma nucii de betel. Ofratul ei cald mi-a atins obrazul.

– Îmi spui că nu ai fost niciodată în afara Indiei, dar eu am văzut această frunză de smochin doar în Istanbul.

Mi s-a tăiat respirația și, o clipă, m-a cuprins din nou vechea spaimă. Pe picioarele lui Parvati desenasem frunzele smochinului turcesc – atât de diferit de ruda lui din Rajasthan, banianul, al cărui fruct meschin era bun doar pentru păsări. Pe tălpile ei pictam, menită să fie văzută doar de ochii unui soț, o smochină mare, rotofeie și senzuală, despicate în jumătate.

Am zâmbit când i-am întâlnit privirea și i-am împins ușor umărul înapoi pe pernele divanului. Arcuind o sprânceană, am spus:

– Asta va observa soțul tău? Că smochinele sunt turcești?

Am scos o oglindă din sacul de umăr și am ținut-o în dreptul arcului tălpii drepte, astfel încât să poată vedea viespea minusculă pe care o pictasem lângă smochină.

– Soțul tău știe, de bună seamă, că fiecare smochină are nevoie de o viespe anume ca să fertilizeze floarea în profunzimea ei.

Sprâncenele i s-au ridicat a mirare. Buzele ei, colorate într-o nuanță închisă de prună, s-au întredeschis. A râs, un hohot sănătos care a zgâlțâit divanul. Parvati era o femeie arătoasă, cu ochi frumoși și gură generoasă, cu buza de sus mai plină decât cea de jos. Sariurile ei de culoarea pietrelor prețioase, precum cel de mătase mov pe care îl purta astăzi, îi luminau tenul.

Și-a șters colțurile ochilor cu capătul sariului.

– *Shabash*, Lakshmi! a exclamat. Întotdeauna în zilele în care mă pictezi cu henna, Samir nu se dezlipește de patul meu.

Glasul ei aducea amintirea unei după-amiezi petrecute în așternuturi răcoroase de bumbac, cu coapsele calde ale soțului ei lipite de ale sale.

Cu un efort, am alungat imaginea din minte.

– Așa și trebuie să fie, am murmurat înainte de a-mi relua lucrul pe arcul tălpii ei, o zonă sensibilă pentru majoritatea femeilor. Dar ea era obișnuită cu felul cum lucram, astfel încât să nu-mi clatine niciodată condeiul.

Parvati a chicotit.

– Așadar, frunzele de smochin turcesc rămân un mister, la fel ca ochii tăi albaștri și pielea deschisă la culoare.

În cei zece ani de când o serveam, Parvati nu abandonase acest subiect. India era o țară a irișilor negri ca tăciunele. Ochii albaștri cereau o explicație. Aveam oare un trecut sordid? Un tată european? Sau, mai rău, o mamă anglo-indiană? Aveam treizeci de ani, mă născusem pe vremea stăpânirii britanice și eram obișnuită cu remarcile răutăcioase la adresa genealogiei mele. Nu mă lăsam niciodată provocată de comentariile lui Parvati.

Am înfășurat o cârpă umedă peste vasul cu henna și mi-am turnat în palmă niște ulei de cuișoare dintr-o sticlă. Mi-am frecat

palmele una de alta pentru a încălzi uleiul, apoi m-am întins spre ea, ca să-i îndepărtez de pe mâini pasta de henna uscată.

– Închipuie-ți, *Ji*, că poate o străbună a mea a fost sedusă de Marco Polo. Sau de Alexandru cel Mare.

În timp ce-i masam degetele, fărâme de pastă uscată de henna cădeau pe prosopul de dedesubt. Modelul pe care îl pictasem pe mâinile ei a început să iasă la iveală.

– La fel ca dumitale, s-ar putea să-mi curgă și mie sânge de războinic prin vine.

– Vai, Lakshmi, fii serioasă!

Cerceii ei în formă de clopot, din aur și perle, dansau veseli pe când ea râdea din nou în hohote. Eu și Parvati ne născuserăm în sânul celor mai înalte două caste hinduse, ea era Kshatriya, și eu, Brahman. Dar ea nu se putea hotărî să mă trateze ca pe un egal, pentru că atingeam picioarele doamnelor în timp ce le pictam cu henna. Picioarele erau considerate impure, demne de a fi atinse doar de Shudra, o castă inferioară. Așadar, chiar dacă cei din casta ei se bazaseră pe ai mei secole de-a rândul pentru a le educa copiii și a îndeplini ritualuri spirituale, în ochii elitei din Jaipur eu eram acum decăzută din casta brahmanilor.

Dar femeile ca Parvati plăteau bine. Nu am dat atenție înțepăturilor ei și mi-am văzut mai departe de treabă, ștergându-i de pe mâini resturile de pastă de henna. De-a lungul timpului economisem mulți bani și eram foarte aproape de a obține ceea ce îmi doream – o casă a mea. Avea să aibă podele de marmură, ca să-mi răcoresc picioarele după o zi de bătut orașul pe jos dintr-un capăt într-altul. Și apă câtă voiam, în loc să fiu nevoită să mă milogesc de gazda mea ca să-mi umple un *mutki*. O ușă la intrare a cărei cheie s-o am numai eu. O casă din care nimeni să nu mă poată forța să plec. La vârsta de cincisprezece ani fusesem gonită din satul meu ca să mă căsătoresc, când părinții nu și-au mai permis să mă hrănească. Acum puteam să-i hrănesc și să-i îngrijesc eu pe ei. Nu dăduseră

vreun semn la niciuna dintre scrisori și nici la darurile în bani trimise de mine de-a lungul anilor, dar oare nu aveau să se răzgândească și să vină în Jaipur, acum că le ofeream un adăpost chiar în casa mea? Părinții mei aveau să vadă în sfârșit că totul se terminase cu bine. Până când aveam să fim din nou împreună, trebuia să-mi stăpânesc sentimentul de mândrie. Nu spusese Gandhi-ji că, dacă cerem ochi pentru ochi, vom ajunge orbi cu toții?

Zgomotul de sticlă spartă ne-a făcut să tresărim. Am văzut o minge de crichet rostogolindu-se pe covor și oprindu-se în fața divanului. O clipă mai târziu, Ravi, fiul cel mare al lui Parvati, a intrat pe ușa dinspre terasă, aducând cu el frigul zilei de noiembrie.

– *Bheta!* Închide ușa aia imediat!

Ravi a zâmbit larg.

– Am aruncat o minge cu efect și Govind nu era pregătit pentru ea. A zărit mingea lângă divan și a cules-o de jos.

– El este mult mai mic decât tine, Ravi.

Parvati era îngăduitoare cu fiii ei, în special cu fiul cel mic, Govind, copilul care, în opinia ei, era cu siguranță rezultatul tarujelor mele cu henna (iar eu nu făcusem nimic să contrazic ideea asta).

De când îl văzusem ultima oară, Ravi crescuse și se lățise în umeri. Bărbia și maxilarul pătrat, la fel ca ale tatălui său, erau acum întunecate. Începuse, de bună seamă, să se radă. Cu tenul trandafiriu și genele lungi moștenite de la mama sa, era aproape frumușel.

A aruncat mingea în aer și a prins-o cu o mână la spate.

– Avem ceai?

Vorbele ar fi putut la fel de bine să fie rostite de tatăl lui, atât de mult semăna engleza lor de pension.

Parvati a scuturat clopoțelul de argint pe care îl ținea lângă divan.

– Tu și Govind vă beți ceaiul pe teren. Și anunță-l pe *chowki-dar* că avem nevoie de un geamgiu să înlocuiască ochiul de geam.

Ravi ne-a aruncat un zâmbet larg și, pe când ieșea din încăpere, mi-a făcut cu ochiul. A închis ușa atât de neglijent, încât a mai căzut o bucată de geam. L-am privit cum alerga grațios traversând peluza. Trei grădinari, cu capetele înfășurate în fulare, pliveau, u dau și tundeau tufe de hibiscus și vițe de caprifoi în grădina din spate.

Apariția lui Ravi constituia elementul de legătură perfect către ceea ce venisem să pun la cale aici. Totuși trebuia să înaintez cu prudență.

– A venit acasă de la internat?

– *Hahn*. Am vrut ca Ravi să mă ajute să inaugurez noua *gymkhana*. Doar îl cunoști pe *Nehru-ji* – știi cât de mult vrea să modernizeze India.

A oftat și și-a lăsat capul pe pernă, de parcă era asaltată zilnic de telefoane din partea prim-ministrului. Și, din câte știam, așa și era.

Lala a intrat cu o tavă de ceai din argint. În timp ce scoteam dintr-unul din vase gustările sărate pe care le gătisem special pentru Parvati, am auzit-o zicându-i bătrânei:

– Nu ți-am spus să o trimiți de aici?

Glasul îi era încărcat de reproș.

Slujitoarea și-a împreunat rugător mâinile, ducându-le la buze.

– Nepoata mea nu are unde să se ducă. Acum numai pe mine mă are. Vă rog, *Ji*. Suntem la mila dumneavoastră. Nu vreți să vă mai gândiți?

Nu o văzusem niciodată pe Lala atât de abătută. M-am întors cu spatele, temându-mă că era pe cale să cadă în genunchi. Pe o măsută de lângă patul cu baldachin era așezat un altar închinat Stăpânului Ganesh. O ghirlandă de gardenii și alta din frunze de *tulsi* erau aranjate în jurul statuii, în fața căreia ardea o *diya*. Pe cât de modernă îi plăcea să se înfățișeze, Parvati își petrecea fiecare dimineață rugându-se zeilor. Și eu mă rugam pe vremuri patroanei mele, Lakshmi, zeița frumuseții și a bogăției. Lui *Maa* îi plăcea tare mult să recite povestea țaranului brahman care i-a oferit zeiței

singura lui avere, coasa lui. Drept recunoștință, ea i-a dăruit țărânului un coș fermecat, din care ieșea mâncare oricând dorea. Dar asta era doar o poveste, la fel de adevărată ca oricare alta spusă de *Maa* și, la șaptesprezece ani, am întors spatele zeilor, la fel cum m-am întors acum cu spatele la altarul lui Ganesh.

Parvati se adresa încă Lalei.

– N-aș vrea să te pierd și pe tine, Lala. Ai grijă ca fata să plece chiar azi.

S-a holbat la ea până când slujnica și-a plecat privirea, cu umerii gârboviți.

Am urmărit-o din ochi pe Lala pe când ieșea din cameră. Nu a ridicat privirea din pământ. Mă întrebam ce făcuse nepoata ei de o înfuriase atât de rău pe stăpână.

Parvati a întins mâna după ceașcă și farfurioară, semn că trebuia să fac și eu la fel. Serviciul de ceai era din cele îndrăgite de englezi, înfățișând femei în rochii cu corset, bărbați în pantaloni bufanți, fete cu părul buclat îmbrăcate în rochițe. Înainte de independență, aceste obiecte arătau admirația doamnelor mele pentru britanici. Acum arătau disprețul. Doamnele mele nu schimbaseră altceva decât motivele ostentației. Dacă învășasem ceva de la ele, era zicala asta: numai un prost trăiește în apă și se pune rău cu crocodilul.

Am luat o înghițitură de ceai și am ridicat din sprâncene.

– Fiul dumitale s-a făcut o frumusețe de flăcău.

– Spre deosebire de băiatul familiei Rao, care se crede playboy-ul Rajasthanului.

Parvati, ca și celelalte doamne ale mele, îmi spunea lucruri pe care nu le-ar fi împărtășit niciodată uneia de rangul ei. Eu nu aveam copii și, prin urmare, eram o ființă demnă de milă, față de care ele se puteau simți superioare. La cei treizeci de ani ai mei, nu eram nici o fetișcană fără minte, nici o matroană clevetitoare. Doamnele mele trăiau de multă vreme cu ideea că soțul meu mă părăsise – o presupunere pe care eu nu mă străduisem să o contrazic. Încă

purtam *bindi* pe frunte, punctul de carmin care făcea cunoscut lumii că sunt căsătorită. Fără acest portofoliu de acreditări nu mi s-ar fi îngăduit niciodată să fiu confidenta doamnelor mele, nici să pun piciorul în dormitoare precum cel în care mă găseam acum, cu tălpile așezate pe marmură roz de Salumbar și cu stăpâna stând lângă mine, pe un divan din lemn de trandafir.

Am mai sorbit o dată din ceai.

– Să găsești perechea perfectă pentru un fiu atât de perfect! Zău că nu te invidiez.

– Are doar șaptesprezece ani. La doisprezece ani mi l-a răpit Colegiul Mayo. Peste un an mi-l va răpi Oxfordul. Să-l pierd și în favoarea unei soții? Nu suport să mă gândesc la asta acum.

Mi-am aranjat sariul.

– E o atitudine inteligentă. Mă tem ca familia Dutt să nu se fi grăbit prea tare.

I-am surprins licărirea din ochi.

– Adică?

– Ei bine, am continuat, tocmai au aranjat ca fiul lor să se însoare cu fiica soților Kumar. O știi, nu? Cea cu alunița pe obraz. Bineînțeles, căsătoria va fi amânată până când își termină studiile.

M-am uitat pe fereastră la fiii ei, îmbrăcați în echipamentul alb de crichet.

– Cei buni se dau ca pâinea caldă. Când un fiu pleacă în Marea Britanie sau în America, părinții își fac griji că va veni acasă cu o soție care nu știe o boabă de hindi.

– Chiar așa. Cele mai fericite căsătorii sunt când părinții aleg fata. Uită-te la mine și la Samir.

Aș fi putut să spun ceva, dar nu am spus. În schimb, m-am arătat concentrată asupra ceaiului, suflând în el de zor.

– Am mai auzit că fiica soților Akbar a fost făgăduită băiatului lui Muhammad Ismail. Unul dintre colegii lui Ravi, nu-i așa?

Am mai luat o înghițitură, în timp ce înfruntam privirea lui Parvati.

Deodată s-a încordat puțin și s-a uitat pe fereastră. Pe peluză, nepoata Lalei le servea băieților ceaiul. Ravi a vorbit cu ea și a apăsător ușurel cu degetul pe nas, o dată, în joacă, făcând-o pe fată să se pună pe chicotit.

Parvati s-a încruntat. Fără să-și ia ochii de la scena de afară, s-a înclinat spre mine, încet, ca o păsărică, semn că voia s-o hrănesc. I-am pus pe limbă un *namkeen*, cel pe care îl făcusem de dimineață, asezonat cu pătrunjel.

Ca toate doamnele mele, Parvati nici nu bănuia că ingredientele din bunătățile mele, combinate cu ceea ce desenam pe mâini și pe picioare, îi alimentau ei dorința și soțului ei, libidoul.

După o clipă s-a întors cu spatele spre fereastră și și-a așezat delicat ceașca pe masă.

– Dacă aş vrea să-i caut o soție – și nu spun că vreau...

Și-a atins gura cu un șervețel.

– Ai avea pe cineva în minte?

– Sunt multe fete în Jaipur, după cum știi, și ai de unde alege, am zis, zâmbind peste marginea ceștii. Dar Ravi nu este un băiat oarecare.

Când s-a întors să se uite din nou la fiii ei, nepoata Lalei nu mai era acolo. Fața lui Parvati s-a destins.

– Când îi cer, Ravi pleacă întotdeauna de la internat. Ce rost mai are să-l trimitem de acasă, zice Samir.

A râs ușor.

– Dar mi-e dor de el. Govind îi simte și el lipsa. Avea doar trei ani când l-am dat pe Ravi la internat.

A ridicat ceainicul și și-a turnat încă o ceașcă de ceai.

– Ai auzit ceva despre fiica lui Rai Singh? Se spune că este o frumusețe.

– Din păcate, chiar ieri au pus mâna pe ea, pentru fiul doamnei Rathore.

Am scos un oftat. Era delicată această conversație, în care nici Parvati, nici eu nu puteam să ne arătăm cărțile din mână.

M-a cercetat din priviri, cu ochii îngustați.

– Ceva îmi spune că ai o fată în minte.

– Ah, mă tem că vei găsi alegerea mea nepotrivită.

– Cum așa?

– În fine... neconvențională, poate.

– Neconvențională? Tu mă cunoști mai bine de atât, Lakshmi.

M-am dus nu o dată, ci de două ori, în Uniunea Sovietică anul trecut. Nehru-ji a insistat să merg cu Liga Indo-Sovietică. Haide, să auzim.

M-am prefăcut că îmi prind o șuviță de păr înapoi în coc.

– Păi... Fata nu e din neamul Rajput.

A înălțat o sprânceană pensată, dar nu și-a întors fața de la mine.

I-am înfruntat privirea.

– Este din casta Brahman.

Parvati a rămas uimită. Poate că se credea ea o femeie modernă, dar la posibilitatea ca Ravi să se căsătorească în afara castei sale nu se gândise până acum. Timp de secole, membrii fiecăreia dintre cele patru caste hinduse – chiar și ale celor de negustori și muncitori – s-au căsătorit în general în cadrul propriului grup.

I-am băgat în gură încă un saleu.

– Nu-mi pot imagina o partidă mai bună pentru familia Singh, am continuat. Fata este frumoasă. Cu pielea deschisă la culoare. Cu educație aleasă. Plină de viață. Genul de fată care i-ar plăcea lui Ravi. Și are o familie cu relații. Ah, ți s-a răcit ceaiul? Mă tem că al meu s-a răcit.

– O cunoaștem pe fată?

– De fapt, o știm de când era copilă. Să cer să ne mai aducă?

Am lăsat jos ceașca și am întins mâna după clopoțelul de argint, dar Parvati m-a prins de braț.

– Lasă ceaiul, Lakshmi! Povestește-mi despre fată, că altfel îmi șterg tălpile pe prosopul ăsta și stric tot ce ai muncit de o oră.

În loc să mă uit în ochii ei, am bătut-o ușor peste laba piciorului ca să văd dacă s-a uscat henna.

– Pe fată o cheamă Sheela Sharma. Fiica domnului V.M. Sharma.

Parvati îi cunoștea, desigur, pe soții Sharma. Cele două familii se învârteau adesea în aceleași cercuri de afaceri. Compania de construcții a domnului Sharma, cea mai mare din Rajasthan, tocmai câștigase contractul de renovare a palatului Rambagh al maharajului. Soțul lui Parvati era proprietarul unei firme de arhitectură care proiecta multe dintre clădirile rezidențiale și comerciale din oraș. Ar fi fost o uniune neașteptată între două familii de vază. Dacă reușeam, elita din Jaipur avea să se bată pe serviciile mele de mijlocitoare, o perspectivă mult mai profitabilă decât aceea de a face tatuaje cu henna.

Parvati și-a înclinat capul într-o parte.

– Bine, dar... Sheela este încă un copil.

În ultimul an, budincile de orez și porțiile suplimentare de *chapati* cu *ghee* puseseră un strat de cărnăță pe trupul Sheelei. Acum arăta mai puțin a fetișcană și mai mult ca o tânără femeie.

– Sheela are cincisprezece ani, am răspuns. Și e de-a dreptul fermecătoare. Merge la Școala de Fete Maharani. Chiar săptămâna trecută, profesorul ei de muzică mi-a spus că vocea ei îi amintește de Lata Mangeshkar.

Mi-am luat ceașca de ceai. Îmi închipuiam lista pe care și-o făcea Parvati în minte, aceeași pe care o făcusem și eu cu o săptămână mai înainte. În coloana cu avantaje, cele două firme – Sharma Construction și Singh Architects –, odată aliate, ar fi mai profitabile decât fiecare luată în parte; iar Parvati ar avea o noră vorbitoare de limba engleză, care să-i întrețină pe politicieni și pe nababi. În coloana cealaltă, un singur minus: Sheela era de castă înaltă – dar nu din cea care trebuia. Mai avea laturi negative, pe care nu voiam să le dezvălui: strâmbătura urâtă a gurii înainte de a o trage de cozi

pe verișoara ei, felul în care îi poruncea bonei și indolența care îl aducea la disperare pe profesorul ei de muzică. Petrecusem ani întregi în casele doamnelor mele și le văzusem odraslele crescând. Cunoșteam personalitatea copiilor lor, ticurile pe care nici măcar un mijlocitor profesionist nu le-ar observa. Dar acestea erau defecte pe care trebuia să le descopere soțul, nu să le dezvălui eu.

Parvati tăcea. Își făcea de lucru cu franjurile unei perne.

– Îți amintești nunta din familia Gupta?

Am încuviințat cu un zâmbet.

– În momentul în care am văzut tatuajul cu henna pe care i l-ai făcut miresei, cel cu fecioara în grădină, am știut că va naște un băiețel înainte să se împlinească anul. Și așa a fost.

Fiica domnului și doamnei Gupta se măritase din dragoste, dar nu i-am împărtășit lui Parvati acest amănunt.

– Arta ta face minuni, a zis zâmbind timid. Cred că ai putea ajuta pe cineva foarte drag nouă.

Am înclinat politicos din cap, fără să știu unde bătea.

– Aseară, eu și Samir am fost la Palatul Rambagh, la un eveniment de strângere de fonduri pentru ultimele lucrări la *gymkhana*, a spus ea apăsât.

Voia să-mi arate că avea totuși vederi progresiste.

– Maharajahul ne-a spus că își transformă palatul în hotel. Îți poți imagina? Am luptat pentru independență și i-am gonit pe englezi doar ca să-i vedem mutându-se înapoi în palatele noastre?

A clătinat din cap iritată.

Am înțeles: doar europenii bogați, majoritatea britanici, vor putea să-și permită tarifele.

– Maharani nu a fost aseară la eveniment, lucru cu totul neobișnuit. Latika iubește petrecerile.

Parvati a coborât vocea.

– Am auzit că în ultima vreme nu e... în apele ei.

Am așteptat.

Și-a frecat palmele una de cealaltă și a inhalat parfumul hennei.

– Oare priceperea ta ar putea s-o pună pe picioare?

Așteptam de atâta vreme ca Parvati să-mi înlesnească o intrare la palat! La gândul ăsta, mi-am pus ceașca jos, de teamă că mi-ar putea tremura mâna. O comandă venită de la maharani avea să aducă inevitabil și altele. Mi-aș plăti casa cât ai bate din palme! Deja îmi făceam calculele în cap și abia dacă mai ascultam ce spunea Parvati.

S-a aplecat în față, după încă un saleu, iar eu i l-am așezat pe limbă, ocolindu-i cu grijă privirea. Mă temeam că va vedea nerăbdarea în ochii mei. Tremurul mâinilor poate că mi-l observase deja.

– I-am povestit Alteței Sale cum m-au ajutat tatuajele tale cu henna să-l concep pe Govind al meu. Discret, desigur. Dacă ar fi să te recomand la palat...

Acum vedeam unde bate. Parvati voia să fac aranjamentul pentru Ravi, dar nu voia să plătească pentru asta. Ce tupeu! Mijlocirea unei căsătorii cerea și pricepere, și efort. Ar fi plătit fără discuție unui bărbat dintr-o castă superioară și cu titlu nobiliar de două sau trei ori mai mulți bani decât mi-ar plăti mie. Chiar dacă m-aș fi tocmnit pentru numai zece mii de rupii, serviciile mele tot erau un chilipir. Puteam să mă aștept la săptămâni, chiar luni de muncă înainte ca toate părțile să fie mulțumite. Și apoi se mai întâmplase ca un aranjament să fie respins, iar atunci se alegea praful de toată munca.

Iar acum Parvati spera ca eu să aranjez căsătoria și ea, *în schimb*, să mă introducă la palat.

Înainte de a contraataca, trebuia să mă gândesc. Legătura ei de sânge cu familia regală (tatăl ei era văr cu una dintre maharani) mi-ar garanta, în cel mai rău caz, o întrevedere la palat. Dar care indiană, oricât de bogată ar fi, nu ar încerca să se târguiască? Dacă n-ar face-o, ar trece drept o pradă ușoară și fără minte. Așa ar fi dacă aș accepta pe loc oferta lui Parvati, mi-aș pecetlui reputația de femeie care poate fi ușor fraierită. Riscul pentru mine era că puteam să ajung sau nu să lucrez pentru palat. O întrevedere nu îmi garanta nimic.

Simțindu-mi ezitarea, Parvati s-a aplecat înainte și s-a uitat la mine până când am fost nevoită s-o privesc în ochi.

– Dacă aş fi avut talentul tău la desen, Lakshmi, poate că aş fi practicat și eu profesia ta.

Pentru doamnele mele, cuvântul profesie era o calomnie, nu un compliment.

Am înghițit nodul din gât.

– Ei, *Ji*, viața dumitale a fost menită pentru lucruri mai importante. Cine altcineva ar putea organiza niște petreceri la fel de fastuoase pentru politicieni? Cineva trebuie să-și asume sarcina de a-i face să se simtă bine-veniți.

A râs satisfăcută auzindu-mi replica. Și acum ne aflam din nou într-un raport confortabil: eu sluga, ea *MemSahib*.

Dar eu voiam să-mi joc cartea până la capăt.

– Încrederea dumitale e îndreptățită, dar trebuie să te previn: Alteța Sa probabil că se va aștepta la cele mai bune produse.

Parvati a strâns din buze. Părea îngândurată.

– Șase mii de rupii ar acoperi cheltuielile?

Am îndreptat bucata de catifea de sub picioarele lui Parvati și am încercat pasta, apoi m-am întins după uleiul de cuișoare ca să îndepărtez pasta uscată.

– Unele dintre produse pot să vină de departe. Frunzele de Kaffir lime, de exemplu. Cele mai bune sunt aduse din Thailanda.

Parvati nu zicea nimic. Oare jucasem prea tare? Îmi simțeam tâmpile zvâcnind în timp ce îi masam picioarele.

A mijit ochii spre calendarul Pan Am de pe peretele opus.

– Se apropie petrecerea noastră de sărbători, a spus în cele din urmă. Pe 20 decembrie. În după-amiaza aceleiași zile, aş putea să organizez o petrecere cu henna special pentru fetele din cercul lui Ravi.

A continuat, bătându-și gânditoare cu degetul obrazul trandafiriu:

– Mă gândesc că aş putea să aduc grupul acela, Shakespeareana. Copiii sunt nebuni după spectacolele lor.

Asta avea să-i dea prilejul să le studieze pe fetele care ar fi potrivite pentru Ravi. Sheela Sharma urma să fie sigur printre ele.

Și-a întins picioarele și le-a întors într-o parte și în alta, cerce-tându-mi munca.

– Dar poate că ai deja agenda plină? Vrei să verifici?

O petrecere cu henna avea să însemne multă muncă, dar merita în schimbul promisiunii de a mă introduce la palat.

I-am surâs cât am putut de amabil.

– Pentru dumneata, *MemSahib*, este întordeauna loc în agendă.

A zâmbit satisfăcută, arătându-și dinții mărunți și regulați și ochii strălucitori.

– Așadar, rămâne stabilit. Nouă mii pentru aprovizionarea necesară pentru Maharani Latika?

Am răsuflat în sfârșit, după ce îmi tot ținusem respirația. Îmi asiguraseram primul comision din mijlocirea unei căsătorii și, deși nu era așa de consistent pe cât sperasem, avea să mă ajute să mai fac un pas spre finalizarea și achitarea casei pe care urma s-o împart cu părinții mei – calea de a le cere iertare pentru tot răul pe care îl pricinuisem. Acum tot ce aveam de făcut era să duc la bun sfârșit aranjarea căsătoriei.

În timp ce îi puneam la loc pe glezne brățările grele de aur, am spus:

– Cât despre petrecerea cu henna, trebuie să o accepți ca pe un dar din partea mea.

La plecare, ieșind pe terasa casei familiei Singh, mi-am strecurat picioarele în sandale. L-am zărit pe Malik râzând cu grădinarul-șef pe peluza din față, sub mărunții uriași, cu ramurile golașe și ascuțite profilându-se pe cerul fără nori.

L-am strigat.

A alergat spre mine pe picioarele lui ca niște bețe. Ar fi putut să aibă șase ani sau, la fel de bine, zece. De câte ori flămânzise oare până în ziua când îl observasem în sfârșit, un copil al străzii pe jumătate dezbrăcat, în pantaloni scurți murdari, care se ținea după

mine prin oraș? Îi dădusem să-mi care câteva sufertașe și el îmi zâmbise, dezvăluind o bucată de gingie goală acolo unde ar fi trebuit să fie cei doi dinți din față. Din acea zi, de la care trecuseră trei ani, lucram împreună, mai mult în tăcere. Nu îl întrebasem nicio dată unde locuiește sau dacă dormea pe pământul gol.

– Vreo veste? l-am întrebat.

În timp ce eu le făceam tatuaje doamnelor mele, Malik pornea adesea după treburi. În ultimele luni, în fiecare zi dădea o raită prin gară, să vadă dacă nu cumva sosiseră părinții mei. Până acum trebuie să fi primit banii pentru biletele de tren pe care le trimisese odată cu ultima mea scrisoare. Dar nu primisem deocamdată niciun semn.

Malik a clătinat din cap și s-a încruntat; nu suporta să mă dezamăgească. Am oftat.

– Te rog, cheamă *tonga*.

A fugit spre poarta din față. Astăzi purta cămașa galbenă din bumbac pe care i-o dăruisem în locul jachetei lui obișnuite. Și pantalonii de culoare bleumarin erau noi. Refuza însă să poarte pantofi, preferând sandale ieftine din cauciuc, care îi erau deseori furate de ceilalți copii din cartierul lui. Sandalele erau mai ușor de înlocuit; putea să le fure oricând pe ale altcuiva. Am observat că perechea de astăzi era cu un număr mai mare.

Malik trebuia să iasă pe o stradă aglomerată ca să cheme o ricșă, așa că m-am așezat pe zidul terasei să aștept, desfătându-mă cu parfumul de *frangipani*. Am cules două flori de pe o ramură și le-am prins după ureche. În seara asta aveam să le pun într-un pahar cu apă și să-mi spăl de dimineață bluza cu apa parfumată.

Am scos un carnet mititel dintr-un buzunar pe care îl cususem de betelia jupei, pe interior. Tatăl meu, învățător la școala din sat, îi lovea pe elevi peste degete cu o riglă dacă dădeau răspunsuri greșite. Ca să evit asemenea pedeapsă, începusem să-mi fac caietele, în care notam cu sârguință (și memoram) tabla înmulțirii, nume ale vice-regilor englezi și verbe în hindi. A devenit un obicei, iar mai târziu

carnețelele îmi foloseau ca să notez data și ora programărilor, rezumate ale discuțiilor purtate, materiale pe care trebuia să le cumpăr.

Pe pagina marcată cu numele *Parvati Singh* am scris: *15 noiembrie, 40 de rupii pentru mâini/picioare*. Apoi am trecut data petrecerii cu henna care avea să se țină acasă la Parvati și am notat suma de nouă mii de rupii pe care urma s-o primesc drept comision pentru aranjarea căsătoriei. Știam că doamna Sharma, și ea clientă a mea, era suficient de inteligentă pentru a înțelege beneficiile unei uniuni între familiile Singh și Sharma. Nu băga în seamă firea irascibilă a fiicei sale, dar nu mă îndoiam că farmecele lui Ravi Singh puteau să depășească acest impediment.

Am deschis o pagină nouă. Cu o mână tremurândă, am scris *Maharajahul Sawai Mohinder Singh și Maharani Latika – întrevedere la palat?* Mintea mea anticipa o mulțime de posibilități. Un astfel de angajament ar face ca toate femeile din Jaipur să-mi solicite serviciile. Aș putea, poate, să renunț la tatuajele cu henna mai devreme decât îmi planificasem. Chiar atunci mi-au răsunat în memorie cuvintele mamei: *întinde-te cât îți este plapuma*. Mă grăbeam prea tare.

Am lăsat carnetul și am închis ochii. În urmă cu treisprezece ani, singura mea dorință era să plec cât mai departe posibil de soțul în mâinile căruia mă abandonaseră părinții mei. Nu mi-aș fi imaginat niciodată că într-o zi voi fi liberă să vin și să plec după bunul plac, să negociez condițiile propriei mele vieți. Cum aveau să reacționeze ai mei văzând tot ce am realizat? De câte ori nu mă gândisem la ziua în care îi voi aduce la mine acasă și le voi arăta frumoasa pardoseală de mozaic al cărei desen îl creasem, ventilatorul electric din tavan, curtea în care îmi voi cultiva ierburile, privata occidentală pe care nimeni din satul lor nu și-o putea permite? Sperasem să fie totul terminat înainte de sosirea lor, dar adăugam mereu mici detalii extravagante. Și, odată ce

părinții mei vor vedea ce proiectasem eu, avea să-i deranjeze oare să doarmă în casa mea înainte să se încheie complet lucrările?

Mi-am închipuit uimirea de pe fețele lor când vor fi luat seama la toate. Parcă îl auzeam pe tatăl meu spunând: *Bheti, toate acestea sunt ale tale?* Cât de mândri vor fi ei de viața pe care mi-o croisem! Am să-i hrănesc cu *kheer* și *subji* consistente și cu *tandoori roti* până când o să simtă că le plesnesc burțile. Am să le cumpăr paturi atât de noi, încât sforile de iută vor scârțâi sub greutatea lor. Am să angajez un *malish* să-i maseze lui *Pitaji* picioarele obosite. O și vedeam pe *Maa* tolănită pe o canapea din lemn de trandafir precum cea a lui *Parvati*. Și – de ce nu? – pe perne de mătase! Umplute cu pene! Mă lăsasem dusă de val în așa hal – bineînțeles că nu-mi permiteam încă toate acestea – încât nu m-am putut stăpâni să râd de mine însămi.

– Chiar atât de caraghios arăt, *Lakshmi*?

Când am deschis ochii, l-am văzut pe *Samir Singh* urcând treptele și lumea mea s-a luminat deodată. Acolo unde *Parvati* avea rotunjimi, soțul ei avea muchii: nas ascuțit, bărbie proeminentă, pomeți pronunțați. Cel mai mult mă atrăgeau la el ochii: de un cafeniu bogat, cu striațiile unei bile de sticlă, plini de curiozitate, gata să facă haz. Chiar și când fața îi era imobilă, ochii puteau să flirteze, să înduplece, să tachineze. În cei zece ani de când îl cunoșteam, scobiturile de sub pleoape i se adânciseră și părul i se rărise la tâmple, dar el nu-și pierduse deloc neastâmpărul.

– În țara orbilor, chiorul e împărat, i-am răspuns zâmbind.

A râs, scoțându-și pantofii. *Samir* era acel amestec curios dintre India nouă și cea veche: purta costume englezești făcute la comandă, dar urma obiceiurile indiene.

– *Arré! Ce știe o maimuță proastă ce gust are ghimbirul?*

– *Cine nu știe să danseze dă vina pe podea.*

Acesta era un joc pe care îl jucam adesea cu el – schimburile de proverbe. Eu le învățasem pe ale mele din gura înțeleaptă a mamei mele; ale lui veneau după ani de studii la pension și apoi la Oxford.

M-am ridicat, mi-am înfipt creionul în coc și am strecurat carnețelul în buzunarul jupei.

A înălțat o sprânceană în timp ce se îndrepta spre mine.

– Acolo ascunzi arginții familiei Singh?

Am zâmbit timid.

– Printre altele.

– Văd că deja te-ai servit din grădina mea, nu?

Ochii lui erau îndreptați asupra florilor de *frangipani* pe care mi le prinsesem după ureche. S-a aplecat, apropiindu-se, și a adulmecat.

– *Bilkul* amețitor, a șoptit, și simțindu-i răsuflarea caldă pe lobul urechii, am simțit ceva adormit răscolindu-se în mine, imediat sub vintre.

Erau treisprezece ani de când nu mai simțisem căldura unui bărbat pe pielea mea, greutatea lui apăsându-mi sânii. Dacă îmi întorceam doar puțin capul, poate că buzele mele s-ar fi șters de ale lui Samir; aș fi putut să-mi las răsuflarea să-i încălzească spațiul gol dintre gât și guler. Dar Samir era un seducător înnăscut. Iar eu eram încă femeie măritată. O mișcare greșită și îmi puteam pierde sursa de câștig, independența, planurile pentru viitor. Cu urechea atentă, am prins zgomotul slujitorilor care se apropiau – fâșâitul unei măhuri, lipăitul tălpilor goale pe piatră. Fără tragere de inimă, am făcut un pas înapoi.

– Ai o soție amețitoare, așa cum te vei convinge curând.

Samir a zâmbit larg.

– În zilele în care se ocupă de ea Lakshmi Shastri, doamna Singh se simte întotdeauna foarte... drăgăstoasă. Și fiindcă veni vorba...

A întins palma spre mine.

– Ah, da.

Am scos trei săculețe de muselină din faldurile sariului și le-am așezat în palma lui.

– Ești un om norocos, Sahib. Ai o soție care te-așteaptă în dormitor și libertate în afara lui.

A cântărit săculețele în mână, de parcă ar fi cântărit rubine.

– Libertatea este relativă, Lakshmi.

Cu o mișcare abilă, mi-a pus în mână câteva bancnote de o sută de rupii și o bucată de hârtie.

– La un moment dat, britanicii erau peste noi. Acum sunt chiar sub tălpile noastre.

Am despăturit hârtia și am citit biletul dinăuntru.

– O englezoaică?

– Chiar și englezii au nevoie de serviciile tale. Te așteaptă mâine. Va fi acasă.

Punând pliculețele în buzunar, a întrebat:

– Cu casa cum merge?

Acum ar fi fost momentul să-i relatez cum îmi sugerase constructorul, cu grosolănie, să-mi achit datoria. Îi mai datoram patru mii de rupii. Dar acel cost suplimentar nu era decât vina mea. Mă lăcoameam la genul de lucruri pe care le aveau doamnele mele: pardoseală din piatră cu mozaic, toaletă în stil occidental, pereți de două ori mai groși, ca să țină departe căldura amiezii. Problema o creasem eu și numai eu urma s-o rezolv. Comisionul primit pentru o căsătorie aranjată cu succes avea să mă ajute să-mi reglez situația financiară.

– Mâine vor sigila mozaicul cu lapte de capră; ar trebui să vii să-l vezi, i-am zis.

Și-a coborât privirea asupra buzelor mele.

– Îmi oferi un tur individual?

– Mi-ai dat deja agenda peste cap și mai aștepți să te răsplătesc? am râs eu.

Din spatele meu s-a auzit o altă voce:

– *Merită un loc în paradis cel care îi face pe tovarășii săi să râdă!*

Și eu, și Samir ne-am întors să vedem cine vorbise. Un bărbat înalt, îmbrăcat îngrijit într-un costum de lână gri și cravată roșie, a urcat în salturi treptele verandei. Doar părul inelat și negru era în dezordine.

Samir s-a îndepărtat de mine, ca să-l îmbrățișeze pe nou-venit.

– Kumar! Mă bucur să te văd, bătrâne! Ai ajuns la Jaipur, în sfârșit!

– Nu m-am bizuit pe transportul feroviar să mă aducă din Shimla la timp pentru prânz – sau măcar pentru cină, a răspuns Kumar și a privit spre mine cu un zâmbet timid, dezvăluind doi dinți din față încălecați.

– Mă bucur să vă cunosc, doamnă Singh.

Oare Samir și cu mine stătuserăm atât de aproape unul de celălalt? Samir l-a bătut cordial pe spate pe Kumar.

– *Nahee-nahee*. Dă-mi voie să ți-o prezint pe doamna Lakshmi Shastri, care oferă servicii de înfrumusețare întregului Jaipur.

– Se vede că de tine încă nu s-a ocupat, Sammy.

Samir a râs înfundat. Kumar s-a uitat la mine, apoi la Samir, la verandă, la vârfurile pantofilor, apoi înapoi la mine. Asemenea ochi aveau doar oamenii prudenți.

– Lakshmi, fă cunoștință cu un vechi prieten de la Oxford. Jay Kumar. Domnul doctor Kumar.

Mi-am împreunat mâinile într-un *namaste* exact când doctorul și-a întins mâna ca s-o strângă pe a mea, lovindu-mă peste încheietura mâinii.

Samir a râs.

– Iartă-l, Lakshmi. Prea mulți ani petrecuți în străinătate. Fără o soție care să-l învețe obiceiurile indiene.

Doctorului Kumar i s-a urcat sângele în obraji, iar privirea i-a alergat ca o săgeată de la Samir la mine.

– Îmi cer scuze, doamnă Shastri.

– Nicio supărare, domnule doctor.

Peste umărul lui, l-am văzut pe Malik urmărindu-ne de la baza scării ce urca spre verandă.

– *Tonga?* l-am întrebat.

Malik a clătinat din cap. La câteva străzi de reședința familiei Singh aveam să renunțăm la trăsura și să continuăm într-o ricșă mai ieftină, până la locul unde aveam următoarea programare.

– Mă bucur să vă cunosc, domnule doctor. Pe data viitoare, *Sammy*.

Rostită de mine, vechea poreclă trebuie să fi sunat la fel de ridicol în urechile lor ca și în ale mele. Amândoi au râs.

Mi-am ridicat de jos sufertașele și sacoșa de vinilin și i-am avertizat lui Malik să ducă celelalte două genți sub măr. Pe când înclinam din cap în semn de rămas-bun către cei doi bărbați, în minte îmi spuneam că nu trebuie să uit să trec în carnețel plata lui Samir pentru pliculețe.

Am coborât treptele și l-am auzit pe Samir spunând:

– Hai să intrăm. Parvati e foarte nerăbdătoare să te întâlnească!

La ultima treaptă mi s-a agățat sandaua și m-am răsucit s-o prind la loc pe picior. Am ridicat privirea chiar la țanc ca să-l surprind pe doctor cu ochii ațintiți asupra mea, pe când ușa din față se închidea.

La colțul verandei stătea Lala, mușcându-și buzele și răsucind nervos în mâini capătul sariului. Mi s-a părut că îi citesc o rugă-minte în ochi și am dat să urc înapoi treptele ca să vorbim, dar ea s-a întors repede și a dispărut.

Încă o zi plină de programări pentru henna se prelungise până seara, iar eu și Malik eram amândoi epuizați. Ne-am oprit chiar la intrarea în Bazarul Orașului Roz, care prindea viață la această oră târzie: femei în sariuri imprimare alegând agrafe de păr, bărbați în *kurtha* molfăind la *chaat* picant, bătrâni omorându-și timpul, cu vârfurile incandescente ale țigărilor *beedi* descriind arcuri portocalii prin noaptea întunecată. Le invidiam camaraderia simplă, libertatea cu care mișunau noaptea cei din casta muncitorilor și din cea a negustorilor.

De la Separare¹ încoace, pasajele pietonale ale vechilor străzi din Orașul Roz deveniseră mai înguste, înghesuite cum erau din ambele laturi de mici magazine improvizate, uneori neavând altceva decât un sari vechi sau o bucată de pânză drept copertină. Vechii vânzătorii din bazar făcuseră loc refugiaților punjabi și sindhi din vestul Pakistanului, care instalaseră tarabe unde vindeau de toate, de la mirodenii, la brățări. La urma urmei, cum glumeau negustorii locali, nu degeaba era pictat Orașul Roz în culoarea ospitalității.

Malik locuia undeva într-una dintre numeroasele clădiri care alcătuiau Orașul Roz. Nu l-am întrebat niciodată dacă are frați, mamă sau tată. Era de ajuns că eram împreună zece ore pe zi și că îmi căra sufertașele, oprea o ricșă sau o *tonga*, se târguia cu furnizorii. Ne împărțășeam lucruri unul altuia, ca privirea plină de nerăbdare pe care mi-o aruncase astăzi, când ultima noastră clientă ne-a lăsat să așteptăm o oră.

I-am pus trei monede de o rupie în palmă, după ce l-am făcut să promită că va cumpăra mâncare adevărată pentru cină în loc de gustări unsuroase.

– Ești un băiat aflat în creștere, i-am amintit, de parcă nu ar fi știut asta.

A zâmbit și a zbughit-o ca din pușcă, strecurându-se printre cumpărători spre luminile strălucitoare.

Am strigat după el:

– *Chapati* și *subji*, bine?

S-a întors spre mine, fluturând mâna liberă în aer.

– Și *chaat*. Doar nu vrei ca un băiat aflat în creștere să moară de foame, a spus el repede și a dispărut în mulțime.

¹ Denumirea procesului de împărțire a Indiei Britanice, din rațiuni demografice și religioase, care a dus la formarea, la 15 august 1947, a următoarelor state: Dominionul Indiei (ulterior, Republica India) și Dominionul Pakistanului (ulterior, Republica Islamică Pakistan și Republica Populară Bangladesh) (n.tr.).

Urcându-mă într-o ricșă liberă, m-am gândit să-mi vizitez casa – atât de aproape de a fi terminată –, ca să verific cum înaintează lucrările. Dacă nu reușeam să dau o raită în fiecare zi, constructorul, Naraya, imediat făcea lucrurile de mântuială, ceea ce însemna că trebuia să mă cert cu el, să insist să strice ce făcuse și să o ia de la capăt (nu o dată fusesem nevoită să fac asta). Dar era târziu și eram prea obosită ca să mă ciorovăiesc. I-am cerut lui *rickshaw-walla* să mă ducă la locuința mea.

Când am încuiat poarta după mine și am străbătut în grabă curtea interioară a doamnei Iyengar, era deja ora opt. Îmi chiorăiau mațele de foame. Mi-am așezat sufertașele goale lângă pompa de apă. Aveam să le spăl în seara asta de îndată ce servitoarea doamnei Iyengar termina de spălat vasele. Dădeam să urc scările spre cameră, când proprietăreasa mea m-a strigat din pragul unei uși deschise.

– Bună seara, *Ji*.

Mi-am împreunat palmele într-un *namaste*.

– Bună seara, doamnă Shastri.

Doamna Iyengar și-a șters mâinile pe un prosop mic. Damful de *mirch* picant amenința să-mi provoace un strănut. Cei din familia Iyengar erau din sud și le plăcea mâncarea atât de condimentată, încât pe mine mă ustura pe gât numai de la miros.

Mică și îndesată, doamna Iyengar se uită la mine. Avea o privire severă.

– Ai avut un vizitator azi.

Nimeni nu mă vizita aici, în afară de Malik, pe care doamna Iyengar îl numea „derbedeul ăla”.

I-au zăngănit brățările de aur când și-a frecat degetele ca să îndepărteze *atta* uscată.

– A cerut să aștepte în camera ta. Dar știi că eu nu permit astfel de lucruri aici.

Mi-a aruncat o privire ca un avertisment.

Cu o voce liniștitoare, am asigurat-o:

– Ați făcut foarte bine, doamnă Iyengar. A spus ce vrea?

– A întrebat dacă dumneata ești doamna din satul Ajar. I-am spus că nu știu.

M-a cercetat cu privirea să vadă dacă aveam să mai adaug ceva la puținele amănunte despre trecutul meu.

– Avea o cicatrice mare de tot.

Și-a plimbat arătătorul de la colțul gurii până la bărbie.

– De aici până aici.

Scuturând din același deget, a zis încruntându-se:

– Nu e dovada unui caracter bun, după părerea mea.

Înima mi se zbătea în coșul pieptului când i-am luat mâna într-a mea – ca să mă calmez, dar și ca s-o împac pe ea.

– Gătitul poate să usuce foarte tare mâinile, nu credeți? Dacă doriți, mâine pot să vi le masez cu niște ulei de mușcată.

A făcut o cută între sprâncene și și-a privit mâinile de parcă nu le mai văzuse până atunci.

– N-aș vrea să te deranjez.

– Nu e niciun deranj. Și, data viitoare când soțul o să vă ia de mână, o să-și aducă aminte cum erați ca tânăra mireasă.

Am râs afectat și am dat să plec. Păstrându-mi tonul degajat, am întrebat-o:

– Presupun că vizitatorul acela nu a spus când revine, nu?

Doamna Iyengar se muncea să-și scoată aluatul lipicios de sub unghii.

– Nu mi-a spus.

Servitoarea ei, care începuse să spele vase în curte, a intervenit:

– L-am văzut eu adineauri peste drum, când m-am dus să arunc resturile de legume la vaci.

În timp ce doamna Iyengar o certa pe servitoare că nu-și vede de treburile ei, eu am tuit-o spre palierul de la al doilea etaj și de acolo în camera mea, unde am încuiat ușa după mine. Înima îmi

bătea nebunește și am încercat să-mi calmez respirația. Oare nu mă așteptam să apară Hari într-o bună zi? Eram mereu atentă dacă nu cumva se zăresc sprâncenele lui stufoase și cicatricea aceea îngrozitoare. Apoi, pe măsură ce anii se scurgeau fără incidente, m-am amăgit zicându-mi că soțul meu nu mă va găsi niciodată.

Cum dăduse de urmele mele? În scrisorile către *Maa* și *Pitaji*, în care le ceream iertare că îmi luasem lumea în cap, avusesem grija să nu-mi dezvălui adresa. Chiar și când le trimisesem bani pentru biletele de tren spre Jaipur, îi instruisem să întrebe de Malik în gară, iar el avea să-i conducă la mine. Dar până acum Malik raportase că nimeni nu întrebase de el în gară. Să-l fi trimis părinții mei pe Hari să mă aducă acasă? Încă mă dușmăneau așa de tare? Oare nu aveau să mă ierte niciodată?

Fără să aprind lumina din plafon, m-am dus la fereastră și am privit afară. Acolo, aproape ascunsă sub copacul mango de peste drum, se vedea partea de jos a unui *dhoti* alb, sclipind în întuneric. Apoi arcul roșu al unei *beedi*. Nimeni nu hoinărea așa târziu în noapte în acest cartier rezidențial. Servitoarea doamnei Iyengar a spus că îl văzuse cu câteva minute în urmă. Hari trebuia să fie. Aveam nevoie să mă gândesc, să găsesc o cale de a mă întâlni cu el departe de aici.

L-am auzit pășind ușor pe trepte pe celălalt chiriaș al doamnei Iyengar, domnul Pandey, și am deschis ușa. Era pierdut în propriile gânduri și a ridicat privirea tresărind.

– Bună seara, doamnă Shastri.

Buzele lui pline s-au despărțit într-un zâmbet molcom, care creștea treptat. Colțurile ochilor îi erau căzute, făcându-l să pară bun și răbdător, o trăsătură de apreciat la un profesor de muzică. Purta părul lung; şuvițele ondulate cădeau îngrijit pe umeri. Uneori mi-l imaginam în pat cu soția, părul lui împletindu-se cu al ei pe perne.

– *Namaste, Sahib.*

Mi-am lipit palmele în semn de salut, ca să nu li se vadă tremurul.

– Cum merge cu școala?

– După cum merge elevul, a răspuns el zâmbind.

– Sheela Sharma a cântat frumos la petrecerea femeilor dinaintea nunții din familia Gupta. Datorită dumneavoastră.

– *Nahee-nahee*, a râs el încet, atingându-și lobii urechilor ca să alunge spiritele geloase. Mai avem mult până să o transformăm pe Sheela în Lata Mangeshkar.

El îi predă lecții particulare Sheelei Sharma încă de când era o copilă și, din puținele lucruri pe care mi le spusese despre ea, mi-am dat seama că talentul înnăscut al Sheelei o făcuse arogantă și destul de leneșă. Dacă nu se punea pe muncă, erau puține șanse să egaleze vreodată calitățile vocale ale legendarei cântărețe – chiar opusul a ceea ce îi spusese eu lui Parvati.

– Și doamna Pandey cum stă cu sănătatea?

– Excelent. Mulțumesc de întrebare.

– Domnule Pandey, ați fi bun să-mi faceți o favoare?

Vorbeam atât de încet, încât s-a tras mai aproape ca să audă. Mi-am scos carnetul de la brâu, am rupt o pagină din el și am scris repede. Am împăturit biletul și i l-am întins. L-a luat fără să-și desprindă privirea de a mea.

– E un bărbat peste drum. Stă și fumează o țigară *beedi*. Ați vrea să-i dați asta? Nu se cuvine să mă întâlnesc eu singură cu el...

Am rostit ultimele cuvinte cu glasul stins, lăsând ochii în jos și trăgându-mă înapoi.

Și-a dres vocea.

– Sigur, sigur. Chiar acum?

– Dacă nu vă supărați...

A ridicat o mână și a clătinat din cap.

– Nu-i nicio supărare, a zis el și a început să coboare scările.

M-am repezit la fereastra dormitorului meu. În casă, luminile erau încă stinse, așa că puteam privi afară fără să fiu văzută. Am recunoscut *kurtha pyjama* albă a domnului Pandey. A traversat strada, apoi a ezitat. Câțiva pași la stânga lui s-a aprins un chibrit și el s-a întors într-acolo. Am încetat să-mi mai țin răsuflarea.

Tencuială umedă, ciment, piatră. Noua mea casă mirosea a toate acestea. Ceva mai devreme rezistasem impulsului de a veni încoace ca să verific cum înainta construcția. La zece noaptea, când ar fi trebuit să-mi fac socotelile și să mă pregătesc pentru a doua zi, mă aflu în casa mea neterminată, așteptându-l pe Hari, și strângeam în mână cuțitul pe care îl foloseam ca să tai plantele și să despic semințele.

Lumina felinarului din stradă cădea peste pardoseala mea frumoasă, dezvăluind un mozaic cu flori de șofran printre spirale de frunze rotunde și vase cu curbe feminine. M-am gândit la Hazi și Nasreen și la celelalte curtezane din orașul Agra, care îmi făcuseră cunoștință cu modelele din locurile lor de baștină – Isfahan, Marrakech, Kabul, Calcutta, Madras, Cairo. În orașul palatului Taj Mahal, unde am lucrat trei ani după ce l-am părăsit pe Hari și înainte de a veni la Jaipur, împodobeam cu henna brațele, șoldurile și spinările vânzătoarelor de plăceri. Modelele mele au devenit cu timpul mai fanteziste. Așezam un păun persan într-o scoică turcească, prefăceam o pasăre de munte afgană într-un evantai marocan. Așa că, atunci când a sosit vremea să concep modelul pentru pardoseala casei mele, am creat unul la fel de complex ca desenele

cu henna pe care le aplicam pe trupurile acelor femei, satisfăcută la gândul că semnificația lui îmi era cunoscută doar mie.

Florile de șofran reprezentau sterilitatea. Incapabile să facă semințe, așa cum și eu mă dovedisem incapabilă să fac copii. Leul Ashoka, asemenea emblemei noii noastre Republici, un simbol al ambiției mele. Voiam mai mult, mereu mai mult, în schimbul a ceea ce puteau realiza mâinile mele, ce putea înfăptui inteligența mea – mai mult decât credeau părinții mei că e posibil. Lucrarea rafinată de sub tălpile mele ceruse priceperea unor meșteri care lucrau exclusiv pentru palat. Toate le plăteam pregătind cu migală uleiurile și loțiunile mele fermecate, pasta de henna și, cel mai important, pliculețele cu ierburi pe care i le furnizam lui Samir.

Și acum venise Hari să-mi răpească toate astea?

S-a auzit scrâșnet de pași pe pietrișul de afară. Mi-am plimbat degetul mare pe tăișul cuțitului.

S-a făcut liniște. Apoi pașii au pornit din nou, oprindu-se la ușa din față. Acum m-am tras într-o parte a ușii aceleia, în întuneric, respirând abia auzit.

S-a deschis ușa și Hari a intrat în cameră. S-a oprit în bătaia luminii din stradă, de parcă ar fi fost pe scenă. Părul, încă des și ondulat, îi cădea pe frunte. Avea profilul ascuțit, dar linia bărbiei, ștersă.

Pomeții înalți îl făceau aproape frumos. I-am urmărit privirea făcând înconjurul încăperii, până ce a poposit asupra mea.

Vreme de câteva clipe lungi ne-am tot privit unul pe celălalt. Și-a plimbat ochii – pe îndelete – de la fața mea, coborând de-a lungul sariului meu de bumbac, până la sandalele argintii. Am rezistat impulsului de a mă înfășura mai strâns în sari.

A deschis gura. A schițat un zâmbet, unul timid.

– Îți merge bine.

Asta voia să spună? Sau urma să facă o remarcă tăioasă după una amabilă, ca pe vremuri?

Cămașa îi era sfâșiată la subsuoară și presărată cu pete de curry. Purta un *dhoti* plin de praf. Sub bărbie i se adunase carne flască. Era mai slab decât mi-l aminteam. Mirosul lui, de sudoare și țigări ieftine, umplea spațiul dintre noi.

Cum eu nu am răspuns, s-a îndreptat spre peretele tencuit și și-a frecat palma de el. Părea impresionat. Am tresărit: nu voiam să atingă ce era al meu.

A luat seama la mozaicul de pe podea.

– Asta este...? Cine locuiește aici? Eu credeam... nu stai în celălalt loc? La oamenii ăia din sud?

– E casa mea. Eu am ridicat-o.

Am auzit mândria din propriul glas. El s-a încruntat și și-a înclinat capul într-o parte, de parcă ar fi încercat să înțeleagă.

Odinioară trăisem într-o colibă cu o singură odaie; mama lui dormea în jumătatea din față, cea cu ustensilele de bucătărie, el și cu mine, în spate. O perdea despărțea cele două zone.

Și-a acoperit gura cu mâna și a lăsat-o acolo, parcă adâncit în gânduri.

– *Tu* ai ridicat asta?

Acesta era Hari, cel pe care îl cunoșteam. Care nu mă credea bună de nimic altceva decât de regulat și de crescut copii.

– Am făcut-o din bani muniți. Tot ce e aici.

Și apoi, neputând să mă stăpânesc, am adăugat:

– Mai mult decât ai câștigat *tu* vreodată.

În ochii lui a scăpărat o lumină aspră. A strâmbat din gură.

– *Eu...*? *Tu* m-ai părăsit, îți aduci aminte?

A închis ochii și a scuturat repede din cap, ca și când ar fi vrut să-și alunge furia.

– Nu vreau să începem rău, Lakshmi. Ce-a fost a trecut, nu-i așa? Eu te iert. O să luăm totul de la capăt.

La început, uitându-mă la hainele lui și la cât de prăpădit arăta, fusesem tentată să-l compătimesc. Ce prostie din partea mea! E

drept, avusese partea lui de amărăciune: o soție stearpă este o rușine. O povară care te îndreptățește s-o trimiți înapoi la familia ei.

La cincisprezece ani eram prea rușinoasă și prea naivă ca să știu cum să-l iau pe Hari, brutal cum era. În anii care au urmat învățasem să nu mă las intimidată prea ușor. Nu aveam de gând să-mi cer scuze.

– Tu mă ierți pe mine? După felul în care m-ai tratat?

Părea pus în încurcătură.

– Dar sora ta spunea...

– Sora mea?

Ce tot zicea omul ăsta?

– Eu nu am nicio soră.

S-a încruntat de i s-au împreunat sprâncenele și și-a întors capul spre ușă.

– Carevasăzică m-ai mințit?

I-am urmărit privirea. O fată, subțire ca o nuielușă de *neem*, stătea în umbră chiar în pragul ușii. Cum de n-o observasem?

Ca și când ar fi fost în transă, fata s-a îndreptat spre mijlocul camerei, cu ochii ațintiți asupra mea. Era cu jumătate de cap mai scundă decât mine. Părul ei castaniu-închis, plin de praf și slobod, cu cărare pe o parte și împletit pe spate, atârna aproape până în talie. O fâșie de bumbac portocaliu îi acoperea jumătate din juponul zdrențuit și i se înfășura pe spate și peste umeri. Purta o bluză albastră uzată. Fără bijuterii, fără pantofi.

A ridicat o mână ca și când ar fi vrut să-mi atingă umărul.

– *Jiji?* a murmurat.

Eu nu eram sora mai mare a nimănui! Am făcut un pas înapoi. Cușitul pe care îl țineam în mână strălucea în lumina care venea din stradă. Fata a icnit de spaimă.

Hari a pășit între noi. A îndreptat acuzator un deget spre ea.

– Răspunde-mi!

Copila a sărit ca arsă și și-a înfășurat brațele în jurul stomacului.

M-am uitat la Hari, apoi la fată și din nou la Hari.

– Ce înseamnă toate astea?

Hari a pescuit o cutie de chibrituri din buzunar și mi-a aruncat-o la picioare.

– Convinge-te singură.

Era oare o șmecherie? Ca să aprind un chibrit, trebuia să pun cuțitul jos. M-am mișcat încet, fără să-l scap pe Hari din ochi. Strângea pumnii și îi desfăcea, dar rămânea la locul lui. Am scăpărat un băț de chibrit și am luminat cu el fața copilei. Ochii ei verzi-albaștri, de culoarea penelor de păun și plini de scânteii, erau enormi. Nasul era subțire și drept, cu o ușoară cocoșă la mijloc. Avea buzele ca de trandafir, rotunde și roz. Am ridicat din nou chibritul în dreptul ochilor ei, care nu clipiseră nici măcar o dată.

Sângele îmi zvâcnea în urechi. Am clătinat din cap.

– Cum a fost posibil?

După mine, *Maa* mai născuse două fete, dar niciuna nu trăise mai mult de un an.

Și Hari părea pus în încurcătură.

– Mi-a spus că s-a născut în anul în care m-ai părăsit. A spus că știi.

Maa era însărcinată când am plecat de la Hari? Cu o altă fetiță? Și eu nici măcar nu știam? O mulțime de gânduri se învâртеau prin mintea mea. Gândul la cheltuielile pentru încă o zestre trebuie să o fi adus la disperare! La fel ca multe femei sărace, mama se simțise împovărată având fete. Dar de ce nu veniseră părinții mei cu ea la Jaipur, când le trimisesem bani pentru asta? De ce venise ea cu Hari?

M-am uitat la trupul copilei folosindu-mă de lumina bățului de chibrit. Am văzut că avea vânătăi pe brațe.

– Cum te cheamă?

S-a uitat la Hari, apoi a răspuns:

– Radha.

Bățul de chibrit îmi ardea degetele. I-am dat drumul pe podea și am aprins altul. Îmi tremurau mâinile.

– Unde este *Maa*? am întrebat.

Ochii i s-au umplut de lacrimi.

– S-a prăpădit, *Jiji*.

Glasul îi era stins. Cuvintele i se înecau. Iar eu îmi simţeam picioarele ca de gumă.

– Şi *Pitaji*?

Fata a clătinat din cap, în semn că şi tatăl meu murise.

Morţi *amândoi*?

– Când?

– *Pitaji*, acum opt luni. Şi *Maa*, acum două luni.

Am simţit că rămân fără aer. În tot acest timp visasem la o re-găsire cu părinţii mei, fără să-mi dea prin minte că s-ar putea să nu-i mai văd niciodată. Oare mama şi tatăl meu fuseseră aşezaţi pe rugul funerar înfăşuraţi în linşoliul ruşinii? Înconju-raţi de bârfe despre fiica neascultătoare care îşi părăsise soţul?

Părinţii mei nu aveau să ştie niciodată cât de des mă gândisem să plec de la Hari în cei doi ani cât am fost căsătorită cu el. Singurul lucru care mă ţinuse pe loc a fost teama că fuga mea le-ar păta reputaţia – asta până în ziua în care nu am mai putut suporta bătăile soţului meu, rănilor care mă făceau să sângerez, cuvintele care tăiau în carne vie. Dimineţile abia puteam să mă ridic de pe podea. Şi toate acestea, pentru ce? Pentru copilul pe care nu i-l puteam dărui. În primul an al căsniciei noastre, mama lui, draga de ea, tot spera că ceaiurile de ignam sălbatic şi fierturile cu trifoi roşu şi mentă îmi vor îndemna trupul să dea viaţă unui copil. Prepara tonice din frunze de urzică pentru a-mi întări organele. Pentru a-mi lubrifica părţile femeieşti, mestecam la seminţe de dovleac până când mi se umplea gura de băşici.

Soacra mea se îngrijea de corpul meu la fel de sânguincios cum mă ocupam şi eu de grădina ei cu ierburi de leac – îngăraşam pământul, plantam seminţe, hrăneam plantele firave. Dar cu toate eforturile stăruitoare depuse de *saas*, fiul ei nu căpăta lucrul după

care tânjea cel mai mult. Pentru un bărbat indian, un fiu – sau o fiică – era dovada virilității lui. Însemna că își putea ocupa locul mândru și legitim în rândul bărbaților care aveau să ducă neamul mai departe. Hari simțea – așa cum ar fi simțit mulți bărbați aflați în situația lui – că îi răpiseră acel drept.

Aș fi putut să explic toate acestea, de-a fir a păr, dacă *Maa* și *Pitaji* ar fi venit la Jaipur. Poate că atunci mi-ar fi dat dreptate că-l părăsisem pe Hari, ca să clădesc viața nouă și luminoasă pe care mi-o făurisem. Dar ei nu mai veneau.

Nu voiam să-l întreb, dar trebuia să aflu.

– Și mama ta? Mai e printre noi?

Hari a înghițit în sec și și-a întors privirea.

Mi-au dat lacrimile. Deci mama lui, *saas* a mea, se prăpădise și ea? O iubisem pe femeia aceea blândă la fel de mult ca pe propria mea mamă. Petrecea ore întregi arătându-mi cum să recoltez florile arborelui numit Flacăra pădurii, bune pentru a regla menstruația, cum să macin sânziană doar atât de mărunț cât să ostoiască o bășică fără a arde pielea. Făcusem din învățăturile ei munca mea de căpătâi.

Datorită ei am supraviețuit. Acum nu mai avea cum să afle vreodată lucrul ăsta.

Când mi-a revenit glasul, am zis:

– Dar dacă *Maa* s-a prăpădit de două luni... de ce ți-a luat atât de mult să ajungi aici?

Fata și-a furișat privirea spre Hari, apoi a coborât-o în pământ.

El și-a frecat cicatricea de pe bărbie cu mâna.

– A trebuit să ne pregătim. Pentru călătorie.

Știam că minte după felul în care își ascundea cicatricea. Făcuse la fel când îi spusese tatălui meu că mă poate întreține trăgând la ricșă.

Am luminat din nou cu un băț de chibrit fața copilei. Avea o vânătaie pe gât sau era doar o umbră? Mirosea a balegă de vacă. La

fel și Hari. Era clar că nu folosiseră banii pe care îi trimisesem părinților mei pe bilete de tren.

M-am uitat la Hari.

– Ce-ai făcut cu banii pe care i-am trimis?

Hari a strâns din buze și m-a privit fix în ochi, sfidător acum. Chibritul s-a stins, iar eu am aprins un altul, întorcându-mă iar spre fată. Am rostit cu răsuflarea întretăiată:

– *Rundo Rani?*

Fata și-a frământat mâinile.

Am mai încercat o dată.

– *Rundo Rani?*

Buzele i s-au întredeschis.

– *Rundo Rani*, am repetat, mai tare de data asta.

Cuvintele i-au țâșnit din gură.

– *Rundo Rani, burri sayani. Peethi tunda, tunda pani. Lakin kur-thi heh munmani.*

S-a bătut cu mâna peste gură ca să-și ascundă un zâmbet.

Tatăl meu născocise acele versulețe de copii, pe care le cântase tuturor copilulelor lui, inclusiv mie. *Mica regină, care se crede atât de distinsă. Bea doar apă rece, rece. Dar face atâtea nebunii!*

Mi-am ținut răsuflarea preț de o clipă și i-am dat drumul încet-încet. Îmi confirma ceea ce văzusem deja pe fața ei: ochii mamei.

Și-a luat mâna de la gură. Acum zâmbea deschis, cu fața transformată – chip de femeie într-un trup de fetișcană.

Aveam o soră – care creștea în vreme ce eu fugeam de propriul trecut. Dar de ce nu mă înștiințaseră părinții mei? *Și cum ar fi putut face asta fără vreo adresă pe scrisorile pe care le trimiteam?*

Uitasem că Hari era acolo, până când l-am auzit zicând:

– Încă suntem căsătoriți. Ești încă soția mea.

Am tresărit din umeri.

– Putem încerca din nou, Lakshmi.

Nu! I-am aruncat înapoi cutia de chibrituri la picioare.

– O să divorțăm.

Nările i s-au umflat de mânie. Acesta era Hari, cel pe care îl știam.

– Acum îmi dau seama.

A smucit din cap spre Radha.

– Chiar că sunteți surori voi două. *Amândouă* mințiți.

Ce voia să spună cu asta? M-am uitat la Radha căutând un răspuns, dar ea stătea cu ochii pironiți în podea.

Hari a încleștat din fălci când s-a întors spre mine. A șoptit printre dinții strânși:

– Până și numele tău este o minciună, Lakshmi. Nu prea ești o zeiță a bogăției, nu-i așa? N-ai fi putut tu niciodată să câștigi singură toate astea.

A fluturat din braț arătând spre casă. Ochii i s-au îngustat.

– Cine te întreține?

Desigur că își închipuia că sunt amanta unui bogătaș. La ce puteam să mă aștept de la Hari decât să creadă că o femeie nu ar putea face asta singură niciodată!

Am reușit, cu efort, să-mi stăpânesc glasul.

– Au adoptat o lege anul acesta, Hari. Acum putem divorța.

Și-a mușcat buza și a ridicat de jos cutia de chibrituri. S-a uitat din nou prin cameră, la pardoseala mea, la sari. Câteva momente am stat fără să spunem o vorbă.

Apoi mi-am dat seama.

– Vrei bani, am zis.

Sigur că voia! În loc să se ducă prin orașele mai mari să tragă la ricșă o săptămână și să vină acasă să-mi dea ce câștigase, Hari își petrecea mai tot timpul în sat, dormind, mâncând sau încercând să se culce cu mine. Dacă mama lui nu ar fi câștigat un mic venit din plantele medicinale și tratamentele ei, nu am fi avut destui bani pentru mâncare.

Deodată, trăsăturile i s-au îmblânzit.

– Doar până când...

În glas i se simțea căința.

– Cât? l-am întrebat repezit.

S-a scărpinat în frunte, legănându-se de pe un picior pe celălalt.

– De cât te poți lipsi?

– Muncesc din greu, Hari. Tot ce vezi aici a venit după ani de muncă. Și nici măcar nu îmi aparține încă.

Am strâns din ochi.

– Am datorii și, spre deosebire de tine, le onorez.

A început să-și frece din nou bărbia.

– Vrei să le spun oamenilor adevărul despre tine? Ce-ar spune toate acele *MemSahib* ale tale dacă ar ști?

Mi s-au înțepit bățile inimii. În halul în care era acum, niciun *chowkidar* nu l-ar lăsa să treacă de poarta casei somptuoase pe care o păzea. Dar el știa la fel de bine ca mine că portarii – ca și oricine altcineva care avea guri de hrănit și zestre de strâns – puteau fi mituiți.

Radha ne urmărea cu atenție.

– Cât timp vrei să rămâi în Jaipur? l-am întrebat.

El a ridicat din umeri.

Am inspirat profund o dată, de două ori, de trei ori. Am scos fișicul de rupii din buzunarul juponului. Rupii pe care le economisem ca să plătesc constructorului următoarea tranșă. Am aruncat bancnotele pe pardoseala cu mozaic – la fel cum îmi arunca și el mie pustiul lui de câștig pe podeaua colibei noastre, cu atâția ani în urmă.

S-a holbat la bani. Probabil că erau mai mulți decât văzuse vreodată. După un scurt răstimp, a înaintat ca să culeagă bancnotele.

Și-a frecat perii din bărbie. A ridicat ochii, căutându-mi privirea, și a deschis gura ca și când ar fi vrut să spună mai multe.

Am așteptat.

Dar gura i s-a închis cu un clămpănit. Ochii i s-au îndreptat către Radha, care i-a ocolit privirea. A clătinat din cap și a ieșit pe ușă.

Eu am rămas locului, neliniștită, fără să știu de ce. Ani la rând îmi imaginasem ce aș face dacă l-aș vedea din nou pe Hari. L-aș trage

pumni. L-aș lua la palme. L-aș lovi cu picioarele. Pentru toate momentele în care mă rănisese și mă umilise. Și totuși, când am stat față în față cu el, prima oară în treisprezece ani, am simțit mai mult milă decât mânie.

Vocea Radhei mi-a întrerupt șirul gândurilor.

– *Jiji*, ai fost în Jaipur tot timpul ăsta? Hainele tale...

I-am făcut semn cu mâna să tacă. Am alergat la fereastră și l-am văzut pe Hari îndepărtându-se pe stradă. Când nu l-am mai văzut, mi-am dus degetele la gură și am fluierat. În câteva secunde, Malik a apărut la fereastră, cu doi tineri de două ori mai înalți în spatele lui, aflați toți acolo ca să mă apere.

– S-a dus, tanti șefa. Ricșa te așteaptă după colț.

I-am numărat cinci rupii. Malik a dat tovarășilor lui câte o monedă, strecurându-le în buzunar pe celelalte trei. Era un negustor înăscut.

În ricșă, în drum spre casă, simțeam cum Radha îmi cerceta din priviri hainele, părul, sandalele. Îmi închipuiam întrebările ei, cele pe care nu îi îngăduisem să le pună. *Unde ai fost în toți acești ani? De ce ai fugit? Cum ai ajuns să stai în Jaipur?* Încercam încă să-mi revin din șocul de a-l vedea pe Hari, de a afla că cei trei oameni care îmi erau odată atât de dragi nu mai sunt. Și mă obișnuiam cu ideea că am o soră, care stătea acum lângă mine, la fel de reală ca durerea din tâmplele mele.

Încet și cu gesturi vădite, mi-am reșezat sariul peste umăr și mi-am dres vocea.

– Numărul unu: nu este politicos să te uiți fix la oameni.

S-a uitat în altă parte, dar, ca și când nu se putea stăpâni, a întors iar capul spre mine.

– *Jiji*...

Am ridicat o mână, punând-o stavilă între noi.

– Numărul doi: stăm acasă de vorbă.

Așa cum păsările semănau pământul cu semințele pe care le ciuguleau, cei care trag la ricșă sau mână birjele răspândeau bârfele cu care erau îndestulați. Eu aveam grijă să nu-i hrănesc.

Am simțit din nou privirea Radhei și am închis ochii, ca s-o țin la distanță. Presiunea din tâmple era acum mai rea. Chiar se putea ca fata asta să fie sora mea? Cât era de soioasă! Murdară ca un taur Brahman care a stat pe pășune o săptămână. La vârsta ei, îmi pieptănam singură părul, îmi storceam hainele ude curățate la râu și îmi spălam picioarele înainte să mă întind la somn pe rogojina mea. Oare *Maa* nu o învățase nimic? Mirosea ca un balot de fân, ceea ce însemna că Hari înduplecase pe careva din țăranii care treceau pe drum să îi ia în căruță până la Jaipur. Și a băgat în buzunar banii pe care îi trimiseseam alor mei.

Am tras cu coada ochiului la mâinile ei, încleștate în poală. Cu negru sub unghiile cu nimic mai curate ca ale unui cerșetor. Cum să explic apariția unei surori pe care nu știusem că o am? Nu că știau clientele mele detalii despre viața mea de familie, dar doamna Iyengar – ei ce urma să-i spun? Am continuat lista dinainte cu seriozitate. *Trei: să nu pomenesc nimănui niciodată despre Hari.* Judecând după înfățișarea lui, nici acum nu era capabil să adune mai mult de câteva rupii laolaltă. Poate că avea de gând să rămână în Jaipur și să trăiască o vreme din banii mei. De ce, într-un moment când în sfârșit culegeam roadele muncii mele, mi se mai dăduseră două guri de hrănit?

Cât eram de nedreaptă, totuși! Aș fi acceptat cu bucurie responsabilitatea de a-i hrăni pe cei doi oameni pe care îi așteptam: mama și tatăl meu. Poate că Radha era pedeapsa mea pentru rușinea pe care o abătusem asupra lor. Părinții mei, soacra mea și Hari – trebuie să fi fost toți ostracizați și ignorați după fuga mea. Ținuți de parte de ceremoniile sacre, de nunți, nașteri, înmormântări, chiar scuipați în față. Am simțit că mi se aprinde fața de vinovăție.

Radhei i-a căzut capul în bărbie și mi-am dat seama că o admise mișcarea ritmică a ricșei. Începea să se încline spre mine, iar apropierea mi s-a părut stânjenitoare. M-am foit pe locul meu și atunci corpul ei s-a lăsat în cealaltă parte, iar capul i s-a sprijinit de coviltirul de pânză al ricșei.

Acum puteam să-i studiez în voie fața, care avea aceeași formă ca a lui *Maa*, mai ovală decât a mea. Eu aveam fața în formă de inimă, cu bărbia ascuțită, ca a lui *Pitaji*. Dacă se născuse în anul plecării mele, Radha trebuia să aibă acum treisprezece ani, dar arăta mai în vârstă. Pentru o fată atât de tânără, avea deja o cută adâncă între sprâncene. Și riduri pe care grijile i le săpaseră în colțurile gurii.

Am examinat urmele întunecate și rotunde de pe brațele ei, unde îmi închipuiam că fuseseră mâinile lui Hari. Oare scăpasem de cruzimea lui pentru ca acum aceasta să se reverse asupra Radhei? Gândul acesta m-a cutremurat.

Ca o reacție parcă, Radha s-a zgribulit de frig. Mi-am scos șalul de lână și l-am înfășurat în jurul trupului ei slab. Mă îndoiam că ar avea vreun pulover. Probabil că înghețase pe drum înapoi!

Pielea ei avea o culoare puțin mai întunecată decât a mea. Fără îndoială că petrecuse mai mult timp în soare, scoțând apă din fântâna satului sau strângând balegă de vacă în soarele amiezii, așa cum făcusem și eu cu atâția ani înainte. Avea tălpile crăpate. Cu baia trebuia să așteptăm până dis-de-diminează. Nu puteam risca să trezesc toată gospodăria doamnei Iyengar, precum și familia domnului Pandey.

Dacă avea treisprezece ani, atunci trebuia să fie acum în clasa a șasea. Era nevoie să caut o școală de stat pentru ea. Știam de la fiicele doamnelor mele că următorul semestru școlar începea în ianuarie. Și până atunci? Nu puteam s-o las pe Radha singură în locuința închiriată în timp ce mă ocupam de doamnele mele. Doamna Iyengar era curioasă și avea să-i pună o mie de întrebări. Oare puteam să o iau pe Radha cu mine la ședințele de tatuaj cu henna? Haine! Avea nevoie de haine noi înainte să o pot înfățișa în societate.

Îmi simțeam capul neîncăpător pentru toate gândurile care se învârteau în el. Nu îndrăzneam să mă gândesc mai departe de noaptea asta. Dacă o făceam, era posibil să nu mă mai ia somnul.

Am pus mâna pe umărul Radhei și am zgâlțâit-o ca s-o trezesc. Trebuia s-o învăț o mulțime de lucruri, și asta cât mai curând.

3

16 noiembrie 1955

Îi plăteam doamnei Iyengar o mică sumă ca să mă folosesc de *almirah*. Pe un raft al dulapului îmi țineam împăturite sariurile în nuanțe pastelate. Imprimeurile erau delicate – picouri mărunte, dungi subțiri sau flori brodate, nu mai mari decât niște buburuze. Pe următorul raft erau puse bluzele, aranjate în teancuri în funcție de culoare: nuanțe de bleu, verde ca frunza, roz bombon, alb imaculat și ivoar. Seturile *salwaar-kameez*, pe care le purtam mai des când eram mai tânără, stăteau pe raftul de jos, împreună cu *chunnis*-uri asortate.

– Toate astea sunt ale tale, *Jiji*?

Radha, cu trupul înfășurat într-un prosop, proaspăt îmbăiată, cotrobăia cu privirea în *almirah*. Și-a frecat vârfurile degetelor unele de altele, ca și când tânjea să atingă bumbacurile fine, mătăsurile. Aseară, în ricșă, îi spuseseam despre femeile pentru care lucram și o avertizaseam:

– Patru: nu atinge nimic din ce nu-ți aparține. Doamnele te vor acuza de furt mai repede decât ai putea tu să tăgăduiești.

Mi-am ales un sari de culoare trandafirie, cu o bordură de floricele ciclamen și, cu degete îndemânate, am plisat faldurile înainte de a le prinde în betelia juponului.

– Majoritatea doamnelor mele nu poartă bumbac, ci doar mătăsuri atât de ușoare, încât le poți trage printr-un inel. La ocazii speciale poartă sariuri cu broderii grele. Mai ales cu fir de aur și argint.

M-am uitat la sora mea.

– Am făcut recent un tatuaj cu henna unei mirese. Avea atât de mult aur pe sari, încât a fost nevoie de trei dintre surorile ei ca s-o ajute să urce treptele până la *mandap*.

– Și cum a reușit să dea ocol focului?

– Foarte, foarte încet, am răspuns eu ridicând o sprânceană.

Râsul Radhei era surprinzător de grav. Vibra ca sunetul cărților de joc pe care băieții le împleteau între spițe la roțile bicicletelor.

Bătând o pereche de sandale cafenii de pardoseala de piatră, am îndemnat-o să le încalțe. Erau fără toc, cu curelușe simple. După tălpile bătătorite, mi-am dat seama că era obișnuită să meargă în picioarele goale. Sandalele aveau să ușureze trecerea spre pantofi.

Când a desfăcut prosopul, ochii mi-au căzut din nou pe vânătăile ei. Culoarea li se estompase, nu mai era roșul furios de ieri. În clipa când ni s-au întâlnit privirile, Radha și-a încrucișat brațele pe piept ca să le ascundă.

– Era o oaie în camion – m-a lovit în coaste. Până mâine vor dispărea semnele.

Rămâneau între noi o mulțime de lucruri nespuse. La fel se întâmplase sus, pe acoperiș, când o îmbăiasem de dimineață, în zori – înainte ca măturăresele să-și înceapă tura și ca servitoarea doamnei Iyengar să strângă sariurile întinse cu o zi înainte la uscat. Radha refuza să vorbească despre anumite lucruri, în timp ce eu păstram tăcerea în legătură cu altele. Eram sfâșiată în două: o parte din mine voia să știe dacă Hari îi făcuse vreun rău (așa cum îmi făcuse mie), dar o altă parte se temea să afle. Orice ar fi răspuns, eram sigură că era din vina mea. Hari trebuie s-o fi făcut ca să se răzbune pe mine.

I-am băgat pe cap o tunică din bumbac verde-intens și am nezezit țesătura pe umerii ei subțiri. *Kameez*-ul cădea larg peste pieptul ei mic și am adunat la spate lărgimea în exces, ca să văd cu cât trebuia strâmtat. Șalvarii de bumbac alb trebuia să fie și ei micșorați cu câțiva centimetri buni: îi ieșeau de pe picior în partea de jos, iar în talie erau mai largi cu cel puțin zece centimetri. La sfârșit i-am petrecut peste umeri un *chunni* de șifon alb. M-am dat înapoi ca să-mi examinez opera.

Verdele tunicii îi intensifica nuanța verzuie a irisului și făcea ca părul să pară mai negru. O frecasem cu atâta sârg, că pielea i se făcuse trandafirie și uleiul de cocos le dăduse brațelor un luciu minunat. Cu părul adunat sus în creștet și o bijuterie sau două în jurul gâtului, plus ceva mai multă cărniță pe oase, ar fi putut fi confundată cu una dintre fiicele doamnelor mele.

Și-a dat seama că eram mulțumită de rezultat și buzele i s-au întins într-un zâmbet timid.

– *Jiji*, nu ai ceva într-o culoare mai veselă?

– Culorile țipătoare îți vor pune eticheta de fată de la țară, am spus. Singurul mod de a purta culori îndrăznețe este pe țesătură de mătase, așa cum poartă doamnele mele. Și uită de oglinzile alea de prost-gust cusute pe haine ca la o spălătoreasă de rând.

A rămas cu gura căscată și buzele îi tremurau. Îi vorbisem oare prea aspru?

Privirea i s-a oprit asupra aceluia *mutki* pe care îl cărase cu ea tocmai din sat. Din gura vasului sclipeau spre noi sutele de oglinzi minuscule de pe sariul de nuntă al lui *Maa*.

Prea târziu, mi-am dat seama că o jignisem, la fel cum o făcusem și sus, pe acoperiș, când îi scoteam căpușe din păr.

„Tu nu te speli niciodată?” o întrebasesm atunci. „Am mers zece zile într-o căruță cu trestie-de-zahăr și apoi ne-a luat un camion care transporta oi la Jaipur.”

Răspunsese cu o voce firavă, parcă cerându-și scuze, și mi-a părut de îndată rău pentru tonul pe care îl folosisem. Dacă Hari alesese să-mi cheltuiască banii altfel, ce ar fi putut ea să facă? Și parcă de mine nu se agățaseră căpușele când eram în Ajar și umblam printre capre și câini râioși? Va trebui să fiu mai blândă cu ea.

Clang-clang. Zgomotul de canistre metalice a anunțat sosirea lăptarului în curtea doamnei Iyengar. Ușurată că apăruse o diversivune, am sărit în sandale.

– Trebuie să-l prind pe *doodh-walla*. Vom avea nevoie de încă un litru de lapte ca să facem *burfi*.

Am deschis ușa chiar când Malik se pregătea să ciocăne. Părul lui des era nepieptănat, dar pantalonii scurți și cămașa păreau curate. Fălcile i se tot mișcau.

– *Arré*, Malik! Ai ajuns devreme.

A arătat cu bărbia spre Radha.

– Ea cine e?

– Este Radha, sora mea. Va rămâne aici, la mine.

Nu aveam de gând să mai dau alte explicații și, în ce îl privea pe Malik, nici nu era nevoie.

– Dacă mesteci *paan*, o să ți se facă dinții negri, să știi.

– Azi e zi de piață, tanti șefa, nu sunt doamne acolo care să leșine după mine, a răspuns netulburat băiatul.

Apoi a zâmbit larg, cu dinții lui pătați de pastă de turun.

Din buzunarul juponului am scos o listă de cumpărături și i-am înmănat-o. Malik s-a uitat peste ea.

– Altceva?

M-am uitat la șirul de sticle de pe masa mea de lucru.

– Ulei de lavandă.

Azi-diminează folosisem tot ce mai era din el pe vânățile Radhei.

– Și extract de magnolie.

Radha avea tălpile mult mai uscate decât ale Lalei. M-am întrebat dacă purtase vreodată pantofi în viața ei.

Malik a încuviințat dând din cap. S-a zgâit iar la sora mea.

Am cules de pe podea hainele murdare de pe drum ale Radhei.

– Când te întorci de la piață, dă foc la astea.

Radha a scos un mic țipăt.

M-am întors spre ea. Poate că erau singurele ei haine.

– Sunt infestate, Radha. O să-ți luăm altele noi.

S-a îmbujorat, a aruncat o privire spre Malik și apoi a lăsat iute ochii în pământ. O făcusem să se jeneze spunând așa ceva în fața lui? M-am uitat la băiat, pentru a-i vedea reacția, dar pe fața lui nu se citea nimic. I-am deschis ușa să iasă și am coborât împreună scările, fiecare la treaba lui.

Când m-am întors în cameră cu carafa de metal plină cu lapte, m-am oprit în prag, conștientă că se schimbaseră ceva. Radha stătea lângă masa lungă pe care îmi țineam ierburile, cu mâinile strânse la spate. Avea în ochi precauția unui animal sălbatic. Ce făcuse oare? Orice ar fi fost, se gândea, probabil, că am s-o pedepsesc. Am cercetat din priviri sticlele cu uleiuri și loțiuni, mojarul cu pistil, placa de marmură pe care îmi mărunțeam laolaltă plantele și semințele – toate erau ușor strâmbe, nu în ordinea în care le lăsasem. Borcanul cu ierburi proaspete fusese și el mutat din loc. Apoi am văzut. Din vasul în care îmi pusesem la înmuiat bluza între flori de *frangipani*, lipsea o floare. M-am uitat la Radha, care își dusesese iute mâinile în păr. Acolo, în vârful cocului pe care i-l făcusem, stătea floarea care lipsea.

A zâmbit viclean.

– Punctul zece: întotdeauna să miroși a flori dacă vrei ca doamnele să te invite în casa lor.

Noaptea trecută, după primul, al doilea, al treilea și al patrulea punct, i-am predat punctul cinci: *stai dreaptă* (stătea adusă de spate, ca și când era învățată să stea pe vine, aplecată peste rufele de spălat sau peste mâncarea care trebuia gătită); apoi punctul șase: *nu sta cu*

gura căscată (se holba la motoarete de parcă vedea maimuțe cântând în hindi); punctul șapte: *ține gura închisă când mănânci* (nici nu termina bine un duminicatul de *chapati* că îndesa altul, de parcă nu mai mâncase de câteva săptămâni); și punctul opt: *să zâmbești mâine-dimineață când o să te prezint doamnei Iyengar* (expresia obișnuită a Radhei părea să fie o încruntare îngrijorată). Când am ajuns la cel de-al nouălea punct, Radha isprăvisese de mâncat și începeau să i se închidă ochii. Am întins un cearșaf în fața șifonierului. Se tot scărpină în cap și i-am spus că, odată ce o scap de păduchii din păr, va putea să doarmă în pat cu mine.

Nu a comentat. Fie era obișnuită să doarmă pe podea, fie era prea obosită pentru a face caz.

Trăisem singură atâta vreme și nu aveam nici experiență în creșterea unui copil. Trebuia oare să-i amintesc să ceară în loc să ia, pur și simplu, sau mai degrabă să-i fac pe plac și ei, o biată fată de la țară, fermecată de răsfăturile de zi cu zi pe care eu le consideram firești? La urma urmei, o floare era un lucru atât de mărunț.

Am intrat în cameră și am pus carafa cu lapte pe masă. I-am zâmbit. Arătând spre vasul unde se aflau florile rămase și bluza mea, am întrebat:

– Vrei să-mi pui bluza la uscat pe acoperiș cât îmi aranjez eu părul?

Corpul i s-a relaxat, ca și când își ținuse respirația. A luat una dintre sticlele de pe masă și a întrebat:

– *Jiji*, pentru ce este asta?

– Este ulei de *bawchi*, i-am răspuns. Ajută părul să crească. Tu nu ai nevoie, ai părul destul de des.

A arătat spre un castron de lut care stătea deasupra unui pătrat de catifea roșie. Era pătat pe margine cu cafeniu-închis.

– Și vasul ăla are ceva deosebit?

Până să apuce ea să pună mâinile pe vechiul castron rămas de la *saas*, am îndepărtat-o de lângă masă.

– Amestec pastă de henna în el. Hai, grăbește-te cu bluza aia.

Verificându-mi ceasul de mână, am adăugat:

– Mergem la croitoreasă. Dacă o prindem devreme, o să se tocmească pe stomacul gol.

Părul rar al croitoresei era pieptănat cu cărare pe mijloc și strâns într-un coc neglijent. Prin păr i se zărea din loc în loc pielea cafeiniu-gălbuie a capului. După ce a însemnat cu ace cu gămălie cele trei seturi de *salwaar-kameez* pe care le aduseserăm cu noi, s-a aplecat pe fereastra de la etajul doi și a strigat după ceai. Cinci minute mai târziu a intrat un băiat, ducând trei pahare mititele de ceai aburind. Am acceptat un pahar, dar stratul de ulei care plutea deasupra m-a împiedicat să sorb din el. Radha însă îl înghițise pe al ei în mai puțin de un minut. A făcut la fel și cu al meu când i l-am oferit. Trebuia s-o învăț cum să bea fără să pară însetată.

– Cât face? am întrebat-o pe croitoreasă.

Femeia a luat o tabacheră mare cu tutun de prizat Scorpion Brand Snuff de pe un raft și a apucat tutunul între degetul mare și arătător. L-a tras pe nas vârtos, întâi pe o nară, apoi pe cealaltă, așa cum făcea și *Maa*, după care a fornăit, cu gura deschisă.

– Nu mi-ai spus niciodată că ai o soră, a zis.

– Nici dumneata nu mi-ai spus că ai borangic pe portocaliu, când am întrebat. Închipuie-ți surpriza mea când am văzut-o pe Parvati Singh purtând o bluză făcută de dumneata, din același material.

A strâns din buze.

Am observat că Radha ne urmărea, mutându-și iute privirile de la una la alta.

Nu era în firea mea să-mi fac dușmani, mai ales când era vorba de una dintre cele mai bune croitorese din Jaipur. Am scos o sticlă din sacoșă.

– Să-ți dau asta, până nu uit.

A apucat sticla și ne-am uitat cum o face nevăzută în pliurile sariului.

– Au să fie gata în două zile, a spus.

– Măine, am zis eu ridicându-mă în picioare.

Cum am ieșit din casa croitoresei, Radha m-a întrebat ce era în sticlă.

– Ce, nu ghicești?

Mergeam tăcute alături. Deodată ea s-a oprit.

– Ulei de *bawchi*?

Zâmbind, am luat-o de braț ca s-o îndemn să se pună în mișcare.

– Înainte să începă să folosească uleiul meu, biata femeie era aproape cheală pe o parte a capului.

Radha a râs.

– Tanti șefa!

O ricșă s-a oprit lângă noi; pe treapta laterală stătea Malik. M-am uitat chiorâș la el.

– Îmi irosești banii pe ricșă?

A dus mâna la inimă și și-a înclinat capul într-o parte.

– Tanti șefa, eu am grijă de doamnele mele.

Mi-a dat mâna ca să urc, apoi s-a întors să o ajute pe Radha.

Sugea de zor o bomboană de tamarind și i-a oferit una și Radhei, care a băgat-o flămândă în gură.

Punctul treisprezece: *dacă mănânci dulciuri, o să-ți strici dinții*, am adăugat în minte pe lista Radhei. Mutându-mi atenția asupra târgurilor, am început să desfac pachetele înfășurate în hârtie de ziar.

– Ai luat ulei de lavandă Moonstar?

Malik, care se înghesuisese lângă Radha, s-a aplecat înainte să mă privească.

– *Cel care este înțelept în ochii tuturor, acasă e un nimeni.* Doamnă, nu numai că este Moonstar, dar am primit și o reducere la cea mai bună marcă de pe piață.

– Deci ar trebui să capăt niște bani înapoi?

A întins mâinile, cu palmele în sus, către cel care conducea ricșa.

– Șoferul muncește gratis?

Mi-a venit să râd, dar m-am oprit când l-am văzut ridicându-și sprâncenele și salutând-o politicos pe Radha cu un *salaam*, cu palma strânsă coborând grațios de la frunte până la gură și apoi la inimă, ceea ce a făcut-o să zâmbească. M-am concentrat iar asupra pachetelor.

– *Jiji!* Uite! Întocmai ca și coroana lui Krishna! a exclamat Radha, arătând cu degetul peste drum.

I-am lăsat cu blândețe brațul jos.

– Punctul șase, Radha?

Radha s-a încruntat, gândindu-se.

– Să nu stau cu gura căscată?

– Bravo! Clădirea aceea este Hawa Mahal. Are aproape o mie de ferestre. Este posibil ca doamnele din palat să se uite chiar acum de la ferestrele acelea și nu vor să fie văzute.

Când am lăsat Palatul Vântului în urmă, am știut că Radha se lupta să-și stăpânească impulsul de a se întoarce ca să vadă dacă doamnele ne priveau. Trebuia să fiu cu ochii pe ea. Sora mea mai mică era plină de viață și curioasă, ceea ce era bine, dar era totodată o sălbăticiune – și asta putea fi o combinație periculoasă.

Douăzeci de minute mai târziu, i-am cerut omului cu ricșa să oprească.

– Am niște drumuri de făcut, așa că eu cobor aici. Când ajungeți acasă, Malik, arată-i Radhei cum fac eu *laddu*. Dar să nu vă prindă doamna Iyengar la cuptorul ei.

– Bineînțeles, tanti șefa. Dar...

– Dar ce?

A ridicat din umeri teatral.

– *Laddu* nu este mâncare, așa cum îmi spuneți atât de des, doamna mea.

Mi s-au aprins obrazii. Desigur! Uitasem complet că, în afară de ceaiul de la croitoreasă și o bomboană de tamarind, Radha nu mâncase nimic. Malik observase. Nici eu nu mâncasem nimic, dar eram obișnuită așa. Radha, pe de altă parte, era o copilă în creștere. Trebuia să-mi dau seama.

– Acasă avem *aloo*, *gobi*, *piyaj*. Radha, poți să faci tu niște *subji* și *chappati*?

A aprobat din cap, cu o figură serioasă. *Da.*

– Bun.

Coborând din ricșă, le-am atras atenția:

– Să vă spălați pe mâini mai întâi. Și de data asta, Malik, ai grijă să folosești săpun.

Acum zece ani îmi câștigam existența în Agra preparând ceaiuri contraceptive pentru curtezane, ca să nu rămână gravide, și ele mă plăteau bine. Patroanele de bordel precum Hazi și Nasreen au fost deosebit de amabile cu mine, oferindu-mi locuință în casele pe care le dețineau, în schimbul ceaiurilor mele. În timpul lor liber m-au învățat arta tatuajelor cu henna. Să plimbi pe piele un condei din trestie sau să întinzi vopseaua cu pensula pe un schelet de frunză de *peepal*, așa cum făceam cu Munchi-ji în satul meu, nu erau lucruri foarte diferite. Am deprins repede pictura cu henna. În scurt timp, împodobeam brațele, picioarele, burțile, spinările și sânii vânzătoarelor de plăceri cu modele pe care le învățasem chiar de la ele și care veneau din locurile lor de baștină – Isfahan, Marrakech, Kabul, Calcutta, Madras, Cairo.

Samir Singh frecventa casele de plăcere ale lui Hazi și Nasreen ori de câte ori venea cu treburi în Agra. Acolo, nobili musulmani, oameni de afaceri bengalezi și medici și avocați hinduși fumau narghilea, mâncau și beau în timp ce curtezanele recitau poezii vechi, cântau gazeluri dulci și nostalgice și dansau dansurile clasice *kathak* pe muzica unor instrumentiști pricepuți. Când Samir a auzit de

talentul meu de a picta cu henna, m-a căutat. „Sunt mulți domni în Jaipur care ar dori să înceapă să sape o fântână înainte să le ia foc casele, dacă înțelegi ce vreau să spun. Și au să plătească de trei ori mai mult decât te plătesc casele de toleranță.” Ce îmi propunea Samir presupunea mutarea mea în Jaipur și mai mulți bani decât mi-aș fi putut imagina, ca să împiedic niște sarcini nedorite, în slujba unor bărbați ca el, care își mai făceau de cap în afara căsătoriei. Mi-a explicat că, deși îi plăcea să viziteze casele de toleranță, el, personal, prefera văduvele tinere, fără copii. Aceste femei, indiferent cât de tinere erau când își pierduseră soții, erau adesea sortite unei vieți de singurătate. Acestea erau uzanțele în societate. (Nu erau aceleași și pentru bărbații văduvi, care se puteau căsători fără repercusiuni.) Samir le copleșea pe văduve cu complimente, cadouri și farmecul său personal, deloc neglijabil, iar ele răspundeau cu recunoștință.

Tocmai această aparență de respectabilitate pe care mi-o oferea Samir m-a făcut să bat palma cu el. Puteam să-mi ofer serviciile de tatuatoare cu henna femeilor din castele superioare, cum era soția lui, în timp ce vindeam discret pliculețele mele de ceai contraceptiv prietenilor și cunoscuților săi. Când Parvati s-a plâns că nu poate procrea, am hrănit-o așa cum ar fi făcut soacra mea – cu trifoi roșu, ulei de luminița-noptii și ignam sălbatic, sub formă de dulciuri sau gustări sărate – până când a rămas însărcinată cu Govind. Încântată, Parvati m-a prezentat doamnelor ale căror nume îmi onorau acum carnetul cu programări.

Până să-l cunosc pe Samir, în 1945, îmi croisem deja o viață independentă. Puteam să-mi plătesc chiria, să mănânc bine și să trimit ceva bani acasă părinților mei. Ceea ce mi-a oferit Samir a fost o șansă de a-mi dezvolta afacerea, iar eu m-am repezit să prind șansa aceasta, așa cum face un copil când dă să prindă un licurici: înșfacă în pumn aerul – repede! – înainte să dispară.

Acum, oprindu-mă în fața unui șir de case cu verandă, am verificat bilețelul pe care mi-l dăduse Samir ieri: *Doamna J. Harris*.

Tulsi Marg, numărul 30N. Femeia cu fața încadrată de bucle cărunte, care tundeă florile ofilite dintr-un trandafir căărător de pe terasa din fața casei, părea trecută de vârsta la care putea să facă un copil. Descumpănită, m-am uitat din nou la adresă. Niciodată, în toți acești ani în care preparasem pliculețele cu ierburi, nu mai întâlnisem o femeie trecută bine de cincizeci de ani care să aibă nevoie de ele. Totuși, cu englezoaicele nu se știa niciodată. Soarele din Jaipur era la fel de nemilos cu pielea lor pistruiată cum era și cu mâinile doamnelor mele indiene.

– Doamna J. Harris? am întrebat.

Englezoaica s-a întors spre mine și a zâmbit, arătându-și dinții înghesuiți și cenușii.

– Chiar ea. Grădinarul nu înțelege niciodată cum trebuie. Dacă vreau să se facă treaba ca lumea, trebuie să o fac cu mâna mea. Trebuie să fii guvernanta venită la interviu. Te pricepi la copilași, da? În fine, trebuie să spun că arăți un picuț mai curată decât cele trimise de armată. De altfel, soțul meu, Jeremy, obișnuia să spună: cum să șteargă praful, când nu au nici unde să se îmbăieze cum se cuvine? A fost maior în armata britanică, a continuat ea. După ce a murit, eu am rămas aici. Nu prea mi-aș putea permite o căsuță în Bristol din pensia lui de militar, nu-i așa? Să poruncesc să aducă niște ceai, da? Te previn că nu e nicidecum acel chai condimentat care vă place vouă atâta – e rău pentru stomac. Pentru mine e bun doar vechiul ceai englezesc, mulțumesc frumos. Haide înăuntru. Probabil că ai înghețat, dragă. Douăzeci și unu de grade Celsius este superb în ceea ce mă privește, dar voi, indienii, vă puneți izmene de cum adie nițeluș vântul. N-am priceput asta niciodată. Mie îmi trebuie aer proaspăt!

Cu engleza ei grăbită, îl înghițea pe *r* și îl înmuia pe *d* – consoane pe care noi, indienii, le pronunțăm cu atâta grijă. *Army* suna ca *aamy*, iar *Indians* ca *Injuns*.

Murmurând scuze, m-am întors, gata să-mi fac o ieșire precipitată din scenă, când o femeie mai tânără a apărut în grabă pe ușa din față să mă scoată din impas.

– Ah, aici erai, doamnă Shastri. Cred că ai niște produse să-mi arăți, nu? Prietenele mele sunt înnebunite după cremele dumitale pentru mâini!

* * *

Ne-am așezat în dormitorul tinerei englezoaice, cu ușa încuiată, vorbind cu glas scăzut.

– Îmi cer scuze pentru soacra mea, doamnă Shastri, a șoptit ea. Am avut sentimentul că își cere scuze pentru mai mult decât prezența soacrei.

– Ea este doamna Jeremy Harris. Sunt și eu doamna Harris, dar numele meu mic este Joyce.

Obrajii tinerei femei s-au îmbujorat.

– Soacra mea avea programat un joc bridge astăzi, dar s-a contramandat. Presupuneam că vom fi singure.

– Doamnă Harris, nu vreau să mă amestec, dar soacra dumitale părea să creadă că m-am prezentat pentru postul de guvernantă. Mai ai un copil?

Joyce Harris a clătinat din cap că nu, coborându-și privirea spre pânțele.

– Dar ești însărcinată, da? Și sarcina nu este un secret?

A clătinat din nou din cap.

– Trebuie să știu în câte luni ești, am spus cu blândețe.

Ochii i s-au umezit. Două lacrimi au picurat pe corsetul rochiei ei vesele din nailon. S-a uitat cum dăra alunecă pe țesătura înflorată, dar nu a făcut nicio mișcare ca s-o șteargă.

– Doamnă Harris?

Ea a ezitat.

– În ci-circa patru luni.

Era primejdios ca femeile să-și lepede pruncii când sarcina era prea avansată; patru luni era limita maximă. Când femeile veneau la soacra mea pentru ajutor, ea îmi spunea: *trebuie să lăsăm femeile la fel de sănătoase pe cât le-am găsit.*

– Ești sigură?

După o pauză de o clipă, a dat din cap că da.

– În acest stadiu ar fi riscant – atât pentru dumneata, cât și pentru copil. Și principala mea grijă este pentru siguranța dumitale. Am nevoie să fii sigură că nu ești în mai mult de patru...

M-a întrerupt șoptind cu ardoare:

– Îmi doresc acest copil din toată inima. Dar dacă sunt azvârlită în stradă...

Femeile pe care le ajutam doreau întotdeauna să-și mărturisească vinovăția, dar ar fi fost mai ușor pentru mine și pentru ele să nu mă folosească drept confidentă. Mi-am umezit buzele. Trebuia să fiu sigură că spune adevărul.

– Dacă îmi poți spune cu certitudine absolută că nu ești în mai mult de patru luni și dacă îmi urmezi instrucțiunile exact așa cum ți le dau, atunci totul ar trebui să fie bine, dar...

– Nu pot să dorm. Am o durere de cap permanentă. Dacă aș putea să păstrez acest copil, aș face-o. Dar nu știu dacă este... al soțului meu.

Multe dintre femeile pe care le tratam la solicitarea lui Samir aveau o aventură extraconjugală.

– Doamnă, nu este nevoie de explicații.

Joyce Harris s-a aplecat spre mine și m-a strâns de mână, făcându-mă să tresar. M-am uitat la paloarea pielii ei întinse peste articulațiile degetelor, la verighetă, la oja de un roșu-aprins. Aștepta de la mine ceva ce nu aveam eu puterea să-i dau. Iertare. Ștergerea păcatului. Eu eram o străină.

M-am uitat la fața ei – udă, pătată, străbătută de vinișoare rozalii. Avea albul ochilor injectat.

– Joacă squash la club cu John – soțul meu. Acolo l-am cunoscut. La club. Și el este căsătorit. S-ar putea să fie copilul lui John, dar ar putea foarte bine să fie... al lui.

Mi-a eliberat mâna și a scos o batistă de la brâu ca să-și șteargă ochii.
– Este indian.

Pentru o clipă doar, m-am întrebat dacă nu cumva iubitul ei indian era Samir. Dar Samir era mult prea precaut; avea grijă să-și aprovizioneze fiecare amantă cu pliculețele de ceai de la mine, așa încât să poată trece la următoarea femeie cu conștiința curată. Dacă Joyce Harris ar fi fost una dintre iubitele lui, mi-ar fi spus. Nu făcuse niciodată un secret în privința celorlalte. În plus, prefera vădulele, iar Joyce Harris era în mod evident căsătorită.

– Ce ar spune soțul meu dacă i-aș pune în brațe un bebeluș indian? Nu mai e cazul să mă întreb ce ar spune mama Letty. Nu m-aș putea duce cu un copil cu pielea cafenie înapoi acasă, în Surrey. Nu există loc în societatea engleză pentru un astfel de copil. Nu există ni-niciun loc pe lumea asta în care bebelușul meu să fie în siguranță.

Am așteptat până când suspinele s-au potolit.

– Doamnă Harris, sunt sigură că faci ce este mai bine în această situație, pentru dumneata și pentru... cei din jur. Dar, din nou, trebuie să te avertizez să nu mai amâni. Să fierbi un plic de ierburi o jumătate de oră într-un litru de apă. Bea o ceașcă din acest lichid la fiecare oră, până când se termină. Va avea un gust amar. Poți pune miere în amestec, ca să-l faci mai suportabil. Repetă procedura încă o dată. În câteva ore vei începe să ai crampe. Ai grijă să-ți pui un tampon de vată în chilot, ca să absoarbă scurgerea de sânge când începe. În acest stadiu al sarcinii, corpul dumitale va expulza și cheaguri mari de țesut. Va fi dureros, dar nu te panica. Lasă ierburile să lucreze.

Joyce Harris a închis ochii, lăsând să curgă alte lacrimi. M-am oprit ca să o las să absoarbă instrucțiunile.

– Îți voi lăsa trei pliculețe, dar nu ar trebui să ai nevoie de mai mult de două. Ca să-ți mai aline durerea, poți să ții o sticlă cu apă fierbinte pe burtă sau să înmoi niște prosoape în apă caldă și să le aplici peste părțile femeiești. Doar după ce s-a terminat trebuie să-ți chemi medicul. El va crede că ai avut un avort spontan. Dacă îl chemi prea repede, va încerca să salveze copilul, ceea ce cred că nu îți dorești.

Am bătut-o ușor cu palma peste mâna palidă.

– Funcționează în cele mai multe cazuri, dar nu există nicio garanție. Dacă pierzi prea mult sânge, trebuie să chemi imediat medicul. Încă o dată, trebuie să te avertizez că va dura foarte tare.

Am pus un mic flacon pe măsuta de ceai și i-am spus să aplice loțiunea pe care o pregătisem pentru a-i calma părțile femeiești, care vor fi inflamate după ce corpul ei va fi expulzat fătul.

– Ai înțeles tot ce ți-am spus?

A dat din cap că da. Am mai stat câteva clipe în tăcere.

– Mai ai și alte întrebări?

– Doar unele la care niciuna dintre noi nu poate răspunde, a zis ea atât de încet, că a trebuit să fac eforturi să o aud.

De îndată ce am intrat în locuința mea, Radha s-a ridicat iute de pe podea, pe când Malik strângea pietricelele unui joc de copii. A alergat la cratițe și s-a întors cu o farfurie de metal cu mâncare, luându-mi din mână sacoșa.

– Asta e pentru tine, *Jiji*.

Ceva nu era în regulă. Mi-am făcut ochii roată prin încăpere.

Malik s-a ridicat și a băgat pietricelele în buzunar. Stătea posac, cu ochii în pământ, evitând să mă privească. Radha a dat fuga la carafă cu apă și s-a întors cu un pahar plin.

Acum stăteam cu o farfurie de cocă prăjită într-o mână și un pahar cu apă în cealaltă, urmărită de două chipuri neliniștite.

– *Dal batti*? Credeam că ți-am spus să faci *laddu*.

Ea a schițat un zâmbet încordat.

– Malik a spus că *dal batti* este o specialitate din Rajasthan. Am dat la o parte bucățile arse. Gustă, *Jiji*.

Se străduia să-mi fie pe plac. Nu i-am dat atenție.

– Malik?

Radha a făcut un pas înainte, ca și când voia să-l protejeze.

– Nu este vina lui, *Jiji*. El doar stingea focul. Atunci doamna Iyengar a început să țipe...

Foc? Doamna Iyengar țipa?

– *Chup-chup*!

Am pus farfuria și paharul pe masa de lucru și am inspirat adânc.

– Luați-o de la început.

Mi-a povestit că făcea *dal baati* când i-a luat foc *chunni*. Malik a coborât îndată scările și s-a repezit s-o ajute, iar doamna Iyengar a țipat la el că i-a spurcat cuptorul.

Malik făcea cercuri pe podea cu degetul mare.

– Îmi cer iertare, tanti șefa.

Radha s-a încruntat și și-a mutat privirea de la el la mine.

– Malik nu are de ce să-și ceară iertare. Era să iau foc și el m-a salvat! Cioara aia bătrână și rea...

Dacă n-ar fi fost atât de obraznică, aș fi putut să fiu mai înțelegătoare. Dar atitudinea ei trebuia corectată acum, altfel avea să afecteze relația mea cu proprietărea.

Am ridicat un deget.

– Cioara aia bătrână este gazda noastră.

Am ridicat încă un deget.

– Asta este casa ei, nu a noastră. Are dreptul să ne spună ce să facem.

– Dar nu este cinstit! De ce nu ne mutăm chiar acum în casa ta cea nouă și să scăpăm de ea?

Vena de la tâmplă a început să mi se zbată. Am apăsător ușor cu degetele, stăpânindu-mi imboldul de a ridica vocea.

– Ți-am spus, Radha. Ne vom muta în casa noastră când va fi gata. Nu mai înainte.

M-am uitat la Malik.

– S-a întâmplat așa cum spune ea?

El a dat din cap că da.

Mi-am pus mâna pe creștetul lui.

– Mulțumesc că n-ai lăsat-o pe Radha să dea foc casei.

Băiatul mi-a aruncat un zâmbet firav.

– Cât despre tine, Radha, trebuie să fii mai atentă de acum înainte...

– Bine, dar...

– Mai ales când e vorba de cuptorul doamnei Iyengar.

– Dar, *Jiji*...

Am întins mâna spre umărul Radhei ca să o calmez. S-a ferit, de parcă aveam de gând s-o pălmuiesc. Oare așa avea *Maa* obiceiul să facă? Sau poate o făcuse Hari?

Am lăsat mâna în jos. Ea a evitat să mă privească.

Am scos un oftat. Avea să mă coste zdravăn s-o împac pe cucernica doamnă Iyengar. Ultima dată (și singura până acum) când Malik trecuse fără să-și dea seama peste vatra ei de gătit, femeia insistase să-i aduc un *pandit* brahman ca s-o purifice. (Musulmanii ca Malik mâncau carne; cei din familia Iyengar, nu. S-ar fi indignat și dacă ar fi călcat peste vatra ei un membru al familiei Singh. Cei din casta Rajput mâncau și ei carne.) Prima purificare mă costase patruzeci de rupii. Mai întâi datoria către constructor, apoi Hari. Acum, asta.

Mi-am îndesat capătul sariului în jupon, făcându-mi curaj să stau de vorbă cu gazda mea.

– Mă duc să văd care ne este pedeapsa.

Malik s-a repezit la masa cu leacuri, a luat două sticle și mi le-a întins.

– Le-am amestecat deja.

M-am uitat la etichete: un tonic pentru păr și o loțiune pentru piele. I-am zâmbit.

– Bravo!

Știa la fel ca și mine că mita era calea către inima proprietăresei. Doamna Iyengar ne ținea atârnați deasupra prăpastiei: nu puteam găti gustări pentru clientele de mâine până când preotul nu își încheia ceremonia de purificare, care putea dura între una și trei ore. Avea să fie o noapte lungă.

De parcă mi-ar fi citit gândurile, Malik a spus:

– *Pandit-ji* vine într-o oră.

Era în sfârșit miezul nopții. Ora mea preferată. Luna bătea în fereastră. Un *koyal* își striga cântecul de dragoste; turtureaua pătată îi ținea isonul. Căldura și praful zilei se ostoiseră, la fel și oamenii din Jaipur. Camera era înmiresmată de la gustările sărate și dulciurile pe care le gătiserăm (*pakora* din frunze de pădărie pentru artrita doamnei Patel, *laddu* de migdale dulci pentru durerile de cap ale doamnei Gupta) și loțiunile pe care le preparaserăm (ulei de santal proaspăt pentru durerile de picioare ale doamnei Rai).

Malik plecase acasă de câteva ore bune. Radha dormea pe pat. M-am așezat la masa mea cu ierburi, ținând o mică *diya* aprinsă, ca să am lumină. Mi-am deschis carnetul și am înmuiat vârful creionului în gură.

Abluțiile panditului (îi luase o oră să purifice cuptorul doamnei Iyengar): *debit*.

Uleiurile de lavandă și cuișoare, turmericul și șofranul cumpărate astăzi de Malik: *debit*.

Banii primiți de la Samir pentru pliculețele lui cu ceaiuri: credit.

Banii plătiți de Joyce Harris pentru pliculețele ei: credit.

Factura constructorului: debit.

Plata către Hari: debit.

Per total, eram pe minus. Am închis caietul și am început să-mi scot agrafele din păr. Mă întrebam cât va dura până să duc la bun sfârșit încuscrirea familiilor Singh și Sharma. Și dacă avea să-mi acorde constructorul o amânare a plății pe care i-o datoram. Și cât avea să mai ceară Hari în schimbul tăcerii sale? Chiar aveam nevoie de angajamentul de la palat, dar cât timp trebuia oare să aștept ca Parvati să discute cu maharani?

Mi-am trecut degetele prin păr. *Saasuji* îmi spusese odată că există trei tipuri de karma: karma acumulată din toate viețile noastre trecute; karma pe care o cream în această viață; și karma pe care o puneam la păstrare ca să se coacă în viețile noastre viitoare. M-am întrebat care karma dusesse la căsătoria mea cu Hari. Și când mi-am părăsit familia – era o nouă karma pe care o creasem sau una dintr-o viață anterioară care se copsese în aceasta?

Radha a țipat în somn, parcă striga după ajutor cu gura închisă. M-am repezit la pat, înainte să trezească pe toată lumea din casă.

– Radha! E doar un vis, am zis eu frecând-o pe umăr.

Dar ea nu voia să se trezească. Era ghemuită pe o parte, așa cum stă un prunc în pânțece. Pumnii îi erau încheștați sub bărbie. Lacrimile îi picurau pe pernă. Părea atât de fragilă. M-a fulgerat o amintire: cum adormeam plângând în fiecare noapte cât fusesem căsătorită cu Hari.

M-am întins în pat la spatele Radhei și mi-am lipit pieptul de spinarea ei, obrazul de obrazul ei, piciorul de piciorul ei. Mi-am înfășurat corpul în jurul corpului ei până nu a mai rămas deloc spațiu între noi. În meseria mea, atingeam zilnic pielea doamnelor mele, dar să mă aflu atât de aproape de trupul altcuiva era o senzație nouă.

Am zis în șoaptă:

– Șș! Gata, gata. Șș!

Cu mâna liberă i-am mângâiat părul, încă parfumat de la plumeria de azi-dimineață.

– *Rundo Rani, burri sayani. Peethi tunda, tunda pani. Lakin kurthi beh munmani*, am cântat încetișor chiar lângă colțul gurii ei, călăuzită de glasul tatei.

Respirația i s-a relaxat. I s-au detensionat și mușchii. Era trează acum. Mi-a luat mâna și a strâns-o la piept. Lipită de ea, îi simțeam pe piept coastele ridicându-se și coborând, pe măsură ce se liniștea, cu fiecare respirație.

I-am șters fața și gâtul cu capătul sariului.

– Povestește-mi. Despre vis, Radha.

A suspinat.

– Era întuneric. *Pitaji* căzuse într-o fântână. Și nu eram decât eu acolo să-l țin. Cleветitoarele plecaseră de mult acasă. Încercam să-l ajut. Dar era mult mai greu decât mine.

A scos un strigăt chinuit.

– Și i-am dat drumul. I-am dat drumul, *Jiji*. N-am avut ce face. N-am mai putut. Te-am căutat, dar tu nu erai acolo!

A luat o gură mare de aer.

– De atâtea ori mi-am dorit să vii să mă ajuți. O dată am plecat din Ajar în căutarea ta, dar Mala, vecina noastră, m-a văzut și m-a trimis înapoi acasă.

Un val proaspăt de lacrimi mi s-a revărsat peste mâna pe care ea o strângea la piept.

– Când a murit *Maa*, nu am spus nimănui. Vreme de două zile. Am lăsat-o să zacă acolo. Pe pat. Îmi era tare frică. Nu știam ce se va întâmpla cu mine. Eram așa de singură! Unde ai fost în tot acest timp, *Jiji*? De ce ne-ai părăsit? Și de la el de ce ai fugit?

N-am mai strâns-o atât de tare în brațe. Bineînțeles că voia să știe. Timp de treisprezece ani păstrasem răspunsul doar pentru mine.

Mi-am înghițit nodul din gât.

– Aș fi murit dacă aș fi rămas. Hari s-ar fi îngrijit de asta. Nu mă puteam întoarce la *Maa* și la *Pitaji*.

Știa la fel de bine ca mine că, odată căsătorită, o femeie era proprietatea soțului ei. Soțiile nefericite nu se puteau întoarce acasă la părinți, așteptând înțelegere din partea lor. Unele familii chiar schimbau numele mic al nurorii de îndată ce aceasta venea în casa lor, de parcă ființa ei dinainte nu ar fi existat niciodată.

I-am povestit Radhei despre singurul lucru bun din căsnicia mea: mama lui Hari. Cum m-a învățat să vindec femeile care veneau la ea din satele din jur. De cele mai multe ori se plâneau de tulburări la stomac, de arsuri cu care se alegeau de la gătit, de dureri femeiești și de pânțece neroditoare.

Nu i-am mai spus și despre cele care doreau să lepede ce aveau în pânțece fără știrea soților lor.

I-am vorbit despre bătăile încasate de la Hari și cum am ieșit din coliba lui într-o după-amiază și am pornit spre Agra pe jos, ascunzându-mă după un tufiș sau într-un șanț când zăream pe câte cineva. Mi-a luat o săptămână să ajung. Mă hrăneam cu orice puteam să culeg pe drum, deseori noaptea, când nu mă vedea nimeni, după ce mă încredințam că nu sunt mistreți pe aproape. În orașul palatului Taj Mahal am ajutat femeile cam la fel cum învășasem de la soacra mea, atât i-am spus. Am lăsat deoparte amănuntele, cum că veniturile mele proveneau în cea mai mare parte din vânzarea săculețelor de tifon în care înveleam câteva linguri de scoarță de rădăcină de bumbac măcinată – așa cum făcea și *saas* pentru femeile din sat. Nu că mă rușinam de munca mea; dacă n-aș fi fost eu, multe curtezane și dansatoare ar fi căutat mijloace mai primitive și mai dăunătoare de a scăpa de sarcină – își făceau spălături cu detergenți, se aruncau în jos pe scări sau străpungeau fătul cu o andrea. Dar astfel de lucruri nu erau pentru urechile gingașe ale unei fete de treisprezece ani venită de la țară.

I-am explicat că în Agra am învățat să pictez cu henna. Am zâmbit la gândul că Hazi și Nasreen mă învățaseră să pictez trupul unei femei ca să stârnească dorințele bărbaților, dar nu i l-am împărtășit Radhei. I-am vorbit despre oferta pe care o promisem, de a face tatuaje cu henna pe mai mulți bani în Jaipur, și cum profitasem de șansă.

– Asta îmi îngăduia să trimit mai mulți bani acasă.

– Dar lucrul cu henna este pentru casta Shudra, nu pentru brahmani, a obiectat ea. *Pitaji* nu ți-ar fi dat niciodată voie să atingi picioarele altora.

Mi-am retras mâna dintr-a ei și m-am întors pe spate.

– A fost mai bine așa decât să ajung târfă, Radha.

Căutasem s-o spun pe un ton dur și am reușit.

Am rămas tăcute o vreme.

– Cum a murit *Pitaji*? am întrebat apoi.

– S-a înecat. Dar era bolnav, oricum. La stomac.

– Ce vrei să spui?

– Îi plăcea să bea *sharab*, a răspuns ea în șoaptă. Credea că se ascunde de noi, dar până la căderea nopții nu mai putea nici să meargă de beat ce era. A doua zi trebuia să mă duc eu să țin orele în locul lui.

Știam că *Pitaji* începuse să bea cam de pe vremea când veniseram să locuim în Ajar, dar nu fusese niciodată atât de beat încât să fiu nevoită să-l înlocuiesc la școală.

– Dar *Maa* l-a iertat până la urmă?

Radha a întors capul spre mine.

– Pentru ce?

În clipa aceea semăna atât de mult cu *Maa*, încât aproape că aveam senzația că mă aflu lângă ea în noaptea când am întrebat-o unde îi sunt brățările de aur. Eu eram pe atunci doar o copilă și, de când o țineam eu minte, nu le scotea niciodată de la mâini, nici când făcea baie, nici când gătea sau dormea. Îmi plăcea să mă joc

cu ele când stăteam întinse așa, una lângă alta. Ochii lui *Maa* s-au umplut de lacrimi la auzul întrebării mele și eu am simțit pentru prima oară ce este frica.

Am mângâiat-o pe Radha pe obraz.

– Nu am trăit dintotdeauna în Ajar. Nu ți-a spus *Maa*? Noi eram din Lucknow. *Pitaji* devenise obsedat de mișcarea de independență. Lipsea de la lucru ca să ia parte la marșurile pentru libertate. Se pronunța împotriva conducerii britanice la mitinguri. Apoi, când mișcarea a avut nevoie de mai mulți bani, el a vândut aurul lui *Maa*, bijuteriile primite ca zestre – brățări de nuntă, coliere, cercei – împotriva voinței ei. *Maa* era furioasă. Britanicii, care conduceau sistemul de învățământ, nu vedeau cu ochi buni lupta lui pentru libertate. Așa că l-au retrogradat, trimițându-l la Ajar, colțisorul ăla uitat de lume. Eu trebuie să fi avut vreo zece ani pe atunci. Dintr-o lovitură i-au retezat și leafa, și mândria.

– Dar *Pitaji* avea dreptate, nu-i așa? India a câștigat în cele din urmă.

Radha voia să creadă în tatăl nostru, să-i ia apărarea, ca și mine.

– Bineînțeles că avea dreptate, am spus. Oamenii ca tatăl nostru, milioane la număr, au fost cei care le-au arătat clar britanicilor că indienii nu vor să mai fie ținuți ostatici în propria țară.

Dar îmi dădeam seama și de ce *Maa* îl dezaproba. Atât de mulți indieni fuseseră răniți sau închiși pentru că se ridicaseră împotriva britanicilor! Stăruia pe lângă tata: de ce nu putea să tacă, să aibă grijă de familia lui și să-i lase pe alții să se lupte? Dar tatăl nostru își susținea cu înfocare convingerile: l-am admirat pentru asta. Era devotat idealurilor lui. Din nefericire, idealurile înalte aveau un preț greu.

După ce și-a epuizat economiile, tata a vândut ce rămăsese din tot ce mai avea *Maa*, aurul care ne-ar fi putut salva de sărăcie, care trebuia s-o pună la adăpost pe *Maa* dacă rămânea văduvă, care ar fi putut să mă scape de o căsătorie la cincisprezece ani. Într-o țară în care aurul unei femei era asigurarea ei împotriva neprevăzutului, lobii goi ai

urechilor lui *Maa* și încheieturile goale ale brațelor ei erau o amintire constantă a faptului că tatăl meu pusese politica înaintea familiei.

Și așa am fost siliți să ne mutăm la Ajar, unde mama mea și-a îngropat dezamăgirea și tatăl meu, mândria. Independența avea să vină abia după încă doisprezece ani, dar până atunci el era deja înfrânt.

Radha mi-a mărturisit:

– *Maa* nu vorbea niciodată despre tine. Nu îți rostea niciodată numele. Nici nu am știut că existi până când nu mi-au spus cleveti-toarele că ai dispărut în același an în care m-am născut eu. De îndată ce am învățat să citesc, mi-am dat seama că scrisorile tale le ardea *Maa* de cum ajungeau. Singura scrisoare a ta pe care am citit-o a fost cea despre biletele de tren pentru Jaipur. Nu ai pomenit de mine în scrisoare. Am înțeles atunci că nici tu nu știai de existența mea.

Am închis ochii. *Ah, Maa, cât de furioasă trebuie să fi fost pe mine! Soțul tău te-a trădat. Te-am trădat și eu. Dacă ai fi deschis acele scrisori!*

De îndată ce am reușit să câștig suficient, am trimis bani în fiecare plic, ca să aibă părinții mei de cheltuială pentru nevoile lor. Le ceream iertare că îmi abandonasem căminul conjugal, le spuneam că voi trimite după ei cât de repede am să pot. Dacă banii au ars împreună cu scrisorile mele, nu e de mirare că hainele Radhei arătau atât de uzate când a ajuns la Jaipur.

Am cuprins-o iar cu tot corpul, ca și când aș fi îmbrățișat-o pe mama, așa cum tânjeam să o pot face.

Radha m-a strâns de mână, aducându-mă înapoi în prezent, amintindu-mi că am o soră care trăiește, care respiră. Poate că ea nu era pedeapsa pentru răul pe care îl făcusem, ci mântuirea mea. Nu mai puteam să îndrept lucrurile în fața părinților mei, nu mă mai puteam smeri în fața lor, nu le mai puteam restabili buna reputație. Dar puteam să am grijă de sora mea, să o călăuzesc pe Radha spre maturitate, spre viața de femeie. Să mă îngrijesc să devină un om de care părinții mei ar fi mândri – nu așa cum se întâmplase cu mine.

Radha s-a foit în așternut.

– *Jiji*, îl mai ții minte pe Munchi-ji?

Mi-am amintit de bătrânul din Ajar, ghemuit deasupra scheletului minuscul al unei frunze, pictând o *gopi* și o vacă nu mai mari decât degetul meu mare, punctând sariul fetei cu pensula din păr de cămilă. El era cel la care alergam când părinții mei se certau din cauza banilor. Fugeam de tăcerile amare ale mamei și de beșiile tatei, cufundându-mă în picturile mele. Bătrânul Munchi m-a învățat să văd, să observ cu adevărat cel mai mărunț detaliu a ceea ce urma să pictez încă înainte de a-mi pune în mână o pensulă. Tocmai datorită acestui exercițiu mi-a fost ușor peste ani să apuc condeiul din trestie și să pictez cu henna desene săpate amănunțit în memorie.

– Mai pictează? am întrebat.

– *Hahn*. Zicea mereu că ai fost cea mai bună elevă a lui.

M-am trezit zâmbind.

– Ai pictat și tu cu el?

– Eu nu am talentul tău, Lakshmi. În principal, îi pregăteam scheletele frunzelor de peepal. Îi măcinam și vopselele.

S-a întors din nou să mă privească, de data asta cu un zâmbet ștrengar pe buze.

– Știi ce obții când hrănești o vită cu frunze de mango și apoi amesteci bălegarul cu urină și argilă?

– Ce?

– Vopsea portocalie! a răspuns ea cu un zâmbet larg. Munchi-ji zicea că vopseaua mea este fină ca mătasea.

– Dacă vrei, pot să-ți arăt cum să pisezi frunzele de henna ca să-mi prepari pasta.

– *Accha*.

Da. A închis ochii, căscând zgomotos.

– Ar fi frumos să-ți acoperi gura când caști, Radha.

A ridicat privirea timid, ca s-o întâlnească pe a mea.

– Punctul douăzeci?

Am avut întotdeauna somnul ușor, așa că, atunci când am auzit zgomotul clanței, m-am trezit imediat și am sărit din pat. Afară era încă întuneric. Radha dormea adânc. Samir a dat buzna înăuntru și primul meu gând a fost că băuse prea mult la club și își pierduse capul – până când am observat-o pe femeia pe care o ținea în brațe. Era înfășurată într-o plapumă. Ținea ochii închiși și gemea ușor. Prietenul lui, doctorul Kumar, era lângă el. Pe când saream jos din pat, m-am uitat la ceasul din perete. Era două dimineața. I-am îndemnat să intre înainte să se trezească doamna Iyengar.

Când am aprins lumina, am întâlnit expresia sumbră de pe chipul lui Samir.

– Se întâmplă ceva cu doamna Harris, a șoptit el. Kumar vrea să-ți pună câteva întrebări.

Apoi și-a rotit iute privirea prin cameră, până când a observat patul, unde Radha stătea sprijinită într-un cot, frecându-se la ochi.

M-am îndreptat repede spre ea.

– Radha, te rog să te ridici.

A sărit în grabă jos, făcând ochii tot mai mari, în timp ce Samir și-a așezat cu grijă povara pe pat, pe cearșaful pe care dormisem eu și cu ea. Când a întins-o pe pat, plapuma s-a desfăcut și am văzut sângele coagulat lucind în lumina slabă a becului din tavan. Pleoapele lui Joyce Harris, inflamate și străbătute de vinișoare vi-neții, au început să se zbată, iar genunchii i s-au ridicat spre piept. Se ținea de burtă. Dinții îi clănțăneau atât de tare, încât m-am mirat că doamna Iyengar nu îmi bate deja în ușă, cerând liniște.

– De ce o aduceți...

– Nu e timp. O să-ți explice Kumar.

Am observat geanta neagră care conținea trusa medicală a doctorului. A scos din ea un stetoscop.

Samir m-a prins de mâini.

– Mulțumesc, Lakshmi. Te rog să faci cum spune doctorul Kumar, a insistat.

Apoi a plecat, închizând încet ușa în urma lui. Întregul dialog durase mai puțin de un minut. Aerul din cameră era sufocant, încărcat de gemetele englezoaicei.

Doctorul Kumar, care nu găsisese încă un loc asupra căruia să-și ațintească privirea, a vorbit cu voce scăzută:

– A luat ceva. Trebuie să știu ce anume și în ce cantitate.

– Nu înțeleg...

– Ce e de înțeles aici? a replicat el încruntându-se. Și-a administrat o plantă periculoasă ca să-și ucidă pruncul și o să moară dacă nu aflu ce a luat.

– Dar eu nu am făcut decât să...

Simțeam că îmi arde fața.

– Nu ți-a explicat Samir ce am...

– Știi cât de riscant este să avortezi când ești în luna a cincea?

Ochii lui cenușii aruncau fulgere.

– În luna a cincea?

Am rămas cu gura căscată.

Kumar a dat din cap că da și a pus stetoscopul pe abdomenul doamnei Harris, care a scos un strigăt.

– Aud bătăile inimii copilului, prin urmare are cel puțin optsprezece săptămâni de sarcină. Dar inima îi bate încet. Femeia a pierdut mult sânge. Are nevoie de o transfuzie. Samir își sună cunoștințele ca să o ducem la un spital privat.

În timp ce vorbea, ochii lui rătăceau de la Joyce Harris la mine.

– Nu cred că pruncul va supraviețui.

S-a uitat la mâinile mele, încheștate în poala sariului. În sfârșit, a lăsat jos stetoscopul.

– Ce i-ai dat?

Își cumpănea cuvintele, încercând parcă să-și stăpânească furia.

Mi-am smuls privirea de la femeia care se zvârcolea pe pat.

– I-am dat scoarță de rădăcină de bumbac sub formă de ceai. Dacă mi-ar fi urmat indicațiile, ar fi trebuit să fiarbă un plic de ceai

într-un litru de apă fierbinte. Trebuia să bea din el din oră în oră, până când termina tot ceaiul. Apoi repeta procedura. Asta este de obicei suficient pentru a expulza complet fătul. Dar i-am lăsat un pliculeț în plus pentru orice eventualitate.

Dr. Kumar i-a pus femeii două degete pe încheietura mâinii și și-a verificat ceasul.

– Are pulsul foarte slab. Poate că a luat toate cele trei doze odată sau a pus mai puțină apă pentru a face ceaiul mai puternic.

– Dar a jurat că sarcina nu are mai mult de patru luni. Am întrebat-o de două ori și i-am spus că este periculos dacă este mai avansată. Nu aveam niciun motiv să nu o cred.

S-a uitat fix la mine. Credea oare că mint?

– Niciodată nu am dat această plantă unei femei însărcinate în mai mult de patru luni. Doamna Harris fie că nu știa, fie era disperată și m-a minșit.

L-am privit îmbibând un mic tampon de vată în alcool și frecându-i cu el brațul.

– Cum ați... găsit-o, dumneata și Samir?

A scos din trusă un flacon și o seringă.

– Unul dintre prietenii ei l-a sunat pe Samir la clubul unde luam cina împreună. A spus că are nevoie de ajutor.

A bătut-o ușor pe englezoaică pe braț pentru a ridica o venă și a înfipt acul în ea. Joyce Harris a tresărit.

– Am luat-o de acasă. Soțul și soacra ei au plecat astăzi la Jodhpur, așa că nu era nimeni acolo. Ține asta aici, da?

Am ținut apăsat un tampon de vată pe brațul femeii. Dr. Kumar a pus capacul seringii și și-a așezat instrumentele înapoi în geantă. Apoi i-a prins încheietura mâinii și a rămas cu privirea ațintită pe ceas vreme de mai multe secunde. Avea degetele lungi, unghiile imaculate. I-a așezat mâna la loc pe plapumă.

– I-am dat un strop de morfină pentru durere – dar am nevoie să fie conștientă. Morfina nu ar trebui să interfereze cu ce i-ai dat dumneata. Dar ne vor trebui antibiotice pentru a combate infecția.

Ochii prudenți ai doctorului Kumar mi-au cercetat mâinile, fața, părul. Am observat fire de argint în buclele lui întunecate, pata unui pistrui deasupra buzei superioare.

– Chiar crezi, doamnă Shastri, că poți vindeca... problemele unei femei... cu ierburi?

– Când femeia nu are alte variante, da.

– Femeia aceasta ar fi avut alte variante.

– Ea era de altă părere.

– Cum este posibil? E englezoaică. Are toate opțiunile din lume.

Un spital pentru albi, de exemplu.

– Și dacă tatăl copilului este indian?

Doctorul a ridicat din sprâncenele lui frumoase și și-a privit pacienta cu o curiozitate nouă.

– Deci Samir nu ți-a spus?

Cu coada ochiului am văzut-o pe Radha mișcându-se. Dintr-odată mi-am amintit că era încă în cameră. Auzise totul. Am furișat o privire spre ea când i-am spus doctorului:

– Doamna Harris nu știe dacă pruncul este al soțului ei.

Te rog, Radha, încearcă să înțelegi.

Radha și-a acoperit gura cu mâna.

Sprâncenele fine ale doctorului s-au înălțat.

– Totuși, cu ierburi, treaba este riscantă. Cine știe, este posibil să-i fi dat otravă.

Am strâns din fălci.

– Nu am făcut așa ceva, domnule doctor. I-am dat o plantă care face uterul alunecos. Într-un răstimp de șase până la opt ore, materialul fetal va aluneca afară, împreună cu orice suport pe care corpul mamei l-a creat pentru copil.

Până și în auzul meu, vorbele pe care le rostisem sunau a justificare.

– Și cum anume face planta dumitale ca uterul să devină alunecos, așa cum te-ai exprimat?

– Împiedică organismul femeii să producă o substanță care ajută la cuibărirea oului în pânțece.

M-a studiat vreme de câteva clipe.

– Progesteron, a spus. Substanța la care te referi se numește progesteron.

Doctorul a controlat pulsul pacientei.

– A fost vreo femeie care să prezinte efecte secundare adverse de la planta dumitale?

– Nu.

Doctorul Kumar a deschis gura, dând parcă să pună o altă întrebare, când un ciocănit puternic la ușă ne-a făcut pe toți să tresărim. Joyce Harris a scos un mic țipăt și, pentru o clipă doar, și-a rotit ochii rătăciți prin încăperea înainte de a se prăbuși din nou într-un delir tăcut. Doctorul și cu mine ne-am privit alarmați.

De dincolo de ușă s-a auzit glasul doamnei Iyengar șoptind răspicat:

– *Kya ho gya?* Doamnă Shastri, ce e cu gălăgia și agitația asta?

De îndată, Radha s-a urcat în pat lângă femeia bolnavă și a tras cuvertura peste amândouă, ascunzând-o vederii pe doamna Harris.

– E ora două noaptea! a continuat Doamna Iyengar, dând să deschidă ușa.

M-am repezit să-i țin calea.

– Îmi pare rău, *Ji*. Sora mea... nu se simte bine.

Doamna Iyengar și-a întins gâtul ca să se uite pe lângă mine. Radha a scos un gemăt, simulând durerea, ca să acopere micile strigăte ale englezoaicei.

– Am chemat doctorul, doamnă Iyengar, am lămurit-o, arătând din priviri spre doctorul Kumar. Îmi pare foarte rău că v-am trezit.

Joyce Harris a început să murmure, iar Radha a gemut mai tare. Doctorul Kumar a prins-o pe sora mea de încheietura mâinii, apăsând-o cu degetul mare în timp ce se uita la ceas.

– Are nevoie de odihnă, doamnă Shastri, a spus el, parcă deranjat de intruziunea proprietăresei.

Radha a închis ochii și a strigat:

– *Jiji!*

– Poate a mâncat ceva...

– Vă las, doamnă Iyengar...

Am dat să închid ușa. Dar gazda mea nu voia să plece.

– Acru și sărat iarna, așa spune mereu soțul meu, iar vara dulce și blând...

– Da, da, mulțumesc. Voi urma sfatul, adăugându-l la cele ale medicului. Îmi pare foarte rău că v-am trezit.

Am închis ușa cu hotărâre și m-am sprijinit cu spatele de ea. M-am uitat uimită la Radha. De unde știuse ce să facă? Acțiunile ei fuseseră rapide și inteligente.

Doamna Harris scâncea acum. Radha s-a dat jos din pat și a așezat plapuma pe lângă ea.

Doctorul mă urmărea cu atenție.

M-am îndepărtat de ușă și mi-am înfășurat părul într-un coc.

– Radha, culege polenul din florile de mușetel.

– Gata cu ierburile, doamnă Shastri! a intervenit doctorul Kumar cu o voce care suna obosită.

– Femeia asta s-a bazat pe ajutorul meu, doctore.

M-am dus la masa cu ierburi.

– Radha, repede! am îndemnat-o pe fată, trezind-o din starea de stupoare.

Radha mi s-a alăturat degrabă și a început să separe petalele și tulpinile de mușetel de miezul doldora de polen, dându-mi-l mie. L-am pisat în mojar împreună cu două frunze de mentă și câteva

picături de apă. În timp ce preparam pasta, camera a fost invadată de un parfum dulce și pătrunzător, fructat și floral.

– Udă o cârpă, i-am poruncit Radhei.

Radha a umezit o bucată nouă de pânză. Am așezat pasta în mijloc, am împăturit pânza și am înnodat cele două capete pentru a forma o cataplasma.

M-am așezat față în față cu doctorul Kumar pe pătuțul îngust, tamponând cu blândețe fruntea febrilă a femeii cu cataplasma. A deschis o secundă ochii și am văzut în ei o sclipire de recunoaștere înainte de a-i închide din nou.

– Respiră, doamnă Harris, i-am spus. O să fie bine. Respiră.

La fel ca incantația unui preot sau ca rugăciunea unui credincios către Ganesh, mi-am repetat mantra cu voce egală, până ce fruntea i s-a destins.

Am tras plapuma jos. Englezoaica tot se mai ținea cu mâinile de pânțele. Am apăsat un punct aflat chiar sub încheietura asudată, până când degetele i s-au descleștat. Apoi i-am așezat cataplasma pe abdomen. După un minut, membrele ei au încetat să mai zvâcnească. Respirația i-a devenit mai regulată.

Dr. Kumar se uita neîncrezător.

– Trage infecția, i-am explicat, întinzându-i cataplasma.

– E fierbinte.

O ținea cu grijă, de parcă îi ardea degetele. Am zâmbit.

– Soacra mea m-a învățat cum s-o prepar.

S-a auzit zăvorul ușii. Întorcându-ne, l-am văzut pe Samir dând năvală înăuntru. A ridicat pacienta de pe pat.

– O ducem la spitalul privat al lui Gola. Ți-l amintești din școală, Kumar?

Doctorul a dat din cap că da.

– Se simte mai bine?

– Are mai puține dureri. Dar va pierde copilul.

Rostind acestea, s-a uitat la mine. Părea resemnat; nu mă acuza. A ridicat de jos geanta neagră.

– N-avem ce face.

Samir era la jumătatea drumului spre ușă. Părea dornic să abandoneze subiectul.

– Hai să mergem, Kumar!

I-am urmat până în prag.

– O să-mi dai și mie de știre despre cum îi merge?

– Îți trimit vorbă peste câteva zile, a zis în șoaptă Samir în timp ce cobora scările cu Joyce Harris în brațe.

Privirea doctorului s-a rotit prin încăpere, zăbovind asupra diferitelor obiecte înainte de a se opri asupra mea. El și-a înclinat capul într-o parte în semn de rămas-bun și a ieșit în grabă.

Am închis ușa în urma lui și mi-am sprijinit fruntea de ea. Tăcerea din cameră era la fel de vibrantă ca zumzăitul cicadelor într-o zi fierbinte de vară. Am așteptat întrebările Radhei.

După un timp, a început:

– Femeia aceea – englezoaica – a vrut să scape de copil?

– Da.

– Și tu ai ajutat-o?

– Da.

Am lăsat umerii în jos a neputință. Mă gândeam că nu va fi nevoie să-i spun decât peste câțiva ani. Cât de naivă fusesem!

– Dar mai devreme spuneai că din tatuajele cu henna faci bani...

Am strâns din buze și mi-am întors privirea.

Radha s-a încruntat, cugetând.

– Cerșetoarea pe care am văzut-o ieri, cea cu bebelușul; ai spus că n-ar trebui să mai aibă alți copii. Că nu-și permite să-i hrănească.

– Da.

– Dar în seara asta? Femeia *Angrezi* – ea trebuie să fie bogată.

– Femeile au motivele lor, care le obligă să facă lucruri grele.

Am strâns din buze.

– Nu le întreb de ce. Nu am nevoie să știu.

S-a uitat spre pat.

– Și cum te găesc ele?

Am ridicat din umeri.

– Mă cunoaște lumea.

– Și cei doi bărbați cine sunt?

– Samir Singh este un prieten. Un om pe care îl cunosc de mult.

Celălalt, doctorul Kumar – nu știu decât că este un vechi prieten al lui Samir.

– Malik știe? m-a întrebat după un răstimp de tăcere.

Am făcut cu capul o mișcare aproape imperceptibilă. *Da.*

– Încă o întrebare, Radha. După aceea trebuie să ne apucăm de curățat.

– De ce?

– Pentru că va trebui să-mi dai mai mult timp ca să-ți explic. E complicat.

– Nu, adică de ce o faci? De ce le ajuți pe femei să scape de copii?

Radha văzuse și auzise în seara asta o mulțime de lucruri care erau noi pentru ea. Mi-am dat seama după cum îi tremurau picioarele, după cum se uita la pata de sânge de pe pat, neputând să-și dezlipească privirea de la ea.

Ce explicație puteam să-i dau despre bărbații care băteau la ușă în toiul nopții? Sau despre femei care aveau iubiți în afara căsătoriei?

Mi-am amintit ce mi-a spus soacra mea când m-a învățat să fac pliculețele contraceptive. Aveam cincisprezece ani, eram tânără mi-reasă în casa ei.

– Cum să le spun nu acestor femei, *bheti*? Pământurile le sunt uscate. Ce-i în hambare merge la *zamindar* pentru dări.

Nu-i pot hrăni pe micuții care le așteaptă acasă. Nu au către cine altcineva să se îndrepte.

Sora mea avea doar treisprezece ani. Explicațiile simple nu aveau cum să ajungă. Dar eram prea obosită ca să găsesc cuvintele potrivite, ca s-o ajut să înțeleagă.

În cele din urmă, am repetat vorbele rostite de *saas*.

– Nu au către cine altcineva să se îndrepte.

După un minut întreg de tăcere, în care fiecare s-a pierdut în propriile gânduri, am zis pe un ton liniștit:

– Hai să urcăm pe acoperiș la spălat. Am smuls cearșaful pătat de pe pat. Sângele lui Joyce Harris pătrunsese până la iuta de dedesubt. Trebuia frecat cu un amestec de *ghee* și cenușă.

– Radha!

A ridicat privirea de la patul murdar. În ochi i se citea tulburarea.

– Te-ai descurcat bine în seara asta. Cele întâmplăte însă trebuie să le ținem doar pentru noi, *accha*?

Detestam faptul că trebuia să-i cer asta, dar era prea importantă pentru traiul meu păstrarea acestui secret. Un singur cuvânt despre nenorocirea doamnei Harris punea capăt afacerii mele.

La început am crezut că Radha o să se ia la ceartă cu mine. Mai apoi însă a răspuns, atât de încet că abia am auzit:

– *Hahn-ji*.

17 noiembrie 1955

A doua zi am trezit-o pe Radha în zori, chiar dacă niciuna dintre noi nu dormise foarte mult sau foarte bine. I-am arătat cum să piseze henna și, spre surprinderea mea, a preparat o pastă de henna mai fină decât avusesem vreodată. Se pare că bătrânul Munchi nu exagerase. Sora mea chiar a sugerat să mai adăugăm suc de lămâie pentru a face culoarea mai puternică. Când am felicitat-o, a părut alarmată, ca și când nu era obișnuită cu laudele.

Nu puteam s-o înscriu la școală până în ianuarie, așa că urma s-o iau cu mine și cu Malik la clientele care aveau programări.

Prima pe agendă în acea zi era Kanta, una dintre foarte puținele cliente care mă tratau ca de la egal la egal. Poate pentru că eram puțin mai în vârstă decât ea – Kanta tocmai împlinise douăzeci și șase de ani. Poate pentru că, la fel ca mine, nu era de loc din Jaipur, fiind crescută în Calcutta și școlită în Anglia. Sau poate pentru că nici ea nu avea copii, deși își dorea să fie mamă mai mult decât orice altceva pe lume.

Kanta descindea dintr-un lung șir de poeți și scriitori bengalezi; tatăl și bunicul ei își petrecuseră viața compunând sonete și organizând saloane literare.

– Singurul lucru pe care îl citesc femeile din Jaipur este *Readers' Digest*¹, se plânse odată.

Acum, înainte să apuc măcar să ajung pe verandă, Kanta a deschis ea însăși ușa, dându-l la o parte pe bătrânul Baju, servitorul ei în vârstă de șaptezeci de ani. Acesta și-a îndreptat turbanul Marwari și și-a mângâiat mustața lungă:

– Zău așa, doamnă!

Kanta ardea de nerăbdare.

– Lakshmi! Abia aștept să aud ce s-a întâmplat la Parvati. Baju, nu sta ca o stană de piatră acolo! Du-l pe Malik în bucătărie și servește-l cu o gustare.

În cele din urmă a observat-o pe Radha, care stătea în spatele meu. Uitându-se când la ochii mei, când la ai Rhadei, a exclamat:

– *Arré!* Văd dublu?

I-am făcut cunoștință Kantei cu sora mea, spunându-i că Radha venise la Jaipur să studieze la școala de stat de aici. Am aruncat o privire spre Radha să văd cum reacționa la explicația oferită. Nu trebuia să-mi fac griji. Rhada stătea cu ochii țintă la Kanta, fascinată. Îi studia părul tuns bob până la umeri, pantalonii trei sferturi strâmți, cămașa fără mâneci legată la brâu și care îi lăsa la vedere mijlocul. (Femeile ca Parvati, care țineau la tradiție și își acopereau ispititor talia plinuță cu sariul, mai degrabă ar fi intrat la bordel decât să-și dezgolească pântecul.)

Buzele rujate ale Kantei s-au deschis într-un zâmbet larg către Radha.

– Aprob din toată inima accesul femeilor la educație!

Familia Kantei, aparținând castei brahmanilor, își prețuise întotdeauna fiicele, care nu erau crescute ca reprezentante ale sexului slab. Ai ei o trimiseră în Anglia pentru studiile postuniversitare.

¹ Revistă lunară de interes general, una dintre cele mai populare publicații de gen la nivel mondial, care a început să apară în India în 1954 (n. tr.).

În timp ce Kanta ne conducea spre dormitorul ei, eu stăteam cu ochii pe Radha, care sorbea tot ce vedea în jur, ca o gazelă însetată. Casa aerisită, cu canapelele sale pătrate și podelele goale, pe pereții căreia nu vedeai niciun tablou de maharajah sau maharani, zeu sau zeiță, poate că era ceva obișnuit în Calcutta sau Bombay, dar nu și în Jaipur.

Radha a încetinit pasul ca să studieze fotografiile înrămate de pe pereți: una mare a lui Gandhi-ji, una cu Kanta și soțul ei, Manu, în fața colegiului lor, una cu Rabindranath Tagore – rudă îndepărtată a Kantei și una dintre cele mai cunoscute personalități literare din India.

Când a ajuns la fotografia a doi bărbați care stăteau alături, dintre care unul având un turban splendid, Radha m-a bătut pe umăr. M-am oprit să mă uit.

Kanta, care ne urmărea din priviri, ne-a explicat:

– Cel din stânga e Manu. Cu șeful lui, maharajahul Jaipurului. Așa-i că sunt frumoși?

A râs veselă și a pornit mai departe spre dormitorul ei.

Soțul Kantei lucra pentru palat, ca director administrativ. Tocmai datorită funcției sale înalte, soții Agarwal locuiau fără să plătească chirie într-una din impresionantele vile coloniale în care trăise odată o familie britanică. Clădirea inițială, cu șase dormitoare, ca și terenul aferent, fuseseră împărțite pe jumătate, alcătuind două locuințe care să găzduiască fiecare câte o familie.

Când am intrat în dormitorul ei, Kanta a întrebat:

– Ei, Lakshmi, se va împlini dorința lui Manu?

Spunând acestea, a dat să închidă ușa, dar soacra ei a împins ușa din cealaltă parte, dând buzna înăuntru.

– Da, Lakshmi, se va împlini dorința lui Manu de a avea un băiețel?

A aruncat spre Kanta o privire ascuțită. Era lucru obișnuit ca mamele văduve să locuiască împreună cu fiul cel mare și, cum

Manu era primul ei născut, mama lui locuia în casa lor. Kanta și-a dat ochii peste cap în spatele soacrei ei.

Am zâmbit.

– Mă ocup de asta.

Soacra Kantei și-a îndreptat rozariul din lemn de santal spre pântelele nurorii.

– Dacă este un bebeluș acolo, probabil că îi e frică să iasă. Uită-te puțin la ea. Nu își acoperă capul când intră în cameră un vârstnic. Îngăduie unor bărbați străini să-i vadă fesele purtând pantaloni. Dacă mai trăia soțul meu...

– Alegea o fată pe care Manu ar fi respins-o, a tachinat-o zâmbind Kanta.

Manu și Kanta se cunoscuseră pe când studiau la Cambridge. Se căsătoriseră din dragoste, spre nemulțumirea soacrei ei. Kanta povestea adesea în glumă cum, în Anglia, încurajați de atmosfera mai liberă din Occident, începuseră să se țină de mână, ceea ce a dus la multe sărutări furate și, dacă nu s-ar fi căsătorit, nu s-ar fi oprit acolo.

Soacra ei a pufnit batjocoritor. Lăsându-se pe divanul din dormitor, în sariul ei voluminos de muselină albă, a zis fără a se adresa cuiva anume:

– Kanta are de gând să mă conducă la rug fără nepoții care mi se cuvin.

Kanta părea îndurerată. Eram obișnuită cu ciondănelile lor afectuoase, dar astăzi cuvintele soacrei ei erau tăioase. Știam că bătrâna resimțea concurența făcută de prietenele ei, deja bunici pentru a doua sau a treia oară. Majoritatea soțiilor aduceau pe lume mai mulți copii până să ajungă la vârsta Kantei. Simțeam și eu presiunea; până acum, toate remediile mele pe bază de plante menite s-o ajute pe Kanta să conceapă se încheiaseră cu avorturi spontane.

– Ei, haideți, le-am dojenit cu blândețe. *Saasuji*, când o să vedeți desenul o să aveți senzația că bebelușul este deja aici. Și ca să reușesc am nevoie de liniște și calm.

Bătrâna s-a sprijinit cu mâinile pe genunchi și s-a ridicat în picioare.

– Baju! Unde-mi este laptele bătut? a strigat ea după servitor în timp ce se îndrepta spre ușă. Moșul ăla se mișcă mai încet decât un elefant mort. Toată ziua ne fură din *ghee* și ne mănâncă din *chapati*.

Când ușa s-a închis, m-am întors chicotind spre Kanta, dar ea se uita în tavan, încercând să-și strivească lacrimile între gene.

– Zi și noapte mă bate la cap cu nepoții.

Am cuprins mâinile Kantei în ale mele și am condus-o la divan. Așezându-mă lângă ea, am folosit un colț al sariului ca să-i șterg ochii.

S-a întors spre mine cu o privire hăituită.

– Este pur și simplu... doar am încercat și am tot încercat...

Îi simțeam disperarea ca pe ceva palpabil.

Mă durea sufletul pentru prietena mea.

– Tu și Manu ați petrecut ultimii cinci ani cunoscându-vă mai bine unul pe celălalt. Știi dacă îi place mai mult *chapati* decât orezul. Dacă preferă poeziile sau proza. Dacă îi place să poarte *kurta* apretată. Și asta este foarte important, deoarece, când vin copiii, vei fi prea ocupată să-l întrebi: „*Arré, arra-garra-nathu-kara!* Manu, hoțomanule! Unde mi-ai ascuns mijlocelul meu de fată?”

Am ridicat glasul, imitându-le pe țărăncile care vând castraveți amari la piață.

Kanta și-a mușcat buza de jos și a început să râdă. S-a uitat la Radha, care chicotea și ea.

Eram gata să încep. I-am spus Kantei să se întindă pe divan și să-și tragă în jos pantalonii pescărești. Astăzi o pictam cu henna pe abdomen și trebuia să stea complet nemișcată. Mi-am picurat niște ulei de cuișoare în palme.

– Radha, ce-ar fi să-i citești Kantei cât lucrez eu?

– Minunat! Radha, alege o carte de pe noptiera mea, a zis ea, redevenind veselă cum îi era felul.

Radha s-a luminat la față. Îmi spusese în seara dinainte că citise și recitise toate cărțile lui *Pitaji* pe care nu le ronțăiseră șobolanii: Dickens, Austen, Hardy, Narayan, Tagore, Shakespeare. (Și eu îmi aminteam cu drag de cărțile acelea.) Când a murit *Pitaji*, ea a început să-i învețe pe copiii din sat abecedarul și matematica, astfel încât ea și *Maa* să poată locui mai departe în colibă. Bineînțeles, după moartea lui *Maa*, sătenii nu au vrut să mai îngăduie unei fete să locuiască singură în casa învățătorului.

Am urmărit-o pe Radha pe când examina cărțile de pe noptiera Kantei.

– *Jane Eyre. Bahagvad Gita. Amantul doamnei Chatterley?*

După ce a citit ultimul titlu, Radha s-a uitat la noi; roșise.

Kanta a râs văzând expresia de pe fața ei.

– Dacă nu ai citit deja *Jane Eyre*, să începem cu ea. Eu o recitesc la câțiva ani odată. Îmi place că fata cea orfană obține în cele din urmă tot ce își dorește.

Am masat abdomenul Kantei cu uleiul de cuișoare, pe când Radha începea să citească. Șovăielnică la început, a căpătat încredere pe măsură ce citea cu voce tare. Cuvintele grele îi luau ceva timp, dar era impresionant cât de bine stăpânea limba engleză. „Nu era rost de plimbare în ziua aceea. E drept că de dimineață ne preumblaserăm vreme de un ceas prin crângul desfrunzit; însă de la ora cinei...” Am început să aplic henna. Cu un condei subțire de trestie am desenat un cerc mare în jurul buricului Kantei. Apoi am trasat șase linii de la buric la marginile cercului, ca niște spițe ale unei roți. În fiecare dintre triumphiurile rezultate, am desenat câte un copil: unul mâncând, un altul dormind. Altul citind. Jucându-se cu o minge. Încălțând un pantof. Plângând.

Pe când Radha citea despre viața retrasă a lui Jane Eyre, m-am gândit la singurătatea Kantei. Jaipurul nu era la fel de cosmopolit

precum Calcutta, Bombay sau New Delhi. Ideile de aici erau mult mai tradiționaliste, oamenii mai înrădăcinați în modul de viață al vechii Indii, mai puțin dispuși la schimbare. Se simțea separată de celelalte doamne ale mele și tânjea după prietenie. Nutrea gândul că maternitatea va fi intrarea ei într-o lume a conversațiilor tihnite, a intimităților împărtășite. Era încredințată că aş putea s-o ajut să ajungă acolo. Și eu nu doream câtuși de puțin să o dezamănesc. Încercam tot timpul diferite rețete de delicatese care ar putea ajuta la întărirea ovulelor din pânțele ei. Astăzi adusesem *burfi*: îndulcit cu ignam și învelit în semințe de susan. Nu am lăsat-o să se ridice în șezut pentru ceai, ci am hrănit-o stând întinsă, pentru ca henna să se usuce cum trebuie. În tot acest timp, Radha a citit cu voce tare, punând în glas emoție și dramă. Unde învățase ea să facă asta?

Când a venit vremea, mi-am frecat bine mâinile cu ulei de mușcată și am masat abdomenul Kantei ca să îndepărtiez henna uscată. După ce am isprăvit, ea a sărit de pe divan și s-a dus în fața ușilor cu oglinzi ale șifonierului. S-a răsucit la stânga și la dreapta ca să admire desenul, încadrându-și pântecul plat cu mâinile.

– Vai, Lakshmi! Copilașul meu. Și nu unul, ci șase! Abia aștept să-i arăt lui Manu!

S-a întors să se uite la mine.

– Dar de ce plânge unul dintre ei?

Am ridicat din umeri.

– În viața reală, bebelușii mai și plâng.

Ochii Kantei au lucit poznaș.

– Numai dacă o au pe soacra mea drept bunică.

Privirea i s-a oprit asupra Radhei.

– Ești oricând bine-venită să împrumuți cărți de la mine. Citești foarte frumos. Ai grijă totuși când e *saas* prin preajmă. Să lași întotdeauna *Amantul doamnei Chatterley* în partea de jos a teancului și *Bahagvad Gita* deasupra!

Radha părea mai fericită decât o văzusem vreodată de când venise în Jaipur.

Kanta și-a dus un deget la buze.

– Lakshmi, ai dus-o vreodată pe Radha la *Minerva*?

Am evitat să-i răspund că nici nu știam dacă Radha fusese vreodată la cinema.

Înțelegând greșit tăcerea mea, Kanta a râs.

– Este în regulă, Lakshmi. Fac eu cinste. Este un film cu Marilyn Monroe, pe care sunt disperată să-l văd. Pot să o iau pe Radha cu mine.

Propunerea mi-a răscolit stomacul. Doamnele mele erau îngrijorate de influența acestor filme – ca și de comportamentul bărbaților la cinematografe – asupra fiicelor lor impresionabile. Indienii erau înnebuniți după filme, iar apariția pe ecran a vedetelor americane precum Elizabeth Taylor și Marilyn Monroe în fuste strâmte îi scotea așa de tare din minți pe șoferii de ricșă și pe mulți *charanna* încât aruncau cu monede în ecran. (La un moment dat, directorul cinematografului trebuia să iasă să-i certe.)

– Este înțelept să o expun la... la...

Am simțit că mă aprind la față. Vorbeam la fel ca matroanele care îmi erau cliente!

– La influența femeilor occidentale? Înfricoșător, nu-i așa?

Râsetele Kantei au făcut ca vorbele mele să pară pudibonde. Aveam o atitudine prea protectoare. Dacă urma să trăiască într-un oraș mare, Radha trebuia să experimenteze. Nu avea să fie de niciun folos dacă o feream excesiv. Și cine era mai potrivit decât Kanta – atât de mondenă și sofisticată – ca s-o călăuzească? În plus, era vorba doar de un film!

Bătând din palme, Kanta i-a zâmbit Radhei:

– Ah, o să ne distrăm așa de bine!

A ridicat din sprâncene către mine.

– Foarte urât din partea ta să nu-mi spui că ai o soră. Uită-te la ochii ăia! Bărbații o să moară după ea.

Am zâmbit neliniștită. Mă bucura că frumusețea surorii mele nu trecuse neobservată de către una dintre clientele mele preferate. Dar îmi făceam griji. Avea să dea frâu liber curiozității care o caracteriza? Firii ei nestăpânite? Am clătinat din cap; eram mult prea victoriană în atitudine.

Ieșind din casa Kantei, am notat în grabă câteva rânduri în carnet. Radha stătea sprijinită de un stâlp al verandei. Așteptam să se întoarcă Malik cu o ricșă.

– Tanti Kanta e tristă.

– Mda...

– De ce nu poate avea copii?

– Nu știu, Radha. Sângerarea ei a fost întotdeauna neregulată. Este posibil să nu poată produce suficiente ovule. Știi acel *burfi* cu care am hrănit-o? Sper că ignamul sălbatic din ele va ajuta la reglarea ciclului.

M-am încruntat, dându-mi seama cât de puțin știam despre propria mea soră.

– Ți-a venit deja menstruația?

Obrajii i s-au colorat și a lăsat bărbia în piept.

– Acum două luni. Chiar înainte de a veni la Jaipur.

– Ei, înseamnă că ești femeie acum, știi, nu? Poți să... ai copii.

M-am oprit, neștiind sigur cum să-i explic.

– Trebuie să ai grijă cu bărbații la cinema. Și în autobuze. Și să nu te plimbi pe stradă decât dacă eu sau Malik suntem cu tine.

Ochii îi străluceau, cu licăriri de îndoială.

Probabil că mai erau o mie de lucruri asupra cărora trebuia s-o previn, dar mă aflu pe teren străin în privința asta. Când era oare momentul potrivit să-i spun despre ce fac soții în pat? M-a surprins propria mea reticență. Femeile îmi împărtășeau intimități toată ziua; de ce mă jenam să vorbesc cu sora mea despre sex?

Dar Radha părea să fie cu mintea în altă parte.

– De ce era atât de entuziasmată mătușa Kanta când am intrat noi în casă?

Am băgat carnetul în jupon.

– Aa! Maharajahul orașului își transformă unul dintre palate în hotel. Vrea ca Samir Singh să proiecteze transformarea. Dar domnul Sharma, care este contractorul oficial al palatului, a ales un alt arhitect. Prin urmare, soțul Kantei vrea să găsească o modalitate de a-l determina pe domnul Sharma să-l angajeze pe Samir.

– Maharajahul nu poate angaja pe cine îi place?

– Sigur că da. Dar nu stă în firea lui să poruncească oamenilor. Vrea ca domnul Sharma să creadă că a fost ideea lui.

– Cum poți să ajuți tu?

– Ai să vezi, am răspuns zâmbind.

Când Kanta mi-a destăinuit prima oară problema lui Manu, am știut de îndată răspunsul. Cea mai bună modalitate de a pecetlui soarta familiilor Sharma și Singh era prin aranjarea unei căsătorii, care avea să facă parteneriatul de afaceri o urmare firească. Voiam să aștept până când ambele părți își dădeau acordul în privința căsătoriei înainte de a-i spune Kantei.

Ne-am întors auzind fluieratul ascutit al lui Malik. Stătea lângă una dintre laturile verandei, făcându-ne semn să coborâm. Hainele lui, care erau curate-curățele când plecaserăm de acasă de dimineață, erau acum stropite cu noroi. Pe un umăr avea o dâră de sânge, iar deasupra urechea îi era roșie și sângera. Am alergat la el, scoțând o cârpă din geantă. Radha a luat-o și ea la fugă după mine, cu sufertașele zângănindu-i în mâini.

– Malik! *Kya ho gaya?*

Înainte să-l ajung la el s-a răsucit și a pornit-o repede spre poarta din față, lăsându-ne să ne ținem după el.

Când ne-am aflat la o distanță sigură, de unde nu puteam fi auziți de *chowkidar*, a izbucnit:

– Ticălosul ăla de constructor! I-am plătit cele două sute de rupii pe care mi le-ai dat, iar el mi le-a aruncat înapoi! „Nu faci decât să hrănești c-o amărâtă de sămânță de chimen ditamai cămila“, a zis. Apoi m-a lovit peste ureche și mi-a spus să nu mă întorc decât dacă am toată suma pe care o datorăm.

S-a răsucit pe un călcâi și s-a oprit.

– Uite!

S-a scotocit în buzunar. Mi-a întins cele două sute de rupii pe care i le dădusem.

Am apăsat cărpa pe urechea sângerândă a lui Malik. El a scos un țipăt ascutit și apoi a apucat compresa și și-a lipit-o de cap. Imediat pâanza s-a făcut roz. M-am uitat lung la ea.

Nu voiam să plătescă Malik pentru greșelile mele. Dar cum puteam să-i achit constructorului miile de rupii pe care i le datoram? Nu aveam încă vești de la Parvati despre vreo înfățișare la palat. Trebuia să mă descurc fără ea.

– Malik, am nevoie să îi trimiți vorbă lui Samir că trebuie să-l văd. Dar mai întâi, Radha, dă-mi niște ulei de lavandă pentru urechea lui Malik.

După ce l-am oblojit pe Malik, i-am spus Radhei să se ducă acasă și să-i spele hainele. Urma ca, atunci când Malik arăta din nou prezentabil, să mi se alăture amândoi pentru programarea de după-amiază la casa doamnei Sharma.

În curtea din față a reședinței Sharma, Radha, Malik și cu mine ne-am lăsat jos bagajul. Malik își schimbase cămașa cu una curată și urechea i se mai dezumflase.

Veniserăm să creăm o *mandala* pentru curte, pe care o desenau de obicei femeile din familie, folosind cretă și orez colorat. Dar Sheela, cea mai mică dintre copii și singura fiică a doamnei Sharma, cânta în seara asta la o mare adunare de familie, iar doamna Sharma își dorea ceva mult mai elaborat. Mi-a comandat un model care

semăna cu picturile în henna. În plus față de orezul alb, aduseserăm pungi de cretă turcoaz și coral pe care le măcinaserăm într-o pulbere fină, cărămidă roșie zdrobită până la mărimea unor pietricele mărunte, semințe de muștar și petale de gălbenele uscate.

Așteptam ca vânzătorul de articole de băcănie să plece din curte. Cămila lui mesteca placid iarba uscată, în timp ce negustorul scotea cutii cu fursecuri și ulei de susan din căruță. Doamna Sharma verifică livrarea înainte de a semna chitanța. Când ne-a observat a coborât greoaie treptele verandei, cu sariul ei de bumbac țesut în casă care foșnea în urma ei. Acolo unde Parvati se dovedea vanitoasă, doamna Sharma era doar practică. Nu vedea de ce să se ocupe de înfățișarea ei când avea o gospodărie mare de cârmuit – cei trei copii ai ei și cei cinci frați mai mici ai domnului Sharma. Chiar dacă își putea permite mai mult, îmbrăcămintea ei obișnuită era formată dintr-un sari *khadi* – un omagiu adus lui Gandhi-ji – și o simplă podoabă pentru nas cu rubine și diamante.

– Lakshmi, dacă vrei să ai puțină răbdare, îi vom scoate îndată pe oamenii ăștia din drumul vostru. Vreau să mă asigur că veți avea suficient timp să vă desfășurați magia înainte să înceapă să sosească muzicanții.

A zâmbit larg, făcând să se ridice alunița mare de pe obrazul drept.

– Totul trebuie să fie perfect pentru prestația din seara asta a Sheelei la *sangeet*.

– Sunt sigură că Sheela va fi minunată, doamnă Sharma.

Stăpâna casei a râs. O *mandala* atrăgea binefacerile zeiței Lakshmi.

– Cu o *mandala* creată de tine, putem întâmpina întregul panteon!

Și-a întins brațele larg, făcând să sune brățărilor de nuntă de pe brațele ei durdulii. Aurul lor moale se deformase și se ciobise în cei treizeci de ani de când le purta.

În cele din urmă, locul a fost eliberat, iar Radha și Malik au început să măture o suprafață pătrată de trei metri pe trei cu niște *jharu* cu firul lung.

Am luat o mână de orez dintr-unul dintre saci și am presărat din pumn un șir neîntrerupt de boabe pentru a crea cercul interior. Aici avea să se aprindă seara un mic foc. În jurul acestui cerc am desenat o floare de lotus cu opt petale enorme. Radha mă urma cu pietricelele roșii, umplând contururile.

– *Waa!* a strigat ea deodată.

M-am uitat la ea. Radha privea cu ochi mari către terasă, unde Sheela Sharma stătea într-o rochie de satin de culoarea unui apus de soare după ploaie. Mânele scurte erau bufante – după ultima modă – și talia în stil Empire urca până sub bustul care începea să se împlinească. Arăta ca prințesa unui regat în miniatură. Îi lipsea doar o diademă cu care să-și încununeze părul negru-albăstrui, ondulat la capete, în stil Madhubala. Era uluitoare.

I-am zâmbit.

– Am auzit că ești vedeta spectacolului din seara asta.

Și-a aruncat părul peste umăr cu o mișcare a capului.

– Suntem doar în familie. Am să mă produc în fața unui public adevărat la petrecerea doamnei Singh, luna viitoare. Va fi acolo și maharajahul.

Așadar Parvati lua în serios propunerea mea. Știa că cea care îi va fi noră va trebui să se întrețină cu șefi de stat și decisesese să pună la încercare prestația Sheelei dinaintea unei fețe regești. Trebuia să mă achit și eu de sarcina mea, așa încât Sheela să fie remarcată de Ravi Singh. Parvati proceda cu istețime lăsându-și fiul să cadă singur în mrejele Sheelei; voia să-i aleagă perechea, dar fără ca el să o știe.

M-am uitat în stânga mea pentru a arăta spre Radha, care ră-măsese ca vrăjită.

– Sheela, aceasta este sora mea, Radha.

Apoi am arătat cu capul spre Malik, care mătura în capănil curții.

– Cred că pe Malik l-ai mai văzut, nu?

Băiatul a înclinat din cap spre Sheela.

M-am întors să mă uit la fată, a cărei privire se plimba de la Radha la Malik. Radha a privit și ea spre Malik. Sheela a strâns din buze și și-a ridicat bărbia, cercetându-l din cap până în picioare – părul aspru, urechea trandafirie și picioarele murdare încălțate în papuci prea mici pentru el. S-a uitat și el în jos să vadă ce anume o deranja.

– Lakshmi, vreau să lucrezi doar tu la *mandala*, a zis Sheela.

Era obișnuită să i se facă pe plac.

I-am oferit un zâmbet îngăduitor.

– Fără ajutor, Sheela, desenul va dura de două ori mai mult și le am și pe toate doamnele din casă de tatuat cu henna. Vrem ca petrecerea ta să fie un mare succes, nu-i așa?

Dar Sheela nu mi-a întors zâmbetul. Răsucindu-se cochet pe tocurile pantofilor negri de lac, a intrat în casă. Malik a ridicat din umeri spre Radha.

Am decis să ignor toanele Sheelei. Nu era decât un copil răsfățat, dar era stăpână peste inima maică-sii. Nu ajuta la nimic să mi-o fac dușman.

– Radha, pietricelele de cărămidă, te rog.

– Lakshmi?

Am ridicat ochii și am văzut-o pe doamna Sharma stând în fața ușii, cu Sheela în spatele ei. Am turnat orezul din palmă înapoi în sac și am urcat treptele.

– Fiica mea nu se simte bine știindu-l pe băiatul ăsta aici. Poate că găsești să-l trimiți undeva cu treburi?

Doamna Sharma a pus întrebarea pe un ton în care se amesteca scuza cu porunca. Își plimba, tulburată, privirea peste grădina din față. Peste umărul ei, am văzut fața satisfăcută a Sheelei Sharma.

– A făcut ceva, doamnă?

– Sheela este foarte... pretențioasă în privința celor care lucrează la *mandala* noastră.

Am aruncat o privire spre Sheela.

– Desigur.

Am coborât înapoi treptele și m-am uitat ostentativ în sacoșa mea de pânză.

– Malik, am nevoie să mai pisezi niște henna pentru diseară și să o aduci aici. Nu cred că am amestecat suficient de bine tranșa asta.

Dar Malik avea sub ochi însuși obiectul minciunii mele: două castroane mari de lut pline cu pastă groasă de henna, înfășurate în pânză umedă – suficientă pentru douăzeci de aplicări – și așezate într-o sacoșă. De dimineață chiar lăudasem textura fină a pastei făcute de Radha și el mă auzise.

S-a uitat către verandă, la Sheela, care îl privea sfidător. L-am văzut frecându-și degetul mare de cel arătător, gest pe care îl făcea când era nervos. Nu știam dacă fetei îi căzuse necazul pe el pentru că era parte bărbătească (*mandala* era, la urma urmei, în sarcina femeilor) sau pentru că nu-i plăcea înfățișarea lui.

Malik și-a lăsat sacul jos.

Am scos două rupii din buzunarul de la brâu.

– Ia o *tonga*.

Era o consolare neînsemnată. I-am îndesat banii în buzunarul cămășii și mi-am ținut mâinile pe umerii lui până când a încuviințat dând din cap.

În timp ce mă întorceam la cercul mandalei, am văzut-o pe Radha afundându-și mâna în sacul cu pietricelele de cărămidă, apoi înălțându-și brațul deasupra capului. O luase ca țintă pe Sheela, care se întorsese cu spatele și se retrăgea. *Hai Ram!*

– Radha! am strigat, și încă tare, așezându-mă în fața surorii mele, ca să ascund de Sheela gestul ei. Am prins-o de braț, i-am împins mâna înapoi în sac și am ținut-o acolo. Era mai puternică decât îmi dădusem seama. Am ciupit-o tare la încheietura pumnului. Ea a slăbit strânsoarea și a dat drumul pietricelelor.

Am simțit în spate privirea Sheelei. Având grijă ca vocea mea să răzbată până pe verandă, am spus:

– Nu uita că nu trebuie să torni prea mult în fiecare cerc. Mandala va ieși neuniformă și noi vrem să fie perfectă de dragul Sheelei, nu-i așa?

Am implorat-o din ochi pe Radha să se potolească.

– Să începem cu creta turcoaz.

Sora mea a clipit des, s-a uitat lung în ochii mei, a clipit iar. Apoi a coborât privirea și eu i-am dat drumul la braț.

Cu coada ochiului am zărit-o pe Sheela întrând înapoi în casă. Genunchii îmi tremurau și m-am lăsat pe vine, sprijinindu-mă pe călcâie ca să-mi recapăt echilibrul.

Mi-am lins sudoarea de pe buza superioară. Oare văzuse ceva vreunul dintre servitorii casei? Cine știe cât rău ne puteau face!

Mâinile îmi tremurau când am luat un pumn de praf turcoaz ca să umplu interiorul. Ce-o fi fost în mintea Radhei? Noi puteam fi înlocuiți cu ușurință, dar Sheela rămânea întotdeauna prințesa acestui regat. Pe Malik nu fusese nevoie să-l învăț lucrul ăsta; el înțelegea instinctiv nuanțele legate de clasă și castă. Nu ne-ar fi compromis niciodată.

Tot restul după-amiezii, Radha și cu mine am lucrat în tăcere. Eu îi arătam un sac și ea mi-l aducea. Eram prea supărată din pricina a ceea ce făcuse ca să mai vorbesc.

Cu cât mă îndepărtam de cercul central, cu atât adăugam mai multe detalii florii de lotus. În sfârșit, m-am dat înapoi să-mi examinez opera. În mijlocul fiecărei petale erau lucruri asociate cu zeița: o cochilie, o bufniță, un elefant, monede de aur, coliere de perle. Spinarea mea avea să sufere mâine după cât timp stătusem aplecată deasupra mandalei, dar doamna Sharma avea să fie mulțumită de rezultat.

I-am întins Radhei sacii goi.

– Du-te acasă. Pune-l pe Malik să te ajute cu bunătățile pentru doamnele programate mâine.

A plecat fără un cuvânt.

Ștergându-mi mâinile, m-am îndreptat spre bucătărie. Trebuia să mă asigur că servitorii nu știau de întâmplarea de azi după-amiază și să văd dacă au ceva să-mi spună despre perspectivele de căsătorie ale Sheelei Sharma.

Se gătea pe mai multe ochiuri, iar aroma amețitoare de chimen prăjit, usturoi și ceapă umplea bucătăria. Bucătăreasa doamnei Sharma, o femeie trupeșă, cu mâini aspre, împărțea *atta* în bile mici, din care ulterior avea să întindă foile de *samosa*. O femeie mai tânără stătea turcește pe podea. Avea în poală un castron din oțel inoxidabil, în care amesteca laolaltă cartofi fierți, mazăre și *masala*, care urmau să alcătuiască umplutura de *samosa*.

I-am zâmbit bucătăresei și i-am cerut niște apă. Mi-a dat un pahar și s-a întors la treburile ei. Dacă vreunul dintre servitori ar fi văzut-o pe Radha dând să arunce cu pietre în Sheela, bucătăreasa m-ar fi anunțat din clipa în care mă văzuse.

Am ridicat paharul și am băut fără să-mi ating buzele de marginea paharului.

– Faci renumitul tău *dal* cu moringa pentru diseară la *sangeet*?

Bucătăreasa soților Sharma era din Bengal. Era vestită pentru faptul că dădea savoare mâncării de linte folosind florile și fructele arborului *sajna*. Mărunțea legumele care arătau ca bețele unei tobe și le sota cu semințe de mac și muștar înainte de a le adăuga la linte fiartă.

Femeia a ridicat din umeri și și-a deschis palmele spre tavan. Într-o mână mai avea o bucătică de aluat.

– Dar când nu fac eu *dal*, Ji? Azi trebuie să-l gătesc pentru unii, mâine pentru alții.

– Asta fiindcă talentul tău e atât de rar.

– Ce să fac? M-am născut cu darul ăsta.

A presărat un praf de făină pe un tocător rotund din lemn și a trântit în el mingea de aluat.

– În ultima vreme, toată lumea vrea s-o vadă pe micuța domnișoară. Săptămâna trecută am avut aici mulți *Pukkah Sahib*.

A întins aluatul cu un sucitor, apăsând la stânga, apoi la dreapta, înapoi la stânga, până a făcut din foaie un cerc perfect.

– Chiar așa?

– *Hahn-ji*. Soții Mariwar. Soții Lal Chandra.

– Mathur Sahib cu soția.

Eu și bucătăreasa ne-am întors să ne uităm la ajutoarea ei, care contribuisese cu această informație fără să ridice privirea de la lucru.

– Zdrobești cartofii suficient de mărunț? Nu vreau să văd coco-loașe în *samosa*, ca data trecută!

Bucătăreasa s-a uitat fioros la cealaltă femeie, care s-a aplecat mai tare peste castron.

Mi-am ascuns un zâmbet.

– Am auzit cumva și un zvon despre soții Prashad?

– Vin săptămâna viitoare.

Bucătăreasa și-a șters pielea lucioasă de deasupra buzei superioare cu capătul sariului.

– La urma urmei, eu sunt una singură.

A arătat spre ajutoarea ei cu o smucitură a capului.

– Pe aia de-acolo trebuie să stau cu ochii la fiecare minut. Cât timp îmi mai rămâne să și gătesc?

În timpul ăsta, capacul uneia dintre oale a început să clănțâne, împins de aburul care încerca voinicește să iasă afară. S-a întors către cealaltă femeie și a strigat:

– Ce, trebuie acum să păzesc și toate oalele? Nu vezi că s-a făcut *kofta*?

Ajutoarea ei a sărit în picioare și a înfășurat capătul sariului în jurul mânerului oalei, ca s-o ridice de pe foc. Bucătăreasa n-a scăpat ocazia să-i mai arunce niște ocări.

Așa cum bănuisem, concurența pentru mâna Sheelei Sharma era acerbă; soții Sharma primeau pețitori. Parvati va trebui să facă și ea o mișcare în curând. O propunere din partea familiei Singh, una dintre cele mai de vază și mai bogate familii din Jaipur, ar da originii umile a soților Sharma exact ce îi lipsea – o legătură oficială cu familia regală. Parvati fusese destul de isteață să strecoare o aluzie când i-a invitat pe soții Sharma împreună cu familia regală din Jaipur la petrecerea ei de sărbători.

Cu cât se fixa mai curând căsătoria, cu atât puteam și eu să-mi șterg datoriile mai repede. Până atunci aveam să țin secret aranjamentul, ca nu cumva să-l adulmece ceilalți mijlocitori.

Am pus paharul pe masă și le-am lăsat pe cele două bucătărese să-și vadă de treabă.

18 noiembrie 1955

L-am așteptat pe Samir la casa mea din Rajnagar, la sfârșitul unei noi inspecții făcute cu Naraya, constructorul. (Trebuise să cer încă un strat de glet pe pereți, ca să mă asigur că vor fi netezi ca în palmă.) Stăteam pe podea, cuprinzându-mi genunchii cu brațele, și priveam modelul din mozaic al pardoselii.

Este mai bine să ai juponul mai strâmt decât prea larg, altfel sariul va atârna, iar pliurile vor ieși de la brâu.

Pune-ți zilnic o compresă înmuiată în ceai rece pe fiecare ochi pentru a diminua cearcănele.

Nu purta niciodată șlapi obișnuiți din cauciuc, ci doar sandale sau pantofi.

Ce prostie din partea mea să cred că astfel de sfaturi vor fi de ajuns ca să o pregătească pe Radha pentru viața de oraș! Nici măcar nu puteam să spun cu certitudine cum învățasem eu să gestionez situații dificile precum cele cu de-alde doamna Iyengar, Parvati și Sheela. Radha va trebui să învețe nu doar ce înseamnă răbdarea, ci și necesitatea de a înainta spre țelul tău pe căi ocolite. Așa cum făceam eu. Așa cum făcea Malik.

Dar cum puteam să veghez asupra ei și să mă întâlnesc și cu clientele, să negociez cu furnizorii și să solicit angajamente noi?

Când m-am întors epuizată acasă de la familia Sharma cu o seară înainte, am întrebat-o pe Radha dacă era un obicei al ei să arunce cu pietre în oameni.

Fața i s-a posomorât.

– Numai așa scăpam de batjocura clevetitoarelor, *Jiji*. Mereu mă strigau Piaza-Rea. *Saali kutti. Ghasti ki behen*. Tot felul de ocări. Băieții mici îmi puneau piedică atunci când căram apă de la fântână pe cap. Eu eram de vină pentru toate cele. Dacă laptele vacii nu era dulce, clevetitoarele ziceau că îi tăiasem eu calea. Dacă insectele mâncau grânele, țăranii spuneau că asta se întâmplase pentru că le chemam eu noaptea. Când fiul primarului a murit de febră, au venit după mine, înarmați cu bețe. *Maa* nu i-a putut opri. Am alergat la râu și m-am urcat într-un *peepal*. Am stat acolo două zile, până când medicul voluntar le-a spus că micuțul murise de malarie.

Radha și-a șters ochii umezi și nasul pe mâneca de la *kameez*, un obicei de care încercam s-o dezvăț.

– Așa a fost de când m-am născut. Clevetitoarele au memorie bună.

În India nu exista rușine individuală. Umilirea se întindea, la fel de ușor ca uleiul pe hârtia de pergament, la întreaga familie, chiar și la rude îndepărtate: veri, unchi, mătuși, nepoate și nepoți. Aveau grijă bârfitoarele de asta. Vina îmi împovăra sufletul. Dacă nu mi-aș fi părăsit căsnicia, Radha nu ar fi suferit atât de mult, iar *Maa* și *Pitaji* nu ar fi fost atât de neputincioși împotriva unui sat întreg. Astăzi, când a văzut cum Malik era izgonit pe nedrept, a reacționat așa cum făcuse întotdeauna – ca un animal lipsit de apărare. Nu știa o cale mai bună, fiindcă nu o învășase nimeni.

A căzut în genunchi în fața mea.

– *Jiji*, te rog, nu mă trimite înapoi. Nu am pe nimeni altcineva. N-o să mai fac. Zău că nu. Îți promit.

Trupul ei slab tremura.

Stânjenită și rușinată, am ajutat-o să se ridice în picioare și i-am șters lacrimile. Voiam să-i spun: „De ce crezi că te voi trimite înapoi? Tu ești sora mea. Responsabilitatea mea.” Dar nu am reușit decât să zic:

– Promit că și eu o să mă port mai bine.

Cineva mă bătea peste mână.

– Frumoaso, trezește-te!

Clipind des din pleoape, am deschis ochii; știam că este vocea lui Samir, dar în întuneric nu-i puteam distinge fața. M-am uitat în jur să mă dezmeticesc. La un moment dat, mă întinsesem pe mozaicul pardoselii și adormisem.

– Joyce Harris își revine.

Cămașa lui albă strălucea în întunericul de deasupra mea. Mirosea a țigări, whisky englezesc și lemn de santal, mirosuri pe care le recunoșteam din casele de toleranță.

– Soțul ei s-a întors de la Jodhpur. Crede că nevasta lui a avortat spontan.

M-am frecat la ochi.

– Tu știi că nu am făcut nimic rău, Samir, nu-i așa?

– Știu.

A oftat și s-a așezat și el pe pardoseală, întinzându-se lângă mine. A scos un pachet de Red and Whites din buzunarul costumului și și-a aprins o țigară.

– Dar trebuie s-o lăsăm mai ușor cu pliculețele o vreme. Întâmplarea cu doamna Harris a agitat spiritele.

Am înghițit greu.

– Ia zi, ce se întâmplă? m-a întrebat. Malik mi-a spus că trebuie să-mi vorbești.

– Datorez o mulțime de bani.

– Așa ceva nu e în firea ta.

– Și am intrat la niște cheltuieli... neașteptate.

– Cum ar fi...?

Mi-am îndreptat glasul.

– O soră.

– Fata care era în patul tău?

– Da.

– Locuiește aici, în Jaipur?

– Acum da. E aici de o lună.

M-am întors să-l privesc.

El mi-a cercetat chipul. Știa regulile noastre: nu dezvăluiam ce-luialt decât ce trebuia să știe. Și-a mutat din nou privirea în tavan.

A rămas tăcut o vreme, trăgând doar din când în când din țigară. Era om de afaceri, se gândea înainte să vorbească.

– Cui îi datorezi bani?

– Constructorului, în primul rând.

– Cât vrea?

– Nu contează. Doar că am nevoie de mai mult timp ca să-l plătesc.

– De ce să nu mă lași...

– Nu, am spus, poate prea categoric. Eu sunt cea datoare. Eu mă ocup de asta.

A suflat zgomotos fumul de țigară. Mai avuseserăm această discuție. Împrumutasem bani de la el o singură dată, în prima mea săptămână în Jaipur, când trebuia să mă aprovizionez cu henna și ierburi de-ale mele. Mi-am plătit datoria într-o săptămână și de atunci nu i-am mai cerut niciun ban.

Am întins mâna și am strâns-o ușor pe-a lui.

– Îmi pare rău că te-am luat de la cârți.

Samir a râs înfundat.

– Cum de ai știut că jucam cărți?

– Nu jucai. Pierdeai.

L-am privit din profil.

– Bei mai mult când pierzi. Începi să dai de băut la toată lumea, ca să nu te compătimească.

M-a strâns de mână.

– Am deja o nevastă, frumoaso.

Mi-am întors ochii înapoi spre tavan. El a continuat să tragă din țigară.

– Cine este constructorul?

– Naraya.

Samir a scos un geamăt.

– E un meșter de mâna a treia. Dacă nu erai atât de încăpățânată, puteai să mă lași să ți-l angajez pe al meu.

– Și m-ar fi costat de două ori mai mult. Atât îmi permit eu, Samir. Este casa mea. Și Naraya s-a descurcat bine până acum.

Se dovedise un om dificil, da, dar eram prea încăpățânată ca să recunosc că aș fi putut să găsesc ceva mai bun.

El a oftat.

– Îl cunoști pe domnul Gupta? a întrebat după o scurtă tăcere.

– I-am făcut tatuajul cu henna fiicei sale când a devenit mireasă.

– Gupta vrea să construiască un hostel lângă Bazarul Roz. Cred că meșterul tău este omul cel mai potrivit pentru slujba respectivă.

L-am privit nedumerită.

– Și cum o să mă scape chestia asta de Naraya?

– Gupta este aglomerat, a răspuns Samir trăgând cu sete din țigară. O să-l țină ocupat pe Naraya vreme de câteva luni și o să-l plătească bine.

– Ca să facă ce?

Samir a zâmbit.

– Să instaleze closete – câteva sute. *Pentru un funcționar, o simplă mită; pentru un Brahman, o mană cerească.*

Am râs. Nu-mi scăpase ironia. Naraya era gata să construiască toalete, lucru făcut în mod normal de casta Shudra, de dragul profitului frumușel care îl aștepta. La fel ca mine, era un Brahman decăzut.

Mâna mea, cu degetele împletite delicat cu ale lui Samir, se ridică și cobora în ritmul respirației lui. Aș fi rămas așa o veșnicie. El a întors capul spre mine. Mi-am întors și eu capul spre el, până când nasurile noastre aproape că s-au atins și răsuflarea lui caldă mi s-a revărsat peste obraz.

Eram singuri, trupurile ni se atingeau. Ora era târzie. *Putea fi atât de ușor.* M-am simțit inundată de dorința de a mă lipi de trupul lui. Ca și cum ar fi răspuns, s-a răsucit pe o parte ca să mă privească, sprijinindu-și capul cu brațul. A întins cealaltă mână și mi-a netezit părul dându-l pe spate, cu o atingere ușoară ca un fulg.

– Cât de frumos, a șoptit el atât de încet încât abia l-am auzit.

Nu mi-am dat seama că îmi țineam răsuflarea până în clipa când am expirat profund. M-am silit să privesc în altă parte.

L-am auzit oftând. S-a întors din nou pe spate, dar a continuat să mă țină de mână.

Hotărâsem deja să nu-i spun despre Hari. Soțul meu era problema mea, o problemă pe care o provocasem fugind din casa lui.

Samir nu trebuia să știe despre el, nu trebuia să știe despre trecutul meu mai mult decât eram eu dispusă să-i împărtășesc.

– Ce mai fac curtezanele din Agra, Samir?

– Au întrebat despre tine chiar luna trecută. Au trecut zece ani, dar Hazi și Nasreen nu mă slăbesc nici acum. Erai secretul lor cel mai bine păstrat, iar eu te-am răpit de la ele, asta susțin mereu. Până la urmă au adus o fată din Teheran. Ele zic că tatuajele ei cu henna sunt aproape la fel de frumoase ca ale tale.

– Ce mincinoase! am zis eu râzând.

Samir a suflat fumul în tavan și a arătat spre el cu țigara.

– Ar trebui să faci unul dintre desenele tale pe tavan. Ar fi al naibii de spectaculos.

– Am proiectat deja o pardoseală pe care nu mi-o pot permite.

Mi-am desprins mâna dintr-a lui și m-am ridicat în șezut ca să-mi aranjez părul.

– După ce o achit pe asta, o să mă gândesc și la tavan.

S-a sculat în picioare și mi-a întins mâinile ca să mă ajute să mă ridic. În timp ce mă trăgea, mi-am pierdut echilibrul și am venit spre el. M-a răsucit, lipindu-mă de perete. Buzele lui, atât de apropiate de ale mele, erau umede. Dacă mi-aș lipi gura de a lui, oare buzele lui s-ar depărta încet, cu blândețe, sau le-ar strivi pe ale mele, cu nerăbdare, înfometate? Apoi, ca întotdeauna, mi-am amintit de soția lui, Parvati, cealaltă binefăcătoare a mea.

L-am apucat cu o mână de bărbie și i-am îndreptat capul în jos, spre podea.

– Încă nu mi-ai admirat opera.

Samir a gemut și s-a îndepărtat, împingând cu palmele în perete; apoi s-a scotocit în buzunare, căutând bricheta de argint. La lumina ei a cercetat mai atent locul unde stătuserăm întinși.

A pocnit din degete.

– Ți-ai ascuns numele în desen!

Mi-am reținut un zâmbet. El trebuia să știe, bineînțeles. Petrecuse cu dansatoarele, care își ascundeau numele în desenele tatuate cu henna pe corp. Dacă un bărbat îl găsea, câștiga o noapte gratuită în patul lor. Dacă nu, femeile erau plătite dublu.

– Și dacă îl găsesc? a întrebat el.

– Atunci nu va mai trebui să-mi faci al doilea serviciu.

– Nu se sfârșesc niciodată pretențiile tale?

– Ai să vezi că o să merite.

Țigara arunca licăriri portocalii și roșii când trăgea din ea, cercetând în vremea asta pardoseala.

– Mă dau bătut, a zis, scărpinându-se după ureche.

– Am prins un zvon, că la palat s-ar putea să fie nevoie de serviciile mele.

– De la cine ai prins zvonul?

Fumul se ridica încolăcindu-se din colțurile gurii lui Samir.

– De la soția ta. Ceva despre faptul că Maharani Latika nu se simte bine. Parvati crede că aș putea să o ajut.

A ridicat din sprâncene.

– Ai putea să susuri și tu numele meu acolo în urechile potrivite?

Două ecouri într-o fântână răsună mai tare decât unul singur.

A clipit des din ochi și am știut că nu se gândea dacă o va face, ci cum și când. Cu vârful țigării a arătat spre pardoseală.

– A meritat, indiferent cât ai plătit.

– Sau cât am de plătit.

Mi-am înfășurat șalul în jurul umerilor.

– Am la rândul meu ceva pentru tine.

A ridicat un colț al gurii într-o jumătate de zâmbet.

– Reamenajarea palatului Rambagh. Înghite-ți mândria și întâlnește-te cu domnul Sharma. Convinge-l că ești arhitectul potrivit pentru proiect.

A privit chiorâș.

– Sharma are deja arhitecți, a zis, strâmbându-se. Unii de mână a doua.

– Dar maharajahul te vrea doar pe tine.

A scos un nor de fum.

– Chiar așa?

Am zâmbit și m-am înfășurat mai bine în șal.

– O să ai grijă ca Parvati să afle că informațiile au venit de la mine?

Am intrat în curtea luminată de lună.

– Hai să mergem. Trebuie să iau o ricșă.

– Asta e toată recunoștința de care am parte?

– Nu ai nevoie de recunoștință. Ai șofer.

6

20 decembrie 1955

Sora mea și cu mine ne-am așezat în salonul familiei Singh, pictând cu henna mâinile fetelor din cele mai bune familii din oraș, elegante în rochiile lor englezești, vorbind despre ultimele filme pe care le văzuseră și hainele pe care le purtau actrițele lor preferate. Unele mă urmăreau în timp ce lucram; altele dansau lângă gramofon pe melodia *Rock Around the Clock*; erau și câteva care nu mai lăsau din mână revista *Life* a lui Parvati, admirând fotografiile seducătoarei vedete de cinema Madhubala.

Sheela Sharma crescuse împreună cu cele mai multe dintre fetele astea, merseseră la aceleași școli, la aceleași petreceri. Stătea înconjurată de admirația lor pe canapeaua lui Parvati. Radioasă într-o rochie de mătase de culoarea șampaniei și cu pantofi cu toc înalt asortați cu rochia, era în mod evident cea mai frumoasă fată de la petrecerea cu henna. Era ușor să ți-o imaginezi ca pe viitoarea mare doamnă a înaltei societăți din Jaipur. Am zâmbit în sinea mea, știind că propusesem o partidă excelentă.

Eu și Radha eram așezate una lângă alta pe niște scăunele, având fiecare un fotoliu dinainte. Una câte una, fetele se așezau în fața

Radhei, ca să le pregătească mâinile, apoi se mutau pe fotoliul aflat în fața mea pentru tatuajul cu henna.

– L-a văzut cineva pe Ravi? a întrebat Sheela către grupul de fete. Ar trebui să vină cel puțin la propria petrecere.

De lângă gramofon, unde îi arăta alteia cum să danseze swing, una dintre fete a zis:

– Ar fi cazul să fie aici. Am auzit că o să joace diseară.

– Ce să joace?

– Nu știi? Doamna Singh a angajat trupa care prezintă piese de Shakespeare și Ravi îl joacă pe Othello.

– Sheela, e rândul tău, am anunțat-o, bătând ușor cu palma pe fotoliul din fața Radhei.

Sheela s-a apropiat ca să-și ocupe locul în fața surorii mele. Repetasem acest moment, Radha și cu mine. Îmi îmbrăcasem sora diferit, astfel încât Sheela să nu o poată recunoaște de la pățania cu *mandala*. În loc de *salwaar-kameez*, Radha purta unul dintre sariurile mele, un bumbac fin albastru pal cu broderie albă. Cu părul ridicat în creștet și împodobit cu o crenguță de iasomie, părea mai în vârstă, ca o versiune miniaturală a mea.

Așa cum o sfătuisem, Radha evita să o privească în față pe Sheela. Se concentra asupra mâinilor acesteia, masându-le cu ulei.

Fără să ia seama la Radha, Sheela s-a adresat tuturor:

– Cânt și eu în seara asta.

– Pe scenă? a întrebat o fară.

– Am vrut să cânt *Na Bole Na Bole* din filmul *Azaad*...

– Mi-a plăcut la nebunie filmul ăla!

Sheela a ridicat grațios din umeri.

– *Yar*. Dar Pandey Sahib este atât de demodat! Zice că numai un *gazzal* este potrivit pentru maharajah.

Ai fi zis că zilnic cânta pentru Înălțimea-Sa.

Am tras cu ochiul spre Radha, căreia îi plăcea de vecinul nostru și nu avea să-i pice bine critica la adresa lui. Se îmbujorase la față, dar a rămas cu privirea atentă la treaba ei.

Una dintre fetele de la gramofon, care pusese acum un șlagăr al lui Elvis Presley, a intervenit:

– Pandey Sahib este genial. M-a ajutat să fac efectiv progrese la cântat în ultimul an.

Sheela a zâmbit răutăcios.

– Aia numești tu cântat, Neeta?

Celelalte fete au izbucnit în râs în timp ce obrajii Neetei s-au colorat în roz.

– Tâmpiro! Mă doare!

Tresărind speriată, m-am uitat în dreapta mea. Sheela se holba la Radha. Radha și-a ridicat o clipă privirea, a mormăit o scuză că apăsase prea tare masând mâna Sheelei și a lăsat din nou capul în jos. Sheela a clipit des, de parcă se întreba unde o mai văzuse pe Radha. Am simțit cum mi se accelerează pulsul.

– Sheela! am strigat-o, bătând cu palma în fotoliul din fața mea. Hai, așază-te! Ești vedeta în seara asta, așa că am un model special plănuit pentru tine.

S-a auzit un cor de glasuri: „Norocul tău, Sheela!“ „*Waa! Waa!*“

Abătându-și atenția de la Radha, Sheela a sărit din fotoliu cu un zâmbet superior, dărâmând sticluța cu ulei de cuișoare căreia Radha tocmai îi punea capacul. A făcut-o oare intenționat? Radha a reușit să o prindă la timp și s-a uitat la mine, cu ochii plini de spaimă.

Fotoliul din catifea putea să fie distrus!

I-am oferit Radhei un zâmbet încurajator și, cu o înclinare a capului, i-am arătat că are și alte fete de care să se ocupe.

Sora mea se purtase admirabil. În mai puțin de două luni de când era în Jaipur, învățase multe lucruri noi pentru ea. Simțeam că încolțește în mine o speranță: totul avea să fie bine de acum încolo. Ravi Singh și Sheela Sharma se vor căsători. Samir se va

îngriji să-mi facă intrarea la palat. Hari îmi va acorda divorțul. Mă voi achita față de constructor și el îmi va termina casa. Ne vom muta din camera închiriată. Și așa va începe viața mea cu adevărat independentă.

Îmbărbătată de aceste gânduri, am terminat de pictat mâinile Sheelei cu un desen cu trandafiri mari și i le-am și parfumat cu ulei esențial de trandafir pentru a trezi sentimente de afecțiune. De obicei păstram uleiul acesta prețios pentru tatuajele cu henna făcute mireselor, dar în seara asta am vrut ca Ravi să fie atras de Sheela ca albina de floarea de *chameli*.

După ce Radha și cu mine am terminat cu fetele, acestea s-au alăturat părinților și altor invitați care petreceau pe peluza casei, iar noi am început să ne strângem sufertașele. Străbătând coridorul care ducea spre bucătărie, vedeam terasa din spate, aflată cu jumătate de nivel mai jos, prin ferestrele înălțate de la podea până la tavan. Pe marginile peluzei cu iarbă mătăsoasă licăreau torțe. Ospătari cu turbane roșii și haine albe ofereau oaspeților băuturi și antreuri pe tăvi de argint. Inelele de aur scânteiau pe degetele domnilor când ridicau paharele umplute cu gheață și *sharab*. Frumoasele *pallu* ale femeilor, țesute cu fir de aur și argint, cădeau pe umeri ca niște șuvoaie sclipitoare.

Radha a încetinit pasul, ca să admire toată splendoarea aceea. Dacă eu mai fusesem la astfel de ocazii, mi-a trecut prin minte că aceasta era cea mai elegantă petrecere la care asistase ea vreodată. Nu strica să o las să se bucure puțin. Am lăsat jos sufertașele și i-am făcut semn să facă același lucru. Petrecându-mi un braț peste umerii ei, am condus-o mai aproape de ferestre și am arătat cu bărbia spre domnii aflați chiar sub locul unde ne aflam.

– Îl vezi pe bărbatul acela cu ochelari? Îl recunoști?

– Da! Din fotografie. Soțul mătușii Kanta, nu?

Am dat din cap că da. Manu Agarwal, îmbrăcat într-un costum elegant și cu cravată la fel, stătea de vorbă cu un bărbat cu părul

cărunț, cu o bonetă în stilul lui Nehru și o vestă de lână peste *kurta*, ținută obișnuită la această petrecere. Era o noapte blândă și ferestrele erau deschise; le puteam auzi conversația.

Bătrânul a clătinat paharul cu whisky, agitând băutura.

– Numai că trebuie să vorbești cu prietenul meu, domnul Ismail, de la Ministerul Transporturilor. El vă va da toate autorizațiile și permisele pentru rutele de autobuz pe care le doriți. Neîntârziat.

Soțul Kantei și-a așezat mai bine ochelarii pe nas.

– Maharajahul va fi mulțumit.

– *Zaroor*. Trebuie doar să cer și se va întâmpla. Adică...

Tipul cu boneta ca a lui Nehru și-a netezit mustața arcuind-o deasupra buzei superioare.

– Poate că maharaja ar vrea să ia în calcul extinderea rutei de autobuz până la Udaipur? Un oraș frumos – dacă ați fost vreodată acolo. O investiție de, să zicem, o jumătate de *lakh* ar deschide calea proiectului dumitale, ca să zic așa.

A luat o înghițitură de whisky, cercetându-l din priviri pe Manu peste buza paharului de cristal.

Am murmurat în urechea surorii mele:

– Mită. Așa se construiesc drumuri, pompe de benzină, poduri – chiar și săli de cinema. Înainte de dobândirea independenței, omul acela era cizmar. E analfabet, dar la cifre se pricepe.

Ea a zâmbit.

– *Jiji*, de ce nu este și mătușa Kanta aici cu soțul ei?

Remarcasem și eu absența Kantei de la petrecere.

– Poate că a preferat compania soacrei în seara asta.

Radha a chicotit.

Ne-am mutat la următoarea fereastră. Două matroane durdulii, în mătăsurii strălucitoare, ambele cliente de-ale mele, tăifăsuiau stând nas în nas cu Parvati, al cărei sari roz din satin trebuie să fi costat mai mult decât plăteam eu chiria pe un an. Doamnele

vorbeau cu aprindere, făcând gesturi cu mâinile, iar cerceii le dansau în urechi de fiecare dată când încuviințau sau clătinau din cap. La răstimpuri se uitau în jur, ca să se asigure că nu erau auzite.

– Șoferul maharajahului s-a dus la casa prietenului tău și a lăsat pur și simplu Rollsul Alteței Sale acolo? a întrebat neîncrezătoare Parvati.

Femeia cu șalul cu mărgele a dat din cap că da.

– Dar prietenul meu nu ceruse cu împrumut mașina. Nu avea nevoie. Are patru cinematografe în Jodhpur – atât de mulți bani câștigă!

A intervenit și a treia femeie.

– Asta pentru că Alteța Sa nu avea de gând să-i împrumute mașina. Palatul trimitea un mesaj: Plătește!

– Și ce a făcut prietenul tău? a întrebat Parvati.

– I-a plătit maharajahului din Bikaner zece mii de rupii.

– *Hai Ram!* a exclamat Parvati.

– Maharajahii sunt toți faliți, vă spun eu. Și-au cheltuit toți banii pe cai pentru polo, vânători de tigri și mașini de lux!

Parvati, care provenea dintr-o familie de mici nobili care vânau tigri și jucau polo, a ridicat semeț fruntea.

– Maharajahul din Bharatpur este singurul care a înnebunit cu adevărat. Să cumperi douăzeci și două de mașini Rolls Royce! Pe majoritatea le folosește pentru serviciile de salubritate ale orașului. Ceea ce este un lucru bun, nu sunteți de acord?

Matroana cu șalul a pufnit:

– Sper doar să nu văd prea curând mașina maharajahului nostru la mine la poartă.

Parvati a chicotit.

– Sunt sigur că Alteța Sa este suficient de deștept ca să evite falimentul. Dacă nu, va candida pentru un loc în Parlament, a adăugat strâmbând din gură.

Doamnele au izbucnit în râs.

Radha mi-a aruncat o privire întrebătoare.

– Politică și imobiliare. Cele două variante de carieră preferate de cei din familiile princiare, i-am explicat.

Am condus-o pe Radha spre fereastra următoare. I s-a tăiat respirația. Scena arăta ca o întrunire a unor capete încoronate. Maharajahul Jaipurului era ușor de identificat din fotografia de la casa Kantei – haina lungă din brocart, pantalonii strâmți albi, turbanul cu ornamente. Ținuta lui îl arăta drept un tip sportiv, ceea ce și era: pieptul scos în afară, picioarele bine înfipite în pământ, gambele puternice – ocupând mai mult spațiu fizic decât tovarășii săi, printre care doi nababi purtând turbane de musulmani și haine cu bijuterii elaborate, care rivalizau cu cea a maharajahului. Samir se afla și el în acest grup, gesticulând însuflețit cu un pahar de whisky în mână, părând că povestește ceva. Când a terminat, grupul a izbucnit în râs.

Maharajahul i s-a adresat lui Samir și l-am văzut pe acesta întorcându-se spre scena amenajată pe peluză și făcând semn cuiva. Sub privirile noastre s-a apropiat în fugă Ravi, îmbrăcat în costum de Othello, într-un *dhoti* galben de mătase și cu coroană de aur pe cap. Fața, gâtul și trunchiul gol îi erau vopsite cu o grăsimă de culoare albastru-închis. Mușchii pieptului i se unduiau în timp ce alerga.

– Cine este? a șoptit Radha, arătând cu degetul spre Ravi.

I-am lăsat cu blândețe mâna jos.

– E fiul lui Parvati și Samir, Ravi. Frumos Othello, nu-i așa?

Părea fericită.

– Era piesa preferată a lui *Pitaji*.

Nu țineam minte lucrul ăsta.

– *Accha?*

– Asta și *Îmblânzirea scorpiei*. Mă puna să le citesc cu voce tare. De nenumărate ori. Până când le-am învățat pe de rost... aproape.

– Îți plăcea?

Ea a zâmbit malițios.

– La nebunie! a răspuns în engleză, modulându-și vocea pentru a imita accentul britanic al fetelor de la petrecerea cu henna.

Am râs amândouă și, în acel moment, Samir și Ravi au ridicat privirea spre fereastra noastră. Am tras-o pe Radha înapoi pe hol.

– E timpul să curățăm vasele astea.

Când să dăm colțul, Samir a intrat din verandă.

– Mi s-a părut că te văd sus acolo!

Am zâmbit și i-am prezentat-o pe Radha, care și-a lăsat jos sarcina ca să-l salute.

– Bună seara, *Sahib*. Aveți o casă minunată.

Dacă și-a adus aminte de ea din acea noapte îngrozitoare cu Joyce Harris, nu a lăsat să se vadă. Și-a dus o mână la piept, iar colțurile gurii i s-au încrețit într-un călduros bun venit.

– Ai venit să-mi frângi inima?

Am ridicat o sprânceană, surprinsă că Samir flirta cu o fată atât de tânără.

– Nu-i da atenție, Radha.

Samir s-a prefăcut jignit.

– Îi obțin lui Lakshmi o audiență la palat, și ea mă tratează în felul ăsta?

Am clipit des, crezând că nu aud bine.

– *Kya?*

– Ai mâine o întrevedere cu maharani.

Radha s-a întors spre mine, acoperindu-și gura cu mâinile.

– Vai, *Jiji!* Cu o maharani! O să vedem palatul!

I-am pus o mână pe umăr, ca s-o liniștesc pe ea, dar mai ales pe mine. În sfârșit, se întâmpla!

Samir a râs și a arătat spre tavan.

– Luați-vă cu voi farfuriile și mergeți să mâncați cina pe acoperiș. Puteți să vedeți de acolo spectacolul din seara asta și să-mi spuneți cât de bun actor este fiul meu. El se crede artist.

– O, *Jiji!* Putem? E vorba de *Othello!* a insistat Radha, cu fața plină de speranță.

Nu plănuisem să rămân, dar sora mea se purtase așa de bine astăzi. I-am zâmbit.

– Mai întâi la bucătărie, pe urmă la piesă.

S-a scuzat politicos și a pornit-o pe coridor cu sufertașele, stăpânindu-se să nu alerge. Știam că abia așteaptă să-i împărtășească vestea lui Malik. Vorbea cu el despre toate cele.

Samir a urmărit-o din priviri.

– Frumușică fată!

A făcut semn către ușa deschisă a bibliotecii și m-a urmat înăuntru.

Încăperea aceasta, cu etajerele încastrate în pereți, gemând de volume în engleză, hindi și latină, și cu fotolii din piele roșie, era preferata lui Samir. Fusese aprins focul în cămin pentru seară.

– Mai am o veste bună: Gupta a fost de acord să-l angajeze pe Naraya, iar Naraya a acceptat să te păsuiască cu plata facturii. Ești mulțumită?

Eram suficient de entuziasmată încât să-l strâng în brațe și să-i sărut picioarele, dar m-am mulțumit cu un zâmbet generos.

– Mulțumesc, Samir. Înseamnă foarte mult pentru mine.

– Bun.

În ochi i se reflectau licăririle focului din vatră.

– Abia aștept să văd cum ai să te descurci cu însărcinările de la palat.

– Ai vreo idee ce o supără pe tânăra regină?

– Tot ce știu este că trebuie să se înveselească. Ai să găsești tu o cale. Am încredere în tine.

A băgat mâna în buzunarul hainei.

– Până atunci...

Mi-a luat mâna și mi-a așezat în palmă un ceas de buzunar din aur. Era o piesă minunată, de mărimea unei nuci de betel – mult

mai mic și mai delicat decât celelalte ceasuri Victoriana din colecția lui. Pe capac era gravată o mână care ținea o floare de lotus semănând cu cea pe care o purta zeița Lakshmi.

– Deschide-l, m-a îndemnat el, încrucișându-și brațele pe piept.

Capacul fals ascundea o scenă în care o femeie indiană cuprindea mâinile alteia. Când mișcai ceasul, una dintre mâinile femeii se mișca în sus și în jos. Atunci am observat că în mână ținea un bețișor.

– O tatuatoare cu henna?

– *Hahn*. Una fermecătoare. La fel ca tine.

A deschis următorul capac, scoțând la vedere cadranul ceasului.

– Cadran de email alb. Ace din aur. Mecanism cu nouăsprezece rubine și butoane de aur.

– E superb, am zis, dându-i ceasul înapoi.

– L-am făcut pe comandă.

A întors ceasul, ca să văd pe spatele lui perlele minuscule care alcătuiau un L frumos caligrafiat. Mi-a pus din nou ceasul în palmă, mi-a închis degetele peste el și mi-a strâns mâna în mâinile lui.

– Pentru tine.

Nimeni nu-mi dăruise vreodată un lucru atât de rafinat. De fapt, nici nu îmi aminteam care să fi fost ultimul cadou pe care îl primisem. Mi-am dres glasul ca să-i mulțumesc, dar nu am putut scoate un sunet. Un dar de la Samir. Ce ar spune Parvati dacă ar afla?

Am auzit un foșnet și, cu colțul ochiului, am zărit o fluturare strălucitoare de satin roz. Ușa bibliotecii familiei Singh era întredeschisă. Era cineva care străbătea holul sau care stătuse în cadrul ușii, urmărindu-ne?

Am încercat să-mi trag mâna dintr-a lui.

– Nu aș ști ce să fac cu el.

– Fă ce fac și alții. Afli ce oră e.

Mi-a dat drumul la mână.

– Maharani Indira te așteaptă mâine dimineață la zece fix.

– Este minunat, dar...

– Ascunde-l în jupon, lângă arginții familiei Singh.

În antract, Sheela Sharma a interpretat, cu o voce înaltă și limpede, o baladă despre iubirea devotată a unei femei. Ar fi putut să fie cântecul de lebadă al Desdemonei. De pe acoperiș, unde stăteam cu Radha și Malik și cu personalul gospodăriei, îi vedeam bine pe spectatorii încântați de pe peluză și, în ciuda celor spuse de domnul Pandey despre cât de greu era să o aibă ca elevă pe Sheela, am constatat că munca lui era răsplătită. Interpretarea ei a fost impecabilă. La rândul său, Ravi se dovedea convingător în rolul lui Othello.

Eu eram însă cu gândul în altă parte, punând la cale întrevederea cu maharani cea vârstnică. Mă gândeam la preparatele de care aveam nevoie. Ce să spun? Cu ce să mă îmbrac? Aveam haine potrivite pentru o vizită la palat? Rezistând impulsului de a-mi verifica agenda (cum puteam, de altfel, să văd ceva pe acoperișul întunecat?), încercam să-mi amintesc ce întâlniri trebuia să reprogream pentru a face loc întrevederii cu Înălțimea-Sa. Aveam asemenea nervi la stomac încât abia dacă m-am atins de crocantul *aloo tikki* sau de porția de curry cremos de spanac cu *paneer*.

Când a căzut cortina la final, Ravi, care părea mai mare decât era în realitate în acel trup albastru întunecat, cu vopseaua strălucind în luminile scenei, a rostit un discurs grațios. A mulțumit maharajahului și nababilor pentru că onoraseră adunarea festivă cu prezența lor, înclinându-se cu un *namaste* către Înălțimea-Sa și adunându-și degetele într-un *salaam* adresat apoi fiecăruia dintre nababi. Ravi părea perfect degajat în timp ce se adresa acelor suverani, care și-au înclinat capetele în semn de mulțumire.

Am făcut semn către Radha și Malik să ducă farfuriile la spălat și să strângă lucrurile noastre pentru plecare.

M-am dus la bucătărie să întreb de Lala. Mă uitasem toată seara după slujnica lui Parvati, ca să văd ce voia să-mi spună la ultima mea vizită aici, dar nu o văzusem.

Bucătăreasa-șefă mi-a spus că Lala și nepoata ei nu mai lucrează la familia Singh.

Tocmai isprăveam de împachetat în salonul familiei Singh când Malik s-a apropiat de mine.

– Tanti șefa, *MemSahib* vrea să-ți vorbească în bibliotecă.

Am zâmbit. Desigur! Parvati voia să-mi mulțumească pentru tatuajele cu henna. Fusese atât de ocupată cu oaspeții ei, încât abia dacă dădusem ochii cu ea toată seara.

Am ajuns la bibliotecă unde mă întâlнисem cu Samir cu câteva ore mai devreme. Parvati se învârtea prin fața căminului ca o leoaică neliniștită. De câte ori se întorcea, sariul ei de satin foșnea furios, iar capătul acestuia amenința să ia foc. Ținea spatele drept ca lumânarea și pieptul generos împins înainte.

Când m-a văzut, ochii ei întunecați au scăpărat.

– Cum pot să mă bizui pe tine să aranjezi o căsătorie bună pentru Ravi, când propria ta soră se hârjonește cu el pe ascuns?

Punctul stacojiu de pe fruntea ei fulgera acuzator spre mine.

– Ce... C-cum? Sora mea?

Cu Ravi? Ce prostie mai era și asta? Radha nici măcar nu-l cunoștea pe băiat!

Parvati a făcut un semn cu degetul încovoiat și Radha s-a ivit din umbră. Era aprinsă la față, iar buzele erau strânse mânios. Ce avea pe obraz? Erau lovituri de bici? La o privire mai atentă, păreau a fi dungii de vopsea albastră. Brațul ei purta aceleași urme. A început să-mi bubuie inima în piept.

– Radha, ce s-a întâmplat?

– Nu voi permite ca familia mea să fie atinsă de scandaluri. Trebuie să am în vedere viitorul fiului meu.

Parvati a început să străbată din nou camera în sus și în jos.

Așteptam ca Radha să spună ceva, orice. Dar ochii ei erau ațintiți într-un punct îndepărtat, aflat dincolo de acea încăpere, așa cum se întâmplase și în curtea familiei Sharma. Parcă mintea ei se afla altundeva.

Parvati a zis cu glas șuierător:

– Era plină de vopsea cu care era grimat Ravi. Ce trebuie să cred, dacă nu ceea ce se vede?

Vopsea de scenă? Mi-a fulgerat pe dinaintea ochilor întreaga seară: eu și Radha cu fetele în salon, eu și ea stând împreună la ferestrele din spate, luând cina pe acoperiș, urmărind piesa. M-am uitat mai atent la semnele albastre de pe pielea surorii mele. Când avusese timp să stea cu Ravi? Trebuia să existe, de bună seamă, o altă explicație.

– Și Ravi ce a avut de spus despre toate astea?

Parvati a șovăit.

– Ravi nu trebuie să spună nimic.

Am răsuflat greu.

– L-ai întrebat?

Ea și-a îndreptat arătătorul spre mine.

– Știi la fel de bine ca mine că bărbații nu se pot controla. E treaba femeilor să se ferească din calea lor. Dacă sora ta ar fi fost crescută cum trebuie, poate că ar fi știut.

I-am făcut semn cu cotul surorii mele, șoptind calm:

– Du-te și curăță-ți fața.

Radha s-a holbat la mine o clipă, apoi a ieșit trântind ușa după ea. Am înghițit nodul din gât și mi-am acordat un răgaz de gândire.

– Parvati-ji, te rog, stai jos. Sunt sigură că este o neînțelegere. Radha are doar treisprezece ani. E mult prea tânără ca să...

Parvati și-a încetinit pasul.

– Ravi al tău, un băiat atât de matur – un flăcău, de fapt – nu poate fi interesat de o fetișcană ca sora mea. Este vrăjit cu totul de

Sheela. Ai văzut cât de perfect arătau împreună pe scenă? Ce pereche frumoasă vor face când vor fi căsătoriți!

Am arătat spre canapea.

– Te rog, Ji.

S-a trântit pe canapeaua de piele, oftând adânc.

– Dacă ar mai trăi bietul socru-meu, ar ști ce e de făcut. Toată lumea îl asculta. Dar eu nu pot să-l fac pe Samir să...

Glasul i s-a frânt. M-a privit cu ochi umezi.

– Ce făceați tu și Samir în bibliotecă ceva mai devreme?

Parvati fusese cea care stătuse în pragul bibliotecii.

Mi-am împletit degetele mâinilor.

– Îmi spunea cât de generoasă ai fost recomandându-mă la palat. Îți sunt profund îndatorată. Dacă nu era înrudirea ta cu familia regală...

Am lăsat în suspensie concluzia.

Și-a întors privirea. Mințeam și ea știa că mint, dar nu contează. Adevărul era mai puțin important decât salvarea aparențelor. Dacă și-ar fi respectat partea ei de înțelegere și ar fi vorbit la palat pentru mine, n-aș mai fi fost nevoită să-i cer lui Samir să intervină. Nu putea recunoaște că nu și-a ținut promisiunea să mă introducă la palat, așa cum nici eu nu puteam să recunosc că i-am cerut ajutorul lui Samir.

S-a îmbufnat. A îndreptat o pernă de pe canapea, netezind mărgeluțele brodate pe mătase.

– V-am văzut vorbind amândoi mai înainte, pe verandă. Ce ați putea avea în comun, tu și Samir?

A ridicat încet ochii ca să privească în ochii mei. Am văzut ceva ce nu mai văzusem până acum: teamă. De parcă se întreba ce secrete îi ascundea soțul ei. Și, poate, ce secrete aveam eu față de ea. Tot ce știa despre mine era că venisem cu recomandări serioase date de soțiile asociaților de afaceri ai lui Samir din Agra.

Mi-am ținut palmele deschise, arătând că nu am nimic de ascuns.

– Îi place să întrebe ce am pictat pe corpul tău și unde anume. Îi spun întotdeauna că trebuie să descopere singur.

Și-a îngăduit o urmă de zâmbet, amintindu-și poate de o după-amiază voluptuoasă cu soțul ei. Și-a atins diamantele de pe lobul urechii.

– De ce nu am știut că ai o soră?

Acceași întrebare pusă de Kanta și de croitoreasa mea.

Am oftat.

– Parvati-*ji*, de ce mi-aș plictisi clientele cu detalii mărunte ale vieții mele? Dar, pentru că ai întrebat, iată: părinții mei au murit de curând și am luat-o pe Radha la mine acasă. Acum lucrează cu mine, dar va merge la școala de stat din trimestrul următor.

Parvati a prins o ață care atârna din pernă. Dacă continua să tragă de ea, sute de mărgele nu mai mari decât semințele de mac aveau să se împrăștie pe podea.

Am zâmbit mai încrezătoare decât mă simțeam.

– Sunt sigură că nu s-a întâmplat nimic nepotrivit, dar voi vorbi cu Radha.

Vedeam cum, încet-încet, furia lui Parvati se potolea fără voia ei, deși părea încă supărată. Era timpul să-mi reafirm meritele.

– Te-am dezamăgit vreodată în ultimii zece ani? Ca să nu mai vorbim de minunea ta, de Govind al tău?

Chipul lui Parvati s-a luminat când am rostit numele fiului ei.

– Este important să îți recâștig încrederea, *Ji*. Ai făcut atât de multe pentru mine de-a lungul anilor! M-ai prezentat persoanelor din cea mai înaltă societate.

A închis ochii și și-a apăsat pleoapele cu vârful degetelor. Ca să iasă bine din confruntare, trebuia să dea replica finală.

– Dacă îi mai prind împreună, va fi ultima oară când vom mai avea de-a face una cu cealaltă.

Știam că, în felul ei indirect, mă avertiza în același timp: *stai departe de soțul meu!*

Sângele îmi zvâcnea în tâmpile și îmi era rău de la stomac, dar mi-am înclinat fruntea cu seninătate, dând de înțeles că nu va fi niciodată cazul să-și pună în aplicare amenințarea.

Recăpătându-și atitudinea princiară, s-a ridicat, și-a aruncat *pallu* peste umăr și a ieșit. Rămasă singură în bibliotecă, m-am trântit pe canapea. Bluza îmi era îmbibată de transpirație. Cu un colț al sariului mi-am tamponat fruntea și gâtul. O mai văzusem pe Parvati nervoasă înainte, dar niciodată mai rău ca astăzi și niciodată furia ei nu se îndreptase spre mine. Îmi era greu să cred că o fată simplă de la țară ca Radha, care nu se putea compara cu Sheela Sharma, ar fi putut atrage atenția lui Ravi. Dacă chiar așa se întâmplase adică.

Reputația mea atârna de o vorbă a lui Parvati Singh. Fără încuviințarea ei, nu aveam să capăt nicio comandă, nici pentru henna, nici pentru modele de *mandala* sau mijlocirea unei căsătorii; câștigul meu ar proveni atunci doar din pliculețele contraceptive pe care i le furnizam lui Samir – și chiar și acelea fuseseră puse în pericol acum.

Parcă mi se înnodaseră măruntaiele. Trebuia să plec de aici – acum. Radha și Malik mă așteptau pe veranda din față. Malik părea tulburat, Radha – agitată. Am țâșnit pe lângă ei, inhalând cu lăcomie aerul răcoros al nopții, și am coborât iute treptele îndreptându-mă spre porțile grădinii.

– *Jiji*, a zis Radha din urmă, alergând să țină pasul cu mine. Eu n-am făcut nimic. Ieșeam cu Malik din bucătărie când Ravi a intrat în vorbă cu mine. Întrebă-l pe Malik. O să-ți spună și el.

M-am oprit atât de brusc, încât Malik, care era în spatele meu, a călcat pe sariul meu.

– Este adevărat?

El a dat din cap că da.

– Ravi Sahib ne-a văzut când ne-am dus la bucătărie să lăsăm farfuriile de la cină. Ne-a întrebat dacă ne-am distrat bine. I-am spus că interpretarea lui a fost de înaltă clasă. Atunci Radha...

Malik s-a oprit.

– I-am spus că Othello era general, nu rege, și că ar face bine să se descotorosească de coroană.

– Radha!

Ochii ei de păun erau sfidători.

– Bine, dar ăsta e adevărul. În orice caz, nu a părut să-l deranjeze. A râs.

– Așa e, a râs, tanti șefa. I-a spus că va face orice, atât timp cât ea va fi a lui... cum era?

– Desdemona.

– Atunci el...

Malik s-a uitat nesigur la Radha.

– Continuă.

– A atins-o.

Malik a arătat spre brațul Radhei.

– Și pe față, a adăugat Radha.

Prin urmare, nu fusese ceva accidental – era mai rău decât mi-am imaginat. Cum puteam eu să fiu sigură că nu-l încurajase pe Ravi cu o privire sau un zâmbet? Dar, pe de altă parte nu o mai văzusem niciodată pe Radha flirtând cu cineva. Ea și Malik se tachinau reciproc, dar așa cum o făceau o soră și un frate.

O durere de cap m-a izbit în tâmpile.

– Vorbim mai târziu.

Radha a ridicat din sprâncene, parcă nu-i venea să creadă că reacționez atât de bine. I-a aruncat o privire lui Malik.

Sincer, nu știam ce să fac. Nu știam ca Malik să mă fi mințit vreodată, dar ar minți oare pentru ea? Dacă el și Radha îmi spuneau adevărul, sora mea era nevinovată. Și, dacă era nevinovată, cum ar fi putut Parvati să ajungă la o concluzie atât de ridicolă? Chiar era de râs.

Pe de altă parte, erau atât de multe lucruri pe care Radha era clar că nu le știa. De exemplu, cum să îți la distanță niște băieți ca

Ravi – siguri pe ei, versași, puțin aroganți. Tot ce trebuia să facă era să-și plece privirea, să-și țină gura și s-o ia din loc.

Când ne-am oprit să-l lăsăm pe Malik la bazarul Jhori, i-am cerut să ne întâlnim devreme în dimineața următoare, pentru întrevederea de la palat. Vestea, care altădată l-ar fi făcut să se învârtă ca un titirez acum câteva săptămâni, nu i-a smuls decât un gest de încuviințare. A strâns-o tare pe Radha de mână înainte de a pleca.

Tot drumul spre casă, Radha a stat cu mâinile înfășurate în jurul pântecelui, chinuindu-se să nu geamă. Când am ajuns la doamna Iyengar, am umplut o cratiță pe jumătate cu lapte și am dus-o la vatra de afară, confuză după evenimentele acelei seri. După ce laptele a dat în fier, m-am întors sus, în cameră, unde am găsit-o pe Radha șezând ghemuită pe marginea patului. Am amestecat niște turmeric în laptele cald și am adăugat puțin zahăr.

Cuprinzându-și pântecul cu brațele, Radha se legăna înainte și înapoi.

– *Jiji*, te rog spune ceva. Orice. Nu am făcut nimic rău. Nu mai vreau să fiu Piazza-Rea.

A început să suspine.

– Nu e vina mea dacă mi-a vorbit sau mi-a atins fața. Jur pe apele sfinte ale Gangelui că nu a fost vina mea.

– Liniștește-te, am spus, întinzându-i paharul. Ai mâncat prea mult în seara asta. Laptele o să-ți facă bine la stomac.

A sorbit din el, ținându-se de burtă cu cealaltă mână.

Ușurel, ca să nu-i clatin paharul cu lapte din mână, m-am așezat lângă ea.

– Nicio clientă nu mi-a vorbit vreodată așa cum mi-a vorbit Parvati Singh în seara asta. Dacă Parvati nu mă mai sprijină, risc să pierd totul – riscăm să pierdem totul. Înțelegi ce zic? Ea este cea după care se iau toate doamnele. Dacă o pierd pe Parvati, ne putem lua rămas-bun de la acoperișul de deasupra capetelor noastre, de la *atta* din burtă, de la sariul de bumbac fin pe care l-ai purtat în seara asta.

I-am luat paharul gol din mână și l-am așezat pe podea. I-am cuprins mâinile în ale mele.

– Nu ar fi trebuit să accept oferta lui Samir de a sta și a urmări spectacolul în seara asta. Nu era locul nostru acolo. Ar fi trebuit să ne facem treaba și să plecăm.

S-a posomorât.

– Nu ascuți ce-ți spun! *Jiji*, el m-a apucat de braț! El a început să vorbească cu mine!

Am continuat, ca și când nu ar fi spus nimic. Am frecat-o pe spate, mișcându-mi mâna în cercuri mici.

– Nu a avut cine să te învețe lucruri pe care ar trebui să le știe o fată de vârsta ta. Până când să crești destul de mare, *Pitaji* nu prea mai era prezent, nu-i așa? Iar *Maa* era prea supărată din cauza mea ca să-ți acorde atenția necesară. Erai singură. Și asta nu a fost bine. Ești sora mea, Radha, dar nu te cunosc atât de bine...

– Întreabă-mă orice! O să-ți spun. Orice! Nu m-ai întrebat niciodată în ce lună m-am născut. În octombrie. Care este mâncarea mea preferată? *Gajar ka halwa*. Ador sariurile care au oglinjoare cusute pe ele. Și îmi plac bebelușii cu ochii pictați cu *kajal*. Culoarea mea preferată este verdele frunzelor de mango. Și îmi place gustul de guava înainte de a se coace, când pulpa este încă destul de acră ca să-mi facă gura pungă.

Avea dreptate și m-a durut. Nu încercasem să o cunosc. Nu îndejuns. Apropierea de ea îmi adâncea sentimentul de vinovăție și nu doream asta. Nu voiam să mi se amintească de spaima pe care trebuie să o fi simțit cu un tată care era un om înfrânt – sau, mai rău, un bețiv – și cu o mamă care îi arăta fie aversiune, fie indiferență. Sora mea crescuse singură în Ajar din vina mea. De la sosirea ei în Jaipur mă dedicasem muncii, tovarășa mea credincioasă. Eram pricepută în munca mea; ea mă primea cu brațele deschise și eu străluceam în îmbrățișarea ei. Radha, care era inteligentă, dar naivă, curajoasă, dar pripită, săritoare, dar nechibzuită, era mult mai greu de stăpânit.

Am scos un oftat lung.

– Nu este atât de ușor, Radha. Nu mă pot bizui pe tine. Nu încă. Nu în casele femeilor pe care am muncit atât de mult ca să le cuceresc. Nu când am atât de multe datorii de plătit. Suntem atât de aproape de a avea totul!

– Le iei din nou partea! Și tu crezi că sunt Piază-Rea, la fel ca...

– Nu e adevărat. Cred ce spui. Nu cred că ai greșit cu ceva. Nu asta e ideea.

I-am șters obrajii cu degetele mari și i-am netezit sprâncenele.

– Dar nu te pot lăsa să mergi la palat cu noi mâine. Nu pot să risc să se întâmple și acolo ceva de genul celor întâmplate în seara asta.

De îndată ce am rostit acele cuvinte, am simțit cum mă inundă un val de ușurare. Încă de la primul episod petrecut acasă la familia Sharma eram încordată la fiecare întâlnire cu clientele, de teamă că Radha ar putea să spună sau să facă ceva nepotrivit. Dacă înceta să vină cu mine, puteam să scap de neliniștea asta.

– Bine, dar Malik poate să meargă...

– Malik este cu mine de multă vreme, Radha.

Am frecat-o pe brațul subțire și mi-am trecut degetele prin părul ei des.

– Mâine ai să mergi acasă la Kanta și ai să-i explici de ce trebuie să reprogramăm. Va înțelege. După aceea vii direct acasă, *accha*? O să am o listă de treburi pentru tine.

– Nuuu!

Mi-a întors spatele plângând. Știam ce înseamnă să fii tânăr și neputincios. Când aveam cincisprezece ani, *Maa* fusese sigură – la fel cum eram eu acum – că face ceea ce trebuie când mi-a spus că trebuie să mă căsătoresc cu Hari. Dorise să aștepte până făceam optsprezece ani, vârsta la care fusese și ea dată în căsătorie, dar cererea lui Hari venise la momentul potrivit: în casa lui *Pitaji* nu erau bani nici pentru a hrăni două suflete, cu atât mai puțin trei. Am plâns și am tot plâns, implorând-o să mă lase să rămân. Am promis

să mănânc mai puțin, să muncesc ca servitoare în casa cuiva. Și ea a plâns. A zis că nu aveam de ales; era mai onorabil să te căsătorești decât să fii servitor. Prin urmare, am făcut așa cum mi-au cerut părinții mei și iată cât de nefericită ajunsese. Oare și eu o făceam pe Radha la fel de nefericită?

Mi-am masat fruntea, care era parcă strânsă într-o menghină.

– În câteva săptămâni o să începi școala și o să uiți de toate acestea. O să fii prea ocupată cu învățatul, să vezi.

Și-a tras mâna, ca să nu o mai pot atinge.

PARTEA A DOUA

Jaipur, statul Rajasthan, India
21 decembrie 1955

A doua zi de dimineață ne-am îndreptat spre palat. Era o zi rece de decembrie, iar Radha, Malik și cu mine, înfodoliți în șaluri de lână, stăteam într-o *tonga* încărcată cu produsele noastre. Oricât de mult îmi dorisem să fiu odihnită și proaspătă pentru prima mea întrevedere cu un personaj regal, nu pusesem geană pe geană, tot ridicându-mă la fiecare câteva minute ca să mai adaug câte ceva în sacoșe. Nu aveam nici cea mai vagă idee despre suferința tinerei regine și ce anume o provocase, așa că luasem cu mine mai toate loțiunile și ingredientele prețioase pe care le aveam, inclusiv frunzele de Kaffir lime comandate din Thailanda. Multe lucruri depindeau de impresia bună asupra bătrânei maharani, cea care veghea asupra doamnelor de la palat.

Orașul Roz era un furnicar în acea dimineață. Trăsura noastră a trecut la pas pe lângă un meșter de coșuri care făcea o împletitură din ierburi uscate. Un altul, cu turban pe cap, care bătea într-o bucată de fier ca să facă un ciocan, și-a ridicat privirea spre noi când am trecut. M-am uitat cum o femeie de pe marginea drumului înșira cu pricepere flori de crăiță, făcând ghirlande vesele.

Atenția mi-a fost atrasă de o femeie îmbrăcată într-un sari de un verde țipător, prăzuliu. Era palidă, pielea avea o culoare galbenă, nesănătoasă. Avea capul descoperit și părul uleios. Văzusem destule prostituate sărace în Agra ca să le recunosc dintr-o privire. Sariul ieftin al acelei femei o dădea de gol. Bărbatul de lângă ea o ținea pe după umeri. Părea că o ajută – sau poate o silea? – să meargă înainte.

Mi-a sărit inima. Era Hari.

Purta haine mai curate decât noaptea în care mi-o adusese pe Radha, dar nu aveam cum să-l confund.

Oare trăia acum pe spinarea acelei prostituate? Făcea pe proxenetul ca să-și plătească mâncarea și chiria? Dezgustată, am întors privirea și mi-am impus să mă concentrez asupra sarcinii mele de la palat. Nimic altceva nu mai conta.

Când am ajuns la porțile palatului, l-am instruit pe *tonga-walla* să o ducă pe Radha la locuința Kantei. Sora mea arăta mică și speriată în trăsură. Ochii îi erau umflați – fie de la plâns, fie din pricină că se trezise în zori, ca să mă ajute cu pregătirile pentru această dimineață, sau poate din ambele motive, nu eram sigură. Azi-noapte îi auzisem suspinele și încercările de a le înăbuși. Era încă supărată pe mine, dar mă lăsase să o cuprind cu brațele. O frecașem pe spate și, în cele din urmă, adormise.

Când *tonga* a plecat, eu și Malik am stat o clipă să contemplăm palatul reginelor. În comparație cu palatul maharajahului, cu intrarea sa lungă și șerpuită, mărginită de arbori *peepal* și hibiscus uriaș, reședința reginelor, învecinată Orașului Roz, era surprinzător de modestă. Porțile înalte de fier erau străjuite de elefanți de piatră cu trompele ridicate. În spatele porților se afla o alee circulară, lată abia cât să încapă trei mașini. Astăzi era înălțat un singur drapel la postul de pază, ceea ce însemna că maharajahul era plecat din oraș. Când Înălțimea-Sa se afla în Jaipur, la fiecare dintre palate era înălțat încă un drapel, a cărui lungime reprezenta un sfert din înălțimea catarugului; numai el era considerat drept un bărbat și un sfert.

Apucând sufertașele grele, am pornit spre postul de pază. Malik mi-a făcut cu ochiul: *Bucură-te de clipa asta, tanti șefa!* I-am zâmbit încordată în timp ce în minte treceam din nou în revistă produsele aduse de acasă: ulei de iasomie și cuișoare, tonicul pentru păr din nucă de cocos și *bawchi*, loțiuni de *neem* și mușcată, ulei de muștar, pastă de henna cu mult suc de lămâie, un evantai din *khus-khus*, pe care îl ținusem la înmuiat peste noapte (pentru a usca repede henna și a parfuma aerul), un ceai făcut din frunze de *tulsi*, pastă albă din lemn de santal măcinat (de aplicat pe frunte în caz că avea dureri de cap), condeie noi, apă rece parfumată cu iasomie și o serie de gustări dulci și sărate menite să ridice starea de spirit a reginei sau să-i stimuleze libidoul.

Un paznic cu turban roșu și o vestă albă imaculată, încheiată în nasturi de aur, stătea în spatele unei ferestre cu gratii. Mustața lui lungă și sură juca dintr-o parte în alta în timp ce mă întreba cu ce treburi vin la palat. Când i-am spus că avem o întâlnire cu maharani, s-a încruntat și a privit pe lângă mine, măsurându-l din ochi pe Malik.

– Cu cea mare sau cea mică?

Am inspirat adânc.

– Cea mare. Maharani Indira.

Îmi tremura vocea. Dacă îi plăcea de mine, aveam să fiu angajată să mă ocup de soția maharajahului. Dacă nu eram pe placul Înălțimii-Sale regina cea vârstnică, era posibil să ducem înapoi acasă produsele fără să fi deschis un singur vas.

Paznicul ne-a rugat să așteptăm. M-am uitat a zecea oară la ceasul de buzunar pe care mi-l dăduse Samir – nu voiam să întârzii. După câteva minute a apărut un alt servitor. Ne-a condus pe o ușă boltită de-a lungul mai multor coridoare așternute cu covoare persane, cu mese din argint și panoplii cu sulite, scuturi și săbii de Rajput. Călăuza noastră se mișca iute și noi ne chinuiam să ținem pasul cu el, încărcăți cum eram cu poveri. Răsuflam greu din pricina

efortului de a mă ține după însoțitorul nostru, dar și a emoției, căci urma să fac cunoștință cu o regină. Am ajuns la o colonadă marginită de grădini luxuriante. Peluzele erau presărate cu arbuști tunși în formă de elefanți zburdalnici. Păuni adevărați pășeau țațoș în jurul bazinelor rotunde ale fântânilor arteziene. Din urne de piatră se revărsau vițe de caprifoi, iasomie și sângele-voinicului. Am străbătut un peron întins de-a lungul fațadei unei clădiri cu trei caturi care, am presupus eu, era destinată femeilor. Regina mai tânără, Maharani Latika, încercase să desființeze *purdah*, dar tradiția veche de secole se dovedise greu de răsturnat, iar femeile din palat continuau să locuiască separat de bărbați.

Am trecut pe sub o arcadă festonată pictată în email albastru, verde și roșu și conturată cu auriu – un păun desfăcându-și evantaiul cozii într-un ritual de împerechere. Cât de mult i-ar fi plăcut Radhei toate acestea! Mă simțeam vinovată că o pusesem să rămână acasă. M-am uitat la Malik, știind că și el se gândea la ea. Privirea îi zbura în stânga, în dreapta, în sus, în jos, ca un fluturaș de badminton. Memora detalii, ca să i le împărtășească mai târziu.

În sfârșit am intrat într-o încăpere care semăna cu o sală de așteptare. Am recunoscut liniile elegante ale canapelelor franțuzești din casele doamnelor mele. Pe latura opusă era un șir de scaune tapițate cu damasc, ale căror brațe aveau la capete ciucuri de aur. Pe masa centrală, care era aproape la fel de lată ca încăperea unde locuiam eu, erau trandafiri galben-portocalii așezați într-o vază de cristal. Candelabre scânteiau din tavan. Și pe pereți, o istorie a aristocrației Rajput: portrete ale fostelor maharani în mantii de hermină sau în costume de călărie, gata pentru o partidă de vânătoare.

Servitorul care ne însoțise ne-a făcut semn să ne așezăm. Apoi a bătut la o ușă dublă de trei ori mai înaltă decât el; fiecare ușă era bogat ornamentată cu reliefuri înfățișând scene de viață din Rajasthan: păstorit, agricultură, cizmărie.

Malik a făcut un semn din sprâncene spre mine, mișcându-și buzele ca pentru a rosti: *pallu*. Pricepând aluzia, am tras peste creștet capătul brodat al celui mai bun sari de mătase al meu, cel de culoare crem pe care îl purtasem cu o seară înainte la petrecerea de sărbători a soților Singh.

Călăuza noastră a dispărut câteva clipe dincolo de uși, apoi s-a întors și a deschis ușa, invitându-mă. Stabiliserăm anterior ca Malik să rămână cu proviziile în sala de așteptare, în timp ce eu mă întâlneam cu maharani între patru ochi. Acum a zâmbit larg și a clătinat din cap aprobator, dându-mi curaj.

Am trecut pragul. Ușa s-a închis aproape fără zgomot în spatele meu.

M-am trezit într-un salon frumos amenajat. Pe tavanul înalt, mult deasupra noastră, era zugrăvit Ram curtând-o pe Sita. În fața mea erau trei canapele tapițate cu damasc, cea din mijloc fiind ocupată de o femeie corpolentă, la vreo cincizeci de ani, îmbrăcată în mătase verde smarald. Purta o bluză din brocart cu fir de aur cu motive vegetale. Făcea o pasiență, cu cărțile întinse dinaintea ei pe o masă lustruită din mahon. Părul cărunt și des, tuns paj, îi ajungea până la umeri, la colierul *Kundan* cu diamante.

Era prima oară când stăteam dinaintea unei fețe regești și simțeam o gădilătură în gât. Oare mă apuca tusea în fața lui maharani? Am înghițit, stăpânindu-mi nevoia de a-mi curăța gâtulejul. Cu mâinile tremurânde, mi-am aranjat sariul ca să-mi acopere mai bine părul și m-am îndreptat spre ea, cu mâinile împreunate într-un *namaste*. Când am ajuns la canapea, m-am aplecat să-i ating picioarele și apoi să-mi duc mâinile la frunte. Mi-a oprit gestul cu o fluturare a degetelor pline de bijuterii.

Tocmai trăsesese o carte din pachet și căuta un loc unde să o pună, hotărând în cele din urmă să o așeze cu fața în jos pe masă.

– Vezi, a zis, eu îl tot caut pe rege, dar el fuge de mine.

Avea o voce groasă și răgușită.

Un fluierat ascuțit m-a făcut să mă încordez de spate. Dintr-o meșteșugită colivie de argint aflată în spatele canapelei, un papagal verde strălucitor și-a întors capul fixându-mă mai întâi cu un ochi, apoi cu celălalt. Ușa coliviei era deschisă.

Maharani, care încă nu privise drept spre mine, a făcut un gest nepăsător în direcția acesteia.

– Ți-l prezint pe Madho Singh.

– *Namaste! Bonjour!* Bine ați venit! a strigat pasărea și a mai scos un fluierat, rostogolind o limbă neagră prin ciocul său roșu. Avea gâtul dungat cu negru iridescent și roz strălucitor, parcă purta un colier, ca maharani. Penele de deasupra aveau culoarea cerului de vară.

Auzisem despre papagalii vorbitori din specia Alexandru, dar până acum nu văzusem niciunul cu ochii mei. Era tare frumos.

– Înălțimea-Voastră a dat papagalului numele răposatului maharajah?

Și-a ațintit ochii întunecați pe ai mei pentru prima dată și a ridicat o sprânceană.

– Din păcate, cei doi nu s-au întâlnit niciodată. Soțul meu a murit cu treizeci și trei de ani în urmă, iar micul Madho Singh are doar cincisprezece ani.

M-a măsurat impasibilă din cap până în picioare.

– Ia loc, te rog.

M-am așezat pe canapeaua alăturată, netezindu-mi sariul peste genunchi, ca să mă liniștesc.

Un alt servitor, care trebuie să fi stat chiar la ușă, a intrat fără zgomot.

– Ceai, a poruncit maharani.

Omul s-a înclinat și a ieșit din cameră. Maharani a mai tras o carte din pachet.

– Ai fost la Festivalul Elefanților?

– Nu am avut plăcerea, Înălțimea-Voastră.

– Era foarte distractiv pe vremuri. Aristocrații Rajput veneau din toate colțurile Indiei ca să joace polo călare pe elefanții lor superbi. Totul era pictat: colți, trompe, picioare. Le pictau chiar și unghiile.

Și-a rotit un braț în jurul camerei, ca să sugereze cât de ample erau ornamentațiile.

– Înainte ca Maharani Latika să se mărite cu fiul meu vitreg, eu ofeream premiul pentru elefantul cel mai frumos împodobit. Într-un an, în semn de mulțumire, mi l-au dăruit pe micul Madho Singh.

Papagalul a fluierat din nou și a cârâit:

– *Namaste! Bonjour!* Bine ați venit!

Maharani s-a uitat spre ușă. Acolo, dând târcoale dincolo de prag, era Malik. Am încremenit. De câte ori nu-i spuseseam să aștepte afară? Nu-i explicasem clar cât de importantă era regina cea mare pentru viitorul nostru?

I-a făcut semn cu degetul arătător încovoiat, iar el a pășit tiptil în cameră, căutând să descopere de unde vin sunetele. Am mulțumit zeilor că îi cumpărasem cămașa galbenă cu mânecă lungă și pantalonii albi în ziua în care Parvati pomenise prima dată de o întrevedere la palat. De dimineață, când sosise la casa doamnei Iyengar, îl spălasem pe cap și îi unsesem părul, iar gâtul și urechile i le frecasem până când se făcuseră roșii. Astăzi purta chiar și sandale pe măsură.

Maharani îl studia curioasă, în timp ce el cerceta din priviri pasărea, fără să-i dea deloc atenție.

– N-ai vrea să-l saluți pe drăgălașul meu?

Madho Singh a zburat de pe creanga lui și s-a așezat pe spătarul canapelei unde stătea maharani.

– Drăgălașul, a repetat frumușel papagalul.

Malik a schițat grațios un *salaam* către pasăre.

– Bună dimineața, a zis în cea mai bună engleză a lui, fără să-și dezlipească privirile de pe papagal.

Acesta a cârâit din nou:

– *Namaste! Bonjour!* Bine ați venit!

Malik a zâmbit.

– Deșteaptă pasăre!

– Deșteaptă pasăre! a repetat Madho Singh.

Maharani, care îl urmărise tot timpul cu interes pe Malik, a întrebat:

– Câți ani ai?

Băiatul a părut să reflecteze asupra problemei. Mai întâi s-a uitat în tavan, apoi din nou la maharani.

– Prefer să am opt.

Colțurile buzelor ei date cu ruj au tremurat, apoi au lăsat locul unui zâmbet generos.

– Absolut fermecător!

Râsul i-a pornit din piept și a gâlgâit până în beregată, făcând brățările să sune și faldurile sariului să foșnească. S-a uitat de la Malik la mine.

– E al tău?

Am făcut semn din cap că nu.

Ea s-a întors spre Malik.

– Tinere, care e desertul tău preferat?

Păsărea a imitat-o:

– Care e desertul tău preferat?

Malik și-a schimonosit fața de concentrare și s-a uitat din nou în tavan.

– *Rabri*, a răspuns.

– Minunat! Trebuie să-i spunem bucătarului să-ți facă *rabri* de îndată.

M-am aprins la față și m-am aplecat spre marginea canapelei.

– Înălțimea-Voastră, am venit aici să vă servim, nu să fim noi cei serviți.

Să faci *rabri* era treabă plicticoasă și îndelungată, necesitând atenție constantă cât se gătea laptele și apa se evapora, la foc mic, vreme de două ore, până rămânea numai crema. Era o impertinență să ceri asta la palat!

Maharani a făcut ochii mari.

– Dar i-ar face cea mai mare plăcere lui Madho Singh. Nu-i așa? Pasărea a bătut din pleoape.

– Iubesc dulciurile.

Malik a aruncat o privire spre mine, cu un zâmbet aproape invizibil pe buze, parcă întrebându-mă ce joc mai era și asta și dacă i se îngăduia să ia și el parte.

Am protestat.

– Înălțimea voastră, *rabri* se face atât de încet...

– Tocmai de asta.

S-a întors spre ușă și îndată s-a apropiat un alt servitor. Ea l-a instruit să-l ducă pe Malik la bucătărie și să nu se întoarcă până când băiatul nu mănca *rabri* pe săturate.

– Ai grijă ca bucătarul-șef să nu-l expedieze pe băiat la una dintre celelalte bucătării. Și ia-l și pe Madho Singh cu tine.

Apoi a adăugat către mine:

– Adoră dulciurile.

Malik avea ochii cât cepele când s-a întors spre mine. Am ridicat ușor din umăr. Cine eram eu să contrazic o regină? De parcă ar fi înțeles-o perfect pe maharani, papagalul a zburat de pe divan și s-a așezat pe umărul servitorului în haină albă.

– Ador dulciurile, a repetat Madho Singh pe când Malik ieșea pe ușă, ținându-se după pasăre și servitor.

M-am întors din nou spre regina cea mare, care încerca și nu reușea să-și înăbușe râsul.

– Bucătarul-șef e o ființă odioasă, m-a lămurit ea. Niciodată nu drege mâncarea așa cum îmi place mie. A fost favoritul răposatului meu soț și acum detestă faptul că trebuie să mă slujească pe mine.

O să-l enerveze că va trebui să trudească deasupra unei sobe fierbinți ca să mai hrănească o gură.

Umerii mi s-au destins. La fel ca doamnele mele, reginele născociseră și ele propriile reguli ale jocului.

Maharani a întors un șase de caro și l-a așezat peste un șapte de treflă.

– Așadar... o cunoști pe Parvati Singh. Tatăl ei și mama mea erau veri.

M-a privit cu un zâmbet plăcut.

– Dar cu adevărat irezistibil este soțul ei. Poate pentru că Samir trimite cele mai potrivite cadouri. Știi?

– Nu, Înălțimea-Voastră, i-am răspuns încurcată.

– Ar trebui să știi, a continuat ea cu o expresie vicleană. Cred că dumneata ești furnizoarea lui.

Pliculețele? Imposibil!

– Părul meu nu a fost niciodată mai bogat.

A scuturat din cap; părul i-a fluturat grațios dintr-o parte în alta. Samir cumpăra de la mine în fiecare lună o lădiță de ulei de *bawchi* pentru păr, dar presupusesem că era pentru amantele lui.

Am zâmbit.

– Este minunat, Înălțimea-Voastră.

– Prin urmare, când Samir spune că faci minuni, îl cred.

A aruncat o privire șireată în direcția mea.

– Tu crezi că faci minuni?

– Am această reputație.

– Dă-mi voie să-ți văd capul.

Am ezitat, surprinsă de cererea ei. Dar când mi-a făcut semn cu un deget să-mi dau jos *pallu*, mi-am descoperit capul. Ochiul ei negru mi-au privit cu luare aminte părul (proaspăt spălat și uns cu ulei), crenguța de iasomie din vârful cocului, lobii goi ai urechilor. A descris un cerc cu degetul și eu am întors capul, ca

să-l poată vedea și din spate. Când am revenit cu fața spre ea, a dat din cap aprobator, o singură dată.

– Îmi place să văd un cap cu formă frumoasă, a spus.

Un slujitor a intrat aducând un serviciu de ceai din argint. Piese de porțelan aveau un model asemănător celui pe care îl văzusem la Parvati. Pe o farfurie cu margini aurite erau biscuiți de ceai subțiri cât coala de hârtie, având înfipte în mijloc bucățele de fistic și flori de lavandă. Slujitorul a turnat ceaiul. Bătând în masă cu unghia dată cu lac, maharani a indicat ca ceașca ei să fie așezată lângă cărțile de joc. Dar n-a ridicat-o ca să bea.

– Răposatului meu soț îi plăcea tare mult ceaiul. Obişnuia să bea cinci-şase cani pe zi, cu o grămadă de zahăr. Tot zahărul acela ar fi trebuit să facă din el un bărbat dulce.

A tăcut un moment, apoi a adăugat:

– Nu l-a făcut.

Francheșea Înălțimii-Sale a fost neașteptată, dar, curios, mi-a făcut plăcere. Poate că toți cei din familiile regale erau excentrici, am reflectat eu și, pentru prima oară, mi-am îngăduit să mă sprijin cu spatele de perna canapelei. Am sorbit fără grabă din ceai, care era cremos, dulce și parfumat cu cardamom și scorțișoară.

– A fost egoist până în ultima clipă, a continuat Înălțimea-Sa. Concubinelor lui le-a dăruit șaizeci și cinci de copii pentru că, nu-i așa, cui îi pasă de bastarzi? Celor cinci soții, printre care și eu, a avut mare grijă să nu le dăruiască niciunul. Știi de ce?

Flutura în aer o carte de joc între degetul arătător și cel mijlociu, așa cum ține un bărbat o țigară, așteptând un răspuns.

Mi-am plecat politicos capul.

– Astrologul lui l-a sfătuit să nu aibă încredere în moștenitorii de sânge. Așadar, în loc să aibă un fiu legitim, a adoptat un băiat dintr-o familie Rajput, care este acum maharajahul nostru.

A trântit cartea pe masă, cu fața în jos.

– Locuiesc într-un palat cu un maharajah care nu este fiul meu natural și o maharani care îmi este noră vitregă.

Nu era prima dată când auzeam de un rege indian care adoptă un prinț moștenitor la sfatul unui astrolog. În unele familii regale era o practică obișnuită.

Pentru un moment a cuprins în palmă ceașca de ceai, dar a lăsat-o pe masă.

– Actualul maharajah își iubește a treia soție. Latika se îmbracă bine, are o educație scumpă, e deșteaptă. Fiul pe care i l-a dăruit ar trebui să fie prinț moștenitor.

A acoperit o damă cu valetul pe care îl trăsesese din pachetul de cărți.

– Singura problemă a fost că a plecat și el urechea la sfaturile astrologului său, care l-a avertizat că fiul său natural îl va răsturna de la putere. Așa că maharajahul și-a trimis fiul în Anglia, la internat, fără să-i spună soției sale. A lăsat asta în seama consilierului său principal. Maharani Latika nu mai mănâncă și nu mai doarme de când i-a fost luat copilul. Refuză să vorbească. Nu s-a mai dat jos din pat.

Clătinând din cap, a adăugat:

– Băiatul ei are doar opt ani, aceeași vârstă pe care preferă s-o aibă asistentul tău. Dar nu i se dă voie să-l vadă.

Înțelegeam suferința mamelor când își pierdeau copiii din cauza febrei sau a malnutriției. Văzusem asta destul de des lucrând alături de soacra mea. Dar să-ți fie luat copilul fără știrea ta trebuie să fi fost o altfel de tortură.

Maharani Indira terminase cărțile din pachet.

– Cetățenii din Jaipur ar putea crede că noi, reginele, avem putere, dar nu e nici pe departe adevărat.

A ridicat teancul de cărți respinse și a început să le întoarcă una câte una.

– Și acum ajungem la tine, Lakshmi Shastri. Deși tânăra regină nu este nora mea naturală, eu sunt răspunzătoare pentru ea. Trebuie

să-i fie redată buna dispoziție, ca să-și poată relua îndatoririle regale. Și trebuie să fie din nou o soție potrivită pentru maharajah.

A ridicat dintr-o sprânceană.

– Nu are de ales decât să-și accepte soarta și pe cea a fiului ei.

Que sera, sera.

Maharani Indira și-a domolit neastâmpărul mâinilor.

– Cel puțin ea a avut parte de bucuria de a fi mamă.

Femeia care stătea în fața mea cunoscuse și ea durerea. Dacă n-ar fi fost nepotrivit, i-aș fi oferit din dulciurile din nuci caju pe care le aveam în sacoșă, pregătite de dimineață cu cardamom, pentru a ușura tristețea.

Am așteptat o clipă.

– Cum pot fi de folos, Înălțimea-Voastră?

– Fă-o din nou bine pe Maharani Latika. Alungă-i suferința.

Samir aproape că se pune chezaș că poți s-o faci.

Încrederea pe care mi-o acorda Samir îmi dădea curaj. Dar gândul de a da greș când era vorba despre o aristocrată – și încă o astfel de persoană publică – îmi dădea fiori pe șira spinării.

Mi-am umezit buzele.

– Înălțimea-Voastră, vindecarea cere timp. La fel și tratamentele mele. Va trebui mai întâi s-o văd pe Maharani Latika pentru a stabili cum aș putea s-o ajut și cât ar putea dura. Sunt onorată că domnul Singh are atâta încredere în mine, dar vă rog să-mi permiteți să evaluez situația înainte de toate.

M-a cercetat din priviri, cu o expresie severă. Am privit-o în ochi și am așteptat.

După câteva minute a strâns cărțile de pe masă, ca și când ar fi luat o hotărâre.

– Mergi și evaluează cât dorești, a poruncit ea, recăpătându-și tonul energic. Și vino să vorbim când ai terminat.

Era o ușurare să aflu că sarcina mea la palat era să aduc mângâiere unei femei cu probleme, așa cum o făcusem de multe ori până

atunci. Succesul avea să vină ușor și să-mi poarte faima dincolo de zidurile orașului. Înfrângerea putea fi însă fatală. Afacerea mea nu ar avea cum să se salveze după o astfel de umilință. Aveam nevoie să mă folosesc de tot catalogul de plante medicinale pe care le folosea soacra mea ca s-o vindec pe tânăra regină.

Cu toate că ceaiul fusese bogat, îmi simțeam gura uscată.

– Cu toată plăcerea, Înălțimea-Voastră.

A încuviințat mulțumită cu o înclinare a capului. Pe urmă a privit către servitor, care s-a apropiat.

– Du-o pe doamna Shastri la Înălțimea-Sa.

Apoi și-a atins din nou ceașca de ceai.

– Și spune-i bucătarului să nu-mi mai servească niciodată ceai rece! Cum îndrăznește să facă asta unei maharani?

M-am ridicat șovăielnic de pe canapea și m-am aplecat să-i ating picioarele.

Când eram copilă și tatăl meu era prea mahmur ca să-și țină orele la școală, mama își făcea griji cu voce tare: *Ce o să mâncăm când o să-și piardă slujba? Cărți?* Îmi căutam adăpost de frământările ei în coliba bătrânului Munchi, pictând pe scheletele frunzelor de *peepal*. Puteam să uit de toate desenând modelul de pe șalul unei lăptărese sau penele minuscule ale unei păsări myna. Asta mă liniștea. Mai târziu, când Hari mă ocăra că nu îi dăruiesc copii, mă retrăgeam din nou în arta mea, dar desenam doar în minte, închipuindu-mă cu pensula din mână, chiar și când el îmi îndesa pumni în stomac sau mă lovea cu picioarele în spate. Mă concentram asupra unor detalii, ca buburuza care mi se plimba pe braț sau modelul cu frunze al sariului meu, și ignoram orice altceva, blocând teama, durerea și îngrijorarea.

Acum, pe când eram condusă către camerele reginei celei tinere, îmi ocupam mintea studiind modelele emailate din jurul ușilor, zăbrelele din cadrul ferestrelor, mozaicurile care împodobeau

pardoselile și pereții de marmură, poveștile țesute în covoarele de mătase. Cu secole în urmă, prinții din Jaipur îi invitaseră pe cei mai buni cioplitori în piatră, vopsitori, bijutieri, zugravi și țesători din țări străine – Persia, Egipt, Africa, Turcia – să-și expună talentele. Până când am ajuns la dormitorul Înălțimii-Sale Larika, temerile mi se domoliseră, iar mintea îmi era mai liniștită.

În stânga ușii era un guru care stătea cu picioarele încrucișate pe o saltea căptușită, legănându-se înainte și înapoi și plimbând un șirag de mătănii printre degete. Dintre sprâncene îi pornea un bindi portocaliu făcut din pudră de curcuma, care urca până la rădăcina părului. Pliurile tunicii albe se desfăceau în dreptul pântecelui său generos. Dinaintea lui se încolăcea leneș spre tavan fumul ce ieșea dintr-un con de tămâie.

Maharani Latika se odihnea sprijinită pe perne din satin crem pe un pat cu baldachin. Nu era văduvă, cu toate acestea purta un sari alb de muselină și o bluză albă. Era slujită de trei doamne de la curte, îmbrăcate în sariuri de mătase. Cea care pieptăna părul reginei avea, evident, sarcina să se ocupe de toaleta ei. O altă doamnă îi făcea vânt cu evantaiul în timp ce a treia citea cu voce tare dintr-o carte de poezii. Am recunoscut poemul ca aparținând lui Tagore. *Smeadă? Oricât ar fi de smeadă, i-am zărit ochii negri de gazelă.* Femeile de la curte au ridicat privirea când am intrat în cameră, dar și-au văzut mai departe de treaba lor. Mi-am împreunat mâinile în chip de salut și m-am îndreptat spre pat, atingând aerul de deasupra picioarelor lui maharani și trăgând orice energie potrivnică spre frunte. Dar ochii ei lipsiți de viață priveau drept înainte, de parcă nu m-ar fi văzut. Le-am salutat pe doamne împreunându-mi mâinile, iar ele au răspuns cu o înclinare a capului.

Încăperea era întunecoasă, prin concepție sau din rațiuni practice, așa că i-am cerut servitorului să-mi așeze sacoșele lângă fereastră, unde puteam să văd mai bine. M-am uitat în jur după un taburet și omul mi-a adus unul tapițat. Am despachetat lucrurile

de care aveam nevoie, apoi mi-am clătit mâinile în apa rece de iasomie dintr-unul din recipientele mele. După aceea mi-am turnat ulei în palme. Am ridicat cu grijă mâna reginei. Avea pielea uscată și rece. Ea s-a foit în așternut. Cu colțul ochiului, i-am văzut capul întorcându-se spre mine și, deși evitasem până atunci să o privesc în ochi, am făcut-o acum. Auzisem despre frumusețea ei, care îl vrăjise pe maharajah de la prima vedere. Ochii ei, rotunzi și luminoși, cu pupile ca de mahon, păreau goi, incapabili să ascundă imensa ei tristețe. Pielea gingașă din jurul pleoapelor era mai întunecată decât restul tenului, ca și când ar fi fost arsă. Înălțimea-Sa nu purta bijuterii. Pudra roșie de vermillion care șerpuia de-a lungul cărării din părul ei era singura ei podoabă. Trebuie să fi fost aplicată de una dintre doamnele de companie.

Și-a privit mâna, cea pe care o țineam eu în palme. Și-a răsfirat degetele și le-a studiat de parcă nu le mai văzuse până atunci. Avea vârfurile unghiilor bine îngrijite, tăiate într-o formă rotunjită, cu cuticulele împinse înapoi. Regina a scos un oftat prelung și s-a retras iar în reveria ei. Acum puteam să trec la treabă.

Într-o dimineață, după ce plecasem să locuiesc cu Hari și mama lui, am văzut trei ouă roz-violet lângă locul în care spălam hainele pe malul râului. Am auzit un țipăt ascuțit: *Kink-a-joo! Kink-a-joo!* și am zărit, sub un tufiș, o femelă de *bulbul* cu smocuri de pene roșii ca niște favoriți, care mă privea înclinându-și capul când într-o parte, când în cealaltă. Stătea aplecată pe o parte, târând o aripă pe pământ. Am dat fuga înapoi acasă s-o aduc pe *saas*, care a spus că pasărea trebuie să fi fost rănită înainte să-și ia zborul spre cuib ca să-și depună ouăle. Acasă, soacra mea a făcut o cataplasma pentru a imobiliza aripa. Au trecut două săptămâni până să se vindece, după care soacra mi-a spus să-i dau drumul în locul unde o găsisem. Când am dus-o acolo, pasărea și-a căutat în zadar ouăle, care dispăruseră de mult. Nu reușisem să i le salvez; nu puteam nici să-l

aduc înapoi acasă pe fiul lui Maharani Latika, dar, cu timpul, puteam s-o ajut să-și vindece rana.

Am început prin a-i masa ușor mâinile și picioarele, astfel încât să se poată obișnui cu atingerea mea. Lucram de mult timp cu doamnele mele și ele aveau încredere în mine, dar Maharani Latika nu mă cunoștea, nici măcar nu îmi remarcase prezența, așa că îi era greu să se relaxeze așa cum se relaxa în mâinile doamnei care îi făcea toaleta. Cu amestecul pe care îl preparasem de dimineață – uleiuri de susan și nucă de cocos și extracte din frunze de *brahmi* și cimbru – am masat zona dintre degetul mare și arătător. I-am frecat încheietura acolo unde se simțea pulsul. La fel am insistat și pe arcul tălpilor, masând scobitura dintre degetul mare și cel din mijloc, pentru a elibera tensiunea. Doamna care citea din cartea de poezii îmi dicta ritmul cu scandarea ei hipnotică.

După un timp, am simțit că articulațiile reginei încep să se înmoaie și i-am auzit respirația pătrunzând mai adânc în plămâni. Am continuat, preț de o oră, să-i masez cu uleiurile mele brațele și picioarele de jos în sus, coborând apoi până la mâini și la tălpile picioarelor. I-am întins tendoanele, i-am detensionat membrele, i-am deschis meridianele. Dacă mușchii opuneau rezistență, îmi îndreptam atenția asupra punctelor de presopunctură, pentru a elibera tensiunea. În timp ce lucram îmi țineam mintea concentrată pe transferul energiei către ea. Orice alt gând dispăruse.

Când am simțit că brațele îi devin grele, am îndrăznit să arunc o privire. Înălțimea-Sa adormise. Nu avea să dureze, dar, pentru prima vizită, atât putea să suporte.

După ce mi-am strâns lucrurile, un servitor m-a însoțit prin alte coridoare până la o încăpere din sticlă plină doar cu orhidee. Aerul era umed aici și temperatura mult mai ridicată decât în palatul prevăzut cu aer condiționat. Am simțit că mi se adună un strat de sudoare deasupra buzei de sus.

Cu o mică forfecuță de argint, maharani cea mare îndepărta frunzele moarte ale uneia dintre plante. Pe bluza ei de mătase se iviseră, la subraț, pete de transpirație în formă de semilună.

Fără să se întoarcă, Maharani Indira a spus:

– Cu cât Latika se recuperează mai repede, cu atât mai repede mă voi putea întoarce și eu la copilașii mei.

De pe o masă din apropiere a luat un pahar umplut cu gheață și un lichid limpede și l-a agitat ușor.

– Gin tonic. Vrei și dumneata, doamnă Shastri?

Eram tentată, dar nu mai băusem alcool până atunci.

– Nu, mulțumesc.

M-a privit zâmbind.

– Ești sigură? Britanicii ne-au lăsat câteva lucruri grozave, iar acesta este, de departe, cel mai grozav.

A luat o înghițitură.

– Cu atât mai mult cu cât ține și malaria la distanță.

S-a mutat la următoarea plantă și a început să întoarcă frunzele pe o parte și pe alta pentru a le controla. Mulțumită, a luat o înghițitură zdravănă din cocktail.

– Vino să-mi cunoști pușorii.

M-am apropiat.

A arătat spre o floare galbenă cu dungi verzi și câte o aripă întinsă pe fiecare latură. Aripile erau punctate în negru.

– Acesta este papucul-doamnei. Dar eu îi spun *titli*, pentru că arată ca un fluture. Și pe vanda asta albastră de aici am botezat-o Sita.

A mângâiat tandru o petală cu degetul. Sera părea să fie pepiniera lui maharani în mai multe sensuri.

– Se zvonește că Lady Sita obișnuia să-și împletească orhidee albastre în păr în timpul exilului. Este o specie rară.

Maharani Indira a traversat camera și și-a plimbat degetele peste niște flori mărunte de culoare roz – vreo douăzeci cu totul – care porneau dintr-o singură tulpină.

– Ei, acesta a fost un dar de la prințesa Thailandeii. Voiam să-i dau numele regretatului meu soț, până când prințesa mi-a spus că nu reușise să facă să-i crească tulpina și atunci mi-am zis că în cazul ăsta nu seamănă deloc cu soțul meu!

Încântată de gluma ei deocheată, a dat drumul unui râs adânc și gutural. Văduva regelui părea să fi găsit un refugiu între zidurile care o întemnițau. Săracii nu erau singurii condamnați la izolare de casta căreia îi aparțineau.

– Am o rețetă secretă ca să fac orice să crească.

A turnat câteva picături de băutură la baza unei plante. Buzele i s-au arcuit într-un zâmbet conspirativ când s-a uitat la mine cu coada ochiului.

– *Chup-chup!*

N-am putut să-mi stăpânesc râsul.

A sorbit din pahar.

– Deci, doamnă Shastri, spune-mi, când pot să mă dedic din nou în întregime orhideelor mele?

Mă gândisem la asta în timp ce mă ocupam de regina cea tânără.

– Dacă îmi îngăduiți, Înălțimea-Voastră, înainte ca munca mea să o poată ajuta cu adevărat, Maharani Latika trebuie să aibă încredere în mine. Dacă aş lucra cu ea în fiecare zi la aceeași oră timp de două, trei săptămâni, cred că vom face progrese.

– Și azi ai înregistrat vreun progres?

– Cred că da. Am început pregătirile pentru un model de henna la care voi adăuga câte ceva în fiecare zi. Când va fi terminat, cred că Înălțimea-Sa se va simți mult mai bine.

Ea a încuviințat dând din cap și și-a țuguat buzele.

– Care este costul acestei readuceri la viață?

Mi-am încleștat mâinile în poala sariului.

– Oricât considerați potrivit, Înălțimea-Voastră.

Regina cea mare m-a cercetat din priviri.

– În fiecare dimineață, când termini cu Înălțimea-Sa, aș vrea să-mi dai un raport. Dacă constăți progrese, vom continua. Dacă nu, vom încerca altceva. Acum, când ieși, dă-i asta casierului.

Mi-a întins o foaie de hârtie.

– Are să-ți plătească cinci sute de rupii în fiecare zi când vii.

Simțeam că sunt pe punctul să leșin. Într-o oră câștigasem suma pe care o făceam într-o săptămână plină de ședințe de tatuaj cu henna. Două săptămâni ar însemna șapte mii de rupii! Umezeala era înăbușitoare, iar fruntea îmi era năclăită de transpirație. Trebuia să ies de acolo.

– Mulțumesc, Înălțimea-Voastră.

A făcut semn că pot să plec și s-a întors să controleze planta din fața ei. Când am ieșit din cameră, am auzit-o spunând:

– Iar ești pleoștit, Winston? Nu-ți acord suficientă atenție, scumpule?

Malik mă aștepta la porțile palatului. S-a grăbit să mă elibereze de sufertașe.

– Zâmbești, tanti șefa. Ai avut succes?

– Se poate spune că da, am zis zâmbind. Și bucătarul palatului? Te-ai simțit bine cât ai stat cu el?

– Drept să spun, tanti șefa, cu excepția bomboanelor de tamarind, nu mă prea omor după dulciuri. Madho Singh, în schimb, da. Pasărea aia mi-a mâncat mai toată porția de *rabri*. S-ar putea să-i fie rău în seara asta.

Pe când ne îndreptam spre strada următoare ca să oprim o ricșă obișnuită, Malik legăna sufertașele în ritmul mersului. Am clătinat din cap. La ce bun să-l cert?

– Și, ia zi, ce ai făcut cât ai stat cu bucătarul?

– Păi, n-am stat pe lângă el. Am făcut niște drumuri, am luat comenzi, am făcut livrări.

M-am oprit brusc.

– Malik! Ai nesocotit cu bună-știință poruncile Înălțimii-Sale? Malik s-a întors cu fața spre mine. Zâmbea larg.

– Nicio grijă, tanti șefa. Când servitorul i-a spus să-mi facă *rabri*, bucătarul a făcut o față de parcă voia să mă taie în două cu cuțitul.

A fluierat după o ricșă.

– Așa că m-am gândit: cum pot să-l fac la fel de fericit precum o fac pe tanti șefa în fiecare zi?

A râs când m-a văzut ridicând din sprâncene.

– L-am întrebat cât plătește palatul pe uleiul de gătit. Când mi-a spus, am strigat: „*Baap re baap!* «Ăsta-i jaf curat!»“

Am închis ochii. Ce mai pune la cale Malik?

– Tanti șefa, liniștește-te.

A făcut un gest cu mâna de parcă înșuruba un bec. Adică nicio problemă.

– O să-i fac eu rost de ulei la preț mult mai mic decât cer scârbele alea care jecmănesc palatul, iar bucătarul va băga în buzunar diferența.

A arătat spre una din sacoșele pe care le ducea.

– Este atât de mulțumit, că a promis că îmi va găti ceva bun în fiecare zi, indiferent dacă îi cer eu sau nu. Astăzi a făcut *puri* și *chole*. Măine, *bhaji*! Tu și Radha nu va mai trebui să gătiți de acum încolo.

A alergat înainte să așeze sacoșele în ricșa care aștepta și eu l-am urmat, uimită și puțin înspăimântată de micul meu prieten.

Zvonul despre vizitele mele la palat s-a împrăștiat ca untul topit pe o *chapati* fierbinte. A fost de ajuns ca vânzătorul de mango să ne vadă la porțile palatului și să-i spună soției sale, care i-a spus vecinului ei, care i-a spus cumnatului său, care i-a spus medicului lui, care i-a spus spălătoresei sale, care a adus rufele călcate la casa uneia dintre doamnele mele. În scurt timp, serviciile mele erau solicitate de noi clienți pentru toate sărbătorile și ceremoniile: logodnă, a șaptea lună de sarcină, nașterea copilului, prima masă

solidă a copilului, primul tuns al copilului, majoratul băiatului, inaugurarea unei case proaspăt construite, nașterea lui Hanuman, ritualul cu foc dedicat zeiței Durga, Noaptea cea Mare a lui Shiva, promovarea la locul de muncă, intrarea la universitate, ceremonia dinaintea unei călătorii, ceremonia de mulțumire pentru întoarcerea cu bine acasă. În India nu lipseau riturile și ritualurile, iar noi trei eram ocupați de dimineață până seara târziu. Radha pregătea pasta de henna și mă ajuta să gătesc gustările sărate. Mă ocupam de Maharani Latika dimineața și de doamnele mele după-amiaza și seara. Malik colinda orașul livrând cremele, uleiurile și loțiunile mele, ale căror vânzări se triplaseră. Era un moment bun pentru noi; ar fi trebuit să mă bucur mai mult de asta, dar nu puteam – nu înainte ca Maharani Latika să-și poată relua îndatoririle regale.

Mulți dintre noii clienți erau dornici de bârfe.

Este Maharani Latika la fel de frumoasă pe cât se spune?

Povestește-ne despre canapelele pe care au loc să stea zece persoane!

Este adevărat că urnele de argint de la palat sunt înalte de un stat de om?

Se servește carne în sufragerie?

Nici doamnele pe care le serveam de ani întregi nu puteau să nu strecoare o întrebare-două: *Maharani poartă numai sariuri de la Paris? Ce imprimeu au sariurile ei din mătase georgette?*

Doamnele mele preferate, precum doamna Patel, care nu erau impresionate de bogăție sau titluri, au rămas indiferente. O persoană foarte respectabilă, în vârstă de șaizeci și ceva de ani, liniștită și calmă, care ținea contabilitatea la hotelul soțului ei, doamna Patel a zis doar atât: „Sper că mai iei o pauză, Lakshmi. Vremuri ca acestea pot fi foarte neliniștitoare.” Apoi a căzut într-o tăcere cordială.

Malik a rămas discret. Îl sfătuisem cum să răspundă la întrebările puse de portari, servitori și birjari. Avea voie să descrie tablourile înfățișând regine la vânătorile regale familiilor din casta Rajput, dar nu și Brahmanilor, care erau vegetarieni. Putea vorbi

despre grădinile înmiresmate, dar nu și să dea detalii privind instalațiile sanitare europene din toaleta de la palat – era prea vulgar. Putea să relateze că în orchestra palatului erau angajați patruzeci de muzicanți, dar nu trebuia să dezvăluie că fiecare dintre cei trei bucătari-șefi – unul bengalez, unul englez și un altul din Rajasthan – avea bucătăria lui separată și propriile ajutoare – lucru prea ostentativ.

Radha își îndeplinea sarcinile aproape fără o vorbă. De cum isprăvea, se ducea acasă la Kanta. Întrucât noul trimestru școlar nu începuse încă, Kanta îi sugerase surorii mele să-i citească după-amiaza. Mi s-a părut o idee splendidă. Când ajungeam la locuința noastră seara târziu, credeam că va fi dornică să povestească despre cum petrecuse ziua – de fapt, așteptam cu nerăbdare –, dar ea se întindea în pat, cu spatele la mine, și citea dintr-o carte pe care i-o împrumutase Kanta.

O întrebam ce citește. Îmi răspundea abrupt: „O carte“. Dacă întrebam ce carte, zicea: „N-ai de unde s-o știi tu“. „Pune-mă la încercare“, ziceam eu, la care ea spunea ceva de genul: „Un roman al uneia din surorile Brontë“.

Știa foarte bine că îmi erau cunoscute toate trei. Nu fuseserăm crescute de același tată, care ne învățase să citim în engleză cu voce tare pe la vârsta de trei ani? Poate că reușeam atunci doar să scoatem cuvinte fără să le cunoaștem semnificația, dar datorită metodelor sale începuserăm să citim literatură de la o vârstă fragedă.

Nu-mi venea să cred că era încă supărată pe mine pentru că nu putea merge și ea la palat. Era enervant. Eram sora mai mare, cea care aducea bani în casă. Eu stabileam regulile și ea era datoare să le respecte fără să crâcnească, așa cum trebuia să facă o soră mai mică. Dar îmi înfrânam furia. Cu timpul, avea să-i treacă. Cu timpul, avea să învețe să accepte ceea ce nu putea schimba.

Iată, eu, de exemplu: în ciuda obiecțiilor mele repetate, nu reușisem să-mi schimb soarta; sfârșisem prin a mă mărita cu Hari.

La următoarea întâlnire cu doamna Sharma, aceasta m-a felicitat pentru angajamentul de la palat. Încurajată, i-am spus că vreau să vorbim despre căsătoria pe care i-o propusesem, între Sheela și Ravi. (Samir începuse deja să se înțeleagă cu domnul Sharma privind participarea în comun la licitația pentru contractul de la Palatul Rambagh, așa că abordarea acestui subiect era cât se poate de firească.) Doamna Sharma mi-a ieșit în întâmpinare, incapabilă să ascundă zâmbetul care îi împingea alunița în sus pe obraz, și și-a jucat propria mână. În loc să ofere o zestre, soții Sharma doreau să construiască o casă pentru Sheela și Ravi, în cazul în care se avansa cu încheierea căsătoriei. Sheela prefera să nu locuiască cu familia viitorului ei soț, așa cum era obiceiul.

– Una dintre familii s-a opus acestei cereri și a trebuit să le respingem oferta, a precizat doamna Sharma.

Înțelegeam de ce familiile din Jaipur considerau de neconceput pretenția Sheelei; aici exista tradiția conviețuirii sub același acoperiș. Chiar și Kanta și Manu, care erau moderni și occidentalizați, locuiau cu mama lui Manu, rămasă văduvă. Parvati se va lupta ca o tigroaică pentru ca primul ei născut să locuiască împreună cu ea. Avea să argumenteze că în conacul familiei Singh era loc suficient; Ravi și Sheela puteau ocupa o aripă a clădirii.

Dacă voiam să capăt comisionul de mijlocitor – și voiam –, depindea de mine să găsesc o soluție care să mulțumească ambele părți. Era, cu siguranță, un factor perturbator, dar eram la câțiva pași de încheierea acestui pact. Nu aveam de gând să renunț acum. La familiile mai puțin înstărite, punctul nevralgic era de obicei valoarea zestre: câți bani, cât aur, câte sariuri de mătase. Dar familiile Singh și Sharma nu aveau să se tocmească în privința banilor; satisfacerea pretențiilor lor necesita finețe, creativitate și mai mult decât un strop de noroc.

La o săptămână după ce îmi începusem vizitele zilnice la palat, m-am dus la Kanta pentru ședința noastră obișnuită de tatuaj.

Radha era deja acolo, așezată într-un fotoliu, iar degetul ei marca pagina din cartea pe care probabil că o citeau împreună.

Kanta a sărit de pe canapea, nerăbdătoare să-mi dea vești.

– Lakshmi, muream de nerăbdare să-ți spun!

Ochii îi scânteiau de bucurie.

– Sunt însărcinată! a zis, îmbrățișându-mă. Și totul se datorează ție, henei tale fermecate și desenelor tale extraordinare și sunt sigură că trebuie să fi strecurat ceva necurat în acele dulciuri ale tale.

Am zâmbit.

– Kanta, este minunat!

Și, întorcându-mă spre Radha, am întrebat:

– Ai auzit?

Radha a ridicat din sprâncene. A răspuns cu un aer superior:

– Mătușica mi-a spus deja.

– *Saasuji* a știut înaintea mea, a continuat Kanta. A început să-mi fie greață ori de câte ori deschid o carte. Ea a spus că la fel era când era gravidă cu Manu. Închipuie-ți! Soacra mea și cu mine avem încă ceva în comun în afară de soțul meu! a zis chicotind.

Fericirea ei era molipsitoare; m-am trezit și eu râzând. Kanta și-a pus un braț în jurul umerilor Radhei.

– De aceea a fost atât de minunat s-o am pe Radha ca să-mi citească. Nu mai pot face asta singură! a chicotit ea din nou.

Ne-am îndreptat spre dormitorul Kantei, unde ea și-a scos sariul.

– *Saasuji* crede că bebelușul vede cu ce mă îmbrac. Dacă o face fericită să mă vadă în sari, foarte bine.

S-a întins pe divan.

– Să facem încă o *mandala* cu bebeluși pe burtă ca să-mi aducă un băiat frumos ca Manu.

Sora mea ne urmase în dormitor și se așezase pe pat, de parcă locuia acolo.

– Radha, te rog, citește mai departe în timp ce Lakshmi își face magia.

Mai fericită să asculte de Kanta decât de mine, Radha a zâmbit cu îngâmfare și a deschis cartea pe care o adusese la pagina unde rămăseseră. M-am uitat la copertă. *Daisy Miller*. Nu o citisem, dar doamnele mele pomeniseră despre ea. Romanul era despre o adolescentă americană aflată în călătorie prin Europa. Era foarte generos din partea Kantei să o ajute pe Radha să-și îmbunătățească cunoștințele de engleză – și pe cele despre lume. Îi eram recunoscătoare că avea timp pentru sora mea, în timp ce eu nu aveam. Zilele mele erau atât de pline încât mă simțeam ușurată că mi-o lua pe Radha de pe cap.

– Ah, Lakshmi! Măine o duc pe Radha la filmul acela american despre care ți-am spus. *Unora le place jazzul*. Cu domnișoara Marilyn Monroe în rolul principal!

Kanta sporovăia de zor, veselă ca un colibri.

– Și luna viitoare o să ruleze din nou *Doama și domnul 55* – a avut așa de mult succes prima oară! O să ne ducem să-l vedem și pe acela. Nu te superi, nu-i așa, Lakshmi?

Cum puteam să refuz când se oferea atât de generos să o însoțească pe sora mea? M-am uitat la Radha, știind că așteaptă cu nerăbdare răspunsul meu, chiar dacă se prefăcea indiferentă. M-a încercat un vag sentiment de neliniște, dar am răspuns:

– Bineînțeles că nu. Ești foarte amabilă, Kanta.

Radha m-a răsplătit cu un mic zâmbet.

Sora mea avea nevoie de un prieten, la fel și Kanta. Îngăduind ca ele să petreacă mai mult timp împreună, îi ceream în felul meu iertare Radhei că petreceam atât de puțin timp cu ea. Sau cel puțin așa îmi spuneam.

5 ianuarie 1956

În timpul celei de-a doua săptămâni de ședințe zilnice cu Maharani Latika am simțit o schimbare. Când am ajuns, tânăra regină s-a uitat drept în ochii mei. Părea vioaie, iar culoarea întunecată din jurul pleoapelor ei pălise. Ochii nu-i mai erau injectați. I-am atins picioarele, m-am interesat de starea ei de sănătate. Nu a răspuns, dar a continuat să mă cerceteze cu ochii ei mari.

– Înălțimea-Sa a dormit șase ore fără întrerupere azi-noapte, m-a anunțat doamna de companie care îi citea cu voce tare tinerei regine.

Nu mi-am putut ascunde entuziasmul. Am deschis un vas cu felii de lămâie pe care le confiasem cu o seară înainte.

– Poate că ar fi nimerit să sărbătorim? am întrebat.

Soacra mea mă învățase că femeile care suferiseră o pierdere profundă aveau nevoie de remedii bogate în fructe și esențe de flori. Lămâia stimula energia și focul la nivel digestiv; fructele confiate aveau să-i crească apetitul.

– Îmi permiteți, Înălțimea-Voastră?

Maharani Latika a ridicat din sprâncene, cerând din priviri îndrumare de la suita ei. Prima doamnă de companie i-a dat instrucțiuni unui servitor să ducă vasul la bucătărie. Mâncarea pregătită

în afara palatului era suspectă și unul dintre ajutoarele bucătarului trebuia să o guste înainte să mănânce din ea regina. Dacă totul mergea bine astăzi, în câteva zile puteam să-i servesc *rasmalai* cremos, brânză dulce de casă cu zahăr, cardamom și petale de trandafir. Obrajii reginei ajunseseră scobiți; săptămâni la rând refuzase orice hrană în afară de un *dal* la fel de subțire ca apa de băut. Hrănind-o cu alimente care îi stimulau senzația de foame în stomac, speram să-i corectez dezechilibrul energiilor din corp. Din momentul când puteam trece la texturi mai grele precum cașul și la condimente de genul cardamomului, depresia ei avea să cedeze mai repede.

În ziua aceea, Înălțimea-Sa s-a arătat interesată de tatuajul cu henna și a privit în timp ce desenam. În fiecare zi adăugam ceva nou la modelul din ziua precedentă. Mai întâi îi pictasem unghiile, vârfurile degetelor și încheieturile mâinii cu pastă solidă de henna. Făcusem la fel cu degetele de la picioare și cu tălpile. Într-o altă zi am desenat ramuri împletite pe fiecare deget de la mâini și picioare. În ziua următoare, un model complex cu frunze pe dosul mâinilor și pe labele picioarelor. Acum înconjuram fiecare frunză cu puncte mici pe margini. Scopul meu era să-i acopăr fiecare centimetru de piele de pe mâini și picioare cu henna; cu cât aplicam mai multă henna, cu atât proprietățile calmante ale pastei aveau să-i liniștească mintea și corpul și să-i permită Înălțimii-Sale să se odihnească.

Când servitorul s-a întors cu lămâile confiate, acum aranjate pe o farfurie de porțelan albastru imperial, doamna de companie a preluat-o și i-a oferit-o tinerei regine. Înălțimea-Sa a ezitat înainte de a lua o felie de lămâie. Toți ochii erau ațintiți asupra ei. Chiar și guru și-a ridicat privirea de la rugăciunea lui, cu buzele ținute, de parcă se pregătea să sugă din lămâia zaharisită.

Maharani a mușcat o bucățică, a mestecat și a înghițit. A închis ochii și a mai luat o mușcătură. Tensiunea din încăperea s-a risipit; umerii au coborât, destinși, când toată lumea a oftat ușurată la unison.

Doamna de companie și-a reluat lectura. „Când norii de furtună bubuie pe cer și cad ploile torențiale de iunie, vântul umed de la răsărit vine mășăluind peste câmpie ca să sufle ca în cimpoi printre bambuși. Puzderie de flori se ivesc dintr-odată, de nu se știe unde, și dansează în iarbă cu frenetică veselie.“

A doua zi, Înălțimea-Sa era îmbrăcată într-un sari de mătase de culoarea vinetei. Doamnele ei îi pictaseră pe frunte un bindi violet asortat. Bordurile bluzei ei erau brodate manual cu flori aurii și verzi. Părul îi strălucea de la uleiul de cocos și *bawchi* pe care i-l încredințasem cu o zi înainte doamnei care se îngrijea de toaleta ei. În ultimul minut, adăugasem o picătură de mentă, care acum parfuma aerul împreună cu tămâia din lemn de santal folosită de guru.

Am schimbat zâmbete cu doamnele.

– Bună dimineața!

Ne-am întors cu toții făcând ochii mari la Înălțimea-Sa, care rostise acest salut. A sunat ca un orăcăit; regina nu vorbise de o lună. Și-a dres glasul, iar una dintre însoțitoarele ei s-a repezit să-i dea un pahar cu apă.

După ce a luat câteva înghițituri, Maharani Latika a încercat din nou:

– Bună dimineața!

Glasul îi era hârâit. Înălțimea-Sa și-a dus mâna la piept și a închis ochii. Am crezut că o să înceapă să plângă. Apoi pe față i s-a așternut încet un zâmbet timid. A deschis ochii și s-a bătut pe piept. Încerca să râdă, de parcă sunetul vocii ei răgușite o amuza.

– *Hai Bhagwan!* Este o dimineață foarte bună, Înălțimea-Ta, a spus guru.

În seara aceea, întorcându-mă de la closetul din fundul curții doamnei Iyengar, urcam scările către locuința mea când i-am auzit pe Radha și pe Malik sporovăind în camera noastră. Ușa camerei

era întredeschisă. Cum Radha vorbea rar cu mine în zilele acelea, conversațiile dintre ei erau singurul mod în care aflam ce se întâmplă în viața ei. M-am oprit pe palier să ascult.

– Marilyn Monroe este atât de diferită de femeile indiene, Malik, zicea ea cu un glas ce părea visător. Pielea îi e albă ca petalele de *champa* și are părul înfoiat – ca vata de zahăr care se vinde la cinema.

– Gopal zice că are hainele atât de strâmte încât nu se poate abține să se holbeze la sânii ei. Arată ca niște munți pe ecranul cinematografului.

– Prietenul tău este un obraznic.

Cu cât petrecea mai mult timp în compania Kantei, cu atât vorbea mai arogant sora mea, de parcă proba rafinamentul de orășeancă, să vadă dacă îi vine bine. Era greu de crezut că era aceeași fată cu juponul plin de praf, unghiile murdare și părul neîngrijit pe care o cunoscusem cu doar trei luni înainte. Mă neliniștea puțin să constat cât de repede se schimba. Oare creștea prea repede? Pe de altă parte, când am văzut-o într-un *salwar-kameez* elegant, cu părul sclipind într-un coc îngrijit, nu am simțit că radiez de mândrie, ca Pygmalion în fața sculpturii lui?

– A fost distractiv filmul? a întrebat Malik.

– Așa cred. Mătușa Kanta mi-a explicat părțile pe care nu le-am înțeles. Domnișoara Monroe are cel mai frumos zâmbet.

A tăcut o clipă și apoi a continuat:

– Crezi că americanii au mai mulți dinți decât noi?

– Nu știu. Poate doar zâmbesc mai mult.

– Hmm... Cu siguranță au dinți mai buni decât *Angreji*.

– Toată lumea are dinți mai buni decât englezii!

Au izbucnit în râs.

După o scurtă tăcere, Radha a spus:

– Este primul film color pe care l-am văzut.

– Parcă ziceai că e prima oară în viață când vezi un film.

– *Arré!* Nu trebuie să ții minte tot ce îți spun.

Malik a răs pe înfundate.

– Deși, a zis gânditoare Radha, poate că dinții ei par mai albi pentru că buzele ei sunt atât de roșii.

Pentru o clipă am auzit doar zăngănitul farfuriilor de oțel. Apoi glasul lui Malik:

– Radha, rujul are vreun gust?

– De unde să știu eu?

– Te-am văzut. Când alergam după treburi. Erai la terenul de polo al Clubului Jaipur. Erai dată cu ruj.

– Mă spionai? a întrebat cu voce tăioasă Radha.

– Au!

Probabil că îl ciupise de lobul urechii.

– Nu! Sunt prea ocupat, ca să te spionez!

După un moment de tăcere, Radha a recunoscut:

– Mătușa Kanta a vrut să-l încerc. De multe ori mă pune să probez lucruri de-ale ei.

Am simțit o greutate în piept. Kanta o încuraja pe sora mea de treisprezece ani să se rujeze?

– Știi, Radha, ce spune Gopal despre ruj? Că fetele din Bombay se nasc cu el pe buze. Așa economisesc timp când devin stele de cinema.

Am auzit chicotele guturale ale lui Malik și râsul grav al Radhei. Părea fericită.

La Clubul Jaipur, elita orașului juca polo și tenis și savura cocktailuri pe terasă. Nu era genul de loc în care să fi fost eu invitată vreodată. Kanta și Manu erau membri ai clubului, dar nu se duceau aproape niciodată, pentru că Manu nu juca nici tenis, nici polo. Dacă ar fi dus-o acolo pe sora mea, Kanta ar fi pomenit, cu siguranță, lucrul ăsta. Nu voiam să-i cer socoteală Kantei pentru că o răsfăța prea mult pe Radha; aș fi părut nerecunoscătoare și meschină. Aș fi dat de înțeles că sunt invidioasă pe bucuria pe care o aducea în viața surorii mele.

Dar nu voiam nici ca Radha să devină obsedată doar de lucruri superficiale. Doream să facă studii superioare, de care eu nu avusem parte. Era prea mult să sper că putea studia în străinătate precum Kanta, dar îmi permiteam să angajez meditari care să-i completeze studiile de la școala de stat, așa încât să treacă examenele dificile la un colegiu local.

Am inspirat adânc; mai era încă o săptămână și începea școala, iar mintea Radhei avea să se umple cu ecuații matematice și teorii științifice, în loc să se preocupe de marca de pastă de dinți folosită de Marilyn Monroe.

După două săptămâni de tratament, Maharani Latika începuse să-și recapete culoarea în obraji. Astăzi, doamna de companie care se ocupa de garderoba ei alesese un sari din mătase georgette roșie, întreșesută cu fire subțiri de argint. Nuanța rubinie a rujului îi pune în evidență părul negru, care fusese tapat în stilul unei vedete de cinema. O *maang tikka* de argint prinsă pe mijlocul capului se termina cu un rubin în formă de lacrimă. Transformarea era uluitoare. Fără să semene câtuși de puțin cu regina mâhnită pe care o întâlnisem prima oară, această femeie radia sănătate și o stare de bine. Bunătățile cu care o hrăneam, ca și uleiurile cu care îi făceam masajele făcuseră minuni pentru starea ei de spirit.

Era timpul să adaug ultimele detalii tatuajului cu henna. În centrul palmei stângi i-am desenat numele în hindi: Latika. Pe palma dreaptă, am scris cu henna numele fiului ei: Madhup. Când i-am ridicat mâinile, ca să poată vedea ce făcusem, a scos un suspin.

– Când vă gândiți la fiul Înălțimii-Voastre, trebuie doar să vă împreunați palmele ca să fiți aproape de el.

Știam că e riscant. Gândul la ceea ce pierduse putea să creeze efecte nedorite, să declanșeze o nouă depresie. Dar, întrucât îi îngrijisem trupul în ultimele câteva săptămâni, îi simțisem mușchii oțeliți, hotărârea din încheieturi, forța care îi curgea prin vine. Era

o femeie care privea întotdeauna spre viitor, în pofida unor piedici, iar eu puseseam în mișcare procesul de vindecare de care avea nevoie pentru a o conduce într-acolo.

Ochii i s-au umezit și o lacrimă i s-a prelins pe obraz. Una dintre doamnele ei i-a tamponat fața cu o batistă brodată.

– Lakshmi, a rostit ea.

De când începuse să vorbească din nou, vocea îi devenise mai puternică.

Nu credeam că îmi știe numele.

– Da, Înălțimea-Voastră?

– Îți mulțumesc.

Dogoaarea pe care o simțeam în străfundul ochilor era ușurarea – și mândria – că îmi adunasem toată priceperea pe care o căpătasem ca să-i alin sufletul devastat. Nu am avut curaj să vorbesc. Am plecat privirea și mi-am înclinat ușor capul ca răspuns la mulțumiri.

– Știu de la Maharani Indira că ai o soră mai mică.

Surprinsă că cele două regine vorbeau, nu doar că știau, despre viața mea personală, am dat din cap.

– Da. Radha. Are treisprezece ani.

– Merge la școală?

– Peste încă o săptămână va începe cursurile la școala de stat din apropierea locuinței noastre.

Regina s-a uitat la mine și și-a dres glasul.

– N-ai vrea să te gândești să o înscrii la școala mea?

Pentru o clipă am uitat de bunele maniere și am rămas cu ochii ațintiți asupra ei. Școala de fete Maharani era cea mai prestigioasă din statul Rajasthan. Maharani Latika o fondase pentru a le instrui pe tinerele domnișoare în arta de a fi grațioase și îngâmfate. Clientele mele își permiteau să-și trimită fiicele acolo, dar eu, cu tot avântul pe care îl cunoscuse afacerea mea, nu aș fi putut nicio dată să câștig suficient ca să plătesc taxele de acolo.

Ca și când mi-ar fi citit gândurile, Înălțimea-Sa a fluturat din mână și a spus:

– Nu trebuie să-ți faci griji în privința taxelor.

Am continuat să o privesc fix. Un loc la școala reginei însemna că Radha avea să aibă un viitor mult mai bun decât orice aş fi putut să visez eu pentru ea. Însemna că ar putea să studieze în străinătate – ca și Kanta – și să vadă lumea largă, lucru care pentru mine rămăsese doar un vis. Cu o zi înainte, nici nu mă gândisem că ar fi posibil!

Regina și-a privit palmele deschise, a oftat și le-a apropiat într-un *namaste*, oprindu-se chiar înainte de a le lipi și a întinde henna încă umedă de pe ele.

– Sunt recunoscătoare pentru ceea ce ai făcut pentru mine.

Am fost cuprinsă de emoție. Și de un sentiment de ușurare. Ceea ce păruse o sarcină copleșitoare dăduse, în sfârșit, roade. Mi-am plecat capul și mi-am împreunat și eu mâinile.

Când mi-am putut stăpâni vocea, am spus:

– Vă urez să purtați mereu roșu, Înălțimea-Voastră!

Nu am dus până la capăt binecuvântarea tradițională: *iar fiii tăi să ducă mai departe numele soțului tău*. Singurul ei fiu, Madhup, nu avea să fie niciodată prinț moștenitor și, în aceste împrejurări, ar fi fost mai potrivită urarea să nu ajungă vreodată văduvă.

Am fost convocată de regina-văduvă pentru raportul zilnic privind starea bolnavei. Un servitor m-a condus la salonul unde mă intervievase prima dată, doar că de data aceasta stătea la o masă de joc împreună cu alte trei doamne elegante și pline de bijuterii. Se juca bridge. Mi-am lipit palmele într-un *namaste* către Înălțimea-Sa mai întâi, apoi către tovarășele ei.

Madho Singh a scos un fluierat și a cârâit:

– *Namaste! Bonjour!* Bine ați venit!

A zburat din colivie și s-a cățărât pe spătarul scaunului ocupat de stăpâna lui.

Maharani Indira i s-a adresat femeii aflate în fața ei la masă:

– Nalani, ai întâlnit-o pe Helen Keller¹ în Bombay acum câteva luni, dar adevăratul făcător de minuni stă în dreapta ta.

Femeia cu numele de Nalani m-a cercetat pe deasupra lentilelor ei în formă de semilună.

– Chiar așa?

Înălțimea-Sa și-a studiat cărțile.

– Doamnelor, v-o prezint pe Lakshmi Shastri, care ne-a readus-o pe tânăra maharani din abisul deznădejdi.

Am zâmbit.

– Sunt bucuroasă să mă pun în slujba Înălțimii-Voastre.

– Mi se pare, Gori, că luna viitoare vei fi gazda ministrului francez de finanțe. Ce răsfăț ar fi pentru soția lui ca Lakshmi să-i facă un tatuaj cu henna! Iar tu, Anu, nu urmează să devii bunică a treia oară? Lakshmi este chiar femeia potrivită să-ți deseneze *mandala* pentru întâmpinarea copilului. Ea are să-și desfășoare magia și, până să prinzi de veste, se va naște un băiețel.

– Ăsta chiar că ar fi un miracol, a chicotit Anu.

Maharani mi-a zâmbit binevoitor. I-am mulțumit pentru laudă ducând o mână la frunte.

Ea și-a concentrat din nou atenția asupra cărților de joc.

– Aș vrea să continui să te vezi cu Latika de mai multe ori pe săptămână și luna următoare. Sigur va avea o recădere când maharajahul îi va permite să vorbească din nou cu fiul ei, iar ajutorul dumitale va fi bine-venit.

Rostind acestea, Înălțimea-Sa mi-a făcut semn cu capul că pot pleca.

În timp ce mă îndreptam spre ușă, am auzit-o spunând:

¹ Autoare și activistă politică americană, militantă pentru drepturile persoanelor cu dizabilități. A susținut conferințe în multe țări ale lumii. A vizitat India în 1953 (n. tr.).

– Țsta e norocul meu, doamnelor, urmează să deschid ceremoniile pentru Festivalul Deșertului săptămâna viitoare. Gori, trebuie să mă însoțești de data asta. De ce e musai să fiu eu întotdeauna arbitrul concursului de mustăți?

– Știți cum se spune – cu cât e mustața mai lungă, cu atât mai lung este și *lingam*.

Râsul lor m-a însoțit dincolo de ușă și mai departe pe coridor.

Eu și Malik eram într-o *tonga*, îndreptându-ne spre următoarea întâlnire. Îi povesteam despre noile însărcinări pe care le primisem din partea prietenelor lui Maharani Indira, când trăsura a hurducat brusc și s-a oprit. Calul s-a cabrat și a scos un nechezat. Cu o mână l-am apucat pe Malik de braț și cu cealaltă m-am ținut de copertina birjei, ca să nu cădem din ea. Ce loviserăm oare? Să fi fost o groapă sau un pietroi? Un câine vagabond? Apoi l-am văzut pe Hari. Pe latura dreaptă, strângând în mână prăjina pe care tocmai o înfipsea în roata birjei. Birjarul gesticula ca un apucat și îi striga insulte. Șoferii din spatele nostru claxonau. Oamenii se răsuceau să privească. Chiar și vițelul cel alb de pe marginea drumului s-a oprit din molfăit cojile de cartofi aruncate pe jos și a ridicat capul.

Malik m-a tras de braț.

– Hai să coborâm!

A apucat sufertașele și a sărit jos, dar eu nu mă puteam mișca. Malik i-a aruncat omului câteva rupii, m-a coborât din birjă, a ridicat sufertașele și m-a tras într-o ulicioară. Îmi simțeam membrele grele, de parcă înotam prin ulei. Oare chiar aveam să fiu legată de Hari șapte vieți de acum înainte?

Când am fost feriți de priviri străine, Malik s-a întors și s-a eliberat de poveri, dar a continuat să mă țină de braț.

Hari s-a apropiat, aruncând prăjina în țărână. Malik a scuipat jos.

– Nu poți să faci și tu o programare, ca toată lumea?

Fără să-i dea atenție, Hari mi s-a adresat mie:

– Nu ești niciodată acasă. Am nevoie de tine.

– Adică de bani?

– Da, dar...

– Credeam că ai găsit pe altcineva care să se îngrijească de asta.

S-a încruntat, arătându-se nedumerit.

– Dansatoarea aia. I-ai cheltuit și ei toți banii?

A fluturat din mână.

– A, femeia aia. Este...

S-a oprit și a clătinat din cap.

– Uite ce e. Am nevoie de ajutorul tău pentru asta.

A pășit într-o parte. În spatele lui era o fetiță, mai scundă și mai micuță ca vârstă decât Malik. Avea o rochie zdrențuită, nespălată. Era desculță. Nasul îi curgea. Hari a răsucit-o cu blândețe. Am văzut o tăietură pe gamba ei dreaptă, din care se scurgea puroi galben.

– Am tratat-o cu cataplasma lui *Maa*, dar infecția s-a agravat, mi-a explicat el.

M-am uitat mai atent la rană, dar nu m-am apropiat.

– Ea cine este?

Apoi m-am uitat la Hari, surprinsă.

– Și ce știi tu despre cataplasme?

El a oftat.

– După ce ai plecat, *Maa* a avut nevoie de ajutor. La început n-am vrut să o ajut, dar când s-a îmbolnăvit, m-a implorat să le îngrijesc pe femeile care veneau la ea. M-a învățat ca și pe tine.

Și-a umezit cu limba buzele crăpate.

– Oamenii au nevoie de ajutor și aici, în Jaipur.

Cu grijă, i-a scos fetei din gură degetul cel mare.

– Este fiica uneia dintre dansatoare.

Acum treisprezece ani îl cunoșteam pe Hari ca pe un om gata să facă și să spună orice pentru a obține ceea ce dorea. A fost o vreme, în primul an al căsătoriei noastre, când credeam tot ce îmi spunea. Hari îmi aducea traista-ciobanului pe care o adunase de pe malul

râului. („Uite, Lakshmi, în formă de inimă, doar pentru tine!“) Și, într-un rând, mi-a adus semințe de *rudraksha* uscate. („Ce colier grozav va ieși din ele!“) În momente ca acelea, inima mea se înmuia. Mai târziu am aflat că traista-ciobanului venea din proviziile soacrei mele (o folosea pentru tratarea malariei) și că un guru care trecuse prin satul nostru își uitase acolo mătăniile (făcute din râvnitele semințe albastre). Nu aveam de gând să mă mai las prostită.

– Cât vrei de data asta, Hari?

– Nu vezi? Are nevoie de...

– Cât vrei?

– E vorba de un copil, Lakshmi.

– Ți-am dat deja sute de rupii. Știi cât a trebuit să muncesc pentru ele? Cât vrei?

Și-a mișcat falca dintr-o parte în alta. A strâns-o mai tare de umeri pe fetiță, care și-a întors capul ca să se uite în ochii lui. A clătinat din cap spre mine, de parcă l-aș fi dezamăgit.

M-a încercat atunci un sentiment de vinovăție. Dacă Hari spunea adevărul, greșeam refuzând s-o ajut pe fată. Chiar părea să aibă nevoie de ajutor. Deși îmi venea greu să cred că Hari se schimbase într-atât încât să continue munca lui *Saasuji*, eram datoare față de copilă să fac ceva. Știam că soacra mea ar fi ajutat-o.

M-am uitat la Malik, iar el mi-a dat drumul la braț. M-am dus la fată și m-am așezat pe vine, ca să examinez rana. Tăietura era adâncă. Pielea din jurul plăgii era pătată în roșu, roz și violet. O văzusem pe mama lui Hari folosind un fir dezinfectat și un ac foarte subțire ca să închidă pielea, dar nu o făcusem niciodată. Presupun că aș fi putut încerca să fac același lucru pentru această fetiță, dar mă simțeam nesigură. Nu voiam ca rana să i se agraveze; mă temeam că ar putea să-și piardă piciorul.

– Rana trebuie cusută, i-am spus. Și dezinfectată. Și după aceea trebuie s-o pansezi.

Hari a râs înfundat, un sunet lipsit de bucurie.

– Acum, că lucrezi pentru palat, ești prea bună ca s-o ajuți tu însăși?

Am simțit că încep să-mi dogorească obrazii. De zece ani îi vindecam numai pe bogați, cu problemele lor minore, mai degrabă sufletești. Dacă aș fi rămas cu Hari, fără îndoială că *Saasuji* ar fi reușit să mă învețe și procedurile mai complicate, pe care doar ea le practica. M-a trecut un fior imaginându-mi-o pe soacra mea privindu-mă cu aceeași consternare ca și Hari acum.

Știa că atinsese un punct sensibil.

– Chiar și Radha se învârte acum în cercuri înalte.

Până să apuc să-l întreb ce vrea să spună, a continuat:

– Cât ți-a dat casierul de la palat?

M-am uitat din nou la biata fată. Un copil nevinovat. Nu era ea de vină că era săracă. Am luat o mie de rupii din banii plătiți de casier și i le-am întins lui Hari.

– Trebuie s-o duci la spital imediat. Și fă rost de medicamente.

Când s-a întins după bani, am tras mâna înapoi.

– Divorțul, Hari. Acesta este prețul pe care îl cer.

S-a uitat chiorăș, apoi a ridicat din umeri, ca și când i-ar fi fost indiferent. L-am lăsat să-mi ia banii din mână și am privit cum îi bagă în buzunar.

– Am să-l trimit pe Malik cu hârtiile, am spus.

Ne-am privit preț de câteva clipe lungi. În cele din urmă a încuviințat dând din cap.

A luat-o de mână pe copilă și s-a îndepărtat. Fata a întors capul să mă privească pe când dădeau colțul.

– *Hai Ram!* am exclamat.

Nici măcar nu ținusem asupra mea banii aceia cât să simt că sunt de-adevăratelea. Acum îmi rămăsese și mai puțin pentru plata constructorului.

– *Goonda!* a răbufnit Malik.

Poate că era un om rău sau poate nu. Eu îl cunoscusem pe Hari cel de demult. Era oare diferit acum? Mă cam îndoiam.

Mi-am pus mâinile pe umerii lui Malik, forțându-l să se uite la mine.

– Spune-mi că n-ai să ajungi niciodată un golan. Promite-mi!

Malik nu a răspuns. A ridicat de jos sufertașele și a luat-o înainte.

Am ajuns acasă mai devreme ca de obicei. Întâlnirea cu Hari mă zdruncinase, dar încercam să nu mă mai gândesc la ea. M-am concentrat în schimb pe veștile pe care voiam să i le împărtășesc Radhei. Școala de Fete Maharani. Cât de încântată ar fi să citească din Shakespeare alături de domnișoarele de elită din Jaipur!

Din poarta casei doamnei Iyengar, am urmărit-o pe Radha stând la vatra de afară și turnând făină de graham dintr-un sac pe o farfurie de metal. Mâinile i se mișcau iute, afânând făina, reasezând pietrele din vatră. Era încă repezită, alungându-mă cu un gest al capului. Sau mă ignora complet și își îngropa fruntea într-unul dintre romanele Kantei. Dar lucrurile aveau să stea diferit de data asta. Mai ales acum, când îi puteam oferi ceea ce niciuna dintre noi nu anticipase – ceva chiar mai bun decât îi putea oferi Kanta.

M-am apropiat de Radha și i-am dat bună seara.

Mi-a aruncat o privire, dar nu a zis nimic. A turnat făină din farfurie într-o tigaie cu *ghee* topit. Mirosul bogat de unt și făină încinsă umplea aerul din jur.

M-am așezat pe vine lângă ea. Pentru prima dată mi-a dat prin gând că nu i se dăduseră găuri în urechi când era mică. Probabil că *Maa* și *Pitaji* nu-și puteau permite aurul pentru cercei. Aveam să-i pun eu în urechi niște tortițe de aur.

– Data viitoare când mă duc la palat, Radha, aș vrea să te iau cu mine.

Sora mea a clipit surprinsă, dar a continuat să amestece în făină. Am așteptat un răspuns. Nu l-am primit.

– Ai muncit cu multă sârguință. Henna măcinată de tine e mai fină decât am reușit eu vreodată...

– Nu pot.

– Ce nu poți?

– Să merg cu tine la palat.

– Sigur că poți. Kanta te-ar scuza pentru o după-amiază...

– Stă închisă în casă toată ziua, a spus pe un ton placid. Și soacra ei e dificilă.

A început să toarne zahăr dintr-un sac în tigaia încinsă.

– Are nevoie de mine.

Am auzit cuvintele nerostite: *Tu nu ai.*

Am simțit împunsătura. Cum era posibil ca fătuca asta, care plânseese toată noaptea în urmă cu două săptămâni fiindcă nu o lăsam să mergă la palat împreună cu mine și Malik, să se comporte acum ca și când nu-i păsa? Poate alesesem greșit momentul? Ar fi trebuit să aștept până când termina de gătit. De la micul incendiu produs la cuptorul doamnei Iyengar când abia sosise, încerca să fie deosebit de atentă.

Am ridicat vasul cu cardamom zdrobit, intenționând să-l torn în amestecul de zahăr.

Radha m-a prins de încheietura mâinii.

– Nu încă.

Am pus vasul jos, stânjenită. Nu ar fi trebuit să mă bag. Ei îi ieșea *laddu* mult mai bun decât al meu.

A întors o spatulă plină de făină. Se rumenea frumos.

Tăcerea dintre noi se prelungea.

– Am o surpriză pentru tine. Maharani Latika îți oferă o bursă la școala ei. Gândește-te, Radha! În loc de o școală de stat, vei merge la una particulară. Unde merg toate fetele de la petrecerea de sărbători a lui Parvati. Începând de săptămâna viitoare.

Ea continua să amestece în făină.

– Radha!

– O să-i spun mătușii mâine când o voi vedea. O să se bucure. Poate că era prea obosită ca să digere vestea. Oare o munceam prea mult?

– Va trebui să dai un examen de admitere, dar sunt sigură că-l vei lua cu ușurință. Știi atât de multe despre cărți, Radha, iar engleza ta este atât de bună...

– Mă duc, dacă asta vrei tu.

– Credeam că o să-ți pară bine...

Și-a ridicat ochii și m-a fixat cu privirea neclintită.

– Ai vrea să-ți mulțumesc? Bine. Mulțumesc. Acum trebuie să termin cu bunătățile astea, altfel o să te superi pe mine că nu îmi isprăvesc treburile.

Am rămas uluită. Sora mea, care mă adora, care mă strigase „Jiji” pentru prima oară în urmă cu doar trei luni, se purta de parcă nu-i mai păsa de ce spuneam sau făceam pentru ea. Poate că trebuia să mă bucur că se desprindea de mine, devenind independentă, luând propriile hotărâri? Dar nu mă bucuram. Îmi era dor de cealaltă Radha, cea care se lipise de mine în pat, care plângea neajutorată povestindu-mi despre *Maa* și *Pitaji* și despre viața ei din Ajar.

M-am ridicat cu grijă în picioare și mi-am netezit sariul. Am urmărit-o cum adăuga cuișoare măcinate în amestec. Când am simțit că pot să vorbesc fără să-mi tremure glasul, am zis:

– Dacă te răzgândești în legătură cu mersul la palat...

– Nu mă răzgândesc. Lasă sufertașele. O să le spăl înainte să urc, a mai spus, întinzând mâna după cardamom, iar cuvintele ei rostite ciuntit au retezat orice fir al conversației.

12 februarie 1956

Școala de fete Maharani consta din trei corpuri lungi de clădire, fiecare cu două niveluri. Mă oprisem peste drum de școală, urmărind din priviri un șir de mașini care intrau pe porți, înaintau pe o alee pavată, străbăteau curtea circulară și ieșeau înapoi în stradă. Șoferi îmbrăcați în cămăși kaki și pantaloni scurți cu pense deschideau ușile din spate tinerelor *MemSahib* care mergeau acasă la prânz. Câteva eleve externe se îndreptau spre tarabele cu mâncare locală să ia prânzul. Cele interne mâncau la cantina școlii.

Școlărițele mai mici, de la opt la doisprezece ani, purtau fuste bleu și cămăși bleu cu mânecă scurtă și cu fundă roșie. Elevele de vârsta Radhei și mai mari purtau *kameez* albastru, *salwaar* alb și un *chunni* maroniu. Toate fetele erau îmbrăcate cu jachete maronii – în Jaipur era frig în februarie. Auzisem că maharani se implicase în fiecare detaliu legat de școala ei – de la uniformă și selectarea domnișoarei Genevieve ca directoare (fusesse pedagoga Înălțimii-Sale la pensionul din Elveția) până la meniul de prânz (fără alimente prăjite, fără zahăr, cu multe legume și fructe).

Era prima săptămână a Radhei la Școala Maharani și voiam să o scot la prânz. Cu toate întâmplările recente, abia dacă apucasem

s-o văd și s-o întreb cum îi place și cum e la ore. Mi-a crescut inima privind-o cum cobora sprintenă scările din fața ale clădirii principale. Tenul îi era trandafiriu, uniforma – elegantă și îngrijită. (De dimineată, când mă oferisem s-o iau în ricșa în care mergeam împreună cu Malik, strâmbase din nas. A spus că nu vrea să-i miroasă transpirația omului cu ricșa și nici să-și șifoneze hainele.)

Chiar când Radha cobora ultima treaptă, Sheela Sharma i-a tăiat calea, obligând-o să se oprească brusc. Fără să-și ceară scuze, Sheela a sărit pe bancheta din spate a sedanului familiei sale. Radha a strâns din buze.

Mi s-a tăiat respirația.

Spre marea mea ușurare, Radha a pornit mai departe către postul de pază, ca să capete permisiune să iasă la prânz. Portarul a căutat fără grabă numele Radhei pe tabel. Ea părea agitată, privind de-a lungul străzii și mușcându-și buza de jos.

Am strigat-o. S-a întors, tresărind. Nu părea încântată să mă vadă, lucru cu care învățam deja să mă impac. Nu duceam nici sufertașe, nici sacoșe – doar o geantă de mână.

S-a mai uitat o dată de-a lungul străzii. I-au căzut umerii.

– Ce elegantă arăți în uniformă! am zis pe un ton vesel.

S-a uitat în jos la haine, jenată, de parcă zărisem o pată pe ea.

Petrecându-i brațul subțire pe sub brațul meu, am condus-o către tarabele cu gustări de la celălalt capăt al străzii.

– M-am gândit să te scot la prânz.

M-am oprit să-i aranjez șalul, ca să-i cadă egal pe umeri.

– Cum îți place la școală?

– E bine.

– Ei, haide!

Am luat-o din nou de braț și am pornit mai departe.

– Este prima ta școală dintr-un oraș mare – nu cum era coliba lui *Pitaji*. Trebuie să fi fost ceva surprize, nu? Ai cunoscut vreo fată cu care ai vrea să te împrietenești?

A legănat din cap dintr-o parte în alta și a ridicat din umeri. Da. Nu. Poate.

Două fete în uniforme la fel ca a Radhei ne-au depășit și s-au întors să-i zâmbescă surorii mele, dar ea era prea distrasă ca să le răspundă la salut.

Am strâns-o de braț.

– Trebuie să fie minunat. Atâtea experiențe noi.

Cu ochi experimentat, am cântărit marfa de la toate tarabele prin fața cărora treceam: *samosa, chole, pakora, dal batti*.

– Ce zici de niște *sev puri*? Ia mult timp să le facem acasă, iar aici le putem comanda abia luate de pe foc.

Am așteptat o confirmare din partea ei.

A ridicat din sprâncene.

– Tu nu ești de acord cu mâncarea de pe stradă.

Avea dreptate, dar am zis că vreau să fac o excepție. A izbutit să încuviințeze ușor. Ne-am așezat la o măsuță în fața standului cu mâncare.

– Povestește-mi despre profesoarele tale.

Plimbând un deget peste o crăpătură a mesei de lemn, a scos un oftat.

– Profesoara de hindi e mică și slabă și are mătreață în păr. Nu ți-ar plăcea s-o auzi dregându-și vocea.

– Radha! Așa se vorbește despre dascălii de limbă și literatură?

S-a uitat în ochii mei, parcă întrebându-mă: ai venit până aici să mă certî?

Mi-am pus mâna peste a ei.

– *Pitaji* ar fi tare mândru de tine.

– El ar fi fost mulțumit cu școala de stat.

Era adevărat că tatăl nostru susținuse învățământul gratuit pentru toate castele. Dar șansa de a urma Școala Maharani – fetele pe care avea să le cunoască, oportunitățile! Chiar și el ar fi fost încântat.

Ceaiul ne-a fost adus în pahare mici de sticlă, iar *puri* cu cartof și *chutney*, învelit în ziar. Trebuie să fi fost înfometată, fiindcă a luat o îmbucătură mare. În mod automat, i-am pus o mână pe braț ca să-i reamintesc să mănânce ca o doamnă. S-a uitat să vadă dacă vreuna dintre fetele din clasa ei mă văzuse făcându-i observație, lucru care m-a făcut să regret imediat. Am sorbit din ceai.

– Și celelalte profesoare?

– La istorie o avem pe doamna Channa. E răutăcioasă. O fată din clasa mea vorbea cu prietena ei. Doamnei Channa nu i-a plăcut, așa că Sonia a trebuit să stea ghemuită cu brațele sub genunchi și să se tragă de urechi. Ca un cocoș.

Unele pedepse școlare rămâneau neschimbate. Buzele mi-au zvâcnit într-un tic nervos.

– Se pare că doamna Channa a încercat să dea un exemplu.

Radha a ridicat din umeri, dând de înțeles că nu-i păsa, oricum ar fi fost. M-am gândit cât de fericită părea mereu sora mea în compania lui Malik și a Kantei. De ce nu putea fi la fel și cu mine?

Am scos din geantă un etui subțire din piele de ied.

– Dacă tot îți place atât de mult să citești, m-am gândit că poate ai vrea să-ți încerci talentul la scris. Țsta ți-ar fi util.

S-a uitat o clipă la etui, apoi la mine. Mi-am dat seama că se prea poate să nu mai fi primit niciodată un cadou până atunci. Și-a scos batista de școală și și-a șters grăsimea de pe mâini. Încet, a deschis carcasa și a scos stiloul portocaliu marmorat de pe pernuța lui de catifea albastră, cu grijă, de parcă i-ar fi fost frică să nu-l spargă. Și-a plimbat degetele peste corpul lui neted și a deșurubat capacul. A examinat gravura de pe penița de aur: Wilson, 1st Quality Fine.

Pe buze i s-a așternut un zâmbet firav. Apoi, dintr-odată, a privit neîncrezătoare. A așezat stiloul înapoi în cutie, închizând-o cu zgomot.

– Nu trebuia.

– Nu-ți place? am întrebat uluită.

– Dacă îl pierd, o să te superi.

Încă un reproș.

A luat iar o îmbucătură mare de *puri* și cartofi, sfidându-mă pentru a-i face din nou observație pentru felul cum mânca.

Am strâns din buze. Am împins cutiuța mai aproape de ea.

– Este al tău, *choti behen*.

Cuvântul „surioară” mi-a scăpat pur și simplu. Nu-l planificasem. Eram obișnuită ca Malik să-i spună *choti behen* pentru că simțea nevoia s-o protejeze, de parcă el ar fi fost fratele mai mare. Era prima oară când îi spuneam așa.

S-a oprit din mestecat. S-a chinuit să înghită.

– Mulțumesc, *Jiji*.

A terminat în grabă restul de *puri* și a anunțat că trebuie să se întoarcă la școală, ca să termine ce avea de citit pentru ora următoare.

– Aș fi putut să termin de dimineață, dar a trebuit să pisez henna pentru tine.

– Radha, dacă pregătirea pentru școală are de suferit, nu mai trebuie să faci pasta de henna. Mă descurc eu.

– Putem pleca acum?

Părea nerăbdătoare și s-a ridicat de pe scaun.

Când am ajuns la porțile școlii, Radha s-a înregistrat la postul de pază, a traversat curtea și a urcat treptele, dispărând în clădirea principală. Nici măcar nu-și luase rămas-bun.

Am traversat strada, pierdută în gânduri. La început nu vrusesese să meargă la școala Maharani, dar acum era nerăbdătoare să se întoarcă devreme de la prânz ca să poată să învețe temeinic. Cât era de imprevizibilă!

– Aș vrea și eu să-mi pot trimite fiica la o școală ca asta.

Am tresărit. Constructorul meu, Naraya, se oprise lângă mine, venind din spate. Stătea un pic prea aproape, curățându-și dinții

cu o scobitoare. Era un bărbat voinic, cu burtă proeminentă, iar *kurta* pe care o purta era largă, făcându-l să pară și mai mare.

M-am tras un pas înapoi.

– M-ai speriat, domnule Naraya.

– Chiar așa? Scuze, doamnă Shastri.

Deși mă privea calm, avea o undă de amenințare în voce.

– Ai observat că am pus instalația aia occidentală care îți place?

Din păcate, am rămas fără bani pentru toaletă. Și pentru obloanele de la ferestre.

A scos o foaie de hârtie din *kurta* și s-a apropiat din nou de mine.

– Nu ai plătit factura.

Simțeam mirosul de țigări ieftine și pe cel al curry-ului pe care îl mâncase la prânz.

Am dat să-i iau din mână foaia de hârtie, dar el a tras-o înapoi.

– Desigur, am fost nevoit să dublez suma.

Cum așa? Samir îmi garantase o păsuire de două luni. I-am smuls factura din mâini și mi-am trecut privirea peste ea.

– Zece mii de rupii? Dar cum rămâne cu...

– Păsuirea? S-au făcut două luni...

Scărpinându-se pe gât, a continuat:

– Acum două zile. Suma se dublează dacă nu respecti termenul de plată. Este prevăzut în contract.

Fusesem atât de preocupată cu palatul și cu noile angajamente, cu pregătirile pentru școală ale Radhei și, bineînțeles, cu munca și iar cu munca, încât uitasem să notez data în carnețel.

– Ți-am acordat deja două luni în plus, a adăugat scobindu-se în dinți. Dacă nu primesc banii astăzi, pot intra în posesie. Și asta e în contract. Iar fiica mea și noul ei soț au nevoie de o casă.

Hai Ram! Încă nu aveam banii datorati. Cea mai mare parte din câștigurile de la palat se duseseră către o combinație de cheltuieli, unde intrau preparatele pentru Maharani Latika (Parvati încă nu

mă plătise pentru mijlocirea căsătoriei), uniforma și cărțile Radhei, chiria mărită pe care doamna Iyengar o pretindea de când cu sora mea și, bineînțeles, către Hari. Naraya amânase intenționat instalarea toaletei. Fără o privată ca lumea, nu puteam să mă mut în casă.

Am încercat să așez un zâmbet, dar mi-a ieșit o grimasă.

– Mai am nevoie de puțin timp.

Fața lui cu obraji de Buddha părea destul de afabilă, dar glasul îi suna sumbru.

– Zestrea fiicei mele nu poate să aștepte. Altfel va naște înainte de nuntă.

Am ridicat din sprâncene, uimită.

– E însărcinată?

Și-a dezvelit dinții pătați, de parcă tocmai am fi râs la o glumă.

– Am dat-o afară o dată. Dar sora mea m-a rugat să o primesc înapoi. În cele din urmă, am găsit un fraier bătrân care să mă scape de ea. Însă o să înceapă să se vadă în curând.

– Adică mirele nu știe?

Domnul Naraya a râs atât de tare, că burta i s-a zgâlțâit pe sub *kurta*.

– Ce, sunt nebun?

M-am tras înapoi.

– Nu arăți prea bine, doamnă Shastri. Nu vrei să te duc cu mașina acolo unde îți ții banii?

Am strâns bine de geantă, de parcă banii ar fi fost în ea.

– Nu. Ne întâlnim la trei după-amiază. Chiar în fața intrării în bazarul Jhori. Voi avea banii.

A arătat spre mine cu vârful scobitorii.

– Ai văzut ce ușor a fost?

Nu aveam altă soluție decât să-i cer lui Samir. Se oferise să mă împrumute și înainte și știam că se poate dispensa de bani, dar uram să cer. Oricât de îndârjită era hotărârea de a avea casa mea – visul meu la o viață independentă –, datoriile îmi repugnau, cu atât mai mult dacă

erau față de prieteni. Și mai ales dacă mă îndatoram la Samir. Aranjamentul nostru se baza strict pe pliculețe; după petrecerea de sărbători a lui Parvati, voiam să evit orice alte complicații personale cu el.

Mi-am verificat ceasul de buzunar: era unu și jumătate. Pe la vremea asta, dacă nu ieșea cu vreun client la prânz, Samir era, cel mai probabil, la birou.

Am oprit o ricșă.

Când am ajuns la clădirea de birouri cu colonade înalte și albe, aproape că mi-am pierdut curajul. Îmi simțeam mâinile năclăite. Am vrut să mă întorc. Dar de unde altundeva să fac rost de bani? De la bănci? Dăduseră vreodată băncile împrumuturi unei femei fără soț?

Apoi m-a fulgerat un gând îngrozitor: în ce fel mă deosebeam eu de Hari, când cerșeam bani, cerșeam timp?

Am coborât din ricșă înainte să mă răzgândesc.

– Ei, asta chiar că este o surpriză, a exclamat Samir.

A arătat spre scaunul din fața mesei lui de lucru. Biroul, închis cu pereți de sticlă, se afla pe o latură a unui vast spațiu deschis, unde cinci desenatori lucrau de zor la mesele lor.

– Un ceai?

Am refuzat clătinând din cap.

– E urgent. Altfel nu aș fi venit aici.

Mi-am umezit buzele.

– E vorba despre factura constructorului. Am depășit termenul.

– Cât? a întrebat fără să ezite.

I-am întins chitanța.

– Ți-i voi înapoia cu dobândă.

Samir a scos un fluierat când a citit suma, apoi s-a uitat la mine.

S-a îndreptat spre seiful de birou din spatele lui, l-a deschis folosind combinația și a scos un teanc de bancnote. Le-a băgat într-un plic, mi-a întins plicul și s-a așezat din nou.

Voiam să-mi cer scuze. *Îmi pare rău, Samir. Am crezut că pot să mă descurc singură.* Am mai rămas o clipă pe scaun.

– Vrei o... chitanță?

Ochii i s-au încrețit la colțuri și și-a reținut un zâmbet. Apoi s-a ridicat în picioare.

E timpul să plec, mi-am zis. Mi-am plecat capul în semn de mulțumire, după care m-am repezit afară din birou, cu plicul umflat în mână. Mi-am îngăduit un oftat de ușurare. Samir mă scutise de stânjeneala de a cerși.

Ieșind din clădire, aproape că m-am ciocnit de Parvati. Am înghețat. De data asta nu am găsit niciun subiect mărunț de abordat. Nici măcar o minciună nu mi-a dat prin minte ca să pot explica ce căutam aici.

În decembrie, la petrecerea de sărbători, doar că nu mă avertizase să-l las în pace pe soțul ei. Cu toate acestea, iată, eram la ușa biroului lui. Am simțit cum mi se suie roșeața în obraji. *Nu e ce crezi, aș fi vrut să-i spun. Lucrurile nu stau așa cum par.* Nu așa spusese Radha când Parvati zărise unsoarea albastră pe pielea ei?

Privirea lui Parvati s-a oprit asupra plicului din mână mea. A înălțat brusc din sprâncene.

Mi-am împreunat mâinile, cu plic cu tot, pentru a o saluta. Am bolborosit:

– Samir Sahib... a comandat – i-am livrat... sunt pentru clienții săi.

Era în parte adevărat. Chiar cumpăra de la mine tonic de păr pentru Maharani Indira o dată pe lună. Doar că nu astăzi. În starea mea de tulburare, nu mă putusem gândi la nimic altceva de spus.

Trebuia să mă întâlnesc cu constructorul în jumătate de oră. Nu-mi permiteam să-mi pierd casa! Tulburată peste măsură, am țâșnit pe lângă ea ca să opresc o ricișă.

A doua zi, Parvati mi-a trimis un bilet prin care anula următoarea programare.

PARTEA A TREIA

Jaipur, statul Rajasthan, India
15 martie 1956

Până în martie, afacerea noastră cu henna crescuse atât de mult încât fusesem nevoită să-i pun pe clienții noi pe o listă de așteptare. Toți trei eram ocupați din zori până în noapte. Radha amesteca pastă de henna înainte să plece la Școala Maharani. Eu și Malik împachetam cele trebuincioase și străbăteam orașul mergând acolo unde aveam programări. După școală, Radha se ducea la Kanta. Când se întorcea seara la doamna Iyengar, mă ajuta să gătesc delicatese pentru doamne. Toți eram atât de epuizați la sfârșitul zilei că vorbeam doar când era necesar.

Ai cumpărat limetele de care aveam nevoie pentru tonicul de păr?

Cum merge cu tema la matematică?

Ne-a dat banii înapoi pe uleiul de bawchi rânțezit?

Pe lângă asta, terminam de amenajat casa din Rajnagar. Folosindu-mă de banii împrumutați de la Samir, îl plătisem pe Naraya și angajasem un alt constructor ca să termine privata. Încă nu aveam curent electric, dar puteam să ne descurcăm cu felinare. Eram aproape gata să ne mutăm.

Într-o dimineață, când temperatura încă nu începuse să crească, coboram cu câteva sufertașe pe scări pentru prima programare din ziua aceea. Radha și Malik coborâseră înaintea mea. Când am ajuns aproape de poartă, i-am auzit vorbind afară.

– Ba nu, tu erai. Te-am văzut la fel de clar cum te văd acum în fața mea.

Malik parcă vorbea cu cineva mult mai mic ca vârstă, care avea nevoie de explicații.

– Și dacă eram eu ce? Nu-ți datorez nicio explicație, Malik.

– Cine a zis așa ceva? Dar ai grijă, *accha*?

În ultima vreme se certau ca niște frați arțăgoși. O puneam pe seama faptului că aveau parte de prea multă muncă și nu îndeajuns somn.

Am ieșit pe poartă.

– La ce să aibă grijă?

Radha i-a aruncat o privire furioasă lui Malik înainte să plece, îndreptându-se spre școală.

El mi-a ocolit privirea, zicând în schimb:

– Mă întorc imediat. Am uitat evantaiele de *khus-khus*.

Mă ocupam de Maharani Latika o dată pe săptămână acum, mai mult ca o modalitate de relaxare decât de recuperare. Perioada de doliu a tinerei regine aproape că luase sfârșit. Se implica mai mult în activitatea cotidiană a școlii sale.

Într-o zi, când am ajuns cu Malik la palat, un Bentley negru elegant tocmai ieșea pe poartă.

Maharani Latika a scos capul pe fereastra șoferului. Purta ochelari de soare negri și o eșarfă albă din șifon. Doamna ei de companie stătea pe scaunul pasagerului.

– Speram să te prind!

Buzele i s-au depărtat într-un zâmbet strălucitor.

– Regret că trebuie să anulez astăzi, dar casierul îți va da banii. Am hotărât să le învăț pe domnișoare să danseze foxtro¹. Vino și tu s-o vezi pe sora ta dansând, ce zici?

Eram între ciocan și nicovală. Mi-ar fi plăcut să o văd pe Radha dansând ca o doamnă de societate, dar oare Radha voia s-o văd? Sau ar crede că o spionez?

Am refuzat politicos. Am decis să merg să o văd pe Kanta în schimb. Voiam să aflu cum merge sarcina și, ca să fiu sinceră, do-ream să vorbesc cu ea despre Radha. Oricât îmi spuneam că sora mea va înceta să mai fie supărată pe mine, nu eram convinsă. Kanta, care era mai apropiată ca vârstă de Radha, probabil că știa mai bine cum trebuia să procedez.

Am găsit-o pe Kanta relaxându-se pe canapeaua ei din sufragerie, ascultând radio. A fost fericită să mă vadă și a sunat după ceai. Mi-a spus că avusese mici sângerări și medicul ei îi recomandase să stea întinsă pe burtă tot restul sarcinii. Și-a dat jos sariul de pe umăr și și-a dezvelit burta, arătându-și cu mândrie mica umflătură de acolo.

– Să nu râzi de mine, Lakshmi, dar am început să fac *puja* cu *Saasuji*!

A râs pe înfundate când a văzut expresia de pe fața mea.

– Fac orice ca să chem norocul asupra copilașului meu.

Am zâmbit și am ridicat mâinile în semn că mă dădeam bătută.

Servitorul ei, Bajū, a intrat cu tava, strâmbând din mustăți. Mama lui Manu, soacra Kantei, venea în urma lui, plângându-se că îi făcuse un *lassi* prea gros. Bajū mi-a întins o ceașcă de ceai, iar Kantei, un pahar cu lapte cu sirop de trandafir și o farfurie cu boabe de fasole pestriță.

– Ca să aibă noroc, a explicat soacra Kantei, arătând din cap spre farfurie.

Bajū a ieșit din cameră mormăind pe sub mustăți.

¹ În traducere literală, „pasul vulpii“ (n. tr.).

Soacra Kantei s-a așezat la taclale, spunându-mi că, fără ajutorul ei, Kanta nu va ști cum să crească un copil.

– Nici măcar nu știa că laptele cu sirop de trandafiri le face copiilor obrajii rozalii!

Kanta și-a ascuns un zâmbet în spatele paharului.

În cele din urmă, soacra ei a plecat, zicând că nu vrea să-l lase pe Baju să pregătească un *subji* prea picant.

– De la prea multă căldură iese copilul supărat, a spus ea.

Când s-a îndepărtat suficient, mi-am lăsat ceașca jos. Mă simțeam ciudat să vorbesc cu prietena mea despre Radha, jenată că nu sunt în stare s-o înțeleg sau să mă descurc cu propria soră.

– Kanta... tu și Radha... sunteți atât de apropiate. Speram să mă poți ajuta să pricep...

N-am apucat să sfârșesc propoziția când Radha a dat buzna în cameră, urmată de Malik, de soacra Kantei și de Baju. Îmbrăcată încă în uniformă, sora mea își ținea palma peste ochiul stâng. Avea o înfățișare sumbră.

M-am ridicat de pe canapea.

– Ce s-a întâmplat? De ce nu ești la școală?

Radha a încremenit. Nu se aștepta să mă vadă. A lăsat mâna jos. Ochiul stâng era umflat și cu o vânătăie în jur care se colora tot mai intens.

Am icnit și m-am repezit spre sora mea.

– *Hai Ram!* a exclamat Kanta de pe canapea.

– Ești rănită și în altă parte?

Am pus mâinile pe umerii Radhei, uitându-mă după alte răni.

– Baju, adu-mi gheață.

Soacra Kantei a întrebat:

– N-ar fi bine să chemăm poliția?

– Nu! a protestat Radha, prea tare, strângând din pumni.

– Radha! am strigat, muștrând-o că vorbea pe un ton tăios cu o persoană în vârstă.

Baju a adus punga cu gheață. Am apăsător pe ochiul umflat al Radhei până când ea mi-a smuls-o din mână ca s-o țină singură. A înaintat și s-a trântit într-un fotoliu, ținând în continuare punga cu gheață peste ochi.

– Proasta aia de Sheela Sharma!

Inima mi s-a smucit în piept. Ce se mai întâmplase?

– Adică Sheela Sharma te-a jefuit?

Întrebarea venea de la *Saasuji*, care s-a adresat apoi Kantei:

– Ți-am spus eu că Sharma aia mică e prost-crescută. Ca să aflăm acum că e o *goonda*!

Kanta n-a zis nimic. Făcuse ochii mari de indignare.

– Nu m-a jefuit, a zis Radha nerăbdătoare. M-a lovit cu cotul când dansam foxtrot.

– Foxtrot? a întrebat *Saasuji* într-o engleză cu puternic accent hindus.

Tonul ei sugera că acest dans occidental era pentru ea o infracțiune mai gravă decât jaful.

– Vedeți ce fel de lucruri se predau la școala aceea? Aceste obiceiuri străine – deloc potrivite pentru fetele din Rajasthan.

A strâmbat din nas cu dispreț.

– *Baap re baap, Saasuji!* a exclamat Kanta.

S-a întors apoi spre Radha:

– S-a întâmplat la școală? A fost un accident?

– Da. Nu. Știu că a făcut-o dinadins, a adăugat Radha cu privirea în pământ.

– De ce?

– Nu mă place.

După a scurtă ezitare, a continuat:

– Maharani ne-a așezat în pereche pentru dans – pe Sheela și pe mine. Sheela îmi spunea întruna că nu voi învăța niciodată să dansez, că am picioarele prea mari. Apoi m-a lovit în ochi cu cotul și mi-a zis: *Kala kaloota baingan loota*. Ești tuciurie ca o pătlăgică vânăată.

– Ar trebui să o sunăm pe doamna Sharma, a sugerat Kanta uitându-se la mine.

Radha a bătut cu mâna liberă în brațul scaunului, făcându-ne pe toate să tresărim.

– Nu! Eu nu umblu cu pâra. Doar că... eu nu am crescut într-o casă mare, ca ea. Nu mă potrivesc cu niciuna dintre ele. Sunt stângace. Nu port hainele potrivite. Nu am pantofii potriviți. Sunt diferită și ele știu asta.

Mi-a aruncat o privire tulburată, surprinzându-mi expresia de stupefacție. Nu-mi spusese niciodată că se simte exclusă. Nici mie nu îmi trecuse prin cap că fetele mai privilegiate ar putea s-o hărțuiască.

Kanta s-a încruntat.

– Și asta este motivul pentru care Sheela a făcut asta? Pentru că nu ești ca ele?

Radha a tras cu coada ochiului spre mine. A răspuns cu glas firav:

– Poate ține minte că am încercat să arunc cu pietre în ea odată.

Kanta s-a uitat la mine pentru confirmare.

Am clătinat din cap.

– Aia a fost doar o mică nerozie. Nu a fost nimeni rănit.

– Foarte bine dacă n-a pățit nimeni nimic. Niște femei tinere n-ar trebui să arunce cu pietre una în cealaltă, a spus Kanta.

– Ah, capul meu! s-a văitat Radha, apăsându-și fruntea cu mâna liberă.

Soacra Kantei s-a holbat la Baju, care se foia pe lângă ușă.

– Ce mai aștepți, nerodule? Du-te să aduci aspirină și apă.

Baju a ieșit din cameră. Mustața îi zvâcnea, ca de fiecare dată când se simțea jignit.

– Ei bine, există o soluție simplă la asemenea problemă, a zis Kanta.

S-a răsucit spre măsura de lângă canapea și a ridicat receptorul. Până să apuc s-o opresc, deja vorbea cu croitorul ei, aducându-i la

cunoștință că o va aduce pe Radha în după-amiaza următoare să-i ia măsura pentru niște rochii englezești. Apoi și-a sunat coafeza și a programat-o pe Radha la o tunsoare paj.

Când a pus receptorul jos, zâmbea. S-a uitat la Radha, apoi la mine.

– Să nu mă cerți, Lakshmi. Este important ca o fată modernă să arate... în fine, modern.

Radha a sărit de pe scaun și și-a aruncat brațele în jurul gâtului Kantei. Am întors privirea. Kanta știa întotdeauna exact ce să spună și ce să facă pentru a o face pe sora mea fericită, când eu păream să nu am nici cea mai mică idee.

20 aprilie 1956

Nu țineam să organizez o ceremonie de inaugurare a casei celei noi. Însă Malik întreba întruna și până la urmă am cedat. Pasiunea lui Malik pentru ritualuri precum *Griha Pravesh* nu era surprinzătoare. Mulți musulmani, dintre care majoritatea trăiau în India de secole și hotărâseră să rămână după Separare, respectau obiceiurile hinduse la fel ca pe ale lor. La urma urmei, sărbătorile erau ocazii fericite și nimeni nu era exclus.

La intrarea în noua mea casă din Rajnagar, Malik a înălțat doi pari de bambus și a înșirat o ghirlandă de frunze de mango între ei. Erau simboluri ale fertilității, după obicei, dar, cum eu eram o femeie care nu întrevedea copii în viitor, având în vedere circumstanțele mele, îmi creau o ușoară stânjeneală. Totuși eram încântată că puteam numi casa asta acasă. Poate de asta Malik, care mă cunoștea aproape la fel de bine cum mă cunoșteam eu însămi, voia să mă ajute să sărbătoresc. Zidurile erau ale mele. Ferestrele, pardoseala cu mozaic, pământul din curte. Simțeam că îmi aparțin chiar și stelele de deasupra acoperișului meu.

Malik susținuse și ideea ca un *pandit* să purifice casa pentru ceremonia de *Griha Pravesh*. Dacă nu ne mutam în casă tot

calabalâcul până la data propice aleasă de preot (care, după cum s-a dovedit, trebuia să fie 20 aprilie), atrăgeam ghinionul asupra noastră.

– Găsesc eu un *pandit*, unul foarte ieftin, tanti șefa, a promis el.

– Și eu o să gătesc mâncarea, a adăugat Radha.

Era nerăbdătoare să părăsim casa doamnei Iyengar. În urmă cu șase luni, când sosise în Jaipur, fusese fericită să doarmă pe podeaua de piatră a camerei închiriate, dar, cu cât petrecea mai mult timp la Kanta și la Școala Maharani, cu atât era mai puțin încântată de locuința noastră umilă.

Radha și Malik au împachetat lucrurile în două cufere de metal și o grămadă de sacoșe de plastic și de pânză. Au spălat cu hârtie de ziar ferestrele casei celei noi, au șters de praf rafturile încastrate în zid, au lustruit pardoseala din mozaic până au făcut-o să strălucească și au măturat curtea. Peste pământul bătătorit din curte au așezat cearșafuri și pături pe care să stea oaspeții. Nimeni nu avea voie să intre acum în casă până când nu era purificată.

Respectându-și promisiunea, Malik a găsit un preot cu douăzeci de rupii, un bărbat pipernicit, cu capul chel, ale cărui brațe și picioare sfrijite ieșeau din veșmintele de culoarea șofranului ca niște lăstari pe un cartof. Purta ochelari cu lentile groase cât sticlele cu apă colorată vândute la tarabele de pe stradă. (Oare toți preoții arătau ca Gandhi-ji, m-am întrebat, sau Gandhi-ji începea să semene cu ei toți?) Pentru că încă nu-mi permiteam obloane la ferestre (cerință obligatorie pentru *Griha Pravesha*), *pandit* nu s-a învoit să officieze ceremonia până nu l-a uns Malik cu încă cinci rupii.

Ajutoarele preotului au început să descarce recuzita pentru ceremonie: o statueta a lui Ganesh, mai multe farfurii de argint, trei castroane de argint, tămâie din lemn de santal, flori proaspăt tăiate (roșii, desigur, ca să poarte noroc, și culese, de bună seamă, dintr-un parc pe lângă care trecuseră, așa cum culegeau multe femei în drum spre templu dimineața), frunze de camfor, o lumânare roșie, fir de

bumbac roșu, semințe de susan, boabe de grâu, o oală de lut cu pastă făcută din vermillion roșu și apă, un vas de argint cu *ghee*, clopoței și un rozariu de lemn legat cu ață roșie.

Malik a adăugat dulciurile proaspete pe care le cumpărase de dimineață de la magazinul din colț.

Mai întâi, preotul a construit un altar închinat zeului Ganesh. Din când în când consulta o carte uzată de formule rituale, deși părea să știe cuvintele pe de rost. „Colțul de fildeș pe care îl ține într-una din mâini reprezintă slujirea celorlalți; varga ne îmboldește să mergem mai departe; lațul ne amintește de ceea ce ne leagă; iar favoriților lui le oferă toate bunătățile.”

Oaspeții au început să sosească. Întrucât era obiceiul să inviți pe fiecare dintre vecini la ceremonii cu o cutie de dulciuri (indiferent dacă îi cunoșteai sau nu), Malik lăsase cutii în pragul tuturor caselor din jur. Ei au sosit primii, curioși să ne cunoască și să vadă cu ochii lor casa cea nouă de pe stradă.

Radha și cu mine am fost încântate să-i întâmpinăm pe doamna și domnul Pandey, foștii vecini de pe când locuiam la doamna Iyengar. Am bănuț că, la fel ca mine, Radha avea și ea o mică slăbiciune pentru arătosul profesor de muzică al Sheelei Sharma.

Au venit și doamna și domnul Iyengar. Fosta mea proprietăreasă a examinat ostentativ toată casa și a strâmbat din nasul ei cărn. „Curtea face, de bună seamă, mai suportabilă o casă atât de mică.”

Critica m-a făcut să zâmbesc. Nimic nu avea să-mi strice dispoziția azi.

Doamnelor mele nu le pomenisem de acest eveniment. Nu s-ar fi convenit să le invit în casa mea, mult mai umilă decât ale lor. Dar Radha trebuie să fi scăpat vreo vorbă față de Kanta, pentru că am văzut-o pe sora mea sărind să-i întâmpine pe ea și pe Manu și să-i conducă în curte. Împunsă de invidie, mi-am zis că Radha nu arăta niciodată un asemenea entuziasm când intram eu pe ușă. Asta mi-a

amintit că distanța dintre noi se mărise de când începuse să frecventeze Școala Maharani în urmă cu câteva luni.

Kanta părea veselă, chiar dacă avea sub ochi cearcăne întunecate. Manu a ajutat-o să se așeze pe o pătură. Am întrebat-o pe Kanta cum îi mai este, fiindcă trecuseră câteva săptămâni de când nu o mai văzusem. Nu se simțise suficient de bine pentru ședințele noastre.

– Totul e bine în afară de citit și mers cu mașina, ambele fiind lucruri pe care îmi place să le fac în mare viteză. Aa, și dormitul și mâncatul sunt o problemă! a chicotit ea.

Pe când oaspeții se făceau comozi și conversațiile continuau cu voce scăzută, preotul a început să arunce frunze de camfor în vasul de lut cu *ghee*. Apoi le-a aprins cu un chibrit și a ațâțat flacăra. Fără să scape nicio silabă din mantra *Om Ganapati Namah*, pe care o tot repeta, a arătat spre conul neînceput de tămâie și unul dintre ajutoare s-a grăbit să-l aprindă. Combinația neașteptată de camfor ars, *ghee* și lemn de santal era moscată, dulce, amară și puternică în același timp – mireasma ceremoniilor trecute, de mult uitate.

M-am gândit la cununia mea, cu ani în urmă, la ritualul grăbit, la preotul care se plângea că abia dacă acoperea ce cheltuise pe *ghee* cu câți bani i se oferiseră. Nu fusese nicio ceremonie de *chura*, oficiată pentru ca unchiile mei să-mi strecoare brățări pe braț și să-mi dea bani, fiindcă nu aveam unchi. *Pitaji* se străduia să stea drept; albul ochilor îi era împânzit de vinișoare roșii de la băutură. *Maa* gonea muștele din preajma celor câtorva platouri de *pilao*, *samosa*, *subji* și dulciuri.

Cu fața ascunsă în sariul roșu de nuntă, plânsesem pe rupte, uimită că mai aveam lacrimi după ce insistasem pe lângă *Maa* cinci zile la rând: *nu avea nevoie de mine să ajut la școală când Pitaji lipsea? Eram prea trecută la cincisprezece ani ca să mai fiu ținută acasă?*

Cine avea să prăjească și să râșnească lintea după ce plecam eu? Cine avea să care apă de la fântână?

Maa a fost blândă, dar fermă. Fusese crescută să asculte de părinți și de soț, nu să sfideze, să pună la îndoială și să contrazică. Cărțile lui *Pitaji*, a zis, ele îmi umpluseră capul cu prea multe idei prostești. Îmi strecuraseră în minte ideea vană că puteam să hotărâsc de capul meu. Ca fiică, treaba mea era să mă căsătoresc cu bărbatul pe care mi-l alegeau părinții mei, așa cum făcuse și ea. Era la fel de neputincioasă ca mine în privința schimbării acelei tradiții vechi de veacuri. În plus, nu aveau bani ca să mă țină acasă.

M-am uitat la gâtul lui *Maa*, unde atârna înainte lanțul de aur; adâncitura pe care o săpase avea să amintească întotdeauna de sacrificiul ei și am știut că tot ce spunea este adevărat.

Dar mai știam și că, de îndată ce mă măritam, aveam să devin *jaaya* – soțul meu născându-se în pântecul meu sub forma viitorilor copii. Și, din momentul când apăreau copiii, nu avea să mai existe *eu* sau *mie*, ci doar *noi* și *ei*. Atât de des o imploram pe zeița Lakshmi, al cărei nume îl purtam, să-mi audă ruga – *Sunt însetată de cunoașterea celor trei Swaraswati! Lasă-mă să văd lumea largă înainte de a mă închide într-o viață mică*. Dar, ca întotdeauna, zeița își ridicase mâinile delicate, cerându-și parcă iertare: așa a fost dintotdeauna.

Ar fi fost o mult mai mare mângâiere să-i am pe părinții mei părtași la ceremonia de azi. Să-i așez la loc de cinste – în fața panditului – și să-i prezint oaspeților mei, să-i hrănesc cu mâinile mele cu *burfi* aromat și să le răcoresc fețele cu evantaie de khus-khus...

Foșnetul de lângă mine m-a readus în mijlocul ceremoniei. Radha ținea la nas un *chunni*, ca și când miresmele venite dinspre altar erau prea puternice. S-a ridicat și s-a strecurat spre closet. Era a treia oară în decurs de o oră.

Malik i-a sărit înainte când ieșea, i-a șoptit ceva la ureche, apoi a alergat la *mutki* să-i aducă niște apă. Eram abia în aprilie, dar ea își făcea aer de parcă ar fi fost o căldură insuportabilă. Malik i-a întins paharul. Radha a luat o înghițitură și s-a albit la față.

Era vina mea, mi-am zis. Munca din ultimele zile cu împachetatul și curățenia, apoi școala, sarcinile de îndeplinit pentru afacerea noastră cu henna – fusese totul prea mult pentru ea.

Când s-a întors la locul ei, am observat că își clătise fața – şuvițele de păr de pe frunte erau umede și obraji îi erau îmbujorați. Arăta cu totul diferit de fata murdară, cu obraji scobiți, pe care o cunoscusem în urmă cu doar șase luni. Acum, fața ei părea împlinită ca un mango în luna iunie. Ba chiar și ținuta ei era alta – umerii drepți, capul sus. Mergea cu un pas mai sigur. Tunsoarea paj se potrivea cu fața ei ovală. Nu mai vorbea ca la țară – accentul era mai puțin sesizabil și se dezvălase de obiceiul de a repeta cuvintele, așa că acum nu mai zicea *mic-mic* sau *departe-departe*. Zilele trecute folosisese un cuvânt – care era oare? *Antediluvian*? – și a trebuit să-i cer definiția. Am fost mândră de ea – cât de repede prindea o mulțime de lucruri!

Pandit-ji a turnat semințe de susan, boabe de grâu și pastă de carmin în focul firav, înăbușindu-l. Fumul s-a înălțat încolăcindu-se spre cerul liber. A înfășurat apoi frunze de banan în jurul vasului cald și s-a întors să mi-l înmâneze. Dar eu i-am făcut semn Radhei. Știam că o să-i facă plăcere să-l ducă ea. Și-a mușcat buza de jos și a zâmbit timid când l-a așezat pe cap. Apoi s-a ridicat cu grijă și a intrat în casa goală ca să o dezinfecteze și să o purifice.

Purta una dintre rochiile pe care i le comandase Kanta, dintr-un șifon mai ușor ca fulgul, cu un corsaj strâns pe corp. „Este o copie exactă a rochiei purtate de Madhubala în *Doamna și domnul 55*“, se lăudase Kanta. „L-am pus pe croitor să petreacă niște lanțuri de aur prin talie, la fel cum avea rochia din film.“

Țesătura rochiei îi presa sânii. Făcea din când în când o grimasă, de parcă o strângea prea tare corsajul. Soldurile ei, care erau subțiri ca ale unui băiat când am întâlnit-o prima dată, se legănau în timp ce mergea. M-am uitat la fețele oaspeților și am fost șocată să constat că bărbații îi luau seama, îi urmăreau din priviri mișcarea

feselor. Avea doar treisprezece ani! Dar când m-am întors să o privesc, a trebuit să recunosc că părea mult mai mare ca vârstă.

Sub privirile mele, sfintele ajutoare ale preotului au înconjurat camera principală și curtea de trei ori cu firul roșu, începând din-spre răsărit, în timp ce acesta stropea locul cu apă sfințită. Apoi a așezat un vas de lut plin cu grăunțe și flori roșii în groapa pe care Malik o săpase în colțul de sud-est al curții. Acum, că îi hrăniserăm pe zei și îi rugaserăm să vegheze asupra casei și să ne apere de rele, casa și cei care locuiau în ea erau feriți de rău.

Până la săvârșirea unei ceremonii de inaugurare, în casă nu trebuia să se găsească nimic de-al nostru, așa că omul cu căruța trasă de cămile aștepta cu răbdare în fața casei, cu sacoșele și cuferele noastre. După plecarea oaspeților, prietenii lui Malik (care fuseseră și ei invitați la ceremonia de inaugurare) au cărat totul înăuntru. I-am spus lui Malik că pare obosit și că e cazul să se ducă acasă; eu și Radha aveam să facem curat. Încântat că festivitatea fusese așa de reușită (preotul stătuse trei ore), Malik a plecat odată cu prietenii săi (și cu dulciurile rămase).

Nerăbdătoare să mă instalez, am început să despachetez primul cufăr și să îngrămădesc hainele pe rafturile încorporate. Am rugat-o pe Radha să organizeze bucătăria. Ea s-a aplecat peste celălalt cufăr, după care s-a răsucit și a țâșnit afară din cameră. Am auzit-o vomitând la closet. Când s-a întors, am întrebat-o dacă mâncase ceva care nu-i căzuse bine.

A clătinat din cap și s-a îndreptat spre pat.

– Dacă pot să mă întind măcar zece minute...

În câteva secunde a adormit.

Sărăcuța! Zilele ei erau atât de încărcate încât deseori moțâia deja la cină. Am hotărât să termin eu de aranjat hainele. Când am fost gata, m-am apucat să organizez bucătăria, scoțând din cufăr oale, farfurii din oțel inoxidabil, cești și pahare. Sacoșele îndesate

cu lucruri de tot felul mai aveau de așteptat până mâine. Mulțumită, am aruncat o privire în jurul camerei.

Radha nici nu se mișcase. M-am dus la patul din colț s-o admir pe când dormea. Rochia ca a Madhubalei se mula peste șoldurile rotunjite. Părul îi lucea de la uleiul de cocos. Tenul îi era radișos. Nu părea bolnavă; arăta liniștită, mulțumită. Poate ar trebui să-i fac niște apă cu ghimbir și miere, mi-am zis. Făcea întotdeauna minuni pentru femeile care sufereau de grețuri la începutul sarcinii.

Cuvântul mi-a răsunat mai întâi în ureche, mi-a alunecat pe gât și mi s-a strecurat ca un șarpe pe șira spinării. Radha avea senzație de vomă. Sânii îi erau umflați. Era mereu obosită. Mi-am amintit ce îmi spusese, că deja începuse să aibă menstruație. Era posibil să fie însărcinată?

Oare cu cine fusese? Frecventa o școală de fete și nu cunoștea băieți. Malik era prea mic. Mai era Manu, soțul Kantei, dar nu-mi puteam imagina că ar profita de ea. Domnul Iyengar? Baju? Cine?

Răspunsul mi s-a prăvălit în inimă ca un taur Brahman de o jumătate de tonă.

Am ajuns în bazarul din orașul vechi. Aerul mirosea a ulei de gătit ranced, a legume putrezite și a fum de motorină.

L-am găsit pe Malik așezat pe un zid nu prea înalt, vizavi de taraba cu mâncarea lui preferată, împărțind o țigară Red and White cu prietenii săi (țigările englezești erau mai scumpe decât cele indiene și, de când începuse să meargă la palat, Malik căpătase gusturi mai rafinate).

Le descria prietenilor un fel de mâncare pe care i-l pregătise bucătarul-șef ultima dată când fusese la palatul reginelor. Când m-a observat, s-a oprit în mijlocul frazei.

Probabil că semănam cu o panteră pornită după pradă – sălbatică, periculoasă. Pe o parte a capului, părul mi se desprinsese din

coc. Sariul îmi era șifonat după atâta despachetat, aplecat, ghemuit și așezat. Ochii îmi scăpărau de mânie.

Malik a sărit de pe zid și i-a dat țigara aproape terminată unui alt golănaș.

– Da, tanti șefa! a zis.

– Poți să mă duci la Hari?

Mergeam în zigzag pe ulițe înguste; Malik se oprea la câte o dugheană unde se vindea ceai sau la o tarabă cu *paan* ca să-i întrebe pe cei care le țineau dacă îl văzuseră pe Hari. Vândătorii de ceai și clienții lor se holbau la mine. Eu le întorceam privirea. Am trecut în grabă pe lângă o femeie din Piața Refugiaților care își instalase atelierul chiar pe marginea străzii. Stătea pe o bucată de pânză de bumbac, cu sculele de reparat pantofi aliniate cu grijă. S-a uitat la sandalele mele și mi-a zis: „*i*, ți se desprind curelele.”

Am ajuns la o clădire oarecare; la fel ca toate celelalte, fusese îmbrăcată, cu câteva decenii mai înainte, în tencuială roz. Parterul era ocupat de prăvălii. Într-una, un bărbat peticea o cameră mare de cauciuc. În alta, un croitor se tocmea cu un client, pe când cele două ajutoare ale lui, aplecate peste niște mașini de cusut mititele, lucrau la lumina slabă a unui bec. Apoi venea un vânzător de *lassi* care avea multă treabă. Bărbații zăboveau în fața prăvăliei lui, vorbind și râzând, aruncând neglijent paharele de lut goale în șanțul de lângă drum.

Malik a cotit pe un gang întunecat. M-am ținut după el. Am urcat niște scări și am ajuns pe un palier slab luminat și îngust. Malik se mișca fără zgomot, uitându-se din ușă în fiecare cameră. În cele din urmă, s-a întors și mi-a făcut semn din cap.

În cameră, doi tineri jucau cărți pe podeaua de lemn. Au ridicat privirea când am intrat. Nu exista fereastră și aerul era fetid. Pereții erau strâmbi pe alocuri, unde căzuseră bucăți de tencuială. Singurul mobilier din cameră era un pat cu împletitură de sfoară, pe care

dormea un al treilea bărbat. Hari. Frânghiile patului erau atât de lăsate, încât trupul lui atârna doar la cinci-șase centimetri deasupra pardoselii aspre de lemn.

Am simțit o durere ascuțită în piept chiar înainte să mă azvârl asupra lui. A izbucnit furia pe care nu reușisem s-o aduc la suprafață prima oară când l-am întâlnit în Jaipur. L-am lovit cu pumnii în brațe. L-am palmuit peste față. L-am izbit în umeri. Dacă i-aș fi putut să-i crăp capul cu mâinile goale, aș fi făcut-o.

Hari și-a pus brațele în jurul capului ca să se apere și s-a întors pe spate strigând: „*Arrê!*“

– *Maderchod!* am zbierat. *Salla kutta!*

Obscenități pe care le auzisem numai în gura bărbaților.

Ceilalți doi bărbați înghețaseră în mijlocul jocului. Malik le-a strigat să plece, alungându-i cu brațele, ca pe porumbei. S-au ridicat în picioare și au ieșit pe ușa deschisă, lăsând cărțile de joc pe podea. S-au întors să se zgâiască, dar Malik s-a repezit la ei. I-a pus pe fugă și a închis ușa după el.

Hari a reușit să se rostogolească pe o parte și să se ridice în șezut. A încercat să mă apuce de brațe, dar furia îmi dăduse puterile lui Shiva. Mi-am eliberat un braț din strânsoare și l-am lovit iar și iar cu palma peste cap.

Strigam din toți rărunchii; nu-mi păsa ce gândeau vecinii sau cei opriți la un pahar cu *lassi*.

– E un copil! Este ca sora ta! I-ai face asta surorii tale? Nenorocitul! Măgarule ce ești! Rahat împruțit!

Hari s-a dat jos din pat în patru labe și și-a pierdut echilibrul, răsturnând patul. S-a retras tot astfel până la perete. M-am ținut după el lovind întruna, cu picioarele, cu pumnii, cu palmele. Îmi simțeam mâinile zvâcnind ca amorțite și mi-am rotit privirea prin încăpere, căutând altceva cu care să lovesc. În acel moment, Hari s-a ridicat, m-a înșfăcat și m-a pironit de perete.

– Oprește-te! a strigat el, ținându-mă cu brațele în lături. Ai înnebunit?

I-am citit spaima în ochi.

– Ce te-a apucat?

Fruntea îi sângera, iar pe tâmpile și pe obraji i se formau umflături roșii.

Mă ținea atât de strâns încât nu-mi puteam elibera brațele, oricât încercam. Gâfâiam ca niște câini care se bat pe o bucată de carne. L-am scuipat până să apuce să se ferească, iar scuipatul i-a alunecat pe obraz.

M-a plesnit cu atâta forță încât un dinte mi-a rănit interiorul obrazului și am simțit în gură gustul sângelui.

– *Buss!* a mârâit. Ajunge!

Nu suportam să mă gândesc la trupul Radhei lipit de pielea lui, atins de duhoarea lui de transpirație. Radha, care avea doar treisprezece ani. Încă un copil, destul de mare însă ca să știe ce așteptau bărbații de la o femeie. Era vina mea. Dacă aș fi rămas cu el, așa cum ar fi făcut o soție bună, Hari nu ar fi avut niciodată pretenții asupra Radhei. Nu ar fi pângărit-o. Și acum ea îi purta copilul în pânțece.

Mi-am lăsat trupul să alunece de-a lungul peretelui. M-am ghemuit cu genunchii la bărbie, cuprinzându-i cu brațele și legănându-mă înainte și înapoi. Am închis ochii. M-am jelit. Ce dezastru făcusem din viața mea, a părinților și a surorii mele! Dacă nu aș fi fost atât de egoistă, toate astea nu s-ar fi întâmplat. Sora mea nu ar fi fost necinstită. Soacra mea nu ar fi murit fără o mângâiere din partea mea. Părinții mei nu ar fi fost umiliți. Și pentru ce? Ca să îmi trăiesc eu viața cum voiam? Cât fusesem de individualistă!

Malik a deschis ușa și s-a oprit în prag, mic și speriat.

– Tanti șefa?

Cum eu nu am răspuns, a venit la mine și m-a scuturat de umeri.

– Tanti șefa! Sunt eu, Malik.

A repetat-o întruna până când am deschis ochii și am văzut cât de îngrozit era. Îi dispăruse semeția, stătea cu umerii chirșiți de frică. De ce îl adusesem în locul ăsta abject?

– Te rog, i-am zis, du-te acasă.

Privirea i-a devenit aspră și a clătinat din cap că nu. Apoi a ieșit din cameră, închizând ușa în urma lui. Ar fi trebuit să îmi dau seama că el nu avea să mă părăsească la fel de ușor pe cât îmi abandonasem eu familia. La nevoie, avea să stea cu mine toată noaptea.

Hari a săltat patul, l-a îndreptat și s-a așezat pe el, fără să mă scape nicio clipă din priviri.

– De ce ai venit?

Fruntea îi sângera. Părul îi crescuse lung și atârna în șuvițe inegale pe lângă urechi. Își lăsase și barba să crească, niște smocuri rare care îl făceau să arate ca un nomad din Kashmir. Purta haine ieftine, dar curate, și sandale noi.

Care dintre noi era mai de condamnat pentru ceea ce urma să întreb?

– De cât timp te culci cu Radha?

S-a îndreptat de spate. Ochii lui holbați s-au deschis mai larg.

– Ce te face să crezi așa ceva?

– De cât timp?

– Niciodată nu aș... Este un copil!

– Te-am crezut când te-am văzut cu fetița aia. Am crezut că le ajuți pe femeile de aici. Dar mințai atunci și minți și acum!

– Nu m-am atins niciodată de sora ta!

A întors privirea, apoi și-a frecat nervos mâinile.

– S-a oferit, dar...

– Ți s-a oferit ea?

Buza de jos i se învinețea; a atins-o ușor cu vârful limbii.

– Când a venit la mine, în satul meu, a spus că o să-mi dea bani dacă o aduc la tine. Nu am crezut-o. Atunci a zis că mă lasă să fac ce vreau cu ea.

A împins bărbia înainte, sfidător.

– Aș fi putut – dar n-am făcut-o. N-am vrut.

– Și atunci cum a rămas însărcinată?

A rămas cu gura căscată, nevenindu-i să creadă.

– O să înceapă să se cunoască în curând.

Hari a scuturat din cap.

– Nu se poate!

– Ba da!

S-a ridicat și a venit către mine, s-a lăsat pe vine și m-a prins de brațe.

– Lakshmi, nu am fost eu.

Dacă ar fi mințit în clipa aceea, și-ar fi acoperit cu mâna cicatricea de pe bărbie.

Am căutat în memorie: Radha, așa cum o văzusem prima oară, cu părul strâns într-o coadă neglijentă; Radha întâmpinându-mă acasă cu *dal batti* și *subji*; Radha în curte, udând cameliile și iasomia, așa cum se angajase în fața doamnei Iyengar; Radha și Malik jucând pietre pe podeaua camerei noastre.

Amintirile s-au estompat cam în vremea când am început munca la palat; din acea zi o văzusem pe Radha mai puțin și numai pentru scurte intervale. Dacă nu era la școală și nici acasă la Kanta, atunci unde se ducea?

M-am încruntat.

– Avea vânătași când a ajuns prima dată aici.

Hari s-a întors și s-a așezat la loc pe marginea patului. Și-a dus un deget la frunte, din care acum picura sânge. A tresărit de durere.

– Nu am luat trenul. Banii tăi i-am folosit ca să plătesc datoriile. Am călătorit în camioane, în căruțe.

A înghițit cu greutate.

– Într-o noapte, eram într-un camion care transporta oi. Când șoferul s-a oprit să se ușureze, am făcut și eu la fel. Când m-am întors la camion, el încerca să...

Hari mi-a aruncat o privire scurtă înainte de a întoarce capul în altă parte.

– Dar l-am oprit. Nu s-a întâmplat nimic. Radha n-a pățit nimic. Mi-am acoperit ochii cu mâna. Era numai vina mea. Auzeam de afară glasuri de bărbați, vorbind, râzând.

Preț de câteva clipe lungi, niciunul dintre noi nu a scos un cuvânt.

Apoi el a întrebat:

– O să-i iei și ei copilul? Așa cum i-ai luat pe ai noștri?

Am lăsat mâna jos și l-am privit.

– Ce-ai zis?

– Te-ai lepădat de copiii noștri. De ce?

Buzele îi tremurau. Mi s-a pus un nod în gât.

– Ce copii?

I s-au umplut ochii de lacrimi.

– *Maa* a știut tot timpul ce făceai. Cum ai putut? a mai întrebat, împreunându-și mâinile.

– Vorbești aiurea.

– Copiii noștri erau daruri de la *Bhagwan*.

M-am silit să nu țip. Daruri de la Dumnezeu?

În timpul zilei înghițeam tonicele, supele, semințele și fierturile cu care mă hrănea soacra mea ca să-mi crească fertilitatea. Dar, în timp ce ea și soțul meu dormeau, preparam infuzia care m-a ținut fără copii în cei doi ani de căsătorie. În momentul în care simțeam că mă dor sânii și nu puteam ține mâncarea în stomac, beam de îndată ceaiul soacrei mele, făcut din scoarță de rădăcină de bumbac. Ușurarea venea numai după ce începea sângerarea – când știam că am scăpat de sarcină.

Mama lui a fost cea care mi-a deschis ochii. Dar cum puteam să-i explic lui asta?

Zi de zi lucram cot la cot cu ea să vindecăm femeii – cele mai multe erau încă niște copile, de douăzeci de ani sau mai puțin, cu

trupurile slăbite de prea multe nașteri, prea multe dintre acestea foarte grele. Zilele lor erau pline de griji: cu ce aveau să-și hrănească odraslele? Noaptea se rugau ca soții să vină acasă de la muncă prea obosiți ca să le mai sporească necazurile. Într-o zi, *Saasuji* m-a învățat să pregătesc ceaiul contraceptiv. Și mi-am dat seama că scoarța rădăcinii de bumbac poate schimba viața unei femei: aceasta putea să facă propriile alegeri.

Asta îmi doream și eu: o viață care îmi putea aduce împliniri pe care copiii nu aveau cum să mi le ofere. Începând din ziua aceea am sorbit toate cunoștințele pe care mi le putea oferi soacra mea. Să fie ea, mi-am zis, vergeaua care modelează aluatul de *chappati*. Aproape peste noapte, lumea mea s-a deschis către noi posibilități.

Hari s-a ridicat în picioare și a început să umble în sus și în jos prin încăpere.

– Am crezut că m-ai părăsit pentru alt bărbat. M-am gândit... la tot felul de lucruri. Mă temeam că ai pățit ceva. Că puteai să zaci într-un șanț. Să fii bolnavă sau rănită. Te-am căutat peste tot. Nu puteam să dorm. Nu puteam să lucrez. Cât despre *Maa*...

S-a uitat la mine, cu ochii plini de durere.

– Nu a mai fost aceeași. După ce ai plecat.

Am închis ochii. Mi-o închipuiam atât de bine pe soacra mea de parcă se afla în cameră cu noi, îngrijită și curată în sariul de văduvă și cu ochelarii ei rotunzi. Mereu blândă, mereu binevoitoare. Iartă-mă, *Saasuji*.

Mi-am șters apăsător ochii, nasul.

– N-ai meritat o asemenea mamă, am zis către Hari.

Deodată, ochii i-au scăpărat.

– Mama mea ți-a luat mereu partea. Când ne-am dat seama că ai plecat definitiv, s-a dus la borcanul ei cu economii și a descoperit că luaseși toți banii și vasul pentru plante medicinale. Am crezut că

va fi furioasă, ea în schimb a zis: „*Shabash*.” Credea că nu am auzit-o felicitându-te, dar am auzit. Mama mea te-a ales *pe tine*!

Lacrimile lui erau reale; le-a șters cu palmele.

Nu-mi trecuse niciodată prin minte că mama lui *sperase* că voi folosi acei bani. Nu vorbeam niciodată despre bătăile pe care le primeam de la Hari pentru că eram stearpă. Rareori mă lovea peste față, iar sariul îmi acoperea vânătăile de pe corp. Abia acum îmi aminteam că, atunci când trata femeile cu fața tumefiată, soacra mea insistă să pregătesc eu cataplasma. Îmi arăta de fapt cum să mă vindec?

– Mă lăsaî făcută ghem pe podea, plină de vânătăi, de fiecare dată când aflai că îmi venise menstruația.

Încă țineam minte cât de înspăimântată eram.

– Mă gândeam că într-o zi o să mergi prea departe.

A tresărit.

– Am... am încercat să-mi spăl păcatele.

Ei, asta chiar că era o surpriză.

– Cum? Urmărindu-mă prin oraș și luându-mi banii?

A dat să vorbească, apoi s-a oprit. Și-a atins ușor fruntea, pipăind cucuiul format.

– Ajut femeile care au nevoie de ajutor.

– Pe fetele de la bordel?

Auzind tonul meu sceptic, a clătinat din cap.

– Nu mă crezi. Nu-i nimic. Nici eu nu m-aș fi crezut acum zece ani. Numai că... După ce ai plecat, *Maa* m-a învățat ce te învățase și pe tine. Și am înțeles, în cele din urmă, de ce o căutau femeile acelea. Era ultima lor speranță.

Probabil că a observat stupefacția de pe chipul meu. A oftat.

– Vezi tu, știam despre pliculețele ei. Mă irita faptul că bărbații erau privați de copiii lor. Apoi ai început să o ajuți. Și într-o seară – tu n-ai știut, dar te-am văzut bând ceaiul acela. Am fost atât de... furios... și rușinat că nu vrei copii de la mine. Pe urmă tu... ai plecat și *Maa* s-a îmbolnăvit.

S-a oprit, și-a trecut o mână peste ochi.

– A venit la ea o femeie să-i ceară ajutorul. Era... sângera din pânțele.

A întors privirea.

– Soțul ei îi înfipsese o... o coadă de mătură acolo pentru că râsese la gluma altui bărbat. Pierduse atât de mult sânge... era pe jumătate moartă. *Maa* mi-a spus ce să fac, de unde să adun ierburile de care aveam nevoie, cum să ușurăm durerea femeii.

Respirația îmi devenise superficială. Vedeam în minte scena pe care Hari mi-o înfățișase atât de limpede. Văzusem altele asemănătoare în vremea când lucram alături de mama lui. Urgența. Strigătele tânguioase ale femeilor. Rănile lor brutale.

Hari și-a frecat mâinile.

– Și-a revenit. Dar a urmat infecția. Am făcut totul așa cum mi-a spus *Maa*. Dar femeia tot a murit.

I s-a pus un nod în gât.

– Avea doar șaisprezece ani, Lakshmi. M-am gândit la tine atunci. Nu voiam, dar m-am gândit cum te-am chinuit. De atâtea ori... Și mi-a fost... rușine. Încetul cu încetul, am început să o ajut pe *Maa*. Femeile. Copiii. Am văzut atât de multe – durere, sărăcie, înfometare.

Și-a trecut mâna prin păr.

Mi-am sprijinit capul de perete. Nu voiam să-l cred. Am închis ochii ca să aud adevărul din cuvintele lui.

– Când am venit prima dată aici, m-am dus în Cartierul Plăcerilor. Mă simțeam singur. Mai ales după ce mi-am dat seama că Radha mă mințise în legătură cu cele spuse în scrisoarea ta.

Am deschis ochii, nedumerită.

– Când am refuzat s-o ajut să ajungă la Jaipur, ea mi-a arătat scrisoarea ta, zicând că ai scris acolo că vrei să mă revezi. M-a făcut atât de fericit.

Am făcut ochii mari, indignată atât de absurditatea afirmației, cât și de obrăznicia Radhei. Probabil că îl atrăsese pe Hari în planul de a da de mine. A mizat pe ideea că era analfabet.

– A găsit în cele din urmă o cale de a mă convinge să fac ce-mi cerea.

A clătinat din cap, de parcă nu-i venea să creadă că fusese păcălit de o fătucă.

– În orice caz, odată ce am ajuns să cunosc Cartierul Plăcerilor, am găsit femei care aveau nevoie de ajutor – felul de ajutor pe care îl oferea *Maa*. Felul în care ajut și eu acum. Ți-am folosit banii ca să fac ce pot. Dar am nevoie de mai mult – de medicamente adevărate. Pentru răni pe care ierburile nu le mai pot vindeca.

Părea sincer acum.

– Unele dintre ele au traume provocate de bărbații pe care... îi servesc. Oase rupte. Unele au în mod repetat infecții în... părțile intime.

– De ce nu mi-ai spus până acum?

– Am încercat. Dar nu voiai să mă crezi și...

A lăsat privirea în pământ.

– Nu te-am învinovățit pentru asta. Eu... Înțeleg acum multe lucruri pe care nu le înțelegeam înainte, a adăugat el frecându-și nervos mâinile.

Am simțit o strângere de inimă. Hari se străduia. Își îndrepta greșelile. Continua munca mamei lui așa cum eu nu reușisem s-o fac. Ea ar fi aprobat. Nu-l puteam ierta pe Hari cel din tinerețe, care avea senzația că sunt proprietatea lui, care îmi lăsase răni greu de vindecat. Eu mă schimbasem, devenisem mai puternică. Era atât de greu de crezut că și Hari se schimbase și se îmblânzise? Nu puteam începe să fac pace cu acest Hari, pe care mama lui l-ar fi binecuvântat acum? M-am gândit la fetița cu rana aceea adâncă la picior și cum voiam ca Hari să o ia mai repede de acolo. *Saasuji* ar fi fost mult mai puțin mândră de mine pentru asta.

– Fetița aceea – cum e cu piciorul? l-am întrebat abia acum.

– Bine. Au cusut-o la spital.

Am dat din cap aprobator.

M-am proptit cu palmele de perete ca să mă sprijin și m-am ridicat. Mă dureau oasele de parcă aș fi mers pe jos zile sau chiar săptămâni în șir.

· Hari s-a uitat cum îmi dau părul după urechi și a zâmbit.

– Pusesem ochii pe tine cu mult înainte de a ne căsători.

M-am uitat lung la el.

– Mergeam zile întregi pe jos din satul meu până la râu, ca să mă uit la femeile care spălau rufe, și le ascultam sporovăiala. Tata murise de mult și *Maa* era ocupată să se îngrijească de femeile ei. Te vedeam uneori, pe malul celălalt, îndreptându-te spre cuptorul satului ca să coci mazăre. Arătai întotdeauna ca și când ți s-ar fi încredințat o misiune importantă. Atât de tânără. Atât de gravă.

A zâmbit și a continuat:

– l-am spus mamei că, atunci când îmi va veni vremea, nu te vreau decât pe tine. A mers o dată cu mine la râu. Ne-am uitat la tine de departe. În cele din urmă, ea mi-a luat mâna și a bătut-o ușor cu palma. „Da, *bheta*, da“, mi-a zis.

Prea puțin, m-am gândit, clătinând din cap. Prea târziu.

– Vreau să-mi țin făgăduiala, Lakshmi. Cea pe care i-am făcut-o lui *Maa*. Fac treabă bună aici. Numai dacă...

A început să străbată iar camera de la un cap la altul.

– Avem nevoie de medicamente pentru febra copiilor. Și câteva dintre dansatoarele mai tinere o să nască în curând.

Era adevărat ce îmi spunea – văzusem cu ochii mei. Dar punga mea nu era fără fund. Și aveam și eu datorii de plătit.

S-a deschis ușa și Malik a intrat în cameră. Avea urechea roșie de cât o ținuse lipită de ușa.

– Tanti șefa, știu eu o cale de a-l ajuta.

În casa mea din Rajnagar bătea lumina din stradă. Am văzut trupul Radhei ghemuit pe patul împletit, cuferele noastre de metal, un talmeș-balmeș de sacoșe pline de câte și mai câte. Am orbecăit în întuneric, fără să-mi pese de zgomotul pe care îl făceam, scotocind printre lucrurile noastre, regretând că nu avusesem bani să instalez electricitate.

– Jiji?

– Chibriturile. Unde le-ai pus?

Am răsturnat un sac, vărsându-i conținutul. Ierburi împachetate în hârtie de ziar, linguri, scobitori. *Povestirile despre Krishna*, cartea pe care Radha o adusese cu ea.

Radha s-a ridicat într-un cot.

– Cât e ceasul?

– Chibrituri! Am uitat să le trec pe lista lui Malik săptămâna trecută?

S-a sculat din pat și a băgat mâna în geanta de vinilin de lângă ușă.

– Uite, a zis căscând.

I-am luat cutia din mână. Degetele îmi tremurau când am scăpărat chibritul. Am golit pe jos conținutul altei sacoșe, examinând etichetele de pe sticle și pachete.

– Acum ce mai cauți? a întrebat frecându-se la ochi.

M-am oprit din căutat și m-am uitat urât la ea.

M-a privit mirată, acum trează de-a binelea.

Cocul mi se desfăcuse. Părul încâlcit îmi cădea în ochi. Sariul îmi era umed și putea a vomă; vărsasem de cinci-șase ori în drum spre casă.

Degetul a început să mă usture. Am scuturat chibritul ca să sting flacăra.

– Am fost să vorbesc cu Hari.

În întuneric, îi strălucea mai tare albul ochilor.

– De ce?

– Radha, n-am știut...

Mă temeam că o să încep din nou să plâng. Stătusem ghemuită pe podea. M-am ridicat în picioare și am dat să o prind de mâini. Ea s-a tras înapoi, retrăgându-se în întuneric.

– Stai jos, i-am zis, arătând spre par. Te rog.

S-a așezat cu grijă pe marginea patului, frământându-și mâinile în poală. Am îngenuncheat pe podea în fața ei.

– Radha, oricine ți-a făcut asta, nu e vina ta! Dacă aș fi știut – că *Maa* a mai născut un copil după aceea, că am o soră, că ești singură – nu aș mai fi plecat. Aș fi...

Nu știam sigur ce aș fi făcut. Ea a încruntat din sprâncene.

– Când mă gândesc că te-ai oferit lui Hari – e îngrozitor! E vina mea. Te rog să mă ierți.

M-am așezat lângă ea.

S-a tras într-o parte, departe de mine, speriată.

– Trebuia să am grijă de tine. Nu am făcut-o. Am lăsat să se întâmple. El...

– *Jiji*, mă sperii, a zis, stând parcă să plângă. Despre ce vorbești?

Am coborât ochii spre burta ei. Mi-a urmărit privirea de-a lungul rochiei șifonate, încruntându-se, apoi s-a uitat din nou la mine. *Nu știa?* Bineînțeles că nu! Era un copil!

– Ai sânii umflați?

A făcut ochii mari.

– Faci pipi tot timpul? Ai grețuri?

A rămas cu gura căscată de uimire.

– Cât ai de la ultima menstruație?

S-a uitat dincolo de mine, în podea, respirând pe gură. Și-a privit apoi pântecul. Ochii i s-au împlânzit, chemând parcă o amin-tire, una plăcută.

– Lasă asta în grija mea, Radha. Dacă nu ai mai mult de patru luni, treaba e sigură. Ajută-mă să caut coaja de rădăcină de bumbac.

Mi-am strâns părul și l-am răsucit într-un coc la ceafă, pe urmă m-am ridicat de pe podea.

– Îți amintești de doamna Harris? Cea care a băut ceaiul de la mine? A făcut o grimasă.

– Dar acum este bine! Vei fi și tu. Oricine a făcut asta... Spune-mi că nu a fost domnul Pandey.

Ea a clătinat din cap și și-a netezit peste coapse rochia de șifon, acum boțită.

Nu-i vedeam expresia feței; era, de bună seamă, șocată.

– Încearcă să-ți amintești unde am pus coaja de rădăcină de bumbac.

– *Jiji!*

– Poate în geanta mare în carouri?

M-am repezit la geantă și am golit-o pe podeaua deja ticsită.

– *Jiji!*

Aveam nevoie de mai multă lumină. Unde dispăruseră chibriturile acum? M-am lăsat în patru labe căutând prin învâlmășeală. Am dat la o parte o legătură de cărți. Un mosor cu ață a căzut cu zgomot pe podea.

– Și dacă păstrez copilul?

M-am uitat la firul de ață care se desfășura pe mozaic. Ce zisese?

Nu știu cât timp a trecut până să mă pot mișca din nou. Încet, m-am întors să mă uit la ea.

Își mușca buza, evitând să se uite în ochii mei.

– Nu trebuie să-l păstrezi, am spus. N-ai învățat nimic de la mine?

A pus bărbia în piept și și-a coborât privirea în poală. O simțeam căzând pradă sentimentului de vinovăție. *O făcuse de bunăvoie. Lăsase un bărbat să o atingă, acolo, poate de mai multe ori. Dorise lucrul ăsta.*

În timp ce eu munceam. În timp ce locuia în casa mea. Ce proastă fusesem!

Îmi fusese milă de ea. Îmi spusese că are nevoie de timp ca să mă ierte. Că o să-și revină. Că o să aprecieze lucrurile pe care i le ofeream: o casă, destulă *chapati* încât să nu flămânzească niciodată, Școala Maharani și posibilitatea unei vieți mai bune decât ne-am fi putut imagina.

M-am ridicat, am întins mâinile spre ea. Fără să mă gândesc, am apucat-o de poala rochiei. S-a ferit, a încercat să fugă. Am prins-o de coc și am tras-o de păr. A țipat. Atunci am pălmuit-o. S-a împiedicat și a căzut.

Inima îmi bubuia în piept. M-am uitat la ea cum tușește împrăcând stropi de salivă. Stătea întinsă pe podea, printre lucrurile împrăștiate din sacoșe, cu picioarele adunate într-o parte. Buza îi sângera, fața îi era crispată de durere.

M-am aplecat peste ea.

– Ce-a făcut playboy-ul ăsta al tău? Ți-a promis să te iubească pe veci?

– Încetează!

– Ți-a oferit daruri?

– Nu a fost așa!

– Sau te-ai oferit tu în schimbul a ceva – așa cum ai făcut-o cu Hari?

Pe obraji i-au apărut pete roșii.

– Parcă aveam de ales? Trebuia să ajung la tine și nu puteam singură. Și ce dacă m-am folosit de el ca să ajung la Jaipur? Tu ai ales o cale de evadare și eu am ales alta! Eu nu te-am condamnat pentru asta, așa că tu de ce să mă condamni pe mine?

– Orice ți-a spus iubitul tău, nu este adevărat. Și dacă tu crezi că va recunoaște copilul...

– Îl va recunoaște!

– Ah, cum ai putut să fii atât de proastă? Ascultă-mă, Radha. Acest copil nu are viitor!

– Ba are!

– Eu cunosc lumea, Radha. Tu, nu. Dacă tu crezi că tatăl se va căsători cu tine, visezi!

A lăsat capul în jos. Plângea.

– El mă iubește.

Mi-am șters mâinile pe sari și m-am îndreptat spre lampa de gătit Primus, pe care o cratiță cu apă era pregătită pentru ceaiul de mâine. Uitându-mă în jur, am zărit un băț de chibrit rătăcit pe podea. L-am ridicat și l-am scăpărat de blatul de piatră, apoi l-am apropiat de arzător. Flacăra albastră a luminat camera.

– Vino să mă ajuți, Radha, am îmbiat-o, silindu-mi glasul să sune blând, așa cum mai făcusem de o mie de ori pentru a le bine-dispune pe doamnele mele.

Am apucat coada cratiței cu ambele mâini, ca să nu vadă cât de rău tremuram.

– Mâine totul poate să fie iar ca înainte. Lucrurile vor reveni la normal.

Vocea mea încordată îmi contrazicea spusele.

– Te îngrijorează ce vor crede doamnele tale.

M-am crispat deodată.

– Respectabilele tale *MemSahib*, care nu știu ce faci în afara saloanelor lor, a râs ea. Cum îi faci pe copilași să dispară.

Părea atât de diferită această Radha, ale cărei cuvinte erau tăioase ca niște pumnale.

M-am întors cu fața spre ea.

– Ce-ar zice dacă ar ști că ai scăpat de propriii tăi bebeluși?

Probabil că mi-a văzut expresia îndurerată a feței.

– Mi-a spus Hari. Apoi, după întâmplarea cu Joyce Harris, mi-am dat seama. Ce ai făcut ca nu cumva să ai copii.

Îmi era greu să respir.

– Nu este vorba despre mine aici, ci despre tine! Ai treisprezece ani! O fată cu șansa de a face mai mult, de a fi mai mult...

– Vorbești despre tine acum, nu despre mine! Eu nu sunt tu.

M-am apăsât cu mâna pe piept.

– Nu, vorbim despre tine – o fată cu copil și fără soț, am șuiert.

Și-a sumețit capul.

– Ne vom căsători.

Era surescitată, își făcea iluzii. M-am apucat zdravăn de marginile blatului ca să mă țin pe picioare.

– Mâine pe vremea asta, Radha, nici n-o să-ți mai aduci aminte că ai băut ceaiul. Vei fi din nou întreagă și curată. Mâine o să luăm totul de la capăt.

– Nu ascuți ce-ți spun. Niciodată nu ascuți! Îi voi spune tatălui și ne vom căsători. Vom păstra copilul.

– Și dacă refuză, Radha? Atunci ce-ai să faci? Gândește-te la asta. Cine are să-ți îmbrace copilul și să-i pună *dal* pe masă când ai să te întorci de la școală?

Ochii i s-au făcut imenși, iar fața îi semăna leit cu a lui *Maa*. Incredibil, nici măcar acum nu se gândise la asta.

– Nu mă mai întorc la școală. Am să muncesc. Ca și tine.

Am clătinat din cap.

– Crezi că este atât de ușor? Această casă a însemnat treisprezece ani de muncă grea și de *Da, Ji* și *Nu, Ji* și *Cum spunei dumneavoastră, Ji*. Tu nu va trebui niciodată să faci așa dacă mergi la școala aceea. Ai destui ani înainte în care să ai un copil, după ce termini școala. Ascultă-mă, Radha, te rog. Școala Maharani este un premiu – puține fete sunt admise – și tu te duci acolo gratuit. Poți fi ceva mai mult decât o tatuatoare cu henna. Mai mult decât mine. Poți să dai sens vieții tale.

Apa aproape că dăduse în fiert.

– Hai... te rog, ajută-mă să găsesc scoarța de rădăcină de bumbac.

– A zis el că pentru tine nu sunt decât o mână de lucru ieftină în plus. Afacerea ta a luat avânt abia după venirea mea. Chiar tu ai spus că ai mai multe solicitări acum datorită pastei de henna

preparate de mine. Dacă este adevărat, atunci de ce nu poți avea încredere în judecata mea?

S-a ridicat și s-a așezat în fața mea, la câțiva centimetri de mine. Sângele de pe buză îi scliffea.

– Nu ai avut încredere în mine la petrecerea de sărbători și nu ai încredere nici acum. Nu contează cât muncesc, cât de multe lucruri fac. Nu vei avea niciodată încredere în mine!

Mai mult decât vorbele, tonul vocii și amărăciunea din ea erau mai rele decât orice insultă pe care o îndurasem vreodată de la doamnele mele. Ce făcusem eu vreodată pentru fata asta decât să îi dau un adăpost, s-o hrănesc și s-o îmbrac? Inima mi s-a strâns și s-a făcut ghem.

Am împuns-o cu degetul în piept.

– O să bei asta până la ultimul strop înainte să răsară soarele.

– Ba n-o să-l beau. O să-ți arăt că greșești!

A țâșnit la fel de iute ca un colibri. Când a fugit pe lângă mine, poalele rochiei din șifon mi-au atins părul de pe braț. Am încercat s-o prind, dar simțeam că mă mișc ca prin apă și am reușit doar să-i sfâșii materialul delicat al rochiei. Am auzit lipăitul tălpilor ei goale în curte și dusă a fost.

Stăteam cu ochii la flacăra albastră a lămpii de gătit, auzeam apa clocotind. Nu mai aveam nevoie de ea acum. Am oprit arzătorul.

Am traversat camera și m-am trântit pe pat. Trebuie să fi fost trecut de trei dimineața.

Era o zi care ar fi trebuit să se încheie cu sărbătoare, plină de speranțe pentru viitor. În loc de asta, în sufletul meu era un gol la fel de întins și de adânc ca Gangele.

Neavându-i pe părinții mei martori la lungul drum pe care îl străbătusem până aici, eforturile pentru construirea casei păreau lipsite de sens. În locul lor îmi fusese trimisă Radha, ca să am grijă de ea, iar eu îi distrusesem și ei viitorul.

Unde se ducea ea la ora asta din noapte? Că doar nu la iubitul ei? Cine era oare? Dacă nu lăptarul, nici domnul Iyengar și nici domnul Pandey, atunci cine?

Cadrele didactice de la Școala Maharani erau toate femei. Să fi fost bătrânul portar fără dinți? Imposibil!

Am tresărit gândindu-mă: să fie Samir? El îi admirase frumusețea. Dar nu. Radha nu se încadra în tiparele lui: nu era văduvă și era mult prea tânără, nu-i așa?

Oriunde s-ar fi dus, Radha era nevoită să meargă pe jos. Toată lumea era în pat la ora asta, inclusiv birjarii și oamenii cu ricșele. Radha nu avea bani să ia un tren sau chiar un autobuz. O să doarmă pe stradă, așa cum făcuseră ea și Hari când au venit prima dată la Jaipur? Că doar nu s-o fi ducând la Hari?

Kanta trebuia să știe. Ar fi bine s-o sun. Dar cum? Când stăteam în gazdă, îi ceream voie doamnei Iyengar să folosesc telefonul, dar aici nu îmi permiteam o linie telefonică. Oficiul poștal, unde plăteam uneori sume princiare ca să dau telefon, era închis.

Dacă Radha nu se întorcea până dimineață, aveam să-l trimit pe Malik la Kanta cu un bilet. Am oftat. Alt motiv de jenă. Fetele din familii bune nu fugeau de acasă. Ceea ce probabil spusese clevetitoarele și despre mine acum treisprezece ani.

A doua zi de dimineață, nici urmă de Radha. Nu dormisem toată noaptea. Mi-o tot imaginam singură pe străzi. Mă vedeam pe mine la vârsta Radhei, prea timidă și ca să mă uit la băieți sau la bărbați, darămite să vorbesc cu ei. *Maa* se îngrijise de asta, spunându-mi: bărbații mănâncă și fructe necoapte dacă le sunt puse dinainte. Sora mea când încetase oare să țină seama de astfel de avertismente? Sau poate că *Maa* fusese prea descurajată de fuga mea ca s-o învețe pe Radha aceleași lucruri pe care mi le spusese mie? Cine știe, o fi simțit că, din moment ce sfaturile ei pe mine nu mă ținuseră sub ascultare, nici asupra surorii mele nu vor avea înrăurire.

Am încercat să-mi imaginez un trecut în care rămâneam cu Hari, îmi îngăduiam să am copii; am văzut-o pe Radha crescând alături ei. Chiar ar fi fost atât de rău? Radha ar fi fost în siguranță. Nu ar fi ajuns în acest oraș necunoscut, cu bărbați afemeiați la orice colț de stradă.

Când Malik a apărut în zori la lucru, l-am trimis imediat acasă la Kanta. Mi-am făcut de treabă, pregătind caserolele de care aveam nevoie în acea zi. În mai puțin de o oră, am auzit o mașină în stradă. Am alergat la fereastră. O berlină mare, cenușie se oprișe în fața casei. Baju era la volan. A ieșit și a deschis ușa din spate. Malik a coborât și s-a întors s-o ajute pe Kanta să iasă din mașină.

În câteva secunde am ieșit pe ușă și apoi pe poartă. Când m-a văzut, Kanta a strigat: „Lakshmi!“ Era pământie la față.

Inima îmi bătea în piept ca un ciocan. Ah, *Bhagwan*, fă să fie Radha în siguranță! Nu lăsa să i se întâmple ceva!

– E la mine acasă. E bine. Dar eu sunt cel mai rău soi de mătușă! Cum se poate să nu fi știut sau cel puțin...

De îndată ce am auzit-o rostind cuvântul *bine*, corpul mi s-a relaxat. Radha nu pățise nimic.

Kanta vorbea suficient de tare încât să atragă atenția vecinei mele, care ieșise din casă și se prefăcea că udă un pui de lămâi în curte.

– Kanta! am zis pe un ton aspru. Vino înăuntru la ceai.

Pusă la punct, Kanta a tăcut și ne-a lăsat pe Malik și pe mine să o conducem înăuntru. Baju s-a întors la mașină.

De îndată ce am închis ușa în urma noastră, Kanta a început să plângă, cuprinzându-și burta cu brațele.

– Dacă aș fi știut ce efect avea asupra ei! Dar am crezut că, expunând-o la stilul occidental, va fi mai bine pregătită – vreau să zic, pentru viața modernă, pentru ce înseamnă să fii femeie. M-am gândit la asta ca la o un fel de educație! Eram atât de impresionată de propria mea gândire progresistă! Credeam că și tu vei fi mulțumită. Niciodată... nu mi-am dat seama...

Am aprins lampa de kerosen cu degetele tremurând.

– Ce ți-a spus Radha?

– Tot.

Kanta a început să respire cu gâfâieli aspre, de parcă aerul devenise brusc prea rarefiat.

– E îngrozitor.

Am văzut acum că plângea de ceva vreme. Era umflată în jurul ochilor. Pielea îi era palidă. Am prins-o de umeri și am condus-o, făcând-o să stea jos pe pat; apoi m-am așezat lângă ea.

Malik a turnat un pahar cu apă din *mutki* și i l-a întins Kantei. Apoi s-a dus și a aprins lampa de gătit pentru ceai.

Aerul din cameră era stătut de la mirodeniile arse la ceremonia de inaugurare din ziua dinainte, dar nu îndrăzneam să deschid ferestrele, de teamă că trag vecinii cu urechea. Kanta aducea cu ea un miros și mai apăsător – frica.

– Ea... eu... Of, *Bhagwan*! De unde să încep?

Și-a dus mâna la frunte.

– Romanele mele, cele englezești, pe care mi le citește – acestea, mă gândeam, o vor ajuta cu limba engleză. O vor învăța lucruri despre lumea largă. Și așa poate să le întrecă pe snoabele alea de la școală. Și filmele la care am dus-o! Of, Doamne! Nu știam că va confunda o poveste dintr-o carte sau dintr-un film cu propria ei viață.

Am închis ochii. Imaginația Radhei, ținută ferecată până acum șase luni, fusese eliberată. Fără părinți în preajmă care să-i înăbușe visurile romanțioase, imaginația îi îngăduise să transforme ficțiunea în realitate.

Kanta era mai în vârstă decât Radha și ar fi trebuit să aibă mai multă judecată, dar, la urma urmei, eu răspundeam de sora mea. Cum o supravegheasem?

Kanta continua să se văicărească.

– Toată vorbăria aia despre dragoste și romantism! Merge la fetele englezoaice, dar nu și la cele indiene.

Vorbea acum la fel ca soacra ei.

– Ar fi trebuit să-mi dau seama cât de fragedă este, cât de impresionabilă. Ea pune totul la suflet, absoarbe ca un burete! Și învață atât de repede – eram măgulită că îi sunt profesoară. Ne distram...

Am întors capul; nu puteam s-o las pe Kanta să mă vadă clădând. M-am uitat în jos la harta vieții mele înfățișată în mozaicul din pardoseală și lacrimile mi-au încețoșat vederea. Modelul s-a schimbat dintr-odată. Formele s-au transformat în ceva ce nu mai puteam recunoaște.

Kanta și-a înăbușit încă un suspin.

– Of, Lakshmi! Nu pot să cred că Radha noastră poartă în pân-tece un copil! Nu mi-a spus cine este tatăl. Vrea să fii și tu de față când va face dezvăluirea.

Radha voia să mărturisească în public. La fel ca ploile musonice, atât de violente încât erodau frizele templelor, sora mea era pe punctul de a distruge cetatea pe care o construisem. Nu mai era nicio îndoială: viața mea, așa cum o proiectasem, era pe cale să se schimbe. Planurile, meticulos puse la cale, erau gata-gata să se destrame. Camera s-a învărtit cu mine. Mi-am pierdut echilibrul și m-am ținut de pervazul ferestrei, ca să nu cad.

Malik s-a repezit să mă prindă, dar Kanta i-a luat-o înainte. M-a lăsat încet pe podea.

– I-am umplut capul cu *bukwas*! Eu, cu cărțile și filmele și revistele mele, eu, cu ideile mele. De la sarcină am ajuns varză! Numai așa pot să-mi explic. Am crezut că tot ce fac e bine. Și prețul îl va plăti Radha. Și tu, Lakshmi.

A început să plângă mai tare și, cu mintea aiurea, m-am întrebat dacă vecinii mei vor presupune că a murit cineva din familie.

– Îmi pare rău, a zis. Îmi pare nespus de rău.

Mi-a înlănțuit gâtul cu brațele, udându-mi pieptul cu lacrimile ei fierbinți, dar corpul meu era lipsit de vlagă, stors de-a binelea. Nu puteam s-o consolez.

21 aprilie 1956

Kanta și cu mine ne-am așezat una lângă alta pe canapeaua din salon. Radha stătea în fața noastră de parcă avea de înfruntat o inchiziție britanică. Purta o rochie împrumutată de la Kanta; rochia de Madhubala era făcută praf.

Sora mea s-a uitat neliniștită la covor, apoi la noi, apoi la fotografiile de pe perete, a lui Gandhi-ji și ale zeiței proaspăt descoperite de Kanta, Swaraswati.

– Hai, zi, *bheti*, a încurajat-o Kanta.

Radha și-a trecut limba peste tăietura de pe buză, rana pe care i-o provocasem în seara dinainte.

– Treceam pe lângă Jaipur Club în fiecare zi în drumul de la școală spre casa mătușii. Știi, terenul de polo, care e la șosea.

Am dat să vorbesc, dar Kanta m-a oprit punându-mi o mână pe braț.

Radha și-a mușcat nervos buzele.

– Îl vedeam jucând polo în perioada sărbătorilor și într-o zi m-a văzut și el. Își ducea calul la grajduri. S-a oprit și am început să vorbim. Mi-a spus că lucrează la o piesă de Shakespeare la școală.

Și m-a întrebat dacă poate să repete cu mine. Deci asta am făcut. Uneori o jumătate de oră, alteori o oră.

Mi-am înfipt unghiile în tapițeria canapelei, încercând să-mi stăpânesc surescitarea.

– Și într-o zi mi-a spus că arăt exact ca Madhubala.

S-a înroșit și și-a ferit privirea.

– A spus că nu a întâlnit niciodată o fată mai drăguță și că și-ar fi dorit să-și poată petrece tot timpul cu mine. Că nu se gândea la nimic altceva decât la mine toată ziua.

S-a uitat o clipă la mine, apoi și-a plecat din nou privirea în podea.

– Era la fel ca în filme.

Kanta a scos un geamăt. Inima mea bătea nebunește.

Radha și-a încrucișat mâinile în poală.

– Îmi plăcea de el. Și-a cerut scuze pentru purtarea de la petrecerea de sărbători. Pentru felul în care vorbise cu mine mama lui. I-am spus că avusesem neazuri cu tine din pricina asta, *Jiji*.

Încăperea parcă se prăvălea pe mine. Nici nu mai vedeam bine.

– A spus că ești geloasă pe mine, a continuat ea privindu-mă pe sub pleoape. Pentru că tu nu aveai pe nimeni în viața ta, pe când eu aveam.

O senzație de frig mi-a cuprins tot corpul. Vocea Radhei părea slabă, îndepărtată.

Vorbea despre Ravi Singh.

Când mi-am revenit, eram cu capul în poala Kantei, care îmi tampona fruntea cu capătul sariului. Îl simțeam rece. Mi-am dat seama de ce: învelise gheață în el. Radha stătea în fotoliul din fața noastră, frecându-și neliniștită mâinile de tapițerie.

Am încercat să mă ridic, dar se învârtea camera cu mine. Kanta m-a apăsât pe umăr ca să mă așez la loc. Am urmărit rotirea lentă și zgomotoasă a ventilatorului din tavan. Creierul încă mi se învârtea după vestea că Ravi Singh era tatăl copilului surorii mele.

– Dintre toți bărbații din lume... tocmai fiul lui Parvati?

Radha părea înspăimântată și totuși sfidătoare. A apelat la Kanta pentru ajutor.

– De asta aveam nevoie de tine aici, mătușică. Știam că ea nu va înțelege, dar tu înțelegi, nu-i așa?

Fruntea Kantei s-a încrețit de îngrijorare. A deschis gura să vorbească, dar nu a scos niciun sunet. Și-a întors privirea.

Sora mea a continuat să se roage de ea:

– Fă-o să înțeleagă, mătușică. El mă iubește. Ține la mine. Își dorește acest copil la fel de mult ca mine...

Hai Ram! Până acum, sperasem să putem păstra sarcina secretă dacă o convingeam să folosească pliculețele mele.

– Știe despre copil? Deja?

Radha a explicat de parcă ar fi vorbit cu un copil:

– El nu știe... încă. Dar, când îi voi spune, va fi cât se poate de încântat. Mi-a spus că sunt singura fată la care a ținut vreodată.

– E ridicol! Are șaptesprezece ani! Și tu, treisprezece!

Radha m-a privit cu ochii îngustați.

– Mi-ai spus că am devenit femeie când am început să am menstruație.

– Nu am vrut să spun că ești *pregătită* să ai copii!

– Fetele din satul nostru au copii la treisprezece ani. Eu de ce nu pot? Până la douăzeci de ani au deja familie numeroasă. Eu nu am avut niciodată o familie. Una adevărată. *Maa* era toată ziua tristă și *Pitaji*, beat. Și tu – tu ai fugit de la Hari și numai Dumnezeu a știut pe unde ești până te-am găsit!

Când a pomenit numele lui Hari, m-am uitat neajutorată la Kanta. Când venise la mine de dimineață, îi povestisem trecutul meu – Hari, bătaile, toate cele. I-am povestit mai multe decât spuseseam vreodată cuiva în viața mea. Deși povestea mea o răscolise, o acceptase fără să mă judece.

Radha a început să suspine.

– Ravi și cu mine ne vom căsători de îndată ce va afla despre copilul lui. Fiindcă este al lui!

– Lakshmi, a șoptit Kanta, dându-și o mână la gură. Ce se va întâmpla când va afla Parvati?

Asta mă întrebam și eu.

Radha s-a uitat de la mine la Kanta.

– Și de ce ar trebui să vă faceți griji în privința mamei lui? Ravi este tatăl. El este singurul care contează!

Nu îmi dădusem seama pe deplin cât de naivă era Radha, în ce fantezie tainică trăia. Cât de puțin îi înțelesesem sentimentele! Cât de puțin dorisem să le înțeleg!

Nu voisem să fiu nevoită să vorbesc cu ea despre lucrurile în legătură cu care trebuie să-și fi pus întrebări. Cum ar fi dragostea. De unde știai când ești îndrăgostit? Ce simțai? Dar *eu* ce știam despre dragoste? Nu o cunoscusem niciodată. Uram să recunosc că nu aș fi putut răspunde la întrebările ei. Sperasem că o va face Kanta.

M-am ridicat cu grijă în șezut. Durerea îmi sfredelea tâmpilele.

– Iartă-mă, Radha. E vina mea. Ar fi trebuit să vorbesc cu tine mai mult... Dar ascultă-mă acum. Nu te poți căsători cu Ravi Singh.

– Nu, nu, nu! Nu vreau să aud!

Acum plângea, cu gura strâmbată de amărăciune.

– Mai întâi îmi spui că nu pot merge la palat. Apoi mă dai la o școală unde își bat joc de părul meu, de accentul meu, de hainele pe care le port. Ce ți-am făcut eu ție? De ce *tu* ai voie să faci tot ce dorești în viață, iar *eu* trebuie să fac tot ce îmi spui tu?

Știam că este supărată că nu avusese voie la palat, dar credeam că trecuserăm peste asta. Acum avea rochii ca la Bombay. O tunsoare elegantă. Învăța dansuri occidentale și cum să dea un ceai pentru opt persoane – lucruri pe care eu nici măcar nu aș fi știut să o învăț.

Poate că stupoarea de pe fața mea a făcut-o pe Radha să sară din fotoliu și să se trântască lângă mine. M-a apucat de mâini. Avea mâinile ude de lacrimi.

– *Jiji*, nu este Ravi întocmai cum ți-ai dori să fie cel cu care să mă mărit? E frumos ca o stea de cinema. Este educat, este talentat.

Suna ca lista pe care o făcusem eu când am propus prima dată o fată pentru Ravi.

Ah, fată proastă, îmi venea să țip. Am vorbit însă pe un ton liniștit:

– Radha, Parvati Singh nu-și va lăsa niciodată fiul să se însoare cu tine. Nu-l va lăsa deloc să se căsătorească până nu va absolvi universitatea.

M-a strâns mai tare de mâini.

– Mătușa spune că dragostea înflorește în cele mai neașteptate locuri.

S-a întors spre Kanta:

– Domnul Rochester nu a iubit-o pe Jane Eyre, mătușică, deși ea nu avea bani? Și Lady Chatterley! În ciuda bogăției sale, iubea un vânător sărac. Și tu, mătușică, te-ai căsătorit cu Manu din dragoste, nu pentru bani. De ce vă e imposibil să credeți că Ravi și cu mine ne putem căsători din dragoste?

Kanta s-a tras înapoi, închizând ochii.

– *Hai Ram!*

Am oftat.

– Pentru că Parvati Singh nu va permite o căsătorie din dragoste.

Radha mi-a respins mâinile. Vocea îi clocotea de furie.

– Nu-ți pasă de sentimentele mele. Sau de ale lui Ravi.

Ascultasem destul.

– Kanta, spune-i.

– Dacă aș fi știut...

– Spune-i!

Buzcle Kantei s-au frânt într-o expresie de tristețe. A privit-o pe Radha.

– *Bheti*, a spus ea, aş face orice ca să te cruţ de asta. Dar când Sheela Sharma va împlini optsprezece ani, se va căsători cu Ravi Singh. Soţii Sharma au făcut anunţul la un dineu festiv acum două seri.

Sora mea a rămas stupefiată. A pipăit cu mâna în spate, a găsit fotoliul şi s-a aşezat.

– Eu şi Manu eram acolo. La fel şi Ravi.

– Dar... el mi-a spus că părinţii lui nu-i vor aranja niciodată căsătoria fără consimţământul lui!

– L-au întrebat, a spus Kanta, şi el a fost de acord.

Ochii Radhei s-au umplut de lacrimi.

– *Bheti*, chiar a spus că se va căsători cu tine? a întrebat Kanta cu voce blândă.

Sora mea se retrăsese în sine. Părea atât de pierdută încât voiam s-o consolez, dar ştiam că nu mă va lăsa.

– Ravi nu este cine crezi că este.

Am spus-o cât am putut de blând.

– Spui doar lucruri care să mă rănească. Mereu faci la fel. Aşa cum nu ai vrut niciodată să te gădesc. Nici să stau cu tine.

Şi-a întors ochii cu pleoapele înroşite spre Kanta.

– De aceea vreau o familie, mătuşică! Ea nu este cu adevărat familia mea. Nu în adevăratul sens al cuvântului. Tu şi unchiul îmi sunteţi mai rude decât ea!

Vorbele ei au căzut ca o lovitură de ciocan. Kanta m-a privit compătimator.

Preţ de câteva clipe s-a făcut tăcere. În cele din urmă, Kanta a scos un oftat lung şi s-a ridicat. S-a dus să se așeze pe braţul fotoliului Radhei şi i-a ridicat bărbia cu două degete.

– Ascult-o pe Lakshmi. Ea este sora ta mai mare. A făcut tot ce a putut ca să aveţi un viitor bun – cel mai bun. Nu poţi vorbi aşa cu ea. Nu în casa mea.

M-am uitat la Kanta cu recunoştinţă. Îmi luase apărarea aşa cum nu o mai făcuse nimeni niciodată. M-am întors către sora mea.

– Radha, eu am aranjat această căsătorie. Am făcut-o ca să...

– *Tu* mi-ai făcut una ca asta?

– Nu ți-am făcut ție nimic. Nici măcar nu știam că ești...

Radha a mijit ochii.

– Stați așa! Mai sunt ani întregi până la căsătoria lui Ravi! Atât de multe se pot schimba! Și așa cum ascultă de tine doamnele tale... poate dacă ai vorbi cu mama lui Ravi, *Jiji*...

Dorea cu disperare să-și schimbe viitorul, așa cum mi se întâmplase și mie la cincisprezece ani.

Am clătinat din cap.

– Parvati a trasat viitorul fiului ei înainte de a-i ieși primul dinte. La fel a fost și cu ea, cu Samir și cu toate generațiile din neamul Singh.

Kanta s-a alarmat deodată:

– Dar dacă... dacă el nu recunoaște copilul...

– Radha nu trebuie neapărat să-l păstreze.

– Nu! N-am să-i fac nimic rău acestui bebeluș! Poți să le faci asta altor femei, dar mie n-ai să mi-o faci!

Șocul de pe fața Kantei mi-a spus că mai ieșise un secret la iveală. M-am întors cu fața spre ea.

– Kanta, nu-mi spune că nu ai cunoscut femei care făceau avort. Care s-au îndrăgostit și nu s-au gândit la consecințe. Sau la universitate? În Anglia?

Kanta și-a acoperit gura cu mâna, uitându-se mai întâi la mine, apoi în pământ.

Radha aștepta, implorând-o din priviri pe prietena mea să-i țină partea. În liniștea care s-a așternut, hurelul ventilatorului din tavan se auzea mai tare. Rupând apoi tăcerea, Kanta a strâns-o ușor de umăr pe sora mea și a încuviințat dând din cap.

– S-au căsătorit mai târziu, adesea cu altcineva. Și au acum alți copii.

Radha a clătinat din cap.

– Nu!

– Lakshmi face ceea ce trebuie.

Dar nu asta voia Radha să audă. A închis ochii și a strâns din pleoape. Puteam să ghicesc ce gândea: *Ce altceva a mai făcut Jiji până acum decât să mă certe și să mă împiedice să am ce îmi doresc?*

Kanta a pus o palmă pe obrazul ud al Radhei.

– Nu face fața asta. Ești mult prea drăguță. Lakshmi mi-a spus că nu a știut de existența ta până acum șase luni. A fost șocată când ai apărut, dar nu i-a trecut niciodată prin cap să te alunge. Uită-te la mine, Radha. Sora ta are un simț al responsabilității foarte puternic, pe care îl admir. Poate că ești supărată pe ea, dar ea te-a luat sub acoperișul ei. Te-a dat la o școală excelentă. Ai devenit atât de sofisticată încât e ușor să uiți că ai doar treisprezece ani.

Kanta a tras-o de poala rochiei pe Radha.

– Lakshmi nu a avut o viață ușoară, a continuat ea aruncând o privire spre mine. Înțeleg de ce și-a părăsit soțul. De asemenea, vreau să știi că nu vă judec, pe tine sau pe sora ta, pentru ce s-a întâmplat. Ea a încercat să te învețe cum merg treburile în lumea asta. Este dură – am văzut cum se poartă cu tine. Dar asta este datoria ei de soră mai mare. În timp ce eu...

A oftat rostind asta și a continuat:

– Am fost o mătușă foarte rea.

Radha s-a îndreptat de spate și a încheștat pumnii.

– Dar mie mi-a plăcut tare mult să te am ca mătușă! N-ar fi putut exista alta mai bună!

– Îmi ești foarte dragă, a spus ea. Dar eu nu mă port ca o soră responsabilă. Ți-am cerut să-mi citești acele cărți când tu de fapt nu erai pregătită pentru ele. Încă nu-mi vine să cred cât de nesocotită am fost. Mă plictiseam și voiam companie, iar tu ai fost o companie minunată.

– Dar eu ador acele cărți! a protestat Radha. Unde altundeva aș fi avut șansa să le citesc?

A aruncat o privire tăioasă spre mine:

– Ea nu-și petrece niciodată timpul cu mine. Tot ce face este să lucreze!

Fiecare dintre acuzațiile Radhei era ca o palmă pe obraz.

– Trebuie să-și asigure traiul, a întrerupt-o Kanta luându-i mâna într-ale ei. Și pe al tău. Și pe al lui Malik. E curajoasă și foarte aprigă. Voi două semănați mult, să știți.

Să semănăm? Nu m-aș fi gândit niciodată că eu și Radha aveam și alte asemănări în afară de culoarea ca de acuarelă a ochilor.

– Eu am noroc, Radha, a continuat Kanta. Nu am fost niciodată nevoită să mă întrețin singură. Niciodată nu a trebuit să-mi fac griji cu privire la bani. Chiar și acum tatăl meu ne ajută când salariul de inginer-constructor al lui Manu nu acoperă cheltuielile noastre. Situația mea este foarte diferită de a ta.

A scos un oftat.

– Oricât aș vrea să fie altfel pentru voi, nu este. Trebuie să vă gândiți la bani – cum să plătiți chiria, cum să vă permiteți o nouă pereche de pantofi, mâncare. Așa cum a făcut întotdeauna sora ta. Îmi asum răspunderea pentru ceea ce am făcut, Radha. Sora ta nu are nicio vină. Și nici tu.

Radha și-a desprins mâna dintre ale ei.

– Mai întâi *Jiji* aranjează căsătoria lui Ravi cu altcineva! Apoi vii tu și îmi spui să-mi omor copilul?

Kanta s-a așezat înapoi pe locul ei.

– Vreau să ai o viață bună, Radha.

Cu o mișcare blândă, Kanta a frecat-o pe spate pe sora mea.

– Toți suntem de partea ta. Dar ești prea tânără ca să fii mamă. Viața ta abia a început, *bheti*. Poți să faci atât de multe lucruri. Din ce în ce mai multe femei...

– Oprește-te! a strigat Radha suspinând.

A strâns din ochi, făcând să picure și mai multe lacrimi. Obrajii i s-au făcut roz.

Obosită, Kanta s-a sculat în picioare.

– Să lăsăm pentru moment subiectul, Lakshmi.

Ventilatorul din tavan a început să se rotească mai încet, apoi s-a oprit de tot.

– *Baap re baap!* a bombănit Kanta. E deja a treia oară pe ziua de azi când cade curentul. Suntem abia în aprilie și a început să fiarbă.

Și-a șters transpirația de pe gât cu sariul.

– Ne vom gândi la o soluție. Dar deocamdată asta trebuie să rămână între noi patru – tu, eu, Radha și Manu.

S-a uitat la mine.

– Radha poate rămâne cu noi până când vom rezolva lucrurile.

Nu ne-a privit pe niciuna dintre noi când a spus asta, probabil ca să ne scutească de neplăcerea de a recunoaște ruptura adâncă dintre noi.

Kanta și-a tras *pallu* peste umeri și l-a îndesat în jupon.

– Poate că un ceai o să ne răcorească?

M-am gândit la petrecerea de sărbători de la reședința familiei Singh, unde începuse totul. Unde se întâlniseră Ravi și Radha. Unde îmi spusese Samir despre însărcinarea de la palat. La începutul acelei seri mă simțisem încrezătoare; eu și Radha aveam să ne înțelegem până la urmă, ca surori. Ea învăța deja cum e viața la oraș. Eu o ajutam. Dar noaptea aceea se sfârșise cu totul altfel, în acuzații și sentimente rănite.

Nu aveam nevoie de ceai. Trebuia să-mi limpezesc mintea. Mi-am cerut scuze și am plecat, observând ușurarea de pe fața Kantei.

Îl rugasem pe Malik să anuleze programările din ziua aceea. Nu trebuia să mă duc nicăieri. Așa că, după ce am părăsit casa Kantei, am pornit-o pe jos. Am mers ore în șir. Fără destinație. M-am gândit și m-am tot gândit. La eșecurile mele. Eșuasem ca soție a lui Hari. Eșuasem și ca fiică a părinților mei. Eșuasem în calitate de soră a Radhei. Nu reușisem nici măcar să îmi termin casa. Curtea era doar pământ gol; gardul din spate, neterminat. Patul destrămat era tot destrămat. Tot ce îmi dorisem vreodată era să muncesc ca să mă întrețin. Ce se va alege și de asta acum?

Îmi închipuiam ce avea să aducă sarcina Radhei. Șoaptele pe la spate. Zvonurile care începeau să se împrăștie mai întâi printre servitori, apoi se întindeau ca un pârlol către doamnele mele. Privirile neliniștite, disprețul abia deghizat, reproșurile pe față. Nu aveam să mai pot ține capul sus nicăieri. Până și negustorii din Piața Refugiaților aveau să refuze, poate, să mă mai servească. Cu fiecă oră deveneam tot mai deznădăjduită, întrebându-mă cum îi voi înapoia lui Samir împrumutul dacă doamnele mele mă vor părăsi.

Pe la ora cinei mă aflam în GulabNagar, Cartierul Plăcerilor. Ca și în Agra, aici erau case pentru toate gusturile și toate buzunarele. Mai întâi veneau barăcile dărăpănate. Prostituate cu părul neîngrijit și jupoane cusute de mână stăteau rezemate de ziduri sau așezate pe

scaune în pragul ușii: fete de la țară de zece sau doisprezece ani, fugare sau orfane, ori și una, și alta, pe care le aveai pe două-trei rupii. Poate că aici își petrecea zilele Hari. Ajutându-le pe aceste fete așa cum eu nu reușisem.

Dincolo de cocioabe începeau case demne, cu verandă, degradate din pricina anilor și a nepăsării. Aici, femeile erau ceva mai mari ca vârstă, cu ochii fardați, hârșite. Luau douăzeci până la treizeci de rupii pe noapte. Când mă vedeau trecând se uitau lung, examinându-mi hainele, părul, sandalele, apoi întorceau capul. Încă o binefăcătoare trimisă să le salveze pe ele sau pe copiii lor de la o viață căzută.

Nu prea e cazul, îmi ziceam, când am văzut deodată o fată tânără, foarte machiată, în fața unei căsuțe roșii. Sariul ei portocaliu ieftin nu-i putea ascunde burta umflată. Când m-am apropiat, a dispărut pe o ușă. Nu cumva era – dar nu era cu puțință – nepoata Lalei? Mi se năzărise doar. Dar asta m-a făcut să mă întreb ce se întâmplase cu cele două servitoare pe care Parvati le concediasse.

În curând am ajuns la celălalt capăt al cartierului, la proprietățile unor curtezane bogate – multe dintre ele musulmane. La fel ca vechile mele prietene Hazi și Nasreen, aceste femei erau instruite în artele străvechi ale muzicii, poeziei și dansului. Acestea aveau drept clienți numai nababi, fețe regești și oameni de afaceri de succes. Nu își deschideau niciodată casele până seara și niciodată pentru toată lumea. O singură noapte cu ele putea costa o mie de rupii. Nu ar fi avut nevoie de cineva ca Hari ca să le ajute; își puteau permite medici, specialiști. Își permiteau de asemenea să-mi cumpere uleiurile pentru păr, cremele de iluminare a tenului și, bineînțeles, pliculețele cu plante medicinale – pe care Malik le livra lunar.

Am mers mai departe. După încă o jumătate de oră am ajuns în cartierul european, numit astfel pentru că francezii, germanii și scandinavii locuiau aici alături de indieni bogați. Dacă nu era la biroul

său ori la Jaipur Club, Samir putea fi găsit aici. Poate că aceasta fusese de la bun început destinația mea, fără să-mi dau seama.

Am căutat casa cea albă, bine întreținută. Era o proprietate prea mică pentru a angaja un portar. Am intrat într-o curte mică, mărginită de trandafiri purpurii. Mirosul lor amețitor se simțea cel mai puternic în acest moment al serii.

Treptele care duceau la verandă erau late și grațioase. Când am bătut, am auzit unul dintre obloanele de la etaj deschizându-se. M-am dat înapoi și am ridicat privirea. O tânără planturoasă, într-un sari din mătase georgette a deschis fereastra de la al doilea etaj. Am zâmbit și mi-am împreunat mâinile în semn de salut.

Ea a ezitat.

– Cobor acum.

Foarte curând era la ușă: amanta lui Samir, Geeta. Toate femeile lui Samir aveau câteva lucruri în comun. Erau văduve de o anumită vârstă, aranjate, cu părul frumos pieptănat.

Femei care își dădeau cu pudră pe față.

Samir ar fi considerat o grădină cu o singură varietate de flori plictisitoare, așa că femeile lui se deosebeau la înălțime, mărimea sânilor, forma nasului, curba buzelor. Geeta, o văduvă de treizeci și ceva de ani, era înzestrată cu niște ochi mari cât nucile de areca. Nasul mic și gura delicată, frumoasă, dar nu nemaipomenită, atrăgeau și mai mult atenția asupra ochilor. Ținea o carte într-o mână.

– Îmi pare rău că te deranjez la ora asta.

S-a uitat dincolo de mine spre stradă, aruncând o privire în ambele direcții.

– Intră, m-a îndemnat, deschizând ușa mai larg ca să mă lase să intru.

– Trebuie să vorbesc cu Samir Sahib, i-am spus.

– Lasă-mi-le mie.

Credea că am adus pliculețe.

– Nu am venit pentru asta, am răspuns zâmbind. Trebuie să vorbesc cu el.

După câteva clipe de tăcere, a răspuns:

– Nu este aici.

– Urmează să vină?

Din nou o scurtă tăcere.

– Mai târziu.

– Pot să aștept?

A pus cartea pe o masă de lângă intrare. Mi s-a părut sau a scos un oftat?

– Desigur. Te rog.

A arătat spre salon.

În clipa în care am pășit în cameră, am simțit că sunt pe cale să leșin. Sângele mi-a năvălit în cap. Picioarele mă dureau. M-am sprijinit de cadrul ușii ca să-mi recapăt echilibrul.

Geeta m-a apucat de braț.

– *Hai Ram!* a exclamat îngrijorată. Te simți bine?

Mi-am dat seama că nu mâncasem nimic toată ziua și că leșinasem acasă la Kanta. Mi-am pipăit cucuiul din frunte.

– Aș bea puțin suc, poate. *Nimbu pani*, dacă ai.

M-am instalat într-un fotoliu *bergère*¹.

– Desigur.

Am mulțumit cu un zâmbet și mi-am sprijinit capul de spătarul fotoliului.

Pe placa șemineului, un ceas a ticăit, apoi a sunat delicat. Era îmbrăcat în email verde ca smaraldul și era mult mai rafinat decât ceasurile grele englezești care erau preferate de multe dintre doamnele mele.

– Este franțuzesc, mi-a explicat Geeta, așezând pe masă lângă mine un pahar de apă îndulcită cu felii de limetă. Răposatul meu

¹ Fotoliu cu spătarul și brațele tapisate (n. tr.).

soț era francofil. Englezii nu erau destul de buni pentru Jitesh. În cele din urmă, s-a dovedit că are dreptate.

A zâmbit, dezvăluind gropițe fermecătoare, și am văzut ce îl atrăgea pe Samir la ea. S-a așezat pe canapea.

Am luat întâi o înghițitură, apoi am golit toată băutura din pahar. Nu îmi dădusem seama că îmi era atât de sete.

– Încă unul?

S-a ridicat în picioare, dar eu am clătinat din cap.

– Mulțumesc, nu. Mă simt puțin... Dacă nu îndrăznesc prea mult... poate aş putea să mă întind o clipă, *ji?*

– Ești bolnavă? m-a întrebat, luându-mi paharul din mână. Pot să trimit după cineva dacă dorești.

– *Nahee-nahee*. Muncesc prea mult... și uit să mănânc.

Am văzut că nu era prea încântată, dar m-a condus la etaj, într-o încăpere care trebuie să fi fost destinată oaspeților. Nu erau fotografii în ea, nici picturi sau cărți. Pereții erau zugrăviți într-un galben pal. Mobilierul, un pat îngust, cu o tăblie ornamentată și o masă de toaletă, era în stilul Empire francez. M-am întins pe pat și am închis ochii. Spre deosebire de iuta tare a patului meu, salteaua cu pene m-a făcut să mă afund în ea și am adormit.

M-a trezit un pocnet ascuțit. Am deschis ochii și l-am văzut pe Samir închizând ușa. S-a așezat lângă mine pe pat și mi-a pus o mână pe braț. Sprâncenele îi erau ridicate a mirare.

– Ce s-a întâmplat? Ai pățit ceva?

Nu știam unde mă aflu și cum ajunsesem aici. Camera era întunecată. Visam oare?

– Cât e ceasul?

Eram amețită de somn și am închis din nou ochii.

El a aprins veioza de pe noptieră și și-a verificat ceasul de buzunar.

– Douăsprezece și un sfert.

Am oftat.

— Care e urgența?

Fără tragere de inimă, am deschis ochii. Mi-a dat părul la o parte de pe frunte să-mi examineze cucuiul. Fața lui era la câțiva centimetri de a mea. Vedeam inelele arămii care îi țineau irisul ochilor de culoarea măslinei. Ce gene lungi avea! Și cu ridurile fine de la colțurile ochilor — mai adânci acum, că se încrunta. M-am întins să le netezesc cu degetele și mi-am lăsat mâna să zăbovească acolo. I-am mângâiat obrazul, pielea moale, dar perciunii erau aspri la atingere. Mi-am plimbat degetul mare pe buza lui inferioară.

M-a privit cu un zâmbet nedumerit.

I-am zâmbit și eu. Mă făcea mereu să mă simt în siguranță. El mă liniștea, făcea să dispară marile probleme. Ca atunci când proprietarul terenului din Rajnagar refuza să vândă unei femei, iar Samir a intervenit și l-a convins. Și când mi-a împrumutat bani pentru ierburi când am ajuns prima dată la Jaipur. Era de partea mea, întordeauna.

I-am despărțit buzele cu degetul mare și am simțit umezeala cărnii înăuntru. Nedezipindu-și ochii de ai mei, mi-a lins degetul. Mi s-a tăiat respirația; a strâns buzele în jurul degetului meu și a supt. Pântecul mi s-a încordat. Mi-am lipit mâna de pieptul lui, simțindu-i tic-tacul inimii. Primii doi nasturi de la gât îi erau deschiși. Mi-am strecurat degetele prin deschizătură și mi-am plimbat unghiile pe pieptul lui, i-am simțit inima bătând mai repede.

S-a aplecat, apropiindu-se și mai mult, și și-a plimbat buzele de-a lungul răscoiiei de la gât a bluzei mele. A simțit cum mi se umflă sânii. Spatele mi s-a arcuit și mi s-a înfierbântat pielea.

L-am sărutat. M-a sărutat și el.

I-am scos cămașa din pantaloni și i-am înfipt unghiile în mușchii spatelui. El mi-a desfăcut bluza, strecurând apoi un deget pe sub elasticul sutienului meu până a găsit copcile din spate.

Limba îi era caldă și umedă pe sfârcurile mele, trimițându-mi un fior ca un curent electric între picioare. Întregul corp îmi vibra – carnea moale de la subraț, buricul, locul sensibil dintre coapse. L-am împins pe Samir făcându-l să se ridice în șezut. I-am ridicat cămașa peste cap și i-am sărutat sfârcurile. A gemut. Deci asta simți. Asta simte *ea*.

Ne-am rostogolit pe cearșafuri și l-am încălecat. Trăgând în jos fermoarul pantalonilor, l-am mângâiat. A gemut și mi-a căutat buzele. M-a sărutat apăsător și a continuat să mă sărute, limba lui explorându-mi gura, limba, coborând pe gât, sub sâni. Mi-a slăbit șiretul juponului, astfel încât capătul pliat a ieșit și sariul meu s-a desfășurat în jurul nostru. Au căzut carnețelul și punga, ceasul de buzunar. Samir le-a măturat jos din pat. Și-a scos pantalonii. Mi-a cuprins coapsele între ale lui. I-am prins buzele cu dinții, i-am inhalat aroma de cardamom a respirației. M-a întors pe o parte și s-a lipit de spatele meu, cu abdomenul apăsându-mi fesele; îi simțeam buzele pe lobul urechii, pe umăr, mâna mângâindu-mi pielea caldă dintre picioare, trupul lui legănându-mă înainte și înapoi, înainte și înapoi, ca apa care lovește ușor malul râului. Când m-a pătruns, n-am mai putut să gândesc, doar să gust plăcerea. Nu mai percepeam legătura cu trupul meu sau cu patul. Simțeam totul și nimic deodată.

M-am trezit cu un tresărit, neștiind că adormisem din nou. Samir se îmbrăca.

Vreme de o oră, stăvilisem totul în afara dorinței. Nu îi împărțisem lucrurile pe care venisem să i le spun.

Când m-a văzut privindu-l, a zâmbit și m-a tras în picioare. M-a ajutat să îmbrac la loc juponul și sutienul. Mi-a încheiat copcile de pe partea din față a bluzei.

Ceea ce urma să spun putea schimba totul între noi. Cum era oare mai bine să încep?

Mi-a tras de pe pat sariul, acum șifonat, l-a pliat și a început să mi-l îndese în jupon. Avea mișcări sigure, precise, de parcă ar fi făcut asta de o mie de ori – fără îndoială că o și făcuse. Mi-a aranjat capătul sariului peste umăr și a făcut un pas înapoi ca să-și examineze opera.

A zâmbit, s-a aplecat pentru un sărut.

Am pus mâna pe pieptul lui ca să-l opresc.

– Samir.

Și-a înclinat capul într-o parte, nedumerit.

– Este ceva...

A ridicat din sprâncene.

Cum eu n-am reușit să spun nimic, s-a căutat în buzunarul pantalonilor și și-a aprins o țigară Red and White. L-am privit trăgând din ea și suflând un jet de fum. Apoi s-a așezat pe pat și și-a desfăcut mâinile în lături într-un gest care spunea că ascultă.

Mi-am dres glasul.

– Fiul tău și sora mea... au...

M-am uitat spre cearșafurile răvășite de pe pat și el mi-a urmărit privirea.

– Au petrecut... împreună... așa.

S-a uitat la pat, apoi spre mine, cu ochii îngustați. A schițat un zâmbet; credea că glumesc.

– S-au cunoscut la petrecerea de sărbători. Ea e însărcinată, am adăugat strângând din buze.

– Ce? Cine?

– Sora mea, Radha, e gravidă.

– Gravidă?

– Radha este gravidă. Iar tatăl este Ravi.

– Sora ta are numai...

– Treisprezece ani.

– Dar... de unde știi că este copilul lui Ravi?

Era o întrebare rezonabilă, deși era îngrozitor să fie rostită de Samir.

Radha fusese atât de secreteasă încât și eu mă întrebasem același lucru. Dar am văzut cum îi strălucea fața când vorbea despre Ravi; era un răspuns suficient. Totuși era una să mă îndoiesc eu de sora mea și altceva să o facă Samir.

– Eu o cred pe ea. Dar tu ar trebui să-ți întrebi fiul.

– Nu, nu, nu, nu, nu!

S-a ridicat în picioare, a clătinat din cap și a arătat cu țigara aprinsă spre mine.

– Am mai avut probleme cu servitoarele.

Servitoare. Cuvintele pluteau în aer. Așa gândea Samir despre Radha? Despre mine?

Am mai avut probleme cu servitoarele. Adică nu era prima dată?

Am simțit cuvintele în gură înainte să le pot da glas:

– De aceea a scăpat Parvati de nepoata Lalei? Și de Lala?

Mi-a aruncat o privire pe furiș înainte de a întoarce capul în altă parte.

Hai Ram! Corpul îmi tremura de furie.

– Așa rezolvați voi problemele? Le faceți dispărute? În timp ce fiul tău continuă să... să... n-am crezut-o pe Radha la început! Dar ea spunea adevărul. Eu...

– *Tu ești cea care a îngăduit să se întâmple așa ceva, a zis el în-crun-tându-se.* Doar e sora *ta*.

– Și fiul tău? Pentru el cine răspunde?

A întors privirea, a studiat covorul, a tras din țigară.

– Nu poți să o scapi de sarcină? Adică nu pentru asta te plătim? Să te ocupi de acest gen de lucruri?

Cu doar o oră în urmă mi-l imaginam pe Samir venindu-mi în ajutor. În închipuirea mea, lucram împreună să rezolvăm lucrurile. Ce prostie din partea mea! Desigur, eu însămi sugerasem deja în-treruperea sarcinii. Dar venind de la Samir, propunerea părea nemi-loasă. Oare la fel îi părusem și eu surorii mele?

Mi-am lăsat ochii în jos și mi-am privit mâinile, frământându-le.

– Mi-am oferit pliculețele, dar ea a refuzat. Crede că Ravi se va căsători cu ea.

– Prosti! Ravi are destulă minte.

– Oare? am sărit eu încruntându-mă. *Așa cum este regele sunt și supușii?*

De îndată ce am rostit proverbul, am știut că este adevărat. Și în trecutul lui Samir existaseră servitoare.

Mi-a ocolit privirea. Scrumul din țigară i-a căzut pe cămașă, dar nu a băgat de seamă. A arătat spre pat.

– Deci de asta ai făcut-o?

– Ce anume?

– Ce am făcut mai devreme!

– Nu! am strigat apăsându-mi tâmpilele cu degetele. Crezi că aş veni în casa amantei tale pentru... pentru asta? Ca tu să... ce? Să-l faci pe Ravi să se căsătorească cu sora mea? Să-mi dai bani ca să tac?

A lăsat ochii în jos și a răsuflat întretăiat.

– Lakshmi, vestea asta e un adevărat șoc. Eu... de căsătorie nici nu poate fi vorba.

Asta îi spusese și eu Radhei.

M-am lăsat, încet, pe taburetul din fața măsuței de toaletă.

– Ai vorbit cu Ravi?

Am ridicat ochii spre el.

– Cred că asta trebuie să faci tu.

Samir s-a scărpinat pe gât.

– Unde este sora ta acum?

– La niște prieteni.

O parte din încordare i se ștersese de pe față. Și-a strivit țigara în scrumiera de cristal de pe noptieră.

– Familia Sharma...

„Familia Sharma.“ Ce ironie! Finalizasem aranjarea căsătoriei dintre Sheela și Ravi sugerând o soluție pe care toată lumea o agrease: Samir urma să proiecteze o casă pentru Sheela și Ravi,

separată de reședința principală, pe proprietatea familiei Singh. Domnul Sharma avea s-o construiască. Și totuși, în timp ce eu complotam și plănuiam, Ravi și sora mea se... Cum puteam să-l acuz pe Samir că mă socotea vinovată când eu însămi mă învinovăteam?

Samir a aprins o altă țigară și a inhalat adânc. S-a așezat din nou pe pat, cu fața spre mine.

– În regulă. Ce sugerezi să facem acum?

– Radha nu va fi de acord cu avortul, dar s-ar putea să fie de acord cu o adopție. Un orfelinat este exclus. Știm bine amândoi că un asemenea loc e doar puțin mai bun decât o închisoare.

Puține erau familiile indiene care făceau adopții; majoritatea copiilor rămâneau în orfelinate până la majorat. Lucrurile ar fi stat altfel dacă cuplurile nu ar fi considerat că este atât de rușinos să recunoști că nu poți avea copii.

– Dar există o familie pentru care adopția este un mod de a-și salva reputația, nu de a și-o pierde.

Mi-am lipit palmele, le-am adus la buze.

– Palatul caută un nou prinț moștenitor pe care să-l adopte.

– Vrei să spui că...

– Maharajahul și-a alungat fiul natural în Anglia pentru că astrologul său i-a spus să-l adopte pe viitorul conducător. Copilul Radhei va fi un candidat perfect pentru adopție, deoarece fiul lui Ravi va avea sânge regal din partea lui Parvati. Va fi îngrijit, trimis la cele mai bune școli, va căpăta totul. Un orfelinat nu-i poate da nimic. Nu vrei această viață, și nu pe cealaltă, pentru copilul fiului tău?

A făcut o grimasă.

– Maharani Indira te place foarte mult, Samir. Are încredere în tine. Un cuvânt șoptit în urechea ei este chiar mai nimerit decât să vorbești cu maharajahul. Va face să pară că ideea ar fi venit de la ea.

– Ravi este fiul meu. Ceea ce îmi ceri să fac îl va expune...

– El este tatăl bebelușului Radhei.

L-am fulgerat din priviri. Nu intenționasem să ridic vocea.

Lui Samir i s-au umflat nările de furie, nu știam sigur dacă la adresa mea, a lui Ravi sau a realității.

– Și eu vreau ca această chestiune să rămână un secret, Samir. Dar avem nevoie de un test de sânge de la Ravi pentru a dovedi paternitatea și descendența. În acest fel vei ști și că Radha spune adevărul.

M-am răsucit pe scaun. L-am urmărit cu privirea în timp ce îmi împleteam părul în oglinda mesei de toaletă. Știam că se gândea la familia Sharma – dacă putea să păstreze secretul față de ei, la faptul că numele Singh avea să fie pătat dacă nu reușea.

Și contractul pentru Palatul Rambagh? Dacă clienții săi – sau membrii Clubului Jaipur – aflau despre un copil nelegitim, aceasta îi putea pune în pericol cariera și chiar locul în societate. Timp de un deceniu, Samir îmi fusese prieten și partener de afaceri. Întotdeauna relaxat, vesel. Mă binedispunea ori de câte ori îl vedeam. Cu toate acestea, mă îndoiam acum că îl cunosc cu adevărat. Bărbatul la care mă uitam în oglindă era adevăratul Samir, cel căruia îi păsa mai mult de statutul său social decât de lecțiile pe care le dădea – *sau nu le dădea* – fiului său?

Și-a dres glasul.

– Dacă nu vrea să accepte un avort, ce te face să crezi că va fi de acord cu o adopție?

– Poate că nu va fi, am răspuns ridicând din umeri. Dar, în calitate de tutore legal al ei, pot forța subiectul.

I-am întâlnit privirea în oglindă.

– Și o voi face.

Mi-am răsucit părul într-un coc în creștetul capului și am început să înfig acele de păr ca să-l fixez.

Samir a tras din țigară.

– Sunt foarte atenți cu aceste adopții regale. Toți tutorii legali sunt obligați să semneze contractul. Va trebui să-i spun lui Parvati.

La auzul numelui ei, acul de păr pe care îl țineam în mână a alunecat și mi-a zgâriat pielea capului.

Mi-am dres vocea.

– Fă ce trebuie făcut.

Și-a întins brațele larg, cu palmele deschise.

– Din pricina cop...

Mi-am dat seama după cum a strâmbat din gură că îl dezgusta până și cuvântul.

– Va trebui să-l trimitem pe Ravi în Anglia mai devreme decât am planificat. Cu cât este mai departe de scandal, cu atât mai bine. Ar fi foarte ușor ca această greșală să-i marcheze tot restul vieții.

– Și reputația Radhei? am ripostat. N-o să fie marcată pentru tot restul vieții?

Îmi fierbea sângele în vine. Mă dezamăgea acest Samir, căruia nu-i păsa de viitorul surorii mele.

A devenit de îndată spăsit. Voia ca femeile din viața lui să-l iubească, să-l adore, să-l admire.

– Lakshmi, eu... îmi pare rău. Vestea asta a venit ca o lovitură. Habar n-aveam că ei doi... Desigur, sora ta este foarte tânără...

Mi-a pus o mână pe braț – să mă consoleze? I-am respins-o, furioasă. A rămas cu gura căscată. Pe față i s-a așternut o expresie de surpriză, de parcă l-aș fi palmuit.

M-am ridicat de pe taburet, copleșită de dezgust față el și de mine însămi. Ce serviciu adusesem infidelității, pentru ca el și prietenii săi să-și înșele soțiile timp de zece ani! Îi ajutasem să se debaraseze de sarcinile amantelor cu aceeași ușurință cu care îndepărtau scamele din buzunarele pantalonilor. Îmi justificasem intervenția tratând-o ca pe o tranzacție comercială. Pentru mine, fiecare vânzare fusese doar un strat nou de tencuială sau încă o bucată de pardoseală cu mozaic la casa cea nouă. Cel puțin când pregăteam pliculețe pentru curtezane, o făceam pentru niște femei care fuseseră

crescute pentru a fi prostituate, care aveau nevoie să-și câștige existența cu corpul lor, fără întreruperile cauzate de sarcini.

Simțeam că mă înțepă pielea. Mi-am amintit de toate locurile în care Samir mă atinsese, mă sărutase, mă mângâiasse și m-am cutremurat. Mi-am dorit deodată să mă îndepărtez cât mai mult de el.

Mi-am căutat carnetul și punga și le-am strecurat în jupon.

– Ascultă, știu că am greșit când... Lakshmi, te rog, nu pleca așa...

Nu aveam să mai fiu niciodată în stare să mă uit la Samir fără să simt dezgust și rușine. Abia dacă mă mai suportam pe mine înșami. M-am îndreptat spre ușă.

A venit după mine.

– Dar dacă... dacă va naște o fată?

Nu știam ce să răspund. Mi-am văzut de drum.

Mă îndoiam că îl va chinui prea tare ce se întâmplase. O să clatine din cap și o să-și continue viața ca și până acum. La următoarea vizită la maharani cea mare, aceasta îl va întâmpina cu un zâmbet, iar el o va vrăji cu o glumă și un cadou: niște ulei de *bawchi* pentru păr. Fiul lui, Ravi, care deja dădea semne că va fi întocmai ca el când va crește mare, va continua să profite de fete prea inocente ca să-și dea seama că lui prea puțin îi pasă.

Când am ieșit din cameră, Geeta a apărut din umbră, făcându-mă să tresar. Uitasem de ea și de așternuturile în care mă tăvălisem cu Samir în casa ei. Stătea atât de aproape încât îi vedeam genele, umede și încurcate.

Când a deschis gura să vorbească, vocea îi tremura.

– Nu ai să mai vii pe aici.

Nu era o cerere.

– Nu, am spus.

Am ocolit-o, am străbătut holul și am ieșit în noapte.

28 aprilie 1956

Kanta, așa cum bine știam, nu era de acord cu afacerea mea cu scoarța de rădăcină de bumbac și, în adâncul sufletului, dorea ca Radha să păstreze copilul. Mai mult, se simțea răspunzătoare pentru situația dificilă prin care trecea Radha și voia să o ajute ducând-o departe de Jaipur ca să nască.

Nu am protestat așadar când Kanta a cerut s-o ia pe Radha cu ea la Shimla, unde mergea în fiecare vară pentru a scăpa de căldura și praful din Jaipur. Anul acesta a decis să plece la începutul lui mai, mult mai devreme decât era planificat.

În săptămâna care a urmat au sosit două scrisori.

2 mai 1956

Lakshmi,

Maharani Indira vrea să vă întâlnești. Am abordat posibilitatea unei adopții regale cu ea, dar las în seama ta detaliile. Dacă este de acord, palatul va solicita ca un medic al palatului să urmărească mersul sarcinii și să se asigure că sănătatea mamei nu este compromisă în niciun fel. Mi-ai spus că doamna Kanta Agarwal o duce pe Radha la

Shimla ca să nască și mă gândeam să-i cer lui Kumar să servească drept reprezentant al medicului regal acolo. Ai fi de acord? Medicul regal i-a luat sânge lui Ravi. Cel al copilului va trebui să se potrivească.

Am dat câteva telefoane pentru Ravi. Săptămâna asta pleacă spre Anglia. Își va finaliza studiile la Eton.

Samir

A doua scrisoare era de la Hari. Era hotărârea de divorț pe care i-o trimisesem. O semnase. I-am arătat-o lui Malik.

– Nu te va mai deranja de acum înainte, tanti șefa, a zâmbit larg Malik. Am avut eu grijă de asta.

A refuzat să-mi spună mai mult.

La ușa salonului lui Maharani Indira, Malik mi-a făcut semn cu degetul spre sari, ca să-mi reamintească să-mi acopăr capul. Apoi m-a ciupit de obraji, făcându-mă să tresar.

– Pentru culoare, mi-a explicat.

Știa că mă neliniștește întâlnirea cu maharani și încerca, în felul său, să-mi dea curaj. Știam că am ochii umflați, cu semiluni cenușii sub ei. Toată săptămâna avusesem parte de nopți agitate, bolnavă de atâtea griji legate de hotărârea Înălțimii-Sale în privința copilului Radhei. Părul nu mi-l mai dădusem cu ulei de o săptămână și şuvițele rebele nu se mai lăsau îmblânzite.

Pentru a zecea oară am strecurat mâna la betelia juponului, căutând ceasul de buzunar, până să-mi aduc aminte că nu mai dădusem de el acasă.

Servitorul mi-a făcut semn să intru. Maharani Indira stătea pe aceeași canapea și în aceeași poziție ca prima dată când am întâlnit-o. Tânăra maharani își revenise complet și serviciile mele nu mai erau necesare la palat. Nu le mai văzusem nici pe una, nici pe cealaltă de câteva săptămâni.

Acum, ca și atunci, Înălțimea-Sa făcea o pasiență, cu cărțile de joc aranjate în coloane pe masa joasă de mahon. Astăzi purta un sari din mătase galben-portocalie și o bluză asortată, cu un impri-meu cu frunze bej, mari și mici. Gâtul îi era împodobit cu cinci șiraguri de perle, prinse la mijloc cu cel mai mare ametist pe care îl văzusem vreodată.

Madho Singh era în colivia lui, scoțând mici zgomote care se-mănau foarte mult cu niște mormăieli. Ușa coliviei era deschisă.

Am salutat-o pe Înălțimea-Sa cu un *namaste* și i-am atins picioarele. Ea mi-a făcut semn spre canapeaua alăturată. Astăzi pasiența mergea mai bine. Majoritatea cărților erau întoarse cu fața în sus, în coloane ordonate, ceea ce era un semn bun.

– Madho Singh a fost foarte obraznic astăzi, a spus ea. Fura cărți în timpul partidei de bridge.

S-a întors și s-a uitat urât la el.

– *Badmash!*

Papagalul se plimba agitat pe leagăn cu capul în jos.

– Pasăre obraznică! a cârâit jalnic, lungind fiecare silabă ca pentru a sublinia cât de adânc regretă.

Maharani s-a uitat la mine, dar a arătat cu bărbia spre pasăre.

– E la fel de ciudat ca tizul lui. La încoronarea regelui Edward, regretatul meu soț a insistat să luăm cu noi apă din Gange, ca să nu fie nevoit să se spele în „apă englezească împuțită“, după expresia lui.

A așezat un zece de treflă peste un valet.

– Ca și când n-ar fi fost de ajuns, a transportat apa în niște urne de argint ridicole. Știam că englezii își vor bate joc de el, dar parcă a ascultat?

I-a aruncat papagalului o privire mâhnită.

– Pasăre obraznică, a repetat Madho Singh, de parcă ar fi fost de vină și pentru idioțenia aceea.

Ea și-a întors privirea spre mine.

– Arăți rău, draga mea, a spus pe un ton care suna a compătimire sinceră. Trebuie să ai mai multă grijă de tine.

– Sunt bine, Înălțimea-Voastră. Doar puțin obosită.

Pe masă, în dreapta jocului de cărți, era un bol de cristal plin cu fistic sărat. Maharani a ales câțiva mieji și i-a rostogolit în palmă. Dând capul pe spate, și-a aruncat cu îndemânare unul în gură și l-a mestecat, cercetându-mă din priviri. Ea, cel puțin, părea odihnită și proaspătă. Auzisem că se întorsese de curând de la Paris.

– Ai reușit un lucru uimitor într-o perioadă foarte scurtă, doamnă Shastri. Maharajahul este impresionat. Latika s-a refăcut și este din nou plină de energie și hotărâre. Aproape în fiecare zi pleacă de la palat ca să-și îndeplinească îndatoririle la diverse evenimente, să sărute bebeluși sau să taie panglici. A inaugurat centre guvernamentale pentru cei defavorizați. Iar eu – a zis aruncându-și în gură și mestecând un alt miez de fistic – sunt liberă precum păsările cerului.

A râs înfundat.

– Mă bucur să vă fiu de folos.

– Înainte ca Samir să te propună ca să lucrezi cu maharani, Înălțimea-Sa se gândea să o trimită pe Latika în Austria, ca să o vadă un specialist. Ce jenant ar fi fost! Cred că ești de acord că rufele murdare se spală cel mai bine în familie, nu?

Bilkul, mi-am zis în gând, dar nu am spus nimic.

Un servitor a adus serviciul de ceai și a turnat în cești. În timpul vizitelor mele anterioare, Înălțimea-Sa lăsase ceaiul să se răcească, dar de data asta a luat o înghițitură imediat. Nu mâncasem nimic, iar corpul meu a primit cu bucurie ceaiul infuzat cu un strop de vanilie și de șofran.

– Și așa ajungem la o încă o serie de rufe murdare. Samir Singh îmi spune de un bebeluș, care urmează să se nască în octombrie, în afara căsătoriei. Un copil cu sânge regesc. Pe care l-am putea adopta ca prinț moștenitor.

A așteptat câteva clipe înainte de a continua.

– Cum am putea fi siguri de descendența lui? Un test de sânge o va dovedi, mă asigură Samir. Când îi cer mai multe detalii, îmi spune că trebuie să vorbesc cu tine, draga mea. Ei bine, de ce ar continua Samir să mijlocească în numele unei femei pe care o cunoaștem doar ca tatuatoare cu henna?

Îmi simțeam gâtul dogorind.

Maharani a continuat:

– Încep să cred că talentele dumitale merg dincolo de arta pe care o practici.

Și-a coborât explicit privirea spre pântecul meu.

Mi-am pus ceașca și farfurioara pe masă.

– Pruncul nu este al meu, Înălțimea-Voastră. Este al surorii mele mai mici, care este minoră. Eu sunt tutorele ei legal. Din cauza neglijenței mele, a petrecut timp nesupravegheată cu fiul mai mare al familiei Singh, Ravi.

– Așa deci.

– Bebelușul va avea sângele și trăsăturile fine ale castei Rajput, Înălțimea-Voastră. Toți tutorii implicați sunt de acord în această privință.

Din pliurile sariului, maharani a scos o batistă fină de in și și-a șters de pe degete sarea din fistic. Odată treaba isprăvită, batista a dispărut din nou în faldurile veșmântului.

– Înțeleg, a spus ea, ridicând ceașca de ceai de pe masă.

– Cunoașteți bine familia Singh. Le cunoașteți trecutul și genealogia, Înălțimea-Voastră. Familia Shastri aparține castei brahmanilor. Sora mea, Radha, frecventează Școala de fete Maharani datorită unei burse generoase oferite de Maharani Latika.

– Și cum se descurcă?

– Este prima pe clasă, Înălțimea-Voastră.

– Păcat, a zis ea oftând.

Nu prea înțelegeam ce voia să spună.

- Iertați-mă, Înălțimea-Voastră?
- Speram cumva să fie al dumatile.

A zâmbit larg, apoi a ridicat cuceritor din umeri.

– Prea bine. Am vorbit deja cu Înălțimea-Sa. Întrucât Samir se numără printre favoriți, maharajahul și-a consultat consilierii și a aprobat înțelegerea – în așteptarea acestei întrevederi și a testelor de paternitate, desigur.

Am răsuflat încet și prelung.

A împins farfurioara cu ceașca într-o parte și i-a făcut semn servitorului care aștepta discret. Acesta a pus o tavă de argint în fața ei. Pe lângă un teanc de hârtii și un stilou, pe tavă se aflau un caston de argint cu lichid roșu-auriu, o lingură mică de argint și două șervete de pânză.

Maharani și-a băgat mâna în sân după o pereche de ochelari cu lentilele în formă de semilună. Și i-a pus la ochi, căpătând pe loc o înfățișare mai severă, ceea ce cred că și intenționa. Înainte de a-mi înmâna hârtiile, și-a trecut repede privirea peste ele, deși știam că trebuie să le fi examinat, una câte una, mai devreme.

Nu văzusem niciodată acte de adopție regală și nici nu mă așteptasem să văd vreodată. Contractul conținea expresii precum „relațiile juridice ale copilului“, „transferul permanent al responsabilității parentale“ și „interzis accesul la familia de origine“. O clauză de la pagina a treia specifica atributele fizice cerute: greutatea la naștere, înălțimea și lungimea, ritmul cardiac și, desigur, sexul copilului, care trebuia să fie bărbătesc. Samir se întrebase și el, cu voce tare, ce s-ar întâmpla dacă Radha ar naște o fată. Nu știam că are un răspuns la această întrebare mai mult decât aveam eu, dar am refuzat să mă gândesc la asta. Poate că fusese o atitudine lipsită de prevedere din partea mea, dar știam că nici Samir nu voia să ia în considerare această posibilitate, pentru că abandonase subiectul.

Era și o clauză amplă care preciza rolul medicului regal. Acesta trebuia să certifice, în special, că organele sexuale ale bebelușului

erau sănătoase și că identitatea sa genitală era lipsită de ambiguități. Aceasta din urmă, mi-am dat seama, era menită să împiedice prezența un viitor *hijra* sau copil intersexual în familia regală.

Pagina a patra arăta clar că, dacă vreuna dintre condițiile menționate mai sus nu era îndeplinită spre satisfacția palatului, contractul era declarat nul, iar familia regală din Jaipur era eliberată de răspundere și exonerată de oricare din obligațiile financiare specificate la pagina a șasea.

Pe lângă acoperirea cheltuielilor legate de travaliu și naștere, mama naturală sau tutorele urma să primească treizeci de mii de rupii.

Cifrele îmi jucau dinaintea ochilor. Treizeci de mii de rupii. Niciun moment nu îmi trecuse prin minte că ar putea fi oferită o compensație. Treizeci de mii de rupii era o sumă suficientă pentru a plăti o educație universitară pentru Radha; putea studia în străinătate. Am citit mai departe: dacă, dintr-un motiv sau altul, contractul era anulat, eu, în calitate de tutore legal al Radhei, aveam să fiu răspunzătoare de plata facturilor de spitalizare. Mi-am mușcat buza. Nu voiam să mă gândesc la această posibilitate, pentru că pur și simplu nu-mi permiteam să plătesc.

– Trebuie să te întreb ceva, doamnă Shastri.

Înălțimii-Sale îi alunecaseră ochelarii până la jumătatea nasului. A arătat cu bărbia spre hârtiile din mâna mea.

– Nu ai încredere că prezentăm un contract corect?

Îmi simțeam fruntea năclăită, dar m-am împotrivit impulsului de a mă șterge cu capătul sariului. Știam că era cel mai bine pentru Radha, dar acest document formal făcea renunțarea la copilul ei mult mai reală decât simplul fapt de a vorbi despre asta.

– Cu voia Înălțimii-Voastre, am răspuns cu toată umilința pe care eram în stare s-o exprim, nu mi s-a mai încredințat niciodată responsabilitatea de a semna documente atât de importante. Sper că nu vă va jigni dacă voi acorda detaliilor atenția cuvenită.

– Cum dorești.

S-a apucat să întindă o pasiună nouă în timp ce eu continuam să citesc.

Până să isprăvesc, Maharani Indira începuse al treilea joc. Am aranjat hârtiile într-un teanc și le-am așezat pe măsuta de cafea, aliniindu-le cât mai precis posibil cu marginile mesei. Serviciul de ceai fusese strâns de mult. Maharani și-a adunat cărțile într-un pachet.

– Ești satisfăcută? a întrebat zâmbind.

– Da, mulțumesc.

Și-a așezat mai bine ochelarii, a deșurubat capacul stiloului și a semnat rapid hârtiile în cele trei locuri marcate. Apoi mi-a întins mie stiloul. Primele două semnături le-am așternut cu dezinvoltură, de parcă tot ce făceam era un desen cu henna, nu un lucru care avea să schimbe, pentru totdeauna, identitatea acestui copil, felul de viață pe care avea s-o ducă și cursul destinului său.

Deasupra ultimei linii de semnătură, însă, mâna mea, atât de obișnuită să alunece pe piele, a rămas suspendată în aer. În loc de ușurarea pe care credeam că o voi simți, am fost cuprinsă de neliniște: mă lepădam de o viață – de o persoană vie, care respira – la fel de nonșalant cum dăruiam sariurile vechi cerșetoarelor din Choti Chuppar.

Îl alungam pentru totdeauna pe copilașul Radhei. Nu avea să-și cunoască mama. Avea să crească într-o casă regală fără rude de sânge. Fiul Radhei – nepotul meu – urma să fie îngrijit de două regine, fiecare având propriile motive de a-l detesta. Maharani Latika nu îl va ierta niciodată că l-a înlocuit pe fiul ei, iar Maharani Indira va fi silită, încă o dată, să accepte în familia ei un copil care nu era din sângele ei. Când acest copil se va trezi dintr-un coșmar, mama lui nu va fi acolo să-l liniștească și să-l adoarmă la loc cu dezmierdări, nu-i va șopti dulce la ureche, nu-i va cânta cântece de leagăn așa cum îmi cântase mie tatăl meu.

Când va încerca să facă primii pași fără să izbutească, mama lui adevărată nu îl va înăbuși cu o sută de sărutări și nici nu-l va

mângâia pe obraz. Singurele înlocuitoare ale iubirii de mamă vor fi doicile devorate, bonele și guvernantele. Puteam spera, dar nu existau garanții.

Cum a fost cu puțință ca această soluție să pară atât de logică în urmă cu numai o săptămână?

Încăperea era răcoroasă; auzeam zumzetul stins al aerului condiționat. Cu toate acestea asudam. Pălăpâitul slab al unei dureri de cap în tâmpile avea să explodeze curând în zvâcnete dureroase. Când mi-am trecut limba peste buze, le-am simțit aspre ca nisipul.

– Pot să capăt puțină apă, Înălțimea-Voastră?

Era o impertinență să cer, dar nu mai puteam rezista altfel.

Înălțimea-Sa m-a privit cu curiozitate, dar a dat porunca. Servitorul a turnat apă dintr-o carafă de cristal și mi-a întins paharul. Nu știu din ce motiv, în timp ce beam, m-am gândit la reacția lui Samir din noaptea în care i-am spus despre copilul Radhei. Expresia de spaimă, furie și rușine de pe fața lui. M-am gândit la orfeline, la băieți și fete cu ochi însingurați și buzele strânse. Cu siguranță că era de preferat să crești într-un palat. Nu exista altă opțiune pentru mine, pentru Samir, Ravi sau Radha. Înainte să mă apuc să reflectez, mi-am mâzgălit numele și am împins teancul de hârtii, îndepărtându-l.

Maharani și-a scos ochelarii și a bătut ușurel cu palma perna de lângă ea.

– Hai încoace acum, doamnă Shastri. Vom pecetlui contractul.

A întors ușor capul ca să-l includă pe papagal.

– Poți să vii și tu.

Tonul vocii i-a semnalat lui Madho Singh că fusese iertat. A ieșit din colivie și a aterizat pe masa de ceai.

Înălțimea-Sa a turnat cu lingura din lichidul roșu-auriu în căușul palmei drepte, și-a dus mâna la buze și a sorbit cu pricepere. Madho Singh și-a strâmbat gâtul ca să privească. Era nerăbdător,

agitată, țopăia de pe un picior pe altul. Am presupus că fusese prezent la multe astfel de ceremonii.

Maharani și-a șters mâna pe un șervețel curat, a turnat încă o lingură de lichid în palmă și a întins-o spre mine.

– Bea, a poruncit ea.

M-am supus, sorbind neelegant din mâna ei. Lichidul era inodor și ușor dulce. Am ridicat din sprâncene, fără să îndrăznesc să întreb.

– Opiu lichid, m-a lămurit ea cu un zâmbet și cu ochii sclipind. Dacă e destul de bun pentru maharajahi când pecetluiesc un tratat, e destul de bun și pentru noi.

O altă cantitate de lichid, mult mai mică, i-a dat-o lui Madho Singh, care l-a lins cu limba lui neagră până n-a mai rămas nimic. A bătut din aripi și a cârâit: „*Namaste! Bonjour!* Bine ați venit!”

Peste mine a coborât o liniște ciudată. Durerea de cap a început să cedeze.

– Mai e ceva, a spus Înălțimea-Sa, sprijinindu-se pe perne.

– Da?

– Un bărbat pe nume Hari Shastri.

Inima mi-a luat-o razna, și sigur nu din cauza opiului.

– Bucătarul-șef mi-a spus despre un văr al lui – pe nume Shastri –, un binefăcător, înțeleg. Le ajută pe femeile din GulabNagar – ceea ce e o ușurare, fiindcă nu putem găsi medici care să le îngrijească. La cererea bucătarului – la rugămințile lui, mai bine zis –, am acceptat să finanțez eforturile domnului Shastri. Toată lumea are dreptul să-și câștige existența, *n'est-ce pas?*

Maharani a zâmbit larg.

– Iar bucătarul a învățat – aproape peste noapte – să-mi condimenteze mâncarea așa cum îmi place mie. Un târg bun!

Prin urmare, de asta fusese Malik atât de evaziv. Îl mituisise pe bucătarul de la palat (cu promisiunea de a-i aranja provizii ieftine, am presupus eu) să o convingă pe maharani să-l ajute pe Hari, astfel încât să nu mai ceară bani.

Maharani și-a ȱuguiat buzele.

– Shastri nu este un nume pe care îl întâlnești des în Rajasthan.

Nu cumva este, din întâmplare, o rudă de-a dumitale?

Am privit-o în ochi fără să clipesc.

– Nu, Înălȱimea-Voastră.

M-a măsurat lung înainte să vorbească.

– Așa mă gândeam și eu, a zis.

6 mai 1956

Am căzut de acord să fie Kanta cea care îi va spune Radhei că aveam un contract de adopție. Aflasem cu ușurare că Radha reacționase favorabil când Kanta adusesse chestiunea în discuție. Dacă aş fi abordat eu subiectul cu sora mea, mă îndoiesc că ar fi ascultat ce aveam de spus. Kanta şi cu mine am hotărât de asemenea să nu-i spunem Radhei că familia regală din Jaipur îi adoptă copilul. Mă temeam că, ştiind asta, la întoarcerea la Jaipur ar putea să se învârtască pe la poarta palatului ca să-l zărească pe copilaş. (Samir îmi spusese că, înainte să plece la Shimla, Radha fusese adesea văzută pe lângă reşedinţa familiei Singh, sperând să poată vorbi cu Ravi.)

6 mai 1956

Domnule doctor Kumar,

Colaborăm din nou, se pare, în împrejurări dificile. Poate vă amintiţi conversaţia noastră din decembrie anul trecut – într-o altă situaţie tensionată – când aţi întrebat dacă ierburile mele au vreun beneficiu ce ţine de medicină. Acum se pare că sora mea are mai multă nevoie de medicina practică de dumneavoastră decât de a mea.

Domnul Singh îmi spune că veți acționa ca medic împuternicit în Shimla din partea casei regale din Jaipur, monitorizând sarcina Radhei și trimițând familiei regale rapoarte regulate despre mersul sarcinii. Mi-aș dori mult să vă pot vorbi personal, nu prin scrisoare, dar sper să fiu prezentă la naștere. Știu că vă puteți da seama cât de delicată este situația ei și cât de importantă este discreția – chiar, sau mai ales, față de Radha. Prefer să nu-i spun cine adoptă bebelușul până când – sau decât dacă – va fi absolut necesar.

Radha are treisprezece ani. Nu a avut niciodată variolă, rujeolă sau oreion. Nu este alergică la medicamente sau plante medicinale, dar preferă mâncărurile prăjite (poate o puteți convinge că bebelușul ar putea să nu le prefere). Îi place să doarmă mult și puteți fi sigur că se va odihni adecvat în timpul sarcinii. Personalitatea ei este în general veselă și are o minte neliniștită și curioasă. Îi place să citească, un obicei care i-a dezvoltat imaginația și i-a dat niște idei (foarte) emancipate.

Veți primi această scrisoare înainte ca Radha să ajungă la Shimla. Este însoțită de o prietenă dragă, Kanta Agarwal, care așteaptă cu nerăbdare să vă cunoască și să se pună sub îngrijirea dumneavoastră excelentă. Kanta ar trebui să nască cu o lună înaintea surorii mele, o împrejurare fericită, iar cele două sunt foarte apropiate, ceea ce este o mângâiere pentru mine. Kanta cunoaște zona de la poalele Himalayei și Shimla – ea și familia ei au mai petrecut vacanțe în aerul răcoros al muntelui, vara, când praful din Jaipur îi declanșează crize de astm. Manu Agarwal, soțul Kantei, va veni în vizită la două-trei săptămâni.

Vă voi fi recunoscătoare, domnule doctor Kumar, dacă o veți trata pe Radha ca și cum ar fi propria dumneavoastră soră. Mă veți îndatora enorm.

Până la următoarea noastră întâlnire, vă rog să nu ezitați să-mi adresați orice întrebare prin poștă sau telefonic, prin intermediul d-lui Singh.

Cu stimă,

Lakshmi Shastri

23 iulie 1956

M-am uitat peste corespondență. Încă o scrisoare de la Kanta. Una de la doctorul Kumar, ale cărui scrisori erau din ce în ce mai lungi și soseau mai des. Încă nimic de la Radha – deși nu renunțam să sper. Spre surprinderea mea, îi simțeam lipsa. Îmi era dor să o văd, așezată în pat, cu picioarele încrucișate, încrunțându-se concentrată, absorbită de lectura din *Jane Eyre*. Sau gătind *laddu* la cuptorul de afară, sporovăind fericită cu Malik. Voiam să-i spun tot felul de lucruri. Că doamna Patel are un cățeluș nou, un lup alsacian. Că doamna Pandey și-a găsit de lucru ca vânzătoare de mașini de cusut.

Ironia era că Radha era cea care scria misivele săptămânale ale Kantei; cuvintele din pagină încă îi dădeau Kantei stări de amețală. Așa că, citind scrisorile de la Kanta, mi-o imaginam pe prietena mea dictând la foc automat de pe un divan, chicotind, în timp ce stiloul Radhei alerga să țină pasul. Atunci aproape că mă puteam preface că scrisoarea era de la Radha.

18 iulie 1956

Dragă Lakshmi,

Aș duce-o mai des pe Radha la Shimla Mall, dar îmi cheltuie banii! Eu vreau să aprecieze frumoasa arhitectură Tudor din jurul

nostru, dar ea trage la flecuștețele pentru bebeluși ca un iepure la iarbă. Ieri a adus acasă niște tichii tradiționale din Himachal – măsura este atât de mare încât o să poarte tichia copilul, nu invers. (Râde acum!)

Mulțumesc lui Bhagwan, alergia mea la praf s-a potolit, așa cum se întâmplă întotdeauna când vin la Shimla. Dacă aș fi rămas în Jaipur peste vară, nu aș fi putut să respir. Doctorul Kumar, de la Spitalul Lady Bradley (un tip minunat – exact cum m-ai asigurat), spune că trebuie s-o iau mai ușor fiindcă mai am încă sângerări. Așadar, în timp ce Radha urcă dealurile ca o capră de munte, eu trebuie să stau cuminte pe canapea, parcă sunt un urs de Himalaya. (Și chiar încep să arăt așa, cu atâta lapte de trandafir cât a trebuit să consum!)

Te-ai bucura să vezi ce rumenă e în obraji sora ta (se înroșește când dictez asta). Chiar și tenul i s-a deschis la culoare. Săptămâna trecută, doctorul Kumar a zis că bebelușul ei este un adevărat sportiv – va fi bun și la lovit, și la aruncat pe terenul de crichet. Radha s-a gândit că așa se explică ce face în burtica ei toată noaptea, de n-o lasă să doarmă. (Sper că am făcut bine luând Anatomia lui Gray cu mine, ca să vadă cum se dezvoltă bebelușii în trupul nostru. Dacă nu ești de acord, o ascund.) O dată la câteva zile, Radha aduce un braț de cărți de la biblioteca din Shimla – majoritatea sunt cărți pe care le-au lăsat britanicii când au plecat. Deja engleza ei este foarte bună și cred că prezicerea ta că într-o zi ar putea deveni scriitoare sau profesoară pare mai probabilă ca niciodată (Radha dă din cap că nu).

Gata, Uma tocmai ne-a adus laptele de trandafir (să nu-i spui soacrei mele că de fapt a început să-mi placă), așa că e timpul să mă duc la culcare. Și Radha își ia rămas-bun.

*Cu drag,
Kanta*

P.S.: Baju s-a dus la un scriitor de scrisori și a dictat un bilet în care mă roagă să trimit după el să vină la Shimla. Amenință că pleacă

fiindcă Saasuji îl scoate din minți. Vezi? Nu sunt singura care vrea să scape din ghearele ei!

I-am pasat scrisoarea lui Malik și am deschis celălalt plic.

17 iulie 1956

Dragă doamnă Shastri,

În scrisorile dumitale ai menționat cât de mult îți place Radhei să citească. Nu ai exagerat! Marțea trecută am dat nas în nas cu ea când ieșea din biblioteca orașului – căra jumătate din cărțile de acolo în sacoșă, pe care s-a bucurat să le împartă cu mine. Dacă îmi amintesc corect, avea acolo o carte de poezii de Elizabeth Barrett Browning, apoi Povestirile din Canterbury, Frankenstein al lui Shelley și Fabulele lui Thurber. Mă uimesc gusturile ei eclectice! Știu că sunt doar un doctor plătit, un îngrijitor temporar al surorii dumitale, care nu este în măsură să ofere recomandări în afara domeniului medical, dar sper să îmi permiți o singură sugestie: lecții particulare. Radha dovedește o capacitate neobișnuită de a înțelege concepte literare și poate discuta despre poezii elisabetani cu cei mai buni profesori. Ar fi ridicol să rămână în urmă cu studiile din cauza situației sale nefericite.

După cum am afirmat în repetate rânduri în scrisorile mele, sunt foarte interesat să aflu despre terapiile pe bază de plante în domeniul cărora dumneata ai căpătat atâta experiență. (Poate că o scuză întârziată nu este total nelălocul ei – mă refer la scoarța rădăcinii de bumbac.) Este îngrijorător faptul că muntenii din Himalaya se bazează exclusiv pe remedii populare, când ar putea foarte bine să vină la Spitalul Lady Bradley pentru tratament medical. Ieri am văzut pe strada principală un băiețel din tribul Gaddi care avea o dermatită severă, pe care mama lui mi-a spus că o tratase cu pulbere de tulsii. Era evident că nu dădea rezultate. Mama a refuzat să încerce unguentul antiseptic pe care i l-am sugerat, chiar și după ce m-am oferit

să i-l aduc a doua zi. Poate îmi recomanzi un tratament pe bază de plante care s-ar putea dovedi util? Părerea dumitale în această privință ar fi bine-venită.

Te asigur că sarcina surorii dumitale înaintează frumos. Este extrem de sănătoasă, se bucură de mișcare energetică și mănâncă bine. Este o plăcere să ai grijă de ea. Aștept cu nerăbdare următoarea dumitale scrisoare și sugestii despre cum să realizez o punte între medicina străveche și cea modernă.

*Al dumitale prieten,
Dr. Jay Kumar*

P.S. Îți mulțumesc că mi-ai trimis cataplasma cu muștar. Tusea mi s-a ameliorat mult. În schimb, pieptul meu arăta de parcă ar fi fost dat prin aluat și era gata pentru prăjit!

Mi-am notat să-i spun în următoarea mea scrisoare să amestece praf de *neem* cu apă de trandafiri, obținând astfel un antiseptic cu miros dulce, un remediu pe care femeile din Himalaya l-ar prefera unui unguent cu miros medicinal.

Când am strecurat scrisoarea înapoi în plic, am spus o rugăciune pentru venirea pe lume în siguranță a celor doi bebeluși – al Kantei și al Radhei. În ciuda scepticismului meu, câștigasem până la urmă un strop de încredere în zei.

Am auzit afară sunetul unei sonerii de bicicletă. La poarta casei, băiatul care ducea corespondența familiei Singh mi-a întins un mic pachet învelit în hârtie maro.

Pachetul era de la Samir. Mi s-a făcut inima cât un purice. Samir încercase de mai multe ori să mă vadă. Mi-a trimis bilete. A venit chiar și la mine acasă. Nu l-am lăsat să intre, așa că a vorbit cu mine prin ușă, cerându-și scuze pentru cuvintele pe care le spusese în acea noapte la Geeta. Voia să fie totul ca mai înainte. Poate că mă dorea

din nou în patul lui. Sau voia să facem schimb de proverbe și să mă audă din nou râzând. Sau pur și simplu mai voia niște pliculețe. Nu mă mai interesa să aflu.

Am desfăcut șnurul cu care era legat pachetul. Era un etui, identic cu cel pe care i-l dăruisem eu Radhei în prima ei săptămână de școală. Înăuntru se afla același stilou portocaliu marmorat pe care i-l oferisem. *Wilson 1st Quality Fine*.

Cum ajunsese la Samir stiloul Radhei?

M-am uitat în pachet, dar nu am găsit niciun bilet.

Reacția lipsită de entuziasm a Radhei la darul meu mă duruse. *Dacă îl pierd, o să te superi*. Și îl pierduse, până la urmă, iar Samir îl găsisese, nu se știe cum?

Atunci am înțeles.

Probabil că îi oferise stiloul lui Ravi în dar, pe când încă se întâlneau în secret. Dacă da, atunci de ce îl înapoiase? Dar dacă îl pusese Parvati să-l dea înapoi?

Sau poate că, după ce a aflat că este însărcinată, Radha l-a rugat pe portarul de la reședința familiei Singh să i-l dea lui Ravi, sperând că acesta va accepta să se întâlnească cu ea. Iar Samir i-l returnase fără să i-l arate lui Ravi.

Oricum s-ar fi întâmplat, refuzul lui Ravi trebuie să fi rănit sentimentele gingașe ale surorii mele. Durerea din sufletul meu a crescut. „Of, Radha!”, am zis în șoaptă.

Săptămâna următoare, am șters numele doamnei Gupta din carnet.

Malik stătea în fața mesei cu plante medicinale, în casa mea din Rajnagar, plimbând o bilă în palmă.

– A zis că a devenit alergică la henna, a explicat el.

L-am privit neîncrezătoare.

– Pofim? Doamna Gupta este clientă fidelă de șase ani! I-am făcut fiicei ei tatuajul de mireasă – și a născut un băiețel!

M-am încruntat.

– Nimeni nu a devenit vreodată alergic la henna mea.

Malik a ridicat din umeri. În ultimele șase luni se înălțase cu cincisprezece centimetri, îmi ajungea cu creștetul la bărbie. Nu mai arăta de opt ani, așa cum îi spusese lui Maharani Indira. Eu aș fi zis că are zece. Cum nici el nu știa, ne-am prefăcut că acum are nouă ani. În orice caz, avea nevoie de un tuns și de haine noi.

– Dar doamna Abdul? Fiica ei își serbează curând ziua de naștere.

– A transmis regrete.

A rostogolit bila pe podea și s-a repezit să o culeagă de jos.

– De ce?

– Nu a spus.

A început să-și roadă pielea de pe interiorul obrazului.

– Aa, și doamna Chandralal pleacă în Europa și stă toată vara, așa că nu vrea nicio programare.

– Toată vara? am repetat oftând. E a cincea care contramandea săptămâna asta.

Programările pentru tatuaje cu henna se împușinau de obicei în iunie și iulie, când multe dintre doamnele mele fugeau din deșertul arzător spre munții din nord sau la rudele din străinătate. Dar acum ne apropiam de august. Unde erau programările pentru ceremoniile Rakhi, când femeile doreau să aibă mâinile frumos pictate când le legau fraților lor brățări lucitoare la mâini? Toamna eram de obicei ocupată cu mandalele pentru sărbătorile Dhussera și Bagapanchak, dar până acum doar două doamne făcuseră programări. Și nu era niciun angajament pentru Diwali, sărbătoarea celor o mie de lumini, când de obicei aveam programări pe toată ziua vreme de două săptămâni bătute pe muchie.

Nu fusese o surpriză că o pierdusem de clientă pe Parvati. Nu mai dăduse niciun semn din ziua când am dat nas în nas cu ea ieșind din clădirea unde își avea biroul Samir. Acum, că el îi povestise despre Radha și Ravi, știam că nu-i voi mai vedea niciodată numele

în carnețelul cu programări. Totuși aveam încredere că va fi discretă; cu legăturile ei politice, avea mult mai mult de pierdut decât mine dacă s-ar fi aflat.

Dar de ce cliente de-ale mele de ani întregi, care altădată se băteau pe cele câteva intervale libere din carnețelul meu, acum contramandau sau pur și simplu nu mai făceau programările obișnuite? Cele curioase din fire, care doreau știri despre Maharani Latika, nu contau. Știuseseam tot timpul că vor înceta să mă mai caute când noutatea se va fi consumat; eram un lux costisitor.

M-am uitat consternată la Malik.

A aruncat bila în aer și a prins-o.

– Să văd ce pot să aflu.

Doamna Patel a rămas clientă fidelă. Și-a păstrat toate programările. Artrita îi deformase mâinile și ea se bizuia pe mine să maschez acest lucru sub tatuajele cu henna. Era singura ei vanitate. Îi plăceau, de asemenea, *laddu* din fasole *moong* și *pakora* cu varză pe care i le pregăteam pentru a-i calma durerile încheieturilor.

Astăzi, pe când îi desenam o floare de lotus în mijlocul palmei, am auzit-o dregându-și glasul.

– Este totul în regulă, Lakshmi?

– Da, *Ji*. Mulțumesc de întrebare.

– Nu există... probleme cu banii?

În afară de veniturile mele subțiate? De clientele care contramandau zilnic din motive nefondate? De faptul că acum îi datoram lui Samir zece mii de rupii – de două ori mai mult decât datoria inițială? Și că Parvati încă nu îmi plătise comisionul pentru aranjarea căsătoriei? Mai-mai să izbucnesc în râs, dar m-am reținut, dându-mi seama că aș putea părea nebună.

– Dar de ce întrebați?

– Păi... mai aude omul una-alta.

Părea jenată și nu ridica ochii de la lupul alsacian care stătea la picioarele ei – cățelul despre care voisem să-i povestesc Radhei.

Inima mea și-a întetit bătăile. Îi desenam frunze de *tulsi* de jur-împrejurul degetelor.

– Una-alta?

– Bârfele sunt ușor de răspândit.

Simțurile mele erau acum în alertă.

– Ce ați auzit, Ji? am întrebat în timp ce îi desenam pe dosul mâinii al treilea ochi, pentru protecție.

Vocea i-a scăzut până la șoaptă, ca să nu audă servitorii.

– Ai fost acuzată că ai furat.

Mi-am îndreptat spatele, privind-o cu mai mult calm decât simțeam înlăuntrul meu.

– De către cine?

– Am auzit de la bucătarul meu, așa că este posibil ca informațiile să nu fie demne de încredere. Lumea vorbește că de la doamna Prasad au dispărut niște brățări de aur. La fel și un sari brodat – cu lucrătură de argint.

Cine ar răspândi astfel de zvonuri? Nimic din toate acestea nu era adevărat, dar asta conta prea puțin pentru bârfitori.

– A dispărut un colier după ce ai fost la doamna Chandralal. Asta a auzit paznicul meu.

M-am încruntat.

– Le-am servit pe femeile acelea vreme de zece ani. De ce, brusc, aș începe să le jefuiesc? Nu am nevoie să fur – am o casă a mea.

Ea a lăsat capul în jos, și-a privit mâinile.

– Păi, da...

– Vă rog, spuneți.

– Umblă vorba... Cum ți-ai putea permite o casă dacă nu ai lua de la alții?

A pus mâna, cea la care nu începusem încă lucrul, peste mâna mea. Atingerea îi era rece. Sau îmi ardea mie pielea. Mi-am tras mâna.

– Lakshmi, vreau să știi că eu nu cred un cuvânt din toate astea. Dar mi-am zis că e bine să știi ce se spune.

Dacă doamna Patel auzise aceste zvonuri de la servitorii ei, atunci le auziseră și celelalte doamne ale mele. De cât timp circulau oare?

Am simțit teama adânc, în măruntaie. Câinele a simțit-o și el și și-a întors capul să mă privească.

– Dar de ce? De ce spun minciuni?

– Sunt sigură că doamna Sharma știe mai multe decât mine. Ca întotdeauna. Eu nu mă duc la club la fel de des ca ea.

Ochii îi erau plini de compasiune.

I-am luat mâna, cea pe care aproape o terminasem de pictat. Am încercat, dar nu am reușit să țin condeiul cum trebuie.

– E suficient pentru astăzi, a spus încet doamna Patel. Du-te să vorbești cu doamna Sharma.

A scos cincizeci de rupii din nodul sariului și mi le-a întins.

– Dar nu am terminat.

– Există întotdeauna o dată viitoare. Să-i zicem o plată în avans.

A spus-o cu bunătate, însă pe mine mila altora mă irita. Mi-am strâns la repezeală materialele. Câinele s-a ridicat de pe podea.

– Data viitoare, am zis, ocolindu-i privirea, va fi din partea mea, pentru că nu mi-am isprăvit treaba astăzi.

Nu am luat banii. Nici nu știu dacă mi-am luat rămas-bun înainte de a pleca.

Câinele a scos un lătrat, unul singur, ca de rămas-bun.

Paznicul de la reședința familiei Sharma era un fost militar, îmbrăcat elegant în jachetă kaki și *dhoti* alb. M-a salutat politicos la poartă. Când i-am spus că venisem să discut cu doamna Sharma despre aranjamentele pentru sărbătoarea Teej, și-a plimbat arătătorul peste ambele părți ale mustății, cumpănind parcă dacă să mă lase sau nu să intru. În cele din urmă a încuviințat dând din cap.

Doamna Sharma avea multe nurori și nepoate care așteptau cu nerăbdare zilele de Teej în fiecare august. Era o sărbătoare a femeilor, care comemora reunirea lui Shiva cu soția sa după o sută de ani. Îndeplinirea ritualurilor de Teej trebuia să asigure fericirea conjugală. Având în vedere experiența mea, rămâneam sceptică față de această promisiune, dar sărbătoarea îmi plăcea, fiindcă se ținea la începutul anotimpului musonilor, când plantele de care depindea munca mea se hrăneau cu nesaț din pământ și căpătau suficientă putere pentru a da proprietățile curative necesare loțiunilor și cremelor mele. Iar petrecerea de Teej dată în fiecare an de doamna Sharma – un eveniment plin de voie bună, la care toate femeile din familie istoriseau întâmplări, râdeau, se tachinau, cântau cântece și dansau, în timp ce eu le tatuam mâinile cu henna – era întotdeauna o ocazie fericită. Doamna Sharma dăruia fiecărei femei câte un sari de mătase și brățări de sticlă assortate. În fiecare an, bucătăreasa ei se întrecea pe sine, creând delicatese mai exotice și mai complicate decât în anul anterior.

Acum, că mai rămăseseră doar trei săptămâni până la Teej, eram surprinsă, dar nu prea îngrijorată, că doamna Sharma nu își făcuse programarea obișnuită. Știind că are pe mână o gospodărie mare și că fusese ocupată cu sărbătorirea logodnei Sheelei, o trecusem eu în carnețel. Acum însă, după cele spuse de doamna Patel, mă întrebam dacă nu cumva exista un alt motiv pentru această întârziere.

Când am urcat treptele spre verandă, aveam pielea ca de găină pe brațe, chiar dacă soarele verii era insuportabil. Creștetul capului parcă îmi luase foc.

La ușa din față, servitoarea, care de obicei mă întâmpina cu un zâmbet, a făcut ochii cât cepele. Era clar că și ea auzise bârfa. Mi-a cerut să aștept – lucru de asemenea neobișnuit – și a dispărut iute în vestibul. Le-am auzit șușotind – pe ea și pe doamna Sharma – înainte ca fata să iasă și să arate spre salon cu o mișcare a capului.

Doamna Sharma stătea așezată la masa ei de scris, un secretair solid, cu sertare încorporate și mânere din alamă. A aruncat o privire spre mine când m-a auzit intrând. Ochelarii ei cu rame aurii au strălucit o clipă, reflectând lumina soarelui din fereastră.

– Ah, Lakshmi. Mă bucur că ai venit. Lasă-mă doar un moment să termin scrisoarea asta către fiul meu.

S-a întors la scris.

– Spune că Londra este scumpă și că are nevoie de mai mulți bani. Cine știe pe unde îi cheltuie?

A împăturit aerograma subțire și albastră.

– Dacă nu îi răspund urgent, se enervează că așteaptă în loc să bea Coca-Cola cu prietenii.

Și-a trecut limba peste marginea hârtiei ca să sigileze scrisoarea. Apoi și-a scos ochelarii, agățându-i la centura argintie din jurul taliei, de care atârnav și cheile de la șifoniere și cutiile cu bijuterii, de la cămară și ușile de la intrări.

Mi-am scos o batistă din jupon ca să-mi tamponez sudoarea de pe frunte; alergasem, efectiv, până aici de la doamna Patel, cu inima la gură. Chiar când mă rugam să capăt ceva rece de băut, servitoarea a adus o tavă cu două pahare înalte, pline cu *aam panna*. A lăsat băuturile din mango pe masa de ceai și a închis ușa în urma ei.

Doamna Sharma a venit lângă mine pe canapea și mi-a oferit un pahar.

– Este una dintre cele mai călduroase veri de până acum, nu crezi?

Și-a dat capul pe spate și, cu o sorbitură lungă, a înghițit toată băutura dulce-acrișoară din pahar. Purta tot un sari din *khadi* și și-a șters transpirația adunată deasupra buzei de sus cu capătul rigid al sariului. Ventilatorul din tavan împingea aerul fierbinte în jos, aducând dinspre ea miros de pudră de talc și transpirație. Era un mister pentru mine cum un antreprenor în construcții ca domnul Sharma să neglijeze confortul propriei sale familii, când toate celelalte case de oameni bogați aveau de mult timp instalații de aer condiționat.

Ca și când mi-ar fi citit gândurile, doamna Sharma a zâmbit, arătându-mi dinții mari și strâmbi.

– Corpul are nevoie să transpire, spune întotdeauna domnul Sharma. Asta ajută la eliminarea toxinelor din organism.

Am zâmbit politicos și mi-am sorbit băutura, întrebându-mă cum să încep conversația și temându-mă totodată să o fac.

– Chiar și așa, a adăugat ea ștergându-și gâtul, aștept cu nerăbdare musonii.

– Așa e.

Mi-am dat seama că îmi dă ocazia să intervin.

– Se apropie sărbătoarea Teej.

Doamna Sharma a zâmbit. Și-a șters gura cu degetele și s-a uitat la cei trei câini de porțelan de pe masa de ceai, legați unul de altul cu un lanț de aur. Cel mai mare, fără îndoială mama, cu gene pictate și buze roșii, privea cochet spre doamna Sharma, în timp ce puii își priveau mama.

Doamna Sharma a vorbit, încă privind acea scenă:

– Teej este un prilej de sărbătoare pentru noi, acum, că toți nepoții mei sunt căsătoriți; și căsătoria Sheelei aranjată, datorită ție.

Întotdeauna exista o clipă, înainte de a pune ultima tușă cu henna pe pielea unei femei, pe care îl simțeam cumva semnificativ. Niciodată nu repetam un model și, după câteva săptămâni, el avea să dispară definitiv. Momentul acesta cu doamna Sharma îmi crea același sentiment de sfârșit și de efemer.

Tremuram, așa că am așezat băutura pe masă, de teamă că aveau să-mi clănțane dinții pe buza paharului.

– Ce-ai zice, a început doamna Sharma, dacă ți-aș spune că *mandala* pe care ai creat-o pentru petrecerea de *sangeet* a Sheelei nu a fost la înălțime?

Mi-am ascuns cu greu surprinderea. Când le-am făcut tatuajele cu henna cumnatelor doamnei Sharma, mai multe dintre ele mi-au spus că modelul li s-a părut și original și frumos.

– Aș putea să întreb ce anume a fost nesatisfăcător?

– Posibil să nu fi fost suficient de tradițional. Ar fi trebuit să se folosească mai mult praf colorat.

A ridicat din umerii lați, vrând parcă să spună că motivele erau lipsite de importanță.

Îmi cerea să-mi critic propria lucrare?

– Dar, doamnă Sharma, ați cerut ceva asemănător modelelor pe care le folosesc la tatuaje. Ați spus, în mod expres, că vreți un alt gen de *mandala*.

A strâmbat din buze și și-a șters gâtul umed cu sariul.

– Așa e. Dar dacă ți-aș spune că pasta ta de henna este de proastă calitate?

Am rememorat seara aceea. Să fi fost pasta mea prea groasă? Nu, folosisem din cea preparată de Radha, cu o textură perfect mătăsoasă. Toate produsele pe care le foloseam erau de calitate superioară și amestecate fie de mine, fie de Radha. Poate că Malik spusese sau făcuse ceva care să-i deranjeze pe oaspeți? (Până acum nu făcuse niciodată nimic necuvenit.) Dar apoi mi-am amintit: doar ce începuse să lucreze la *mandala*, că Sheela a cerut ca el să plece.

Pesemne că o văzuse careva pe Radha încercând să arunce cu pietre în Sheela. Dar asta se întâmplase în urmă cu aproape opt luni; aș fi auzit despre asta prin rețeaua de servitori mult mai devreme.

Am început cu grijă:

– După cum știți, îmi verific cu atenție munca, doamnă Sharma. Am standarde ridicate. S-a plâns... s-a plâns vreuna dintre doamne?

Doamna Sharma a scos un oftat. Și-a sprijinit palmele pe coapse, cu coatele depărtate, ca și când ar fi dat să se ridice.

– Ai spus exact ceea ce mă gândeam că vei spune, Lakshmi. Și de ce ai spune altceva? Nu ai nicio vină aici. Iar eu nu mă pricep să spun minciuni. Dacă aș încerca să inventez ceva, ți-ai da seama imediat.

S-a săltat de pe canapea și s-a îndreptat hotărâtă spre masa de scris, unde a descuiat un compartiment cu o cheie prinsă de cordon.

S-a întors apoi și s-a oprit dinaintea mea, întinzându-mi un plic umflat la un capăt. Am auzit dinăuntru clinchet de monede.

– Pentru tine, a zis. Te rog să-l iei.

După ce mi l-a înmănat s-a întors anevoie și s-a trântit la loc pe canapea.

– Parvati nu a avut timp să ți-l dea înainte de a pleca în vară în străinătate. Și eu nu prea m-am învrednicit să ți-l predau.

Fără îndoială, Parvati plecase în Anglia ca să-l împiedice pe Ravi să se întoarcă în Jaipur.

Pe colțul din stânga sus al plicului erau imprimare numele și adresa firmei Singh Architects. Nu era scris niciun destinatar.

– Mi-a cerut să fiu de față când îl deschizi.

Doamna Sharma părea acum rușinată. Și-a concentrat din nou atenția asupra căteilor de porțelan.

– Este comisionul pentru aranjarea căsătoriei.

Am rupt sigiliul. În interior erau monede de o rupie. Le-am numărat. *Zece rupii?* Simțeam un imbold nestăpânit să întorc plicul pe dos, să-l scutur ca să mă conving că nu mai era nimic înăuntru. L-am desfăcut mai larg.

Era gol.

Mi-am lăsat capul în piept și am închis ochii ca să opresc zumzetul de sub tâmpile. Scopul lui Parvati fusese să mă facă de râs în fața doamnei Sharma. Știa că insulta va fi de o mie de ori mai rușinoasă.

Doamna Sharma a reluat:

– Parvati mi-a mai cerut ceva...

Glasul i s-a stins. A ridicat paharul să mai ia o înghițitură înainte de a-și aminti că era gol. L-a pus la loc pe masă fără tragere de inimă și s-a uitat la mine. Privirea îi era lipsită de răutate.

– Îmi pare rău că te pierd, Lakshmi. Artiști ca tine sunt greu de găsit și ai adus servicii familiei mele.

Voia să ofere consolare, am simțit asta în vocea ei. Chiar și alunița de pe obraz se ridicase mai sus, parcă încercând să-mi dea putere.

– Dar Parvati susține că ai furat. Și, deși nu o cred – nu m-aș gândi niciodată la așa ceva –, trebuie să fiu de partea ei. Înțelegi, de bună seamă. Când Sheela și Ravi se vor căsători, părinții lui vor deveni parte a familiei noastre. Și, fie că sunt sau nu de acord cu Parvati, am acum mâinile legate de ale ei.

Parvati! O slujisem. O răsfățasem. Mă gudurasem pe lângă ea. Tratasem cu toată delicatețea chestiunea sarcinii Radhei, spre binele ambelor familii – a ei și a mea. Nu făcusem scene. Nu cerusem bani. Și, după toate astea, *ea* spunea minciuni despre mine? Ca răzbunare pentru nesăbuiința surorii mele – și a lui Ravi, atenție! Fiul ei era la fel de vinovat – *mai vinovat*, fiindcă era mai mare ca vârstă. Dar Parvati se răzbuna *pe mine*.

Cât era de nedrept! Am încercat să-mi rețin lacrimile, dar nu am izbutit. *Am muncit atât de mult*, voiam să-i spun doamnei Sharma. *Le-am respectat regulile. Le-am înghițit jignirile. Le-am ignorat disprețul. M-am ferit de mâinile neastâmpărate ale soților lor. Nu am fost pedepsită îndeajuns?* În acest moment, stând în fața acestei femei cumsecade și la locul ei, voiam lucrul pe care îl uram cel mai mult pe lume: compătimire. Și, mai mult, uram faptul că mi-o doresc. Mă uram pentru slăbiciunea mea, pe care o găseam la fel de dezgustătoare precum autocompătimirea lui Joyce Harris din ziua când i-am dat pliculețele.

Ah, dacă nu era Radha! Nimic nu mai era la fel în viața mea de la sosirea ei. Fusese musonul meu personal, spulberând anii de încredere pe care doamnele îi investiseră în mine, distrugând o reputație clădită cu atâta trudă. Dacă n-ar fi fost Radha, n-aș fi avut nevoie să mă ploconesc, în tăcere, în fața doamnei Sharma. Dar o meritam. Comisesem păcatul capital, părăsindu-l pe soțul lângă care ar fi trebuit să stau vreme de șapte vieți.

Doamna Sharma mă privea îngrijorată. Trebuia să plec înainte să-i pătez canapeaua cu lacrimi.

Mi-am dres glasul și mi-am apăsât pleoapele cu vârful degetelor. Stând în fața ei ca să-mi iau rămas-bun, am reușit să spun doar „Asta e“.

Ultimele ei cuvinte către mine au fost: „Mergi cu bine, *bheti*.“

31 august 1956

Luna august – dogoritoare, toridă, nemiloasă – se scurgea încet. Mi-am deschis carnetul cu programări și am răsfoit paginile goale. 15 august, ziua independenței națiunii noastre, venise și trecuse fără o singură solicitare.

Cu fiecare săptămână care trecea, veneau mai multe anulări decât programări. De unde înainte aveam șase-șapte clienți pe zi, acum aveam una (asta dacă aveam noroc). În ultima vreme, cele câteva clienți pe care le mai aveam îmi plăteau mai puțin, fără să întrebe, și eu le acceptam tariful micșorat fără să protestez.

Băgasem în carnet ultima scrisoare a doctorului Kumar. Am scos-o și, pentru a treia oară, am încercat s-o citesc până la capăt.

17 august 1956

Dragă doamnă Shastri,

Îți respect dorințele în legătură cu Radha; nu i-am spus că familia regală îi adoptă copilul, dar aș dori să discut mai în detaliu chestiunea cu dumneata, dându-mi seama că s-ar putea ca ocazia să nu se prezinte până la nașterea bebelușului.

Radha va fi ținută sub observație la spital o săptămână după naștere. S-ar putea însă să fie greu să o ținem departe de copil în tot acest timp. A devenit foarte atașată de ființa care a prins viață în pântecul ei și vorbește constant despre copil. Nu sunt sigur că este pe deplin împăcată cu ideea că acesta urmează să fie adoptat. Înțelege situația din punct de vedere rațional, dar emoțional simt că nu a acceptat-o.

Prietena dumatilă, doamna Agarwal, m-a asigurat că Radha înțelege situația și este de părere că atașamentul puternic al Radhei față de copil trebuie pus doar pe seama hormonilor. Nu am o explicație mai bună, așa că pentru moment mă voi baza pe a ei...

La acest punct al scrisorii mă opream mereu din citit. Radha acceptase adopția; nu voiam să-mi îngădui să gândesc altfel. Palatul avea să-i crească copilul. Aveau să ne plătească treizeci de mii de rupii, ceea ce ne va salva și va acoperi cheltuielile cu studiile Radhei. Copilul va fi sănătos; și va fi băiat. Așa trebuia să fie, pentru că nu voiam să vorbesc cu doctorul Kumar despre nicio altă posibilitate.

Ploile musonice, care veneau la începutul lui septembrie, de obicei aduceau cu ele un sentiment de ușurare. Lasă ploaia să spele ce e vechi; primește ce e nou. Cele rele să se spele, cele bune să se adune. Anul acesta, când au început ploile, am simțit doar groază. Neavând unde să mă duc, casa mi-a devenit închisoare și peste tot în jurul meu vedeam dovezi ale eșecurilor mele. Apa băltea pe pământul gol al curții, unde plănuisem să-mi cultiv grădina cu plante medicinale. Stropii săreau de pe stuful uscat care ar fi trebuit să-mi adăpostească plantele tinere. Se scurgeau pe stivele de cărămizi pe care le cumpărasem ca să construiesc gardul din spate. Nu mă mai osteneam să gonesc porcii vecinului când rămău în curtea mea.

De cele mai multe ori stăteam la masa mea de lucru ore în șir, amestecând uleiuri și loțiuni pe care nimeni nu avea să le folosească.

Ritmul pistilului era hipnotic și, la fel ca răpăitul constant al ploii, mă liniștea. Mă frământam și mă gândeam unde anume ar fi trebuit să procedez altfel. Ar fi trebuit s-o supraveghez mai atent pe Radha, pe care aveam datoria să o protejiez. Ar fi trebuit să mă abțin să mă culc cu un bărbat ca Samir, care folosea femeile cu aceeași cruzime ca și fiul său. Ar fi trebuit să-i cer lui Parvati să mă plătească în avans pentru aranjarea unei căsătorii mult mai inspirate decât ar fi putut concepe un mijlocitor obișnuit.

După ce am plecat de la doamna Sharma m-am gândit o clipă să mă duc să-i cer socoteală lui Parvati. Timp de un deceniu fusesem roaba ei, evitându-i toanele, acceptându-i superioritatea. O înfruntare pe față mi-a părut însă o sarcină herculeană. L-am văzut deodată în minte pe tatăl meu, cât de demoralizat și inadecvat se simțise când a fost forțat să se lupte cu autoritatea britanică. Britanicii ieșeau întotdeauna învingători și, la un moment dat, *Pitaji* nu a mai avut energie să riposteze. A ales calea de scăpare a celor lași: o sticlă de *sharab* în fiecare seară, apoi în cele din urmă două sau trei pe zi.

Am ales și eu calea lașilor: în loc să mă confrunt cu Parvati în persoană, dialogam cu ea în mintea mea. *Este responsabilitatea ta – nu a mea – să-ți supraveghezi fiul! Uite ce partidă formidabilă am aranjat pentru familia ta! Și tu m-ai răsplătit distrugând tot ce m-am chinuit atât să realizez!*

Mai aveam o alternativă: să-i plătesc cu aceeași monedă, povestind în tot orașul cum fiul ei a sedus-o pe sora mea de treisprezece ani; dar nu ar fi ajutat. Aș fi ieșit mai rău, apărând ca o escroacă josnică și răzbunătoare. Chiar dacă doamnele m-ar crede, ar fi obligate să-i țină partea lui Parvati, care era una de-a lor. Dacă fiii lor ar intra în asemenea încurcături (lucru deloc exclus), ar avea și ele nevoie de sprijinul ei.

Malik mă vizita zilnic, chiar dacă nu aveam programări, ca să se asigure că mănânc. În ziua aceea mi-a vârât sub nas un sufertaș plin de chifteluțe cu sos de curry.

– Nu vrei nici măcar să guști din *kofta*? Bucătarul-șef le-a condimentat cu mult *jeera*.

Afacerea lui lucrativă suplimentară, aceea de a aproviziona bucătăria palatului cu produse la preț scăzut, îi asigura în continuare mese de cinci stele de la bucătarul palatului.

Nu i-am răspuns. Mi-am șters transpirația de pe gât cu capătul sariului meu vechi și am continuat să pisez.

– Te rog, tanti șefa!

I-am spus lui Malik că nu am poftă de mâncare. El m-a zgâlțâit de umăr. I-am respins mâna.

– Ți-am spus! N-am chef să mănânc.

– Tanti șefa!

M-am întors către el, enervată.

A arătat cu bărbia spre ușă. I-am urmărit privirea.

În pragul ușii stătea Parvati Singh, cu geanta pe o mână și o umbrelă șiroind de apă în cealaltă. Niciodată, nici măcar în visele mele, nu mă așteptasem s-o văd în casa mea. Am dat drumul pistolului, care s-a rotit în mojar, apoi s-a oprit.

– Pot să intru? a întrebat ea cu voce calmă.

L-am privit pe Malik înaintând spre ușă și oprindu-se în fața lui Parvati, de parcă avea de gând să dea cu ea de pământ. A fost nevoită să facă un pas înapoi, pe coridor, ca să-i facă loc.

– Pantofii, a zis el.

Am crezut că o să protesteze, dar s-a aplecat să-și scoată sandalele ude.

Chiar dincolo de prag Malik și-a încălțat papucii și, cu capul sus, a ieșit în stradă. Nu avea umbrelă; ploile calde nu-l deranjau.

Parvati a zăbovit o clipă. Apoi a intrat pe ușă, din nou maiestru-oasă, de parcă ar fi fost casa ei, nu a mea. A închis ușa și a rămas locului. Am urmărit-o cum cerceta din priviri încăperea: masa plină de creștături pe care făceam amestecurile pentru loțiuni, patul lăsat, sacoșele ponosite, pledurile decolorate care zăceau împăturite,

șifonierul cu ușile inegale pe care îl cumpărasem de la un vecin. M-am rușinat, văzându-mi lucrurile prin ochii ei.

– Hmm, a zis, mă așteptam...

A lăsat propoziția neterminată.

A făcut un pas spre mine. Instinctiv, am făcut un pas înapoi. Ea s-a oprit. Și-a așezat geanta pe blatul dulapului și a luat o cutie de chibrituri aflată lângă felinar.

– Mă așteptam să vii la mine, a zis aprinzând felinarul și făcând apoi flacăra mai mare.

Până atunci nu-mi dădusem seama cât de întuneric se făcuse în cameră. Am rămas locului, nesigură pe mine.

– Înainte te bazai mereu pe mine. Mai ții minte? a întrebat stingând chibritul. Când ai venit prima dată la Jaipur și ai vrut să fii introdusă în societate. Apoi la palat. Ești o femeie ambițioasă. Nu te condamni pentru asta, să știi.

M-am uitat la ea. Era greu de spus dacă zâmbea sau se încrunta.

– Acum că afacerea ta se duce de râpă, m-am gândit că cel puțin îmi vei cere să...

Nu-mi venea să cred ce auzeam! Am încleștat pumnii, iar în piept mi-a izbucnit furia.

– Afacerea mea se duce de râpă din cauza *ta*. Și vrei să vin *să te implor* să nu mai răspândești minciuni despre mine?

Ochii i s-au îngustat și a strâmbat din gură, cam la fel cum făcea Sheela Sharma, arătându-și nemulțumirea.

– Te-ai gândit măcar o clipă că aceste zvonuri nu au pornit de la mine?

Surprinderea probabil că mi se citea pe față.

– Nu că nu mi-a făcut plăcere să ațâț flacăra, a continuat ea. Credeam că cel puțin o parte dintre clientele tale vor considera acuzațiile prea ridicole pentru a fi crezute. M-am înșelat. Oamenii sunt mai creduli și mai lipsiți de compasiune decât ne-ar plăcea să credem, nu zici?

Și-a strecurat mâna în geantă. Când a scos-o, degetele îi erau strânse în jurul unui obiect. Și-a lăsat mâna să alunece către mine pe blatul bufetului până când brațul i s-a întins complet. Apoi și-a retras-o.

Ceasul de buzunar pe care mi-l dăruise Samir stătea acum între noi. Din reflex, mi-am pipăit buzunarul juponului. Nu era acolo, desigur.

Nu îl mai văzusem de o grămadă de vreme – nu avusesem nevoie să ajung vreunde la timp. Mi-au venit nechemate în minte imagini – buzele lui Samir, mâinile lui, piepturile noastre goale – din noaptea aceea din casa Geetei. Nu-mi aminteam să fi cules de jos ceasul la plecare.

Curajul meu s-a evaporat – *puff!* – și dogoarea mi-a urcat în obraji. Parvati a clătinat din cap dezamăgită.

– Geeta a venit la mine acum câteva luni. Ultima cucerire a lui Samir.

Zâmbetul i s-a preschimbat într-o grimasă.

– Cât de umilitor poate să fie ca amanta soțului tău să vină la tine căutând consolare și plângându-se că fusese infidel, nu ție, ci ei?

Am închis ochii. Voiam să uit că acea noapte existase cu adevărat. Parvati a început să străbată încăperea de la un capăt la altul, neliniștită, la fel cum se plimba prin fața căminului la petrecerea de sărbători. Își frământa mâinile. S-a oprit brusc să examineze mozaicul pardoselii, lăsând capul într-o parte.

– Hmm...

S-a întors spre mine și a dat din cap o dată, ca și când ar fi aprobat alegerea modelului, apoi a pornit din nou să pășească prin cameră.

– Samir are nevoie să fie iubit. Să fie adulat. Așa fac bărbații de felul lui. Eu înțeleg și tolerez.

Încerca să mă convingă pe mine sau pe ea însăși?

– Ce contează însă este că m-ai trădat *tu*, Lakshmi. Am avut încredere în tine. În casa mea. Și cu soțul meu. M-ai asigurat că nu este nimic între voi.

A fost doar o noapte. Am rezistat zece ani. Nu am de gând s-o fac din nou. Nimic din ce puteam spune nu ar fi ajutat la ceva.

Parvati s-a oprit în fața poșetei. A scos din ea o pungă grea și a așezat-o pe blatul bufetului. A zornăit, lucru care confirma că era plină cu monede.

– Uite cum facem, a spus ea uitându-se la pungă. Îți dau comisionul pentru aranjarea căsătoriei. Și nu oricum, ci în monede de argint.

A ezitat un moment.

– Îl meriți.

Nu avea de gând să-mi mulțumească.

Cum eu nu m-am întins după bani, a adăugat:

– Zece mii de rupii. Mai mult decât ne-am înțeles.

Mi-a zâmbit și, pentru o clipă doar, mi-am închipuit că îmi oferea mai mult de atât: scuze, iertare, înțelegere, respect. Am fost surprinsă și derutată descoperind cât de mult îmi doream să fiu din nou în grațiile ei. M-am gândit la *Pitaji* și la compatrioții mei, ce sentimente aveau pentru britanici după dobândirea independenței. Obişnuiți să fie servili, se simțeau mai în largul lor revenind la acea atitudine, oricât de umilitoare ar fi fost, iar eu păream acum să simt la fel.

– Și? am îngăimat.

– Și eu am să spun tuturor că zvonurile au fost o greșeală. Chiar am să te angajez la loc, cu ședințe regulate. Am să te ajut să aranjezi mai multe căsătorii și să capeți comisioane. Asta vrei, nu-i așa?

Am tușit; era prea frumos ca să fie adevărat.

– Și care este prețul?

– Ai să-l lași în pace pe Samir. Geeta mi-a povestit despre afacerea în care l-ai băgat – cu pliculețele alea. Chiar așa, Lakshmi?

S-a cutremurat de dezgust.

Am simțit fiere amară și fierbinte în gură. Credea că eu îl convinsesem pe Samir să vândă pliculețele alea. Habar n-avea că el mă ademenise să vin în Jaipur să le vând.

Mi-am păstrat vocea scăzută.

– Ai vorbit cu Samir deci?

Și-a dres glasul, ca și când i-ar fi provocat durere. *Nu vorbise cu el.*

M-am uitat la pungă – erau destui bani ca să-i înapoiez lui Samir împrumutul. Puteam să accept condițiile ei și, în scurtă vreme, carnetul meu avea să se umple cu numele fostelor clienți. Cei privilegiați și puternici aveau să mă primească din nou în casele lor impozante, să mă invite să mă așez pe divanele lor și să bea din ceaiul lor cremos.

Am auzit vocea mamei mele: *reputația, odată pierdută, greu mai poate fi recâștigată.* Avea dreptate. După ce angajatorii săi britanici l-au etichetat drept element turbulent din pricina rolului jucat în mișcarea de independență, tatăl meu nu și-a redobândit niciodată reputația. Era însemnat pe viață.

Și statutul meu de artist tatuator căutat era compromis pe veci. Chiar dacă Parvati și-ar respecta promisiunea, scandalul furturilor s-ar ține după mine ca un miros urât. De cum aș intra în casele lor, doamnele mi-ar urmări fiecare mișcare, gata să mă învinovățească în momentul în care s-ar rătăci o brățară sau ar lipsi bani din poșeta lui *MemSahib*. Și atunci eu ce aș avea de făcut? Să dau fuga la Parvati – de fiecare dată când se întâmpla așa – să o implor să le convingă de nevinovăția mea.

Îmi dădeam seama acum că, atâta vreme cât îi eram îndatorată, mă aflam în puterea ei, adică exact acolo unde voia ea să fiu.

Puteam să spun da și să-mi păstrez afacerea intactă – pătată, dar intactă. La fel ca *Pitaji*, al cărui statut de profesor de școală rămăsese intact – chiar dacă ajunsese în Ajar, acel mic cătun uitat de lume.

Cât de înjosit trebuie să se fi simțit în fiecare secundă a fiecărei zile, trebuind să se descurce cu manuale depășite, fără materialele trebuincioase și fără șanse de scăpare!

Mi-am îndreptat umerii și am împins punga înapoi înspre ea.

– Păstrează-ți banii. Iar eu, în schimb, n-am să le spun doamnelor din Jaipur pe câți bastarzi ai soțului tău i-am împiedicat să vină pe lume.

Chipul i s-a strâmbat. Într-o clipă a ridicat brațul cu palma deschisă. Înainte să mă poată lovi peste față, am prins-o de antebraț. Privirile ni s-au încleștat. Am văzut-o atunci, în întregime, roșie la față, cu ochii umezi și turbați. Trebuie să-și fi adunat toate puterile ca să se stăpânească în această ultimă jumătate de oră.

– Ai putea chiar să pui deoparte câteva pliculețe pentru fiii tăi, am adăugat. Sora mea nu a fost prima și mă îndoiesc că va fi ultima.

I-am împins cu putere antebrațul, îndepărtându-l.

S-a luptat să rămână în picioare. Ochii îi ardeau de ură – și de rușine. Rimelul negru i se prelingea pe obraji odată cu lacrimile. Nasul îi curgea. Într-o parte a gurii avea o pată roz de ruj. Și-a frecat antebrațul acolo unde mâna mea îi lăsase urme.

Credeam că mai are ceva de spus, dar ea tăcea. Am ascultat ploaia bătând pe acoperiș. Am privit-o ridicând punga cu monede de argint și dându-i drumul în geantă. Pentru o clipă doar m-am gândit – în mod absurd – să i-o smulg înapoi (erau zece mii de rupii!).

Apoi Parvati a făcut ceva ce nu o văzusem niciodată făcând: și-a șters fața pe *pallu*, fără să-i pese că își strică machiajul sau că își distruge frumusețe de sari. Fața ei era pătată cu negru, roșu și roz. Privirile i-au căzut asupra ceasului de buzunar, aflat încă pe blatul dulapului. S-a întors să plece.

Ajungând în prag, s-a sprijinit de tocul ușii strecurându-și picioarele în sandale. Înainte de a pleca s-a uitat la ploaia de afară și a zis:

– Până la urmă se satură de voi toate.

Am așteptat, cu toți mușchii din corp încordați. După câteva clipe m-am dus la fereastră. Stătea în mijlocul străzii, șiroind de apă. Își uitase umbrela. Sariul, ud learcă, i se lipea de formele pline, dezvăluind fiecare rotunjime, fiecare proeminență. Cocul i se prăvălise pe spate într-o masă de bucle ude. Nu a băgat de seamă. Nu

l-a auzit nici pe *tonga-walla* care s-a oprit să-și ofere serviciile. Partea din mine care era obișnuită să-i servească pe ceilalți, să-i mulțumească și să aducă alinare a dat să alerge după ea cu umbrela. M-am stăpânit. Am privit mai departe cum se îndepărtează clătinându-se și alunecând pe drum, până când nu s-a mai văzut.

Am rămas mult timp la fereastră. M-am gândit la ce dădusem cu piciorul pentru câteva minute de mânie îndreptățită. Mă culcasem cu soțul ei. Îi preparasem pliculețe contraceptive. Nu aveam dreptul să mă cred superioară din punct de vedere moral.

Cu coada ochiului am zărit un poștaş îndreptându-se către casa mea dinspre celălalt capăt al străzii. Venea spre mine, ca un porumbel la cuibul său.

Am alergat la poartă, fără să-mi pese de ploaie. Până să apuce să-mi spună că am o telegramă, i-am smuls-o din mână și am desfăcut-o.

Era de la Radha.

Scria doar atât: *Vino. Acum. Mătușica are nevoie de tine.*

PARTEA A PATRA

Shimla, India – la poalele Munților Himalaya
2 septembrie 1956

– Când închid ochii, nu văd decât sariul mătușii, din care picură sânge.

Radha plângea cu suspine, cu capul pe umărul meu.

– Doctorul Kumar a spus că pruncul nu mai respira. De mai multe zile. Corpul ei încerca să scape de el, dar ea căuta să-l împiedice.

Am mângâiat-o pe braț, stând lângă ea pe un pat de spital aflat față în față cu patul Kantei. Radha se rotunjise, și nu doar peste mijloc. Avea brațele mai durdulii. Și fața îi era mai plină. Cât de diferit arăta față de copila care sosise în Jaipur în noiembrie anul trecut!

– Ai făcut foarte bine că l-ai sunat imediat pe doctorul Kumar. Putea să moară de septicemie, am șoptit, apropiindu-mi buzele de părul ei.

Dintr-un braț al Kantei urcau tuburi până la niște sticle atârdate cu gura în jos deasupra patului ei. Pântecul bombat pe care mă așteptam să-l văd, că doar intrase în luna a noua, dispăruse. Ghemuită sub pături, Kanta părea mică și firavă. Manu dormea

într-o altă cameră, pe un pat gol. Condusese toată noaptea ca să ajungem la Shimla.

Radha a început să sughite. I-am întins batista mea și și-a suflat nasul.

Când mă văzuse sosind, strigase ca un copil: „*Jiji!*“ Fără să șovăi, o strânsesem în brațe, atât de tare cât îmi îngăduia pântecul ei rotund. Tremura. „E în regulă. O să fie bine“, am liniștit-o. Doctorul Kumar, care mă condusese la ea, mi-a spus că îi dăduse ceva de calmare când o adusese pe Kanta în noaptea dinainte.

– Locul ăsta mă înspăimântă, spunea sora mea. Toate infirmierele astea cu chipuri serioase și bonete apretate, care se strigă una pe alta „soră“, deși nu sunt surori. Copilul meu crede, probabil, că lumea întreagă miroase ca fundul unei sticle de medicamente.

Și-a tras nasul.

– M-am rugat în fiecare zi la Krishna la Templul Jakhu, *Jiji*. M-am rugat ca bebelușii noștri să fie botezați împreună. Să mănânce prima lor porție de orez la aceeași petrecere. Să împartă aceleași jucării. Știu că nu trebuia, dar nu m-am putut abține să-mi imaginez copilașii crescând împreună.

Radha s-a cuibărit la pieptul meu; lacrimile ei îmi udau sariul.

Despre asta îmi povestea doctorul Kumar în scrisorile sale. Copilul devenise o realitate pentru Radha; despărțirea de el avea să fie insuportabilă. Dar mi-am pus frâu limbii. Nici nu mai țineam minte de când nu mai avusese Radha atâta nevoie de mine. Nu voiam să se dezlipească de mine.

Ea a scos un sunet de parcă se sufoca și m-am dat înapoi să văd ce se întâmplă. Se uita la mine cu ochii mari de uimire. Avea gura deschisă, dar nu scotea niciun cuvânt. S-a apucat de burtă și a scos un țipăt asurzitor.

La fel ca atunci când l-am întâlnit prima oară, doctorul Kumar a cercetat cu privirea tot felul de lucruri din sala de așteptare – masa

de metal, scaunele din piele, fotografia ștersă a lui Lady Bradley – înainte s-o oprească asupra mea.

– Trei kilograme, plus sau minus trei sute de grame. Este micuț, dar perfect sănătos. E băiețel. Radha este bine. Durează puțin să-și revină după cusături.

Mi-am acoperit gura cu mâinile făcute căuș și am oftat ușurată. *Era bine! Sora mea mai mică era bine!* Mai-mai să-l îmbrățișez pe doctorul Kumar. Spre surprinderea mea, am simțit o răbufnire de mândrie și de mirare: *Radha are un fiu!* De îndată ce mi-a încolțit în minte acest gând, l-am strivit apăsat. Ce era în mintea mea? Copilul ăsta era acum proprietatea palatului!

Am lăsat jos mâinile.

– Unde este acum copilul?

– Îl curăță infirmierele. După aceea îl vor duce lângă ceilalți nou-născuți, așa cum ai cerut.

Am încuviințat dând din cap.

– Și Kanta? Cum se simte?

Și-a mutat privirea pe o țeșătură de pe peretele din spatele meu, înfățișând un elefant și un călăreț.

– Organele nu au fost compromise. Și ne ocupăm de infecție. Există o... nu voiam să-i spun, dar doamna Agarwal a insistat.

Doctorul și-a privit mâinile.

– Nu va putea să mai aibă copii. Corpul ei a suferit un traumatism major.

Of, Kanta! Mi-am dus o mână la piept ca să-mi liniștesc bătaile inimii.

– Poate că medicamentele dumitale sunt mai bune până la urmă, doctore. Niciuna dintre ierburile mele nu a ajutat-o să păstreze copilul.

– Mă îndoiesc că ar fi putut concepe fără ajutorul dumitale.

O infirmieră a intrat în cameră și i-a întins doctorului o ceașcă de ceai. El mi-a oferit-o mie și a cerut alta.

– Ia-o, doamnă Shastri, te rog. Pari nedormită.

Am acceptat cu recunoștință ceașca de ceai.

– Nu-mi priește altitudinea. Și drumul acela urcând munții în serpentine. Acum știu de ce preferă oamenii trenul.

– Mă bucur că ai reușit să ajungi cu bine, a spus el privind-și vârfurile pantofilor.

Infirmiera a mai adus o ceașcă aburindă, pe care el a primit-o bucuros. Avea pungi sub ochi; și el stătuse treaz toată noaptea.

– Vreau să-ți arăt ceva, a spus doctorul.

M-a condus de-a lungul culoarului până la ușile duble care dădeau spre o grădină. Eram mai aproape de soare aici, în Himalaya; lumina era atât de strălucitoare, că mă dureau ochii. A trebuit să aștept un moment să se acomodeze vederea și apoi am reușit, privind doar printre gene, să cuprind cu privirea împrejur trandafirii roz, hibiscusul albastru și bugainvillea portocalie.

În acea dimineață de început de septembrie, mai mulți pacienți, înfășurați bine în șaluri, se plimbau pe poteci, ajutați de membri ai familiei sau de infirmiere.

Doctorul a făcut un gest cu ceașca de ceai.

– Cum ți se pare?

După evenimentele din ultimele douăzeci și patru de ore, abia puteam să mă țin pe picioare. Dar vederea grădinii înflorite m-a înviorat puțin.

– E minunată.

– Le face bine pacienților, dar cred că poate face mult, mult mai mult.

A trecut peste noi o adiere rece, înfrigurându-mi brațele și picioarele. Am sorbit ceaiul să mă încălzesc. Doctorul și-a așezat ceașca pe o bancă, și-a scos halatul alb și mi l-a așezat pe umeri. Încă păstra căldura trupului lui și mirosea a mentă, antiseptic și limete.

– Așa cum îți spuneam în scrisori... am început să înțeleg că remediile pe bază de plante ale populației din Himalaya își au locul

în medicina modernă. Dacă poțiunile și cataplasmele preparate în casă nu ar funcționa... atunci nu le-ar mai folosi.

Vorbea ca și când i-ar fi venit ideile în rafale scurte și sacadate.

– Sunt convins că trebuie să învățăm din metodele lor. Și să practicăm medicina noastră. Amândouă. Am... aș vrea să-mi testez teoria.

A lăsat capul în jos.

– Speram să poți da o mână de ajutor.

– Cine, eu?

– Ne-ai putea spune ce să plantăm, ce ierburi și arbuști – aici, în grădina asta. Acea pulbere de *neem* a avut rezultate atât de bune pe micul meu pacient! I-a curățat complet pielea... De ce nu am putea crește aici astfel de plante?

În ochii lui cenușii, entuziasmul avea sclipiri de fulger.

– Vorbești serios?

– Extrem de serios.

Ceașca de ceai mi-a tremurat în mână, deși nu știam dacă din pricina nervilor, a oboselii sau a entuziasmului. De ani întregi visam să cultiv o grădină mare de plante medicinale unde să pot planta *tulsi* și *neem* și migdali și mușcate și castravete amar și crocus. Până nu demult, mijloacele financiare de a o crea, în curtea propriei mele case, le avusesem la îndemână, și apoi – brusc – dispăruseră.

– Ai observat, sper, că locuiesc în Jaipur, am spus cu un zâmbet.

– Ne vom consulta prin corespondență la fel cum facem acum. Uite ce e, am văzut cum ai... ajutat-o pe doamna Harris. I-a făcut mai bine compresa ta pe bază de plante decât injecția mea. Pur și simplu nu reușesc să-mi scot asta din minte. Și cataplasma cu muștar care mi-a ușurat tusea... uimitor!

Și-a mutat greutatea de pe un picior pe altul pe aleea pietruită.

– Mă gândesc că această nouă Indie... în fine, poate că nu este prea pregătită să renunțe la vechile ei obiceiuri. Și asta ar putea fi un avantaj.

S-a uitat la umărul meu.

– Mai gândește-te, oricum, a adăugat, coborându-și privirea spre ceașcă. Mărturisesc că voi fi foarte dezamăgit dacă... dacă refuzi.

A fost strigat de o infirmieră cu buze strânse și scufie albă pe cap. Stătea în cadrul ușilor duble, arătând cu degetul spre ceasul prins la uniformă.

– Pacienții, s-a scuzat timid doctorul. Poate că am putea continua când îmi termin vizitele...

– O să fiu aici.

– Aș putea să pun să-ți pregătească un pat în camera Radhei. Trebuie să fii obosită.

I-am mulțumit.

A înclinat din cap și a pornit spre infirmiera care aștepta, apoi s-a răsucit pe călcâie. A arătat cu degetul spre halat, roșindu-se.

– Ăă, îmi dai voie? a zis. Asta dacă nu cumva ai de gând să faci o intervenție chirurgicală.

Am râs și i-am înapoiat halatul. Mirosul lui era acum pe sariul meu și, reluându-mi plimbarea, mi l-am imaginat alături, explicându-mi planurile pentru grădină.

Radha dormea în patul ei de spiral. Mă gândeam cu uimire la această minune de fată, rudă și în același timp necunoscută, care venise la mine cu mai puțin de un an în urmă. Simțeam că o cunosc de o viață și totuși parcă nu o cunoșteam deloc.

La fel ca mai înainte, Kanta stătea întinsă în patul aflat vizavi de al Radhei. Doar că acum era trează, cu privirea ațintită în tavan.

Am căutat în sacoșă sticla cu ulei de lavandă și mentă și m-am dus cu ea la patul Kantei. I-am ridicat mâna liberă (cealaltă era legată la un tub de perfuzie), am sărutat-o și am strâns-o la piept. Îmbătrânise cu ani întregi în numai cinci luni. Pielea îi era cenușie, iar liniile din jurul gurii erau mai proeminente. Părul își pierduse luciul, de parcă și el ar fi fost secăt de viață.

Mi-am lipit fruntea de a ei și am rămas așa.

Ochii ei adânciți în orbite s-au umplut de lacrimi.

– Am avut atâta grijă! s-a chinuit ea să rostească.

Am pus o picătură de ulei de lavandă și mentă pe degetul ară-tător și l-am plimbat pe pielea de deasupra sprâncenelor și apoi în jos pe tâmpile că s-o liniștească.

– Știu că ai avut.

Nu mai era nimic de adăugat. Pentru Kanta nu mai existau alte șanse.

– M-aș fi bucurat și dacă ar fi fost fată. De ce n-a fost să fie o fată? Poate atunci ar fi trăit.

Nu știu de ce credea asta, sau dacă chiar gândea așa, dar era îndurerată. Ar fi vrut să rescrie povestea ultimelor două zile, dându-i un final diferit. Toți ne doream să fi fost posibil.

– Știu, am spus. Uite cât de minunată ai fost cu Radha.

Și-a îngăduit un mic zâmbet.

– Dosarul meu nu e tocmai perfect în privința ei. Rătăcirile ei s-au produs când se afla în grija mea.

– Și a mea. Dar ea te iubește la fel de mult ca oricând.

– Și pe tine te iubește, să știi.

Mi-am înclinat capul într-o parte.

– Nicio scrisoare în cinci luni. Nici măcar una.

– Nu ai venit niciodată să o vezi.

– E prea încăpățânată.

– Și tu la fel, draga mea, a replicat ea.

M-am îndreptat de spate. Avea dreptate; aș fi putut să fac eu prima mișcare.

– L-am văzut pe Manu în grădină mai devreme, am zis privind afară pe fereastră.

– Eu l-am trimis. Nu are rost să stăm triști împreună.

Ochii ei i-au căutat pe ai mei.

– Era atât de nerăbdător să-și cunoască copilul.

– Șș!

I-am masat spațiul dintre sprâncene.

– Manu mi-a spus că Radha a născut un băiat.

Ne-am privit în tăcere.

– Trebuie să fie o minunăție.

Nu voiam să vorbesc despre el acum. Kanta suferea prea mult. În schimb, am făcut ceva cu totul neobișnuit pentru mine. Am cules câteva șuvițe din părul ei și mi le-am potrivit peste gură ca pe o mustață, țuguindu-mi exagerat buzele, așa cum făcea servitorul ei, Baju.

– Doamnă, am zis, imitând cât puteam de bine accentul lui de la țară. Am fugit! Am furat bani din poșeta soacrei dumitale ca să vin și eu aici. Rogu-te să nu-i spui. Mă bagă sigur la pușcărie.

A izbutit să zâmbească printre lacrimi și a pus o mână pe creștetul meu să mă binecuvânteze, gest rezervat de obicei bătrânilor și sfinților.

După ce a adormit Kanta, m-am dus în salonul unde erau nou-născuții. Băiatul Radhei avea toate degetele, două piciorușe, două brațe.

Era un bebeluș tare frumos. Pielea lui avea o culoare delicioasă: ceai cu frișcă. Avea chiar și păr, un puf negru care îi acoperea tot capul. I-am mângâiat obrazul mătăsos, mi-am plimbat degetul peste gleznele lui dolofane.

Simțeam o atracție magnetică față de el. Aveam același sânge. Același ochi de culoarea mării. Poate că avuseserăm aceeași familie într-o viață anterioară.

– Cum se face că nu ai propriii dumitale copii?

M-am întors și l-am văzut pe doctorul Kumar, care tocmai intrase în cameră. Nu prea știam cum să-i răspund la întrebare.

Se uita la *pallu*-ul sariului meu, cu fruntea străbătută de cute de îngrijorare.

– Scuze, este o impertinență să întreb.

M-am uitat în jos la copilașul adormit. Sub pleoapele roz, ochii lui făceau mișcări mici și rapide. Sosise pe lume de numai o oră. Nu-mi puteam imagina ce visează. A deschis un pumnișor, apoi l-a strâns la loc, de parcă ar fi strivit un mango.

– Nu am soț, doctore.

– Deci nu ești – iartă-mă –, credeam că te numești doamna Shastri.

Sunt divorțată. Acum era oficial, dar cuvintele nu îmi ieșeau de pe buze.

– Am fost căsătorită, am spus. Cu mult timp în urmă.

M-am întrebat dacă Jay Kumar știa de mine și Samir. Dar când i-am privit fața, ochii cu colțurile lăsate, mi-am zis că nu. Întrebarea lui fusese suficient de nevinovată.

Am zâmbit.

– Cu siguranță că dumneata ai o familie.

– Am avut. Adică pe vremea când eram foarte mic.

A întins o mână, cu palma îndreptată spre podea, ca să arate cât de mic.

– Părinți. Nu și frați. Părinții mei, în fine, amândoi au murit – accident de mașină – când eram copil...

Halatul lui apretat a foșnit când și-a scos stetoscopul de la gât și a înfășurat cu grijă tubul de cauciuc în jurul părții metalice.

– Îmi pare rău.

– Ei, e o veșnicie de atunci. Încă purtam pantaloni scurți. M-a crescut răposata mea mătușă. Ea m-a ținut în școală.

O asistentă a venit să-i verifice pe micuții pe care îi avea în grijă. Fiul Radhei se odihnea într-un pătuț aflat într-un colț, separat de ceilalți nou-născuți. Spre deosebire de restul pătuțurilor, al lui nu avea cartonașul pe care era scris numele de familie. Dar așternutul era curat, obrajii lui erau rozalii, somnul – odihnitor. Era evident că se bucura de o îngrijire excelentă.

– Cum ai ajuns la Shimla, doctore?

– La internat. Școala de băieți Bishop Cotton¹. Apoi Oxford – unde l-am cunoscut pe Samir.

Mi-am dat seama că uitasem să-i trimit lui Samir o telegramă despre copil.

– Ai informat palatul, nu?

– Am să mă ocup de asta, m-a asigurat el. Nu am găsit timp, până acum, să completez formularele. Zece-douăzeci de pagini – până în cele mai mici detalii. Trebuie să măsurăm fiecare unghiuță. Și orice altă parte a corpului.

A râs pe înfundate, aruncându-mi o privire timidă.

Am râs și eu.

Doctorul și-a verificat ceasul uitându-se la ceasornicul din perete.

– E timpul să merg la clinică. Vrei să vii cu mine? Sunt niște oameni pe care aș vrea să-i cunoști.

– Acum?

– Nu lăsa pe mâine ce poți face azi. Radha va mai dormi câteva ore.

Fiul Radhei a încercat fără prea multă convingere să orăcăie puțin și a dat din picioare. Ne-am întors să-l privim.

– Suntem încă de acord că Radha nu va avea contact cu copilul?

Și-a ridicat mâinile în semn de predare.

– Surorile știu. Au primit instrucțiuni în privința asta.

Clinica liliputană se afla la primul etaj al spitalului. Pereții erau vopșiți într-un verde ca de pastă de dinți. Jumătate dintre scaune erau ocupate de localnici: femei în bluze țipătoare, jupoane de culoarea florilor sălbatice din Himalaya, basmale împodobite cu orhidee; bărbați îmbrăcați în tunică de lână și haină maro-gălbuie și purtând pe cap, ca să le țină de cald, tradiționala *topa* a muntenilor.

¹ Mai multe instituții de învățământ din India poartă numele lui George Edward Lynch Cotton, episcop de Calcutta, care a contribuit la organizarea învățământului în India colonială (n. tr.).

Doctorul Kumar s-a apropiat de infirmiera frumoșică de la recepție.

– Câți pacienți astăzi, soră?

– Paisprezece.

A zâmbit larg, făcând gropiță în bărbie.

– De două ori mai mulți ca înainte.

M-a condus într-un birou înghesuit și mi-a arătat un scaun pe care să stau.

– Cabinetul meu, a zis. Atât cât este.

Pe birou erau împrăștiate vrafuri de hârtii, file pentru rețete, o călimară. Un manual medical era deschis deasupra ultimului număr al revistei *Time*. Pe perete, o fotografie a lui Gandhi-ji înconjurat de liderii Congresului Național al Indiei. Peisajul din spatele lui Mahatma era unul familiar: Shimla în anotimpul florilor.

Doctorul Kumar s-a așezat la birou. Ochii au început să-i alerge iar neliniștiți.

– Am pornit această clinică acum un an. Pentru a oferi servicii triburilor din munți. Pacienții vin de pe o rază de câțiva kilometri ca să-și afle vindecarea la Spitalul Lady Bradley. Cei cu resurse, ca doamna Agarwal. Și, desigur, ca Radha, ale cărei cheltuieli sunt suportate de palat. Dar nimeni – absolut nimeni – nu s-a pus în slujba oamenilor care trăiesc aici... de secole.

Îndrăznind să îndrepte spre mine o privire timidă, a adăugat:

– Tratamentul dumatăle pentru piele recomandat băiețelului. El i-a făcut să vină pe acești pacienți noi. Astăzi avem mai mulți ca niciodată.

Am zâmbit.

– Îmi acorzi prea mult credit.

A luat o mină serioasă.

– De fapt, cred că nu ți-am acordat destul.

O infirmieră a băgat capul pe ușă.

– Suntem gata, domnule doctor.

El s-a ridicat de pe scaun.

– Dă-mi voie să-ți arăt la ce mă refer.

O perdea moale de pânză de sac despărțea sala de așteptare de sala de consultații. Acolo, o infirmieră ajuta o femeie însărcinată să urce pe masă. Doctorul Kumar m-a prezentat drept consultantul lui în terapii naturiste și i-a pus pacientei întrebări într-un amestec de hindi și dialect local. Mi-a împărtășit diagnosticul cazului ei și, când nu înțelegeam terminologia medicală, îmi explica în termeni uzuali. Aveam și eu de pus întrebări, pe care el le traducea. Am mai făcut încă cinci consultații în același mod. În patru din cinci cazuri, am putut recomanda un tratament pe bază de plante în locul medicației occidentale.

Pentru femeia însărcinată, care suferea de indigestie severă, am sugerat castravete amar gătit în usturoi. Ulei de *neem* pentru o bunicuță cu mâinile deformate de artrită; aerul – care se găsea la orice vânzător de legume – amestecat în apă, pentru a calma colicile un bebeluș; napi și căpșuni pentru un cioban care a preferat recomandările mele de dietă decât să se opereze de gușă.

Ceasul de perete a bătut unsprezece.

Doctorul Kumar s-a uitat la ceasul lui.

– Radha trebuie să se fi trezit deja.

Cât de repede trecuse ultima oră! Fusesem atât de ocupată cu pacienții încât nici nu mă gândisem la Radha. Sau la copil. Sau la Kanta. Nu simțeam nici foame, nici sete.

Doctorul a râs înfundat.

– Ți-a plăcut, nu-i așa? M-am uitat la dumneata. Te rog, spune-mi că vei lucra cu noi! Doamna Agarwal mi-a spus că ți-ar prinde bine ceva de lucru...

S-a oprit când a văzut expresia de pe fața mea.

Kanta îi spusese despre problemele mele! Cum îmi pierdusem afacerea. Că nu mai aveam para chioară. Îi era milă de mine? De asta se ostenise atâta?

Am luat o înfățișare fermă.

– Doctore, nu caut compătimire.

– Nu, voiam să zic... sugeram doar... Ce încerc să spun este că... știința dumitale înseamnă foarte mult pentru noi. Vezi ce nevoi avem. Nimeni altcineva nu poate face această muncă la fel de bine. Am căutat. Am nevoie de dumneata.

Și-a trecut degetele prin păr. Când a lăsat mâna jos, buclele de păr au alunecat în toate direcțiile, la întâmplare.

– Dar eu cunosc doar ierburile din Rajasthan și Uttar Pradesh. Nu am cunoștință despre plantele care cresc aici – la această altitudine și într-o zonă cu climă așa de răcoroasă.

Ochii lui mi-au cercetat fața.

– Mă descurc prost cu explicațiile, doamnă Shastri. Medicina nu aduce bani frumoși, dar... va exista remunerație. Solicităm deja fonduri. Ceea ce îți cer este consultanță profesională. Gândește-te la câtă lume ai putea ajuta.

Era adevărat că pacienții de la clinică fuseseră ușurați să afle că nu vor fi nevoiți să ia medicamente urât mirositoare. Femeia însărcinată îmi atinsese încheietura mâinii drept mulțumire înainte de a pleca. Punând la socoteală și timpul cât lucrasem cu soacra mea, aveam o experiență de cincisprezece ani cu plantele medicinale și cu substanțele naturale, pe care o filtrasem și o îmbogățisem. S-ar putea dovedi utilă altora, nu doar doamnelor mele. (*Doamnele mele!* Parcă și rămăseseră multe!)

Totuși nu eram pregărită să iau o hotărâre. Trebuia să-mi cântăresc alternativele. Bani aveau să intre de la palat acum, după nașterea bebelușului, ceea ce îmi oferea un răgaz.

– Pot să mă mai gândesc?

– Doar dacă răspunsul este da, a zis zâmbind doctorul, iar groșița din bărbie s-a adâncit.

3 septembrie 1956

Bebelușul avea o zi. Radha se rugase de mine ore întregi înainte să accept să o las să-l vadă.

– Trebuie măcar să-l ungem peste tot cu pastă de lemn de santal, *Jiji*, ca să fim sigure că va fi sănătos, pledase ea.

Eu spuseseam nu.

– Venirea pe lume a unui copil trebuie binecuvântată de un *pandit*. Ce zici de o *tikka* pe frunte cu cenușă?

Din nou spuseseam nu.

Acum, Radha stătea pe patul de spital ținând în brațe copilul de care încercasem cu disperare să o țin departe. Eram singure; Manu și Kanta făceau o plimbare prin grădină.

Radha a adulmecat capul bebelușului, parfumat cu pudră de talc Godrej. I-a ciocănit ușurel cu degetul vârful fiecărui degetel, micuț cât un bob de piper. Buzele lui aveau textura netedă a petalelor de crăiță și se despărțeau lacome când își plimba degetul peste ele. I-a sărutat tălpile goale, colorate într-un trandafiriu prăfuit, și a examinat zigzagurile de pe suprafața lor. Parcă ar fi străbătut mile întregi până să ajungă aici.

– Nu pot să-i dau să sugă măcar?

Am întors privirea. Știam că avea sânii umflați. Dacă n-aș fi fost în cameră cu ea, l-ar fi pus la sân și l-ar fi lăsat să i-l golească.

– Ar trebui să se obișnuiască cu biberonul. Așa îl va hrăni familia adoptivă.

Chiar atunci bebelușul a deschis ochii și a încercat să-i țină deschși, dar ei s-au rostogolit în orbite și s-au închis la loc. Radha s-a uitat la mine, cu ochii ei de acuarelă, rotunzi ca bilele de sticlă.

– *Jiji*, sunt albaștri! Are ochii albaștri! Ca ai tăi. Ca ai lui *Maa*. Ne are în el!

Am întors capul și mi-am dres glasul.

– Ești sigură că vrei să-l dăm cu *kajal*?

Era singura concesie pe care o făcusem: să-i aplicăm la ochi pasta neagră care ferea de deochi. Era o veche superstiție, dar Radha credea în ea cu tărie și presupun că și eu crezusem pe vremuri.

– Bineînțeles! Trebuie să-l apărăm de *burri nazar*.

Am deschis sufertașul pe care îl adusesem cu mine și m-am întins după vasul cu *kajal*. Amestecaseam funingine cu pastă de lemn de santal și ulei de ricin ca să prepar crema fină pe care o foloseau multe femei ca tuș pentru ochi. Mi-am înmuiat degetul mic în pastă. În timp ce ea îl ținea pe copilaș nemișcat, eu am tras ușor de fiecare pleoapă de jos și am trasat o linie neagră subțire pe marginea ei. Apoi i-am aplicat câte trei puncte minuscule la tâmpile și alte trei pe talpa fiecărui picior.

– O să se curețe când îl vor îmbăia infirmierele, am zis eu, înșurubând la loc capacul cutiei de tablă.

– Dar zeii ne-au văzut. Asta înseamnă că va fi în siguranță.

Degetele grăسune ale bebelușului ei o strângeau de degetul mare.

– N-ai vrea să-l iei și tu în brațe?

Îmi ștergeam mâinile pe un prosop și m-am prefăcut că nu auzisem. Prin fereastra salonului de spital am văzut cerul: bolta argintie, norii plutind pe deasupra, un orizont verde fumuriu de cedri, pini și rododendroni.

– *Jiji!*

– Este sănătos. Noua lui familie va fi mulțumită.

Gura ei a devenit o linie subțire; răspunsul meu o iritase. Micuțul a dat să-i sugă degetul.

– Abia dacă te-ai uitat la el.

Voia să recunosc că îl iubesc și eu. Că vedeam în el trăsăturile noastre. Dacă făceam asta, nu puteam să-i mai cer să renunțe la el.

– Îl văd.

– Atunci privește-l în brațele mele.

– Nu, am zis eu, luând o figură hotărâtă.

Ne-am privit în tăcere.

– Nu renunț la el, să știi.

Poftim?

– Am zis că da doar pentru că am crezut că te vei răzgândi odată ce se naște copilul...

– Să mă răzgândesc? Nu putem...

– Eu în schimb m-am răzgândit. E copilul *meu*.

Înima îmi bătea atât de repede încât am crezut că o să-mi sară din piept. Doar stabiliserăm acum o grămadă de vreme! Kanta mă asigurase că Radha era de acord să dea copilul spre adopție.

– Radha, copilul aparține altcuiva – din punct de vedere legal. Așa a fost înțelegerea.

– E fiul meu. Este sângele nostru. Chiar ai fi în stare să renunți la propria ta familie?

O făcusem deja.

– Este un copil pe care altcineva așteaptă să îl crească!

Bebelușul a căscat, arătându-și gingiile moi și roz. Radha l-a mutat pe celălalt braț. Ochii i s-au îngustat.

– De ce nu recunoști că urăști copiii?

Am rămas consternată.

– Cum?

– Am văzut cum te porți în preajma copiilor – la doamnele tale. Ești întotdeauna politicoasă și plină de complimente. „*Ce copilăș drăguț, doamnă Seth; îți seamănă leit. Creșteți un adevărat Einstein, doamnă Khanna.*” Dar apoi te întorci la munca ta fără să le mai arunci o privire. Nu te uiți niciodată la mămicile care împing cărucioare prin bazar – eu, da. Vreau să văd dacă este fată sau băiat. Dacă are părul drept sau creț. Tu treci pur și simplu mai departe. Și copiii cerșetori de pe străzi. Le dai bani fără să-i privești, parcă ar fi fantome. Eu îi văd. Vorbesc cu ei. Sunt oameni și ei, *Jiji*. Acest copil este o persoană. Este sângele nostru. Uită-te la ochii lui. Sunt ai lui *Maa*. Aceste urechi sunt ale lui *Pitaji*. Lucrul ăsta nu înseamnă nimic pentru tine?

Copilul s-a foit prin somn.

– *Hai Ram!* Și pentru tine familia înseamnă atât de mult încât ai fi în stare să distrugi și familia care ți-a rămas?

Vena de pe tâmplă mi s-a umflat. Am continuat:

– Și eu sunt familia ta, Radha. Și eu sunt de un sânge cu tine. Cu mine cum rămâne? Ți-am purtat de grijă. Am aranjat să mergi la cea mai bună școală. Și tu m-ai răsplătit rămânând însărcinată!

– Nu am făcut-o ca să te rănesc pe tine!

– Am petrecut treisprezece ani clădindu-mi o viață. Acum, carnetul meu de programări este gol. Pagină după pagină – nimic.

Bebelușul se zvârcolea acum, strângând și desfăcând pumnișorii.

– Dar l-am iubit – îl iubesc pe Ravi, a spus ea, de parcă asta ar fi îndreptat lucrurile.

Am ridicat vocea.

– Iubire? ăsta nu e unul dintre filmele tale americane în care eroina face ce vrea. Și tu nu ești Marilyn Monroe.

Nu mă mai puteam opri.

– De câte ori trebuie să-ți spun că nu avem posibilități să-i oferim acestui copil ceea ce merită? Nu facem parte din echipa de polo

și nici din comitetele de doamne, oricât de mult ți-ai dori tu. Noi nu ne permitem să ne luăm o zi liberă de la muncă, pe când ei își rezervă tururi de o lună prin Europa. Croitori, vânzători de legume, cizmari – toți se duc la casele *lor*, nu vin la noi. Mi-aș dori să fie altfel. Dar nu este. Nu va fi niciodată.

Mă aprinsesem prea tare.

– Zici că nu mai vrei să fii Piazza-Rea? Ei, atunci defilează cu copilul ăsta prin oraș și o să fii Piazza-Rea pe veci! Nimeni nu va dori să se apropie de tine sau de el.

Ochii Radhei aruncau scânteii, ca bilele cu care se juca Malik, aruncând cu ele în țărână.

– Te urăsc! Pleacă de lângă mine! a țipat ea.

Bebelușul s-a pus pe urlat. Radha a început să-l legene dintr-o parte în alta, dar brațele îi tremurau și asta îl speria și mai mult. Se înroșise la față.

S-a deschis ușa. A intrat doctorul Kumar, urmat de infirmiera cu față acră și cu ceasul în formă de broșă.

Privirea doctorului s-a plimbat de la mine la Radha, apoi la copil și din nou la mine.

– E totul în regulă?

Mi-am șters colțul gurii unde mi se adunase un strop de salivă. Nu mă puteam uita la el, pentru că îmi era prea rușine. Ce îi zisese surorii mele despre Piazza-Rea era de o cruzime de care nu mă credeam în stare. Mi-am dres glasul.

– Te rog, du copilul de aici.

– Nu! a strigat Radha. Vreau să-i dau să sugă!

Țipetele bebelușului erau asurzitoare.

Cu un efort, am trecut la vocea blândă pe care o foloseam întotdeauna cu doamnele mele.

– Domnule doctor, vă rog.

El a oftat. S-a întors încet spre infirmieră și a dat din cap. Aruncându-mi priviri dezaprobatore, infirmiera a luat din brațele Radhei copilul, care urla întruna, și a ieșit repede din cameră.

Doctorul s-a frecat la ochi.

– Radha...

– Domnule doctor, vă implor. Vă rog, lăsați-mă să păstrez copilul.

M-am simțit jenată s-o aud rugându-se ca un cerșetor.

– Nu este decizia mea, s-a scuzat el.

– Voi avea grijă de el, promit! Voi găsi eu o cale.

– Sora ta este tutorele tău legal până la majorat. Trebuie să-i respecti dorința.

Radha și-a acoperit urechile cu mâinile, clătinând din cap.

– E copilul meu! Eu nu am niciun cuvânt de spus?

M-am uitat la doctorul Kumar, care se freca pe bărbie, cu privirea tulburată.

A făcut un pas spre mine și mi-a atins umărul, lăsând mâna acolo pentru o clipă. Era un gest liniștitor, de parcă mi-ar fi spus să am curaj și că totul va fi bine până la urmă. Apoi a plecat, închizând încet ușa în urma lui.

Cu fața udă și roșie de furie, Radha a izbucnit:

– Tu controlezi totul! Dacă pot să-mi hrănesc propriul copil. Cu cine îmi petrec timpul. Cum vorbesc. Ce mănânc. Va fi veșnic așa? Când ai să încetezi să-mi conduci viața? M-am descurcat singură vreme de treisprezece ani! Treisprezece ani! Fiindcă puteam la fel de bine să fiu singură. *Pitaji*, mereu beat. *Maa*, ca și când nici nu era acolo. Am găsit o cale să ajung la tine la depărtare de sute de mile! Știi cât de greu a fost?

S-a uitat în jos la halatul de spital, acum umed de la laptele care îi picura din sâni.

– Vreau o familie, *Jiji*. Este tot ce mi-am dorit vreodată. De aceea am făcut atâta drum să te găsesc. Acest copil e familia mea.

Vrea laptele meu. Ai văzut cum se uita la mine? Am vorbit cu el tot timpul cât a fost în pânțelele meu. Îmi știe vocea. Mă cunoaște. Știu că are nevoie de mine.

Bineînțeles că o cunoștea. Fusese a lui vreme de opt luni. Înțelegeam asta. Și, da, sentimentele mele față de el erau atât de tandre, atât de puternice, încât am rămas surprinsă. Tocmai de aceea voiam tot ce e mai bun pentru amândoi. Oare Radha nu își dădea seama de asta? Cum de nu reușeam să rostesc măcar o frază care s-o ajute pe sora mea să înțeleagă că tot ce făceam era pentru binele ei? Mă exaspera și uneori mă intimidă, dar aș fi făcut orice ca să-i fac viața mai bună, mai ușoară.

Și-a încrucișat brațele peste piept, dar a regretat imediat: o dureau sânii.

Erau plini cu lapte pentru că nu o lăsasem să alăpteze copilul. Părea că are nevoie de el tot așa cum avea și el de ea. Dar eu văzusem lucruri pe care Radha nu le cunoștea: femei disperate care îi cereau soacrei mele să le scape de povară. Acolo unde ea vedea bucurie, eu vedeam greutate. Unde vedea iubire, eu vedeam responsabilitate, obligații. Nu erau oare două fețe ale aceleiași monede? Oare eu însămi nu cunoscusem atât dragostea, cât și datoria, încântarea, dar și exasperarea, de când intrase Radha în viața mea?

M-am ridicat în picioare.

– Ți-am adus ceva.

Am scos două termosuri din sacoșă, am deșurubat capacul unuia dintre ele și am turnat lichidul aburind în el.

– Bea asta. E amar la gust, dar te va ajuta cu durerea de sânii.

A strâmbat din nas.

– Te rog, Radha.

– Ce ai pus înăuntru?

A luat ceașca din mâna mea și a adulmecat-o.

– Rădăcină de brusture, frunze de lumânărică, puțină rădăcină de pădărie. Are să reducă inflamația.

În timp ce sorbea, mă urmărea turnând lichid fierbinte din celălalt termos într-o ceașcă. Am înmuiat în el două fâșii de flanel, una câte una, îmbibându-le bine.

– Desfă-ți halatul.

Și-a așezat ceașca pe noptieră și și-a șters ochii cu dosul mâinilor. Și-a deschiat apoi halatul, dezvelindu-și sânii. Avea sfârcurile de două ori mai mari decât atunci când sosise la Jaipur. S-a înroșit la față de jenă, dar m-am prefăcut că nu observ. I-am așezat delicat câte o compresă caldă pe fiecare sân.

Radha a scos un oftat și a închis ochii.

– Ghimbir?

– Și ulei de mușețel. Și flori de gălbenele.

Fața i s-a destins. A inspirat adânc.

Așa mă învățase soacra mea să-mi arăt dragostea. Nu prin cuvinte sau atingeri, ci oferind celui alt vindecare.

De afară s-a auzit ciripitul unei pitulici și când ne-am întors am văzut-o zburând prin fața ferestrei.

– Și mătușica are sânii plini de lapte.

Am oftat.

– M-am oferit să-i pun comprese, dar nu le vrea. Vrea să simtă durerea. Cred că este felul ei de a-și lua rămas-bun de la copilul ei. Va avea sânii tari și dureroși încă o bucată de vreme, dar în cele din urmă laptele îi va seca.

I-au izvorât din nou lacrimi în ochi.

– Mă simt atât de vinovată că bebelușul meu trăiește.

– Nu e vina ta.

– A venit la Shimla din cauza mea – atât de departe de soțul ei. Și uite ce s-a întâmplat.

– Spitalul Lady Bradley este mult mai bine echipat decât spitalul din Jaipur. Aerul de aici este mai bun pentru astmul ei. În plus, ea a vrut să fie aici cu tine.

Pitulicea s-a întors împreună cu perechea ei; amândoi s-au așezat pe un rododendron de lângă fereastră. El stătea de pază în timp ce ea se scărpină pe sub pene cu ciocul.

– Poate să încerce din nou, nu-i așa?

Cineva tot trebuia să-i spună.

– Doctorul Kumar crede că este prea puțin probabil.

– Ofl

Pe când priveam la păsărele, femela s-a întors spre noi. Fie se uita și ea la noi, fie își admira imaginea reflectată în geam.

– Am vrut ca mătușica să-ți ia locul ca *jiji* a mea, știi.

M-a durut să o aud spunând asta, dar nu m-a surprins.

– Dar în ziua când am trimis telegrama, m-am bucurat mai mult ca oricând că ești sora mea.

Am privit-o în ochi. Nu și-a întors privirea.

– Știam că tu ai să îndrepti totul.

Mi s-a luat o greutate de pe inimă. Ea se bizuia pe mine să-i fiu alături, chiar și când era furioasă și spunea că mă urăște. I-am netezit cuvertura, asprită de atâta spălat și călcat. Mâna îi zăcea în poală și am strâns-o într-a mea. Nu și-a tras-o din strânsoare.

– Malik ce mai face? m-a întrebat ea.

– E ocupat. Livrează câteva comenzi – tonic pentru păr, chestii de genul ăsta. Vine mereu pe la mine. Crede că am nevoie de companie.

– Și nu ai?

Am ridicat din umeri. I-am înlocuit compresele încălzite de pe săni cu altele mai reci. Mi-am dat seama după cum respira că durerea se potolise și, odată cu ea, și nevoia de a alăpta.

– Zici că doamnele nu te mai caută pentru henna?

Credeam că îi spusese Kanta.

– Nu au încredere în mine. Sunt încredințate că fur.

Ea a făcut ochii mari.

– E ridicol! De ce ar crede așa ceva?

– Clevetitorii.

Minciuni sfruntate.

Am îndepărtat compresele reci. Radha și-a încheiat halatul, pierdută în gânduri.

M-am uitat dincolo de pat, pe fereastră. Nori întunecați aluneceau peste discul soarelui, estompând lumina. Îmi vedeam imaginea reflectată în geam. Aveam cearcăne vineții sub ochi și cute la colțurile gurii. Luminile de neon din tavan îmi scoteau la iveală câteva șuvițe argintii în păr și adâncitura unui rid pe frunte. Coloana îmi era ușor curbată. Îmbătrâneam. Mi-am privit mâinile. Nu mai erau netede, pielea arăta ca un drum plin de șleauri, pe sub care venele formau șanțuri și creste.

Doctorul Kumar a intrat în salon. S-a oprit, șovăind, ca și când ar fi tulburat un moment de intimitate.

– Toate bune? Radha, cum te simți? a întrebat, privind spre sora mea.

– Mai bine.

I-a povestit despre compresele cu plante medicinale.

– Ești o femeie foarte pricepută, doamnă Shastri, a spus el.

Dându-și seama că mă privea insistent, și-a îndreptat atenția către Radha, apoi s-a uitat la patul gol al Kantei și în cele din urmă la teancul de hârtii pe care le avea în mână.

– Am nevoie de semnătura dămitale.

Ah, da. Formularele oficiale, care certificau nașterea noului prinț moștenitor. Am dat să le iau, dar m-am simțit nesigură pe picioare și m-am așezat la loc.

– Dacă vrei să ne mai dai doar un moment, doctore.

A dat din cap și a ieșit din cameră.

Radha a zâmbit.

– Ce e așa de amuzant? am întrebat-o.

– El, a răspuns Radha, arătând cu bărbia spre doctorul Kumar. Mereu spunea că bebelușul meu va fi un sportiv complet, și chiar că are niște piciorușe robuste.

Desigur, Radha se gândise la viitorul copilului ei. Are să fie jucător de crichet. Un aruncător de clasă. Oare o să ceară *kicheri* sau *aloo tikki* la micul dejun? Părul o să-i crească drept, ca al ei, sau creșt ca al tatălui său?

– *Jiji?* a îndrăznit ea. Am putea să mai vedem o dată copilașul? Promit să nu fac iar o scenă.

Am dat să mă ridic de pe pat, dar Radha m-a apucat de mână cu o forță care m-a surprins. M-a strâns tare de degete. Avea mâna caldă și ușor umedă. M-am așezat la loc.

– *Jiji*, știi că apariția mea te-a luat prin surprindere. Probabil că aveam patru sau cinci ani – amestecam laptele fierbinte pentru iaurt când poștașul a adus o scrisoare de la tine. *Maa* a aruncat o privire la plic și l-a aruncat în focul din vatră. Am întrebat de ce nu a deschis-o și a ridicat din umeri zicând: „E de la cineva care a murit de multă vreme în inima mea.” M-am întrebat despre cine vorbește. După aceea am început să ascult mai atent la Clevetitoare și mi-am dat seama că *Maa* se referea la tine. M-am gândit cât de curajoasă trebuie să fii – și cât de puternică – să renunți la tot. Și apoi te-am cunoscut. Erai întocmai cum mi te imaginasem. Inteligentă. Frumoasă. Amuzantă. Eram mândră. Știai să faci atât de multe lucruri. Te-am iubit din momentul în care te-am văzut. Vezi, eu avusesem timp să mă obișnuiesc cu ideea existenței tale.

Mi s-au umplut ochii de lacrimi. Nimeni nu îmi mai spusese până atunci că mă iubește. În fine, știam că *Maa* și *Pitaji* mă iubeau, dar nu era un lucru pe care ei să-l fi rostit în cuvinte. În felul său, mă iubise și Hari, sau cel puțin așa credea, dar fusese o iubire egoistă. Voise să fiu proprietatea lui, parte din ființa lui. Cât despre Samir, el nu mă iubea; îmi dorea doar trupul.

– Eu vreau copii. Vreau să fiu obosită la sfârșitul zilei fiindcă a trebuit să fierb lapte ca să le fac *kheer* și să joc șotron cu ei și să le presar turmeric pe julturi și să ascult poveștile pe care le-au născocit și să-i învăț să citească din *Ramayana* și să prindă licurici. Și mă întristează mai mult decât îți poți imagina să mă gândesc că nu voi putea niciodată să fac toate astea cu acest copil.

Insistența ei mă epuiza. Eram eu prea îngustă la minte? Poate că împreună am putea crește acel copil frumos. Radha ar putea merge la școală în timp ce eu aș avea grijă de băiat. Nu, nu aș putea. Ar trebui să continui să lucrez ca să achit datoria către Samir. Și acum, că mă gândeam mai bine, nicio școală din Jaipur nu ar primi o fată care are un copil. Radha nu ar putea să-și continue studiile. Cu un copil nelegitim după noi, vom fi niște paria, excluse din societate, de la toate sărbătorile, nunțile și înmormântările, refuzându-ni-se chiar și orice cale de a ne câștiga existența. Oamenii nu vor vrea să le fac tatuaje cu henna sau mandale sau să le aranjez căsătorii. Nu am avea ce mânca! Oricum judecam lucrurile, nu era posibil să luăm acasă pruncul Radhei.

M-am uitat pe fereastră. Afară, lumina soarelui se strecura printre nori. Câțiva omidari stacojii se scaldau în havuzul grădinii, cu mișcări scurte și nervoase ale capului, scuturându-și iute penele.

I-am privit pe Kanta și pe Manu stând pe o bancă în grădina spitalului, cu o pătură de lână pe genunchi. Kanta stătea cu capul pe umărul soțului ei. Avea ochii închiși.

Kanta își dorise cu atâta disperare să devină mamă. Și ar fi fost o mamă minunată. Era bună, amuzantă, generoasă. Îi avea pe Manu, pe soacra ei și pe Bajju ca s-o ajute în casă. Și își putea permite să angajeze o *ayah* la copil. Ah, dacă ar putea să-l ia Kanta acasă pe bebelușul Radhei! L-ar iubi pe băiețelul ăsta ca și când ar fi al ei.

Mi-am simțit pulsul accelerându-se.

Ea și Manu ar fi avut mijloacele, timpul și energia necesare pentru a-i oferi copilului un cămin bun.

Era absurd să gândesc așa ceva! Semnasem un contract.

Numai dacă...

Fruntea mi-a fost inundată de broboane de sudoare.

– Radha, am zis în șoaptă.

Dacă rosteam acele cuvinte, nu mai puteam în veci să le retrag.

M-am întors cu fața spre ea.

Mi-am spus că știu ce fac. Dacă mergeam pe calea asta și familia regală descoperea adevărul, riscam să comit, conform legii, o încălcare a contractului, soldată cu penalități consistente și chiar cu închisoare.

Radha trebuie să fi văzut emoția de pe chipul meu.

– Ce este?

Renunțam la *treizeci de mii de rupii* și la un viitor sigur pentru Radha! Dar copilul avea să aibă un cămin mult mai iubitor.

Am făcut semn cu capul spre fereastră. Kanta și Manu se ridicaseră de pe bancă. Se îndreptau spre celălalt capăt al spitalului, unde era salonul pentru nou-născuți.

– Kanta nu a apucat să-și țină bebelușul în brațe. De aceea îi place să meargă acolo, ca să-l țină pe al tău.

Radha a făcut ochii mari și s-a uitat pe fereastră.

– Îi cântă. Și lui se pare că îi place, am adăugat.

Radha a zâmbit.

– Născocea tot felul de cântecele caraghioase când bebelușii se aflau încă în burticile noastre. La fel cum făcea *Pitaji*.

– Dacă ți-ar crește Kanta copilul...

M-am uitat la Radha. Inima îmi bătea repede în piept.

– I-ar citi Shakespeare sau *Povestirile despre Krishna*?

Ochii ei scânteiau. I-am luat mâinile în ale mele.

– L-ar hrăni cu dulciuri sau gustări sărate?

Buzele Radhei s-au depărtat.

– Îi place la nebunie *laddu* pregătit de mine, a zis cu voce șoptită.

– Și nu l-ar hrăni soacra ei și pe el cu lapte de trandafiri?

Ochii îi erau plini de uimire și speranță.

– Până s-ar face trandafiriu.

Am zâmbit și mi-am lipit fruntea de a ei.

– Nu l-ar iubi Kanta ca pe ochii din cap?

Surioara mea mai mică a încuviințat dând ușor din cap. M-a prins apoi de mâini.

– Dar, *Jiji*, cum rămâne cu familia care voia să adopte copilul?

– Lasă partea asta în seama mea.

Kanta privea într-un punct aflat dincolo de mine, de parcă devenisem transparentă. M-am întrebat, pentru o clipă, dacă mă auzise.

– Dar, Lakshmi, ce faci cu contractul cu pa...

– Am eu grijă.

Radha încă nu știa că adopția o făcea palatul. De acum nici nu aveam să-i spun vreodată.

Vedeam pe fața Kantei lupta care se dădea înlăuntrul ei: voia să fie adevărat, dar nu-i venea să-și creadă urechilor.

Cu o înfățișare uluită, Manu a întrebat-o pe Radha:

– Ești sigură?

– Știu că îl veți trata ca pe propriul vostru copil.

Radha era convinsă de ce spunea. Doar că eu băgam de seamă cum strângea în mâini așternutul și cum i se albiseră încheieturile degetelor. Până în clipa asta aleseseră alții pentru ea; acum hotărâse ea singură, luând cea mai grea decizie din viața ei tânără.

– Aveai dreptate, mătușică. Nu pot să am grijă de el – nici în Jaipur, nici în Ajar, nici în Shimla. Dar dumneata poți, mătușă. Și dumneata, unchiule.

În entuziasmul lor, Kanta și Manu nu își puteau ascunde bucuria; răspundeau în același timp, vorbind unul peste altul. Mi-am apăsât mâinile peste gură, fericită pentru ei.

– Vom avea cea mai mare grijă...

– Deja face parte din familie...

– Știu că preferă nucile caju sărate...

– Desigur, vom aștepta până când au să-i crească dinții...

Dacă aș fi știut ce urma să spună Kanta, aș fi oprit-o, i-aș fi spus că se pripește – genul de gesturi făcute cu inima, nu cu mintea. Dar Radha deja dădea din cap entuziasmată, acceptând oferta: nu se întorcea la școală; urma să rămână cu Kanta, ca să fie doica bebelușului.

Kanta și Manus-au repezit să o îmbrățișeze pe Radha. Toți trei râdeau și plângeau în același timp, ștergându-și unul altuia lacrimile de pe obraji.

Doctorul Kumar era așezat la masa de scris, cu pixul în mână, când am intrat în biroul lui.

– M-am gândit la oferta făcută. Voi colabora cu dumneata pe plan profesional, doctore, în calitate de consultant.

A scăpat stiloul din mână și a încercat, fără succes, să nu își arate încântarea.

– E fantastic! E absolut...

– Dar a intervenit o schimbare de plan.

– Ce schimbare?

Eram pregătită pentru reacția lui.

– Domnul și doamna Agarwal vor adopta copilul Radhei.

Acum pe față i s-a așternut nedumerirea.

– Eu nu-nu înțeleg. Palatul...

– Speram să poți să... Hârtiile pe care le trimiți către ei...

Și-a dus mâinile la tâmples și și-a coborât privirea spre birou.

– Doamnă Shastri, pot să vă întreb ce anume...

– Trebuie să știi niște motive pentru care palatul ar respinge copilul. Motive medicale.

Știam contractul pe de rost, dar el trebuia să știe terminologia corectă.

Mâinile i-au lunecat de la tâmples până la obraji. Le-a lăsat acolo, cu pielea întinsă, căpătând o înfățișare de bufon. Brusc, s-a ridicat

și a ocolit masa pentru a verifica ușa biroului, deși mă asigurasesem că o închid după mine.

– Îți dai seama ce îmi ceri să fac...

– Ceea ce trebuie.

S-a așezat iar la masa de scris și și-a împreunat mâinile. Apoi a luat stiloul și i-a deșurubat capacul, după care a bătut ușor cu penița pe foaia de hârtie din fața lui, pătându-se pe mână și murdărind și ce scrisese înainte.

– Zici că a fost hotărârea Radhei?

– Da.

Privirea i-a poposit asupra raftului cu cărți din spatele meu.

– Ți-am spus că s-ar putea întâmpla așa ceva. Înainte să se nască bebelușul, am fi putut anula contractul. Acum e prea târziu.

– Nu ai observat, doctore, că uneori calea greșită se poate dovedi a fi cea bună? Copilului îi va fi mai bine lângă o femeie care îl iubește decât într-un palat plin de străini. Familia regală poate adopta un alt copil din casta Kshatriya cu descendența potrivită.

Era greu să descifrezi expresia de pe chipul lui Jay Kumar. Ochii lui erau perle cenușii, cu conturul luminiscent. Și-a frământat cu dinții buza de jos, și-a săltat din scaun trupul deșirat și a început să pășească în sus și-n jos prin încăpere, frecându-și maxilarul cu mâna pătată de cerneală.

– Te rog, doctore.

S-a așezat la loc, a ridicat scrisoarea pe care o scria și a observat pata. A răsuflat zgomotos și a rupt pagina în două. Apoi a căutat prin teancul de hârtii din stânga și a scos o foaie; am văzut că este un formular purtând sigiliul regal în relief. A deșurubat capacul stiloului, a aruncat o privire fugară în direcția mea și a modificat cu atenție o cifră din formular.

– Ritmul inimii unui nou-născut variază în general între o sută și o sută douăzeci de bătăi pe minut, a spus el. Totuși, când inima este mărită, ritmul cardiac este mult mai lent.

A smuls o foaie curată din mapa de scris. Stiloul lui a început să alunece pe hârtie și a umplut pagina în mai puțin de două minute. A ridicat scrisoarea terminată în mâini, a suflat peste ca să usuce cerneala, apoi mi-a întins-o.

3 septembrie 1956

Stimate domnule doctor Ram,

La 6:20 dimineața, pe 2 septembrie 1956, pacienta a cărei îngrijire mi-ați încredințat-o a dat naștere unui băiețel în greutate de 2,8 kilograme. Deși nu s-au constatat defecte fizice vizibile, statisticile vitale au relevat un ritm cardiac de 84 bpm. Așa cum bine știți, diagnosticul în astfel de cazuri este acela de cardiomiopatie hipertrofică obstructivă sau hipertrofie septală asimetrică – dacă nu acum, atunci în viitor, când miocardul este compromis.

Eu atribui complicația unei nașteri premature, deoarece copilul s-a născut cu trei săptămâni mai devreme. Mi-aș fi dorit să vă dau vești mai bune. Doamna Shastri se va pune în legătură cu dumneavoastră în vederea rezilierii contractului.

Vă rog să transmiteți cele mai sincere regrete familiei regale. Vă mulțumesc din suflet că mi-ați încredințat o sarcină atât de privilegiată și excepțională.

Cu respect,

Dr. Jay Kumar

Am citit scrisoarea de două ori. Nimeni nu ieșea cu reputația știrbită: nici familia regală, nici doctorul Kumar și nici soții Singh. Dar cine avea să plătească acum facturile de spitalizare ale Radhei? M-am grăbit să alung acest gând din minte. Trebuia să iau lucrurile pe rând.

Am mai citit o dată scrisoarea. Abia atunci mi-am dat seama că Jay Kumar își rata astfel ocazia de a deveni celebru. Ar fi fost medicul care îl adusese pe lume pe noul prinț moștenitor de Jaipur.

Am ridicat ochii spre el.

– Îmi pare rău.

– Doamna Agarwal, a răspuns el privindu-mă la rândul lui, va fi o mamă minunată. Cu adevărat minunată.

A împins peste birou către mine scrisoarea și formularul. Nu mai lipsea decât semnătura mea. Mi-a întins și stiloul.

Jaipur, statul Rajistan, India
15 octombrie 1956

Am rămas în Shimla două săptămâni. La întoarcerea în Jaipur, la sfârșitul lui septembrie, mă simțeam mai fericită și mai ușoară, așa cum nu mai fusesem de mult timp. În Shimla lucrasem cu oameni care aveau nevoie de mine, care prețuiau ceea ce aveam de oferit. Locuitorii munților îmi primiseră cu aviditate sugestiile, la fel cum primește ploaia pământul uscat de arșiță. Câțiva sosiseră la clinica doctorului Kumar aducând în dar flori sălbatice și bună-tăți gătite în casă, în semn de mulțumire. Nu mai încercasem o asemenea bucurie dată de tămăduirea celorlalți din vremea când lucram alături de soacra mea.

Îmi ridicase moralul și bucuria Kantei și a lui Manu alături de copilul Radhei. Erau părinți iubitori, dornici să aibă grijă de primul – și acum și singurul – lor copil. Urmărisem să descopăr la Radha semne de gelozie, dar ea părea mulțumită să-și împartă copilul cu mătușica și unchiul. Aveau să revină împreună la Jaipur peste încă o săptămână, iar Radha urma să locuiască la ei.

Au fost de ajuns însă doar câteva zile în Jaipur pentru a mă readuce la realitățile vieții mele. După treisprezece ani de muncă grea,

eram din nou în punctul de unde pornisem, la fel de săracă acum ca la șaptesprezece ani. Nu aveam să mai câpătăm cele treizeci de mii de rupii din contractul de adopție. Refuzasem comisionul josnic oferit de Parvati. Nu aveam bani ca să-i plătesc împrumutul lui Samir sau facturile de spitalizare de la Lady Bradley. Sariurile mele se decoloraseră de prea multe spălări; nu erau bani pentru haine noi. Ca să economisesc banii de ricșă, mă duceam pe jos la puținele mele cliente (unele, precum doamna Patel, rămăseseră fidele).

Aș fi putut să cer bani de la Kanta și Manu, dar ar fi fost ca și cum le-aș fi cerut o compensație pentru copilul adoptat de prietenii mei. Chiar și ideea în sine îmi repugna.

Aveam și alte datorii. Vânzătorul de ulei de *neem* căruia îi datoram câteva sute de rupii a venit să-mi bată la ușă. Acum șase luni i-aș fi spus să se socotească cu Malik. Ieri i-am arătat doar palmele goale. Avea o față slabă, de pasăre de pradă, cu ochii prea apropiați. A luat seama la casă și curte, la lucrurile mele ponosite, la bluza subțiată până la urzeală. Era vizibil uimit să constate cât de jos ajunsese.

Ochii lui mici mă cercetau, zăbovind asupra sânilor, până când am simțit nevoia să-mi încrucișez brațele peste piept.

A smârcăit și și-a înghițit flegma.

– Ești din alea de pictează cu henna, așa-i?

Am dat din cap că da.

– Poți s-o pictezi cu henna pe nevasta mea în schimbul a ce-mi datorezi.

Când am ajuns la el acasă, negustorul mi-a spus că soția lui așteaptă în dormitor. În timp ce mă îndreptam într-acolo, m-a prins de braț.

Am încremenit.

– Vreau să-i pictezi sânii.

M-am uitat lung la el. De pe vremea când locuiam la Agra cu curtezanele nu mi se mai ceruse să pictez cu henna altceva decât mâinile sau picioarele, în afară de pântecul Kantei, și atunci fusese ideea mea.

Nu prea puteam să-l refuz. Nu aveam altă cale de a plăti ce îi datoram. Am intrat în dormitor, închizând ușa în urma mea. Soția negustorului, o femeie slabă și cu pielea întunecată precum coaja nucii de cocos, mă aștepta așezată pe podea, cu părul acoperit cu *pallu*. De vreme ce eram singure, i-am sugerat că ar putea să-i fie mai comod cu capul descoperit; a zâmbit timid și a refuzat, ascunzându-și și mai mult fața cu sariul.

M-a surprins când a zis:

– Ai mai slăbit.

Mă văzuse în vremuri mai bune, când cumpăram de la magazinul soțului ei împreună cu Malik.

Încetasem să mai dau explicații în legătură cu scăderea în greutate. Când cineva întreba sau făcea o remarcă, pur și simplu ridicam din umeri. Aproape zilnic, Malik aducea bunătăți pregătite de bucătarul de la palat, dar luam doar câteva înghițituri și apoi îmi pieria pofta de mâncare.

Am îndemnat-o să-și scoată bluza. Alăptase trei copii și avea pieptul lăsat. M-am folosit de desenul cu henna ca să ascund cât de multe vergeturi se putea. Terminasem de pictat doar un sân când am auzit scârțâind ușa dormitorului. Cu condeiul în aer, m-am întors și l-am văzut pe negustorul de ulei stând în prag și curățându-și cu o scobitoare dinții de jos.

Am ridicat întrebător o sprânceană.

– Vezi-ți de lucru, a zis el, intrând în cameră.

A închis ușa după el. Soția lui s-a ascuns mai bine după sari.

– Munca mea cu doamnele este un lucru intim. Ai s-o vezi destul de curând, după ce plec eu.

– Ai uitat că îmi ești datoare?

Am lăsat ochii în jos și m-am întors spre soția lui.

– Ai putea picta un chip? Pe pieptul ei?

L-am ignorat, cufundând condeiul în henna.

– Vopsesc o spirală de muguri tineri, ca să-ți fie casa veșnic binecuvântată cu noroc.

– Și alte imagini ar putea face același lucru.

Și-a înmuiat glasul într-un fel care mi-a dat fiori reci. Îmi imaginam rânjetul de pe chipul lui.

– Cum ar fi...?

– Fața ta.

Câtă neobrăzare! Știa că sunt într-o situație disperată, altfel nu ar fi îndrăznit. Insulta nu era însă adresată doar mie, ci și mamei copiilor săi. Faptul că putea s-o umilească sau s-o facă să se rușineze nu-l preocupa; doar era proprietatea lui. Mă simțeam scârbită, așa cum mă simțisem acasă la *kulfi-wallā* la începutul săptămânii, când îmi ceruse să-i vopsesc părul cu henna. Bineînțeles că refuzasem. Talentul meu de desenatoare, de care eram atât de mândră, nu valora nimic în ochii oamenilor ca el.

– Ei, ce zici?

Îmi venea să arunc cu ceva în el ca să-l fac să tacă, dar trestia era prea ușoară, iar vasul meu cu henna prea prețios. I-am înfruntat privirea.

– Nu. Înțelegerea a fost să-i pictez sânii.

A tăcut o clipă, rozându-și scobitoarea. Apoi a zis:

– Prea bine, atunci.

Dar nu a plecat. S-a așezat pe podea, în spatele meu. M-am mutat în așa fel încât să nu fiu nevoită să mă uit la el, nici măcar cu coada ochiului. Am continuat să desenez frunze care porneau în spirală în lateral și în sus de la sfârș, pentru a-i face sânii să pară sumețiți.

După câteva minute l-am auzit foșnind. Soția lui a mișcat puțin capul și mi-am dat seama după asta că și ea auzise. M-a cuprins un val de greață când mi-am dat seama că mâinile lui bâjbâiau pe sub *dhoti*. Am simțit rușinea femeii și mai mult de atât. Dușmănia ei. Față de mine, nu de el.

Am lăsat condeiul să cadă pe podea și am sărit în picioare. Am început în mare grabă să-mi încarc materialele în sacoșă.

M-a prins de braț. Avea palma caldă după plăcerea pe care și-o oferise; i-am sucit mâna și m-am eliberat.

– Nu mă atinge!

Am întins mâna după vasul cu henna.

– Nu ți-ai terminat treaba!

Am strâns din dinți.

– Mai degrabă spăl latrine decât să mai calc vreodată în casa asta.

Mi-a smuls vasul cu henna din mâini și a dat cu el de perete.

– Adică mă fraierești?

Pasta a împrôșcat podeaua și pereții. Soția lui și-a smuls sariul de pe față și, pentru o clipă, toți trei ne-am uitat la stricăciunea produsă.

Vasul lui *Saasuji*, prețioasa mea ulcică pentru pasta de henna, era acum numai cioburi. Puteam cumpăra altul cu câteva rupii în Bazarul Roz, dar acest vas mă făcea să mă simt aproape de ea chiar și după ce mă mutasem la o mie de mile distanță.

Furioasă, l-am lovit cu cotul în coaste și l-am îmbrâncit în ușă cu toată greutatea mea. Umărul i s-a izbit de cadrul ușii și a căzut pe podea. Îl lăsasem fără suflare. Înainte să-și recapete respirația, am înșfăcat cât de multe cioburi de lut am putut, le-am aruncat în sacoșă și am fugit din acea casă.

Am rupt-o la fugă, am traversat strada și am apucat-o pe prima ulicioară. Un șobolan a țâșnit de-a lungul ei prin apa tulbure și fetidă. M-am sprijinit de zidul dărăpănat, m-am aplecat și am vomitat. Ceaiul lăptos se rotea în băltoaca de culoarea tutunului.

Mi-a venit în minte o străduță asemănătoare cu asta. Eu, la șaisprezece ani. Eram încă în sat, fugind de un Hari furios și violent. Vărsând și mâțele din mine.

Și iată-mă acum, la treizeci de ani, căutând din nou o scăpare. Dar încotro trebuia să mă îndrept?

– *Ji?* Ai pățit ceva?

M-am întors să mă uit.

Lala, fosta servitoare al lui Parvati, mă privea cu îngrijorare. M-a îndepărtat de canalizare, apoi a folosit capătul sariului ca să-mi șteargă un colț al gurii.

Am apucat-o de încheietura mâinii ca s-o opresc și m-am șters la gură cu propriul meu *pallu*.

– E greu să scap de apucătura asta, s-a scuzat ea cu un zâmbet, după ce am avut grijă de băieții lui *MemSahib* atâția ani.

Fața ei tuciurie era mai slabă decât mi-o aminteam, cu obrajii scobiți. Am băgat de seamă că avea sariul peticit.

– Unde te-ai dus după...?

Nu am putut termina întrebarea. Știam deja de ce ea și nepoata ei fuseseră alungate de la familia Singh. Samir mi-o confirmase.

Femeia și-a trecut limba peste buze.

– Mai întâi la fratele meu. E om mare, constructor, și e înstărit. Dar a refuzat să ne țină, pentru că ea era gravidă. În cele din urmă, i-a aranjat o căsătorie.

Mi-am amintit că Naraya aranjase în mare grabă o căsătorie pentru fiica lui însărcinată.

– Pe fratele tău... îl cheamă Naraya?

Ochii i s-au umplut de lacrimi.

– *Hahn*.

S-a șters la ochi cu sariul.

– N-ai să găsești om mai hain ca el. Și-a făcut propria fiică curvă, cățea.

Știam deja răspunsul, dar a trebuit să întreb:

– Și domnișorul Ravi...

– Eu l-am crescut, dar l-am și răsfățat rău. L-am răsfățat cu toții. Era un băiețel tare frumos. I-am spus nepoatei mele că nu e de nasul ei, dar n-a vrut să asculte.

– Ea unde este acum?

Pe obrajii brăzdați ai bătrânei au început să se rostogolească lacrimi.

– Noul ei soț n-a mai primit-o în casă când a aflat că era deja însărcinată. Ea s-a așezat în curte, Ji, și și-a dat foc. Au murit amândoi, și ea, și copilul.

M-au lăsat picioarele. Aș fi căzut dacă nu m-ar fi sprijinit Lala.

– Auzisem de pliculețele dumitale. Ar fi putut s-o ajute.

În ziua acea, acum un an, acasă la Parvati. Mi-am amintit cum stătea Lala pe verandă. Simțisem că vrea să-mi vorbească, dar păruse să-și piardă curajul. Ar fi trebuit s-o caut eu și s-o întreb de ce are nevoie. Soacra mea așa ar fi făcut. Cât de tare mă îndepărtasem de principiile ei!

Am privit-o pe Lala. Eu îmi plângeam de milă în vreme ce această femeie își dăduse tot ce avea – chiar și pâinea de la gură – ca să aibă grijă de nepoata ei.

– Și tu, Lala? Cum...?

– Am încercat la alte doamne, dar *Mem Sahib* s-a îngrijit să nu mă angajeze nimeni. Acum fac curățenie prin case. Aici, în cartierul ăsta.

Parvati o distrusese și pe Lala, ca să-și apere fiul de scandal.

M-am ridicat, sprijinindu-mă de Lala, amețită din cauza efortului.

– Aș fi vrut... îmi pare rău...

– Suntem neputincioși în fața voinței lui Dumnezeu, Ji.

M-a frecat pe spate, așa cum ar fi alinat un copil. Soacra mea nu m-ar fi certat nici pentru ce făcusem, nici pentru ce nu făcusem; m-ar fi bătut ușurel pe braț, compătimitor, așa cum făcea Lala acum, ceea ce era și mai rău. Îmi venea să-mi lepăd pielea și s-o iau de la început.

Am îngăimat din nou cuvinte de regret înainte de a porni spre casă.

Malik m-a ajuns din urmă când mai aveam o milă până în Rajnagar. Duhnea a țigări.

M-am tras mai departe de el. Duhneam și eu, a vomă și a rușine.

Țineam într-o mână un ciob din vasul meu pentru henna. Malik s-a uitat la el.

– Te duc acasă, a spus el.

– Nu am bani de ricșă.

– Am eu.

– Nu-mi trebuie banii tăi, am zis, regretând imediat cât de aspru vorbisem. Am picioare.

– Și eu la fel. Mergem împreună pe jos.

Malik era de multă vreme ajutorul și prietenul meu. Se ținuse după mine prin Jaipur, până când, după o vreme, am băgat de seamă. În clipa aceea am dat cu ochii de un copil slăbănog, murdar, desculț, care mă privea cu ochii atenți și limpezi. Știam că, dacă aștept suficient de mult, o să vină la mine. Când s-a apropiat, ca să întrebe dacă poate să-mi care sufertașele, a vorbit cu respect, dar și cu o încredere care îi contrazicea vârsta și trupul fraged. I-am întins sufertașele, așa cum i-am întins acum sacoșa.

Nu meritam loialitatea lui, așa cum nu meritase alinarea pe care Lala încercase să mi-o ofere.

– Tanti șefa!

– Nu mai sunt șefa ta.

– O să fii întotdeauna șefa mea, a răspuns el cu zâmbetul care îi venea atât de ușor pe buze. Pentru că ești mai deșteaptă decât bucătarul-șef.

A început să meargă cu spatele, ca să mă poată privi.

– I-am spus că pot să-i obțin cele mai dulci nuci caju crude de la negustorii pathani¹ – mai bune decât cele pe care le pune el când face curry de miel – pentru mai puțin decât plătește acum. Și pros-tul m-a refuzat. Știi de ce?

Nu i-am răspuns.

¹ Pathan, sau pashtun, reprezintă o populație musulmană, cu origini iraniene, întâlnită în Pakistan și Afganistan (n. tr.).

– Zice că nu va face afaceri cu musulmani – în afară de mine, desigur! Dar tu ești mai pricepută în afaceri. Tu n-ai fi dat cu piciorul unui târg mai bun.

M-am oprit din mers.

– Dacă sunt atât de deșteaptă, de ce nu am un chior în buzunar?

– *Arré!* Aici a fost vina mea! Când erai în Shimla, m-am lăudat cu henna ta la *kulfi-walla*.

A scuipat cu silă.

– Și-a dat cu henna pe păr și le-a spus tuturor că tu l-ai vopsit! Acum, toată lumea din Jaipur crede că ai pus mâna pe capul lui necurat.

Așa se explica de ce croitorul și vânzătorul de legume treceau strada pe partea cealaltă când mă vedeau venind. Și de ce *doodh-walla* încetase să-mi mai livreze laptele. Când m-am dus să-l întreb pe lăptar dacă uitase, a spus că nu ia bani de la un brahman decăzut. Acum dădeam fuga săptămânal la un magazin aflat la douăzeci de minute de casă, ascunzându-mi fața în *pallu* și încercând să nu atrag atenția asupra mea, ca un borfaș.

Malik a cules de jos o piatră și a azvârlit cu ea, strecurându-mi o privire piezișă.

– Nu poți s-o ții tot așa.

Ceva din felul cum mi-a vorbit a retezat toate firele, sau ce-or fi fost, care îmi țineau ființa laolaltă. M-am oprit din mers și mi-am acoperit gura cu sariul, scoțând un suspin.

Malik și-a petrecut un braț în jurul umerilor mei. Am îngăduit gestul.

– Tanti șefa, știu că ai muncit din greu. Dar nu erai mai fericită înainte de a clădi casa aia? Afacerea îți mergea bine. Aveai bani în bancă. Erai liberă să faci ce-ți plăcea.

– Nu am fost niciodată liberă, Malik. Nu mai mult decât sunt acum.

– Mută-te în altă parte.

– Unde? Și ca să fac ce?

– Același lucru pe care îl făceai aici. Poate în Delhi sau Bombay. Vin și eu cu tine.

– Aici te descurci foarte bine.

– Nu am spus doar că nu-mi place să lucrez pentru proști, doamnă?

Dragul de Malik! Cât de mult îmi lipsise!

Am scos un oftat lung.

– Nu e ușor s-o iei de la capăt.

Malik părea că își pierde răbdarea cu mine; era timpul pentru medicamente mai dure.

– Și când ți-a stat ție asta în cale, tanti șefa? Trebuie să pleci din Jaipur – nu există altă cale. Numai dacă nu te-ai gândit la o soluție mai bună.

Pântecele și sânii îmi erau carne vie de cât le frecasem. Fibrele din coji de nucă de cocos și fărâmele de mangal îmi înțepau sub-suorile, interiorul coapselor și pielea capului. Mi-am îndepărtat resturile de pe piele cu palmele, tresărind de durere, rugându-mă ca pedeapsa să mă facă să mă simt mai puțin întinată. Dar, oricât de tare mă frecam, tot simțeam cum mă atinsese după-amiază mâna negustorului de ulei *neem* pe braț, îi simțeam răsuflarea pe spate. Și începeam iar să mă curăț.

Când am obosit prea tare ca să mai continuu, mi-am masat pielea jupuită de atâta spălat cu ulei de lavandă. Mi-am pus un sari curat, dar zdrențuit pe poale. În timp ce îmi pieptănam părul încurcat, privirea mi-a poposit pe gaura din împletitura patului, pe care aveam de gând s-o repar – acum deja mai bine de un an? – când iuta începuse să se destrame. Acum se rupsesse de-a binelea. Uneori, în timp ce dormeam, piciorul îmi trecea cu totul prin gaură.

Din stradă s-a auzit strigătul unui *sadhu* care cerșea de mâncare. Am pus pieptenele jos și am înfășurat în ziar cele câteva *chapati* pe

care le adusese Malik cu o zi înainte. Am fugit pe ușă să-i dau mâncarea. Omul sfânt, acoperit într-o cârpă decolorată de culoarea șofranului, aștepta, sprijinit într-un toiag. Renunțase la casa lui și la confortul material și se eliberase de ego, lucru pe care eu nu aveam curajul să-l fac.

Când i-am întins ofranda, el a rostit o binecuvântare într-un dialect pe care nu l-am înțeles. Dar nu mi-a luat darul. Stătea și se uita la mine.

În pupilele ochilor lui am văzut ce vedea el: o tânără femeie, cu șuvițe de păr umede atârându-i ca niște șerpi în jurul umerilor, sariul subțiat. Gâtul și brațele zgâriate și sângerând. Mi-am dat seama că îi păream atât de jalnică încât el, care avea atât de puțin, refuza mâncarea pe care i-o ofeream.

I-am îndesat cu bruschete pachetul cu *chapati* în mână și am fugit înapoi, trântind ușa. M-am sprijinit de ea și am închis ochii, cu inima săltându-mi nebunește în piept.

Când respirația mi-a revenit la normal, m-am mutat la masa de lucru.

Cu mâinile tremurând, am deschis scrisoarea care sosisese cu o zi înainte.

10 octombrie 1956

Dragă doamnă Shastri,

Situația noastră actuală este descrisă cel mai bine de domnul Dickens: a fost anotimpul Luminii, a urmat anotimpul Întunericului. Din păcate, migrația triburilor de munteni și a turmelor lor către regiunile sudice a dus la suspendarea bruscă a activității în clinica noastră locală și, odată cu aceasta, și a acordului nostru de consultanță (cel puțin până la schimbarea anotimpului). Există totuși lumină în întuneric: posibilitatea de a începe să proiectăm grădina de plante medicinale.

Dacă ar fi să te decizi asupra unei șederi prelungite în Shimla, ai putea să studiezi clima noastră, condițiile solului și plantele indigene de aici, să discuți cu locuitorii orașului (vei găsi persoane pasionate de plante chiar și în rândul personalului nostru) și să elaborezi un plan pentru dezvoltarea Grădinii Tămăduitoare Lady Bradley.

Spune-mi că vei lua în considerare propunerea mea și mă vei ajuta să mă pun în slujba oamenilor din Shimla. Desigur, intenționez ca, odată ce sosești aici, să fac tot ce îmi stă în putință ca să te conving să te stabilești în frumosul nostru oraș. Nu sunt oare împrejurimile îndeajuns de pitorești și oamenii noștri îndeajuns de ospitalieri?

Fără îndoială, ai de oferit un serviciu valoros doamnelor din Jaipur, dar, dacă e să o cred pe doamna Agarwal, ți s-au adus niște acuzații greșite și nedrepte. Dă-mi voie să vorbesc pe șleau. Mândria nu ar trebui să te împiedice să împarți darul pe care îl ai cu mai multă lume. (Nu ar trebui învinovățită doamna Agarwal că mi-a dezvăluit situația prin care treci; când a plătit cheltuielile de spitalizare ale surorii tale, m-am simțit dator să o întreb cum îți merge. Dacă nu mi-ar fi povestit, poate că mi-ar fi lipsit curajul să-ți scriu cu această solicitare.) Avem multe de învățat de la tine. Munca ta ar putea contribui — și a contribuit deja — la salvarea multor vieți și la alinarea pacienților noștri. Oamenii de la munte nu te-au uitat. (Pacienta noastră însărcinată din tribul Gaddi, pe care ai ajutat-o, nu se mai oprește din laude în legătură cu rețeta ta pe bază de castravete amar. Trebuie să nască de la o zi la alta!)

Eu, unul, sper că vei lua în considerare această invitație și o vei accepta. Aștept cu nerăbdare sosirea ta, atât ca ucenic pasionat și dornic să învețe, cât și ca prieten devotat.

*Cu multă stimă și speranță,
Jay Kumar*

Generozitatea Kantei mi-a adus lacrimi în ochi. Știa că, dacă mi-ar fi spus ce avea de gând să facă, aș fi oprit-o. Facturile medicale ale Radhei erau acum o grijă în minus.

M-am gândit la ce spusese Malik. Îmi sugera, și nu pentru prima dată, să plec din Jaipur.

Jay Kumar îmi oferea șansa de a vindeca, de a lucra cu oameni care își doreau ceea ce aveam de oferit. Care credeau că știința mea e un lucru sfânt. Era ocazia de a face ceea ce mă învățase soacra mea. Prin mine, ea trăia încă. Puteam să o fac mândră încă o dată. Și să fiu și eu din nou mândră de mine.

Dar... casa mea! Visasem la ea, muncisem din greu pentru ea, o construisem. Fusesem fericită știind că toate deciziile legate de ea îmi aparțineau. Să mă mut însemna că va trebui s-o părăsesc.

Și totuși ce îmi adusese mie casa asta în afară de datorii, neliniște și nopți nedormite? Aveam nevoie de ea ca să-mi anunț sosirea în lumea oamenilor de succes, așa cum avusesem odată? Succesul era efemer – și nestatornic –, așa cum aflasem pe propria piele. Venea. Pleca. Te schimba dinspre exterior, nu dinlăuntru. În adâncul ființei mele eram în continuare fata care visa la un destin mai mareț decât îi era îngăduit. Chiar aveam nevoie de casă pentru a demonstra că am pricepere, talent, ambiție, inteligență? Ce-ar fi dacă...?

Deodată m-am simțit mai ușoară. Era aceeași stare de imponderabilitate pe care o simțisem la Shimla. Am răsuflat adânc. Parcă inspiram deja aerul înviorător al culmilor albastre din Himalaya.

Înainte să-mi pierd curajul, am smuls o foaie nouă din carnet.

15 octombrie 1956

Samir,

Cu părere de rău trebuie să părăsesc orașul care pentru mine a însemnat acasă vreme de unsprezece ani. Te asigur că nu voi pleca fără a-mi

achita datoriile. Ca să pot însă să-ți înapoiez banii împrumutați trebuie să-mi vând casa. Agenții imobiliari detestă să lucreze pentru proprietari de sex femeiesc, așa că trebuie să te rog să faci tu acest demers pentru mine. În caz că agreezi ideea, ți-aș fi recunoscătoare dacă ai scădea împrumutul din prețul de vânzare și mi-ai trimite restul la adresa de mai jos.

În alte împrejurări, asocierea noastră ar fi putut continua. Dar, după cum se spune: la ce bun să plângi când păsările au mâncat toată ferma?

Plec la Shimla peste o lună. Te rog să-mi comunici hotărârea ta în cursul săptămânii viitoare.

Lakshmi Shastri

c/o Spitalul Lady Bradley

Harrington Estate

Shimla, Himachal Pradesh

Am citit-o de mai multe ori. Mulțumită, am rupt altă foaie și i-am scris lui Jay Kumar. Apoi am suflat în lampă și am dormit douăsprezece ore neîntrerupt.

Două zile mai târziu a sosit un curier la ușa mea. Am deschis plicul cu parfum de lavandă.

Lakshmi,

L-ai rugat pe Samir să-ți vândă casa. Nu are importanță cum am aflat; am aflat și gata. În fine, te-ar surprinde să afli că aș prefera să păstrez pardoseala ta cu mozaic mai degrabă decât s-o vând? Alăturat găsești banii pe casă, mai puțin împrumutul (da, știu și despre asta). Nu îți cumpăr bunăvoința (suntem chit în privința asta), doar recunosc deschis că s-ar putea să nu mai găsim pe cineva cu mâna ta, care să facă din mâinile noastre adevărate minuni.

Parvati

Nu era tocmai un act de iertare. Nici o cale de a cere scuze. Dar a deznodat ceva în mine: un ghem de resentimente, o ranchiună îndelung purtată. Am rămas mult timp cu biletul în mână.

20 octombrie 1956

Aveam bani acum. Nu mai aveam nicio scuză pentru a amâna inevitabilul.

Am luat o ricșă până acasă la Kanta.

Îi evitasem pe Kanta, pe Radha și copilul de la întoarcerea lor din Shimla cu câteva săptămâni în urmă. Îmi era dor de ei. Dar voiam să aibă timp pentru ei ca familie. Și nu doream ca Radha să simtă că îi stau în cale, încercând să-i gestionez viața.

– Lakshmi! Ce surpriză plăcută!

Kanta m-a strâns în brațe. Părea fericită, refăcută. Dispăruseră cearcănele de sub ochi. Obrajii i se rotunjiseră.

– Radha e în camera copilului. Du-te la ea. Trebuie să stau cu *Saasuji* la rugăciuni și apoi vin și eu.

Soacra Kantei acceptase copilul ca nepot. Și, dacă ghicise adevărul despre nașterea lui sau remarcase asemănarea cu Radha, nu zisese nimic: avea nepotul pe care și-l dorea.

M-am oprit chiar în fața ușii, care era întredeschisă. Dacă bebelușul dormea, nu voiam să-l trezesc. Am auzit vocea Radhei dinăuntru.

– „Cum îndrăznești să mă batjocorești cu prezența ta?“, a tunat Kansa, regele cel rău. „De multe ori încercase să-l distrugă pe Krishna și tot de atâtea ori dăduse greș.“

Am pășit fără zgomot înăuntru. Cu spatele la mine, Radha se legăna în scaunul-balansoar. Ținea bebelușul în brațe și îi citea din cartea *Povestiri despre Krishna*, acum atât de uzată încât paginile fuseseră lipite de cotor cu bandă adezivă.

Kanta și Manu îi puseseră copilului numele Nikhil. La ceremonie, Kanta a purificat fruntea bebelușului cu apă înainte de a-l pune în brațe soacrei sale pentru binecuvântarea rituală. Ținând cont de data și ora nașterii, preotul declarase că numele bebelușului ar trebui să înceapă cu N. Cu ochii lui albaștri, Neel ar fi fost alegerea firească pentru un nume, dar Manu a șoptit Nikhil de patru ori la urechea bebelușului, rezolvând problema.

Copilul a scos un gângurit.

Radha a zis drăgăstos:

– Ei bine, chiar asta a răspuns Krishna!

Și-a aplecat capul ca să-l sărute pe obraz.

– Nu ești tu cel mai deștept băiețel?

– Este cu siguranță la fel de frumos precum Krishna.

Balansoarul s-a oprit brusc și Radha s-a întors dând cu ochii de mine.

– *Jiji!* Nu te mai furișa așa în spatele meu!

S-a încruntat.

Într-o mână ținea biberonul care trebuie să fi ieșit din gura bebelușului. El a întins degetelele grăسune, cerându-l înapoi, dar Radha a pus sticla aproape goală în geanta bebelușului.

Se citea vinovăție pe fața ei sau doar mi se părea mie?

– Scuze. Nu voiam să-l trezesc în caz că dormea.

Am luat mânuța dolofană a bebelușului în mâna mea și am scuturat-o ușurel. S-a uitat îndelung la degetele noastre

împreunate. Părea bine hrănit, fericit. Purta o rochiță de bebeluș din pânză de culoare crem.

– Mătușica nu mi-a spus că vii.

Avea un ton acuzator. După cum mă temeam, credea că am venit în control.

Radha a ridicat bebelușul pe umăr, unde avea pregătit un prosopel curat, ca să eructeze. Încă mă minunam cum de știa aceste lucruri, instinctiv, de parcă ar mai fi crescut o mulțime de copii.

– Nu știa că vin. Eu și Malik avem vești mari...

Kanta a intrat grăbită în încăpere.

– Puja s-a terminat! Bun, hai să-l alăptez!

– E aproape adormit.

Radha s-a ridicat de pe scaun, bătându-l pe micuț pe spate.

Kanta a rămas descumpănită în mijlocul camerei.

– Dar... au trecut ore întregi de când a mâncat. Crezi că e în regulă? Nu este bolnav, nu?

Radha și-a înclinat capul într-o parte, de parcă ea ar fi fost adultul și Kanta un copil.

– N-are nimic, mătușică. Îți faci prea multe griji.

Ochii Kantei s-au oprit asupra șervețelului de pe umărul ei.

– Sper că nu i-ai dat biberonul chiar adineaori, nu?

Radha mi-a aruncat o privire înainte de a răspunde.

– Doar puțin. Era agitat.

M-am încruntat în spatele Kantei. Biberonul era aproape gol când am intrat în cameră. De ce mințise oare Radha?

– Dar, Radha, dacă îi dai biberonul prea des, o să-mi sece laptele.

Kanta mi-a aruncat un zâmbet abia schițat.

– Eu doar... vreau să-l alăptez până la vârsta de un an – și mai mult, dacă dorește.

S-a uitat spre Radha.

– Mă face să mă simt mai aproape de el. Ca și cum aș fi mama lui. Parcă îi cerea scuze Radhei că voia să alăpteze copilul.

Sora mea mi-a surprins expresia. Obrajii i s-au colorat și și-a întors privirea. L-a pus stânjenită pe Niki în îndoitura brațului Kantei.

– Trebuie să spăl scutecele.

A apucat un coș cu scutece murdare și a ieșit din cameră.

Kanta s-a așezat în balansoar și și-a deschiat nasturii bluzei. A scos un sân mic și l-a îndreptat spre gura copilului, dar acesta și-a întors capul. A încercat încă o dată și încă o dată, dar el nu era interesat, după ce se săturase trăgând din biberon. Pe fața ei s-a așternut dezamăgirea. A ridicat bebelușul la umăr și l-a bătut ușurel pe spate, în timp ce lacrimile îi izvorau din ochi.

– Kanta, ce este?

A căpătat dintr-o dată o expresie rătăcită.

– Nu știu să fiu mamă. Vreau, zău că vreau, dar... Radha pare să știe mult mai multe. Cum și când să-l hrănească. Când să-l pună la somn. Se pare că e o mamă mai bună pentru că, în fine, ea l-a născut.

A încercat să râdă, dar a ieșit ca un scârțâit.

– Auzi și tu ce zic! Sunt atât de norocoasă că am de îngrijit acest bebeluș minunat!

I-a sărutat brațul durduliu.

– Simți că..., am început eu cu grijă. Este prezența Radhei...?

Kanta a clătinat ferm din cap.

– *Nahee-nahee*. Sunt sigură că nu e decât... Sunt o caraghioasă! Am văzut că li se întâmplă femeilor după naștere. Stările emoționale sunt foarte puternice.

S-a ridicat de pe scaun și a așezat încetișor copilul, acum adormit, în pătuțul lui. A afișat o veselie falsă în timp ce-și încheia bluza.

– Bem un ceai?

Am ieșit ușurel din camera copilului.

Stând la ceai și prăjiturile, le-am povestit Kantei și lui Manu despre Shimla. Kanta a bătut din palme. Manu m-a felicitat. S-au interesat despre ce urma să fac la spitalul Lady Bradley și la clinica

doctorului Kumar și au reacționat asigurându-mă că voi avea parte de reușită. Dacă nu ar fi fost Kanta, le-am spus, nu aș fi cunoscut niciodată Shimla și nu m-aș fi îndrăgostit de munții săi maiestuoși și de oamenii primitivi.

După o oră m-am scuzat și m-am dus să-i dau vestea Radhei. Aveam senzația că mă evită în mod deliberat. Am găsit-o în curtea din spate, întinzând scutece la uscat.

Când i-am spus că eu și Malik plecăm la Shimla în două săptămâni și că Parvati Singh cumpărase casa din Rajnagar, a rămas uluită. Brațele ei, care tocmai prindeau un scutec ud pe sârmă, au încremenit în aer.

Reacția ei m-a surprins; credeam că va fi încântată să mă știe plecată atât de departe.

– Știi că a venit timpul să plec din Jaipur, am spus cu blândețe. Nu mai pot face tatuaje cu henna aici și sunt gata să încerc altceva.

– Dar... o să te mai văd vreodată?

M-a fulgerat gândul că, după tot ce se întâmplase – nenorocirea cu *Pitaji*, moartea lui *Maa* și trădarea lui Ravi – ar putea să creadă că o părăsesc și eu. Am strâns-o de braț și am zâmbit.

– Oricând ai să vrei. Îți trimit bilet de tren. Vino ori de câte ori dorești. Desigur, Malik va fi ocupat cu școala, așa că s-ar putea să te simți puțin singură.

Radha mi-a aruncat o privire circumspectă.

– Malik? La școală?

– A pierdut foarte mult, dar nu-l mai las să se fofileze. Va merge la Școala de băieți Bishop Cotton.

Am adăugat apoi, șușotind în glumă:

– A început să exerseze purtatul pantofilor.

Credeam că vom râde împreună, dar ea era pierdută în gânduri. M-am uitat în coșul cu scutece spălate și am scos unul.

– Trebuie să fie greu să-l vezi pe Niki în fiecare zi și să știi cât de mult își dorește Kanta să simtă că este mama lui.

Pe sârmă atârna o pungă plină cu cleștișori de lemn. Am scos două.

– Pierderea copilului a fost atât de grea pentru ea. A mai pierdut două sarcini înainte. Pare mult mai puțin sigură pe ea. Nu mai e Kanta cea plină de viață de pe vremuri.

Am atârnat scutecul pe sârmă.

– Probabil că își face griji că Niki te iubește mai mult pe tine. Iar tu te descurci așa de bine cu el, așa de firesc. Dacă nu ai fi aici – bineînțeles că ești aici, dar dacă nu ai fi –, crezi că bebelușul s-ar putea obișnui să fie doar cu Kanta?

M-am uitat la sora mea. Își frământa cu dinții buza de jos. Cu Radha nu puteam decât să conduc discuția într-o direcție și să fac sugestii. Era încăpățânată și prefera să fie propriul ei sfătuitoare. Măcar atâta lucru învățasem despre ea.

Am întins mâna după alt scutec.

– Știi de o *ayah* minunată, care are nevoie de o slujbă. A fost la o altă familie, dar nu mai au nevoie de ea. Lala este blândă. Iubește copiii. L-ar iubi pe Niki ca pe copilul ei.

M-am oprit.

– Asta, desigur, dacă te hotărăști să vii cu noi la Shimla.

I-am pus mâna pe umăr.

– Tu hotărăști.

M-a privit scurt și ceva a licărit în ochii ei.

Am continuat să vorbesc.

– Malik ar fi în al nouălea cer, desigur. Va avea nevoie de ajutor la teme. Dacă ai merge la școală acolo, l-ai putea ajuta. Și, desigur, și doctorul Kumar ar fi încântat. Îi e dor de conversațiile voastre despre poezie, am adăugat râzând.

Radha era tăcută. Dar mi-am dat seama după cum își țuguia buzele că se gândea la propunerea mea.

Două săptămâni mai târziu, casa din Rajnagar era goală. Cei de la firma de mutări ne luaseră cuferele grele pentru a fi expediate la

Shimla. Malik îi dăruise patul meu cu împletitura lăsară unuia dintre prietenii lui, al cărui tată lucra cu iută. Ne rămâneau doar cele trei sacoșe de plastic pe care urma să le luăm cu noi în tren.

Mâine-dimineață, Malik avea să mă ia cu o *tonga* ca să mergem la gară. Dar în seara asta voiam să-mi iau rămas-bun de la casa mea. Am aprins lămpi pe lângă pereți, ca să pot admira mozaicul de pe pardoseala mea pentru ultima oară. Dădeam ocol încăperii, gândindu-mă la orele pe care le petrecusem concepând modelul. Florile de șofran, simbolizând sterilitatea mea. Leul Ashoka: semnul ambiției Indiei și al propriei mele ambiții. Numele meu, cu litere de mână, ascuns într-un coș cu plante de leac. Și numele soacrei mele, ca mulțumire pentru tot ce mă învățase.

Am simțit că îmi recapăt buna dispoziție. Lăsam harta vieții mele aici, în Jaipur. Lăsam în urmă o sută de mii de linii trasate cu henna. Nu mă voi mai numi tatuatoare cu henna, ci voi spune oricui mă va întreba: aduc tămăduire și alinare. Reîntregesc. Voi lăsa în urmă scuzele inutile pentru nesupunerea mea. Voi lăsa în urmă dorința de a-mi rescrie trecutul.

Priceperea mea, setea de a învăța, dorința de a avea o viață pe care să o pot numi a mea – acestea erau lucruri pe care le luam cu mine. Erau o parte din ființa mea, așa cum erau oasele, sângele, respirația.

Am înconjurat a doua oară încăperea, apoi a treia oară, mișcându-mă tot mai repede. Mi-a răsunat sub tâmple ritmul unui kathak, *Tam-tam – Ta-ta-tam*, cadențele străvechi ale unui dans care celebra uciderea demonului Tripuraasur.

Tam-ta-tam – Ta-tam – Tam-ta-tam.

Dansam, împreunându-mi mâinile în formă de lotus și fluturând din brațe ca și când ar fi fost mișcările unor pești, așa cum văzusem la Hazi și Nasreen în Agra. Ce ar spune ele dacă m-ar vedea acum? Mi le-am imaginat, una bătând din palme cu poftă, rotindu-și șoldurile plinuțe, cealaltă chicotind: „Mai bine lasă dansul în seama noastră, a profesionistelor, Lakshmi!“

Am izbucnit în râs.

Tam-tam – ta-ta-tam.

Tălpile mele loveau pardoseala din mozaic, dansând pe ritmul tobelor *tabla* auzite doar de mine. Dacă nu ar fi fost *saas*, nu aş fi putut să mă descurc singură, nu aş fi cutezat nicicând să mă stabilesc în Agra, nu mi-aş fi construit niciodată casa.

Tam-tam – Tam-ta-tam.

M-a cuprins deodată sentimentul că plutesc, că urmăresc cu privirea norii alergând pe cerul nesfârşit al Jaipurului. M-am rotit mai repede. Inima mea alerga şi ea nebuneşte.

Tam-tam – ta-ta-tam.

De o sută de ori m-am rotit – către un sfârşit şi o renaştere.

Tam-tam – ta-ta-tam.

Uşa de la intrare s-a deschis brusc şi o rafală de aer rece a năvălit înăuntru.

M-am oprit. Abia mai suflam, coşul pieptului urca şi cobora, sudoarea mi se adunase în adâncitura gâtului.

Sora mea stătea în prag, strângând o boccea în braţe. Era plama pe care o făcusem pentru Nikhil.

– Radha?

Ea a săltat bocceaua spre umăr. Buzele îi tremurau.

– Ştiu că mătuşica îl iubeşte pe Niki. Ştiu că aşa e.

A bătut uşurel cu palma plăpumioara. Răsufla sacadat.

– Dar eu nu vreau să-l iubească. Ştiu că este bună cu Niki, dar de fiecare dată când se apropie de el, îmi vine s-o împing şi să-i zic: „E al meu!”

A tras aer adânc în piept – vorbise prea precipitat.

– Radha...

– Îi sunt recunoscătoare că m-a ținut lângă copilul meu. Dar... vreau să-l împiedic să o iubească. Ştiu că sună oribil, dar e adevărat. De ce ei să-i fie îngăduit să-mi crească copilul când mie mi se interzice?

Sângele îmi zvâcnea în tâmple.

– Ce-ai făcut?

Acum se legăna înainte și înapoi, strângând plapuma la piept – prea strâns.

– O urăsc pentru asta. Nu vreau, dar așa e.

A scos un geamăt dureros.

– Și vreau s-o urască și Niki. Știu cât de groaznic sună asta. Știu că sunt egoistă. Dar nu mă pot abține!

Brațele i-au căzut neputincioase. Plăpumioara i-a alunecat din mâini, căzând pe podea.

– Nu! am strigat și m-am azvârlit înainte să o prind.

Plăpumioara s-a desfăcut. La picioarele mele au căzut niște boțoși galbeni.

Zdrăgăneaua de argint a lui Nikhil s-a rostogolit pe marmura podelei și s-a lovit de perete.

Cartea pe care Radha o adusese din Ajar, cea cu povestirile despre Krishna, s-a rupt în două când a căzut pe podea.

Nimic altceva.

Radha a strâns tare pleoapele.

– *Jiji...*

Îi venea greu să rostească cuvintele.

– Trebuie să-mi părăsesc copilul.

A rămas cu gura deschisă, dând drumul suspinelor pe care le înfrânase.

Am alergat la ea. Sora mea s-a agățat strâns de mine și am simțit cât de aprigă îi era suferința. Am legănat-o, așa cum își legăna ea copilul.

– Am fost atât de nerecunoscătoare. Nu am făcut decât să aduc necazuri.

A continuat, plângând cu sughițuri:

– Clevetitoarele aveau dreptate. Am să fiu întotdeauna o Piază-rea.

Mi-am tras capul înapoi ca să o privesc. I-am ridicat bărbia.

– Ba nu, Radha. Nu ai fost niciodată Piază-reă. Și nici n-ai să fii. Îmi pare rău că am spus așa ceva despre tine. Ai adus atât noroc în viața mea, în viața noastră! Dacă nu erai tu, crezi că mai plecam acum la Shimla, să-mi construiesc grădina mea tămăduitoare, să lucrez alături de doctorul Kumar? Cum aș fi făcut toate astea fără tine?

A clipit des din genele umede.

– De ani întregi sunt în slujba unor femei care aveau nevoie de mine doar ca să le fac să se *simtă* mai bine. În Shimla, mă voi pune în slujba unor oameni care vor să-i *fac* bine. Pentru că se află cu adevărat în suferință. Aceia sunt oamenii cu care m-a învățat soacra mea să lucrez. Au nevoie de mine. Și eu vreau să fiu alături de ei.

I-am netezit părul.

– Și uite numai cum m-ai ajutat să creez o familie! Malik. Kanta și Manu. Și Nikhil. Și, desigur, tu. Tu, Radha, *gopi* cea înțeleaptă a lui Krishna.

Ce minune că mă găsisse, că o găsisem!

– Deci *Rundo Rani, burri sayani*... vii la Shimla cu noi?

Radha a ridicat ochii spre mine. După un timp, a încuviințat dând din cap.

În clipele de tăcere care au urmat am auzit un lătrat, tropotul unei *tonga*, niște ciori bătând din aripi în copaci.

Când, în sfârșit, m-a eliberat din strânsoare, am sărutat-o în creștetul capului.

– Îți vom lua lucrurile de la Kanta de dimineață.

I-am șters fața cu sariul.

– Vino cu mine. Am niște *aloo gobi subji* care ne așteaptă. Nu știi de ce întotdeauna e mult mai gustos noaptea.

A doua zi de dimineață, în timp ce eu măturam casa din Rajnagar, Malik și Radha au urcat sacoșele în *tonga* care aștepta. În

drum spre gară urma să trecem pe la Kanta să ne luăm rămas-bun.

Am dat roată încăperii pentru ultima oară. Am atins pereții. Mi-am plimbat degetele peste mozaic.

Viața mea de tatuatoare cu henna se încheiase. Nu aveam să mai pictez niciodată mâinile doamnelor din Jaipur.

Am scos ceasul de buzunar de la betelia juponului, mi-am trecut degetul mare peste perlele albe și netede care alcătuiau inițiala L.

Am pus ceasul pe blatul bufetului, am ieșit și am închis ușa în urma mea.

Gara Jaipur
4 noiembrie 1956

Peroanele gării din Jaipur erau înșesate de călători, negustori care vindeau alune condimentate, lustragii, cerșetori fără dinți și câini vagabonzi care adulmecau resturi de mâncare aruncate pe jos. Chiar și după ce un tren se punea în mișcare, oamenii continuau să urce, cerând să li se întindă o mână, în timp ce bagajele erau urcate la bord de pasageri binevoitori care stăteau ei înșiși agățați de uși pe ambele părți ale vagoanelor. Era un miracol că garniturile mai reușeau să se urnească din loc.

Trenul nostru trebuia să plece în zece minute. Cu banii din vânzarea casei, îmi îngăduisem luxul unui compartiment la clasa întâi numai pentru noi. Înăuntru, Malik și Radha sporovăiau entuziasmați.

Am ieșit pe culoar, chiar în fața compartimentului nostru; șirul de ferestre dădea spre peronul unde hamali înfășurați în fulare cărau bagaje în și din trenuri. Soți cu un aer plin de importanță, îmbrăcați cu veste de lână și urmați de neveste și copii, strigau către cărauși să fie atenți. Familiile cu bilete la clasa întâi veneau către capătul trenului unde ne aflam și noi. Cei mai mulți se îndreptau însă spre

locuri la clasa a doua. Aceia care nu-și puteau permite hamali își îndesau sacoșele desperecheate în vagoanele de clasa a treia, strigând la toată lumea să facă loc. Mai mulți *chai-walla* umblau în sus și în jos pe peron, vânzând pahare cu ceai pe geamurile vagoanelor. Stând cu ochii pe tabelul unde se afișau plecările, mulți bărbați mâncau în grabă *chappati* și *subji* cu curry din sufertașe pregătite de soții, mame, surori, mătuși sau prietene.

Gândul m-a purtat în trecut, la ziua când am zărit întâia oară orașul Jaipur, la vârsta de douăzeci de ani – după prima mea călătorie cu trenul. Cât de emoționant fusese totul! Promisiunea unei vieți noi. Grijile și speranța ca totul să meargă bine. Și a mers. Ajunsesem în acest oraș fără nimic altceva decât talentul meu la desen și lucrurile învățate de la soacra mea. Ajutasem femeile să-și împlinească dorințele – fie să capete ceva, fie să se lipsească de ceva – astfel încât să-și poată continua viața. Acum, Jay Kumar îmi dădea șansa să mă reinventez, să-mi folosesc cunoștințele pentru a tămădui tineri și bătrâni, bolnavi și infirmi, oameni sărmani și care aveau nevoie de alinare.

Erau mulți cei care mă ajutaseră în călătoria mea. Soacra mea. Hazi și Nasreen. Samir. Kanta. Maharani Indira și Maharani Latika. Doamna Sharma. Chiar și Parvati.

Nu îmi va fi dor de Jaipur – fiecare oraș avea farmecul său –, dar oare îmi va lipsi Samir?

Trebuia să recunosc că mă gândeam încă la el: cât de plăcut fusese să fim parteneri de afaceri, de câte ori făcuserăm haz împreună, momentele în care legătura dintre noi părea adevărată și puternică, cea singură noapte de amor.

Erau lucruri pe care nu le mai admiram la el la fel ca odinioară, dar făcuse parte din viața mea atât de multă vreme! Să strivesc acele amintiri era ca și cum m-aș fi prefăcut că o treime din viața mea pur și simplu nu a existat.

Dacă nu îl întâlneam, acum poate că eram tot în Agra, lucrând cu curtezanele, adăpostită în casele de toleranță. Fără legăturile lui, cine știe dacă aș fi putut să-mi făuresc o afacere ca tatuatoare cu henna? Dacă nu m-ar fi prezentat lui Parvati, poate că nu aș fi ajuns niciodată să fiu invitată la palatul reginelor. Să-mi servească ceai însăși Înălțimea-Sa.

Mi-a distras atenția agitația stărnită pe peron, unde marea de călători s-a despărțit făcând loc unui personaj corpulent, îmbrăcat în uniforma de la palat. Purta brâul și turbanul roșu al personalului reginelor. Ducea o cutie mare învelită în satin. Sub brațul stâng ținea un covoraș rulat într-un sul subțire. Ignorând privirile și vocile de odată scăzute ale oamenilor de pe peron, bărbatul consulta o bucată de hârtie și privea în sus la fiecare vagon pe lângă care trecea.

L-am strigat pe Malik să vină la fereastră și am arătat cu bărbia spre peron.

Malik și-a întins gâtul să se uite afară. A zâmbit larg și a făcut semn cu mâna:

– *Chef!*

Bucătarul-șef al palatului s-a întors în direcția de unde venea vocea lui Malik. Fața i s-a destins într-un zâmbet cald. Malik a dat fuga la ușa vagonului să-l întâmpine. I-am urmărit schimbând saluturi, un *salaam* din partea lui Malik, căruia bărbatul i-a răspuns cu un *namaste*. Apoi i-a înmănat lui Malik pachetele și un plic din buzunarul jachetei. Au mai stat de vorbă câteva minute înainte ca bucătarul să-și ia rămas-bun.

Încărcat cu pachetele primite, Malik a străbătut radios culoarul vagonului. Mi-a dat un plic greu, de culoare crem, cu numele meu pe el. Am rupt sigiliul palatului, am despăturit coala și am citit cu voce tare:

Draga mea doamnă Shastri,

Tânărul tău prieten i-a răpit inima lui Madho Singh. Pasărea aia nu mai zice altceva decât rabri și Malik, Malik și rabri. A început

să ceară Roșu și alb, ceea ce mă face să cred s-a apucat și de fumat. Așa ceva eu nu tolerez. Mai mult, refuză să mai învețe limba franceză (bonjour și bon voyage constituie întreg repertoriul lui) și, deoarece acum îmi petrec tot timpul la Paris, aceasta reprezintă o problemă. Așa că trebuie să-i spun adieu minunatei mele zburătoare și să întreb dacă vrei să fii atât de amabilă să i-l dăruiești lui Malik din partea mea. Sunt sigură că Madho Singh va fi mai fericit cu el decât în cazul care este salonul meu de la palat.

Cei doi fac o pereche strașnică, nu ești de acord?

*Prietena și admiratoarea ta,
Maharani Indira Man Singh*

PS.: Covorașul este preferatul lui Madho Singh. Fără el i s-ar face dor de acasă.

Intrând în compartiment, Malik a ridicat învelitoarea de satin a coliviei. Madho Singh a început să sară de la un capăt la altul al stinghiei așezate înăuntru. A strigat: „*Namaste! Bonjour!* Bine ați venit!” și a scos un fluierat. Malik a răspuns și el cu un fluierat. Radha, care acum făcea cunoștință cu Madho Singh, a râs încântată.

Am surâs și eu către familia mea.

Suieratul strident al trenului mi-a străpuns auzul, anunțând plecarea noastră. Am aruncat o ultimă privire pe fereastră. În mijlocul peronului pe care oamenii mișunau ca furnicile, un bărbat stătea nemișcat ca o statuie.

Ochii lui erau ațintiți asupra mea. Purta o cămașă albă ca laptele și *dhoti*. Se bărbierise și își tunsese părul. Arăta... frumos.

Trăisem alături de Hari numai doi ani, dar el trăise în mintea mea jumătate din viața mea. Rând pe rând, simțisem față de el teamă, indiferență, apoi dispreț, multă ură sau chiar milă. Niciodată

însă nu îl crezusem în stare să se schimbe. Dar, dacă eu puteam să mă schimb, el de ce n-ar putea?

Încet-încet, locomotiva a început să tragă după ea povara cea grea. Roțile ei pufăiau și gemeau, gemeau și pufăiau. Pasagerii ajunși în ultimul moment s-au aruncat cu bagaje cu tot în vagoane. Vanzătorii de ceai au adunat paharele goale de la mușterii.

Hari și-a împreunat mâinile într-un *namaste* și le-a ridicat în dreptul feței. Zâmbetul lui era lipsit de reproș sau mânie. Pentru prima dată de când îl cunoșteam, părea împăcat.

I-am întors salutul.

Trenul a luat viteză. Hari a deschis gura și buzele i s-au mișcat, dar nu am reușit să aud decât țipătul roților.

Epilog

Shimla, la poalele Munților Himalaya, India
5 noiembrie 1956

– Țsta a fost ultimul tunel, tanti șefa!

Malik cercetase o hartă feroviară și număra fiecare dintre cele o sută de tuneluri în care intra mocănița noastră. Călătoriserăm cu trenul obișnuit de la Jaipur la Kalka și apoi am luat mocănița până la Shimla.

A arătat pe hartă unde ne aflam.

– Alte câteva minute și ajungem în gara Shimla!

A zâmbit larg.

– Ai auzit, Madho Singh?

Pe locul de lângă el, papagalul mormăia sub husa de satin a coliviei.

Radha adormise cu capul în poala mea, dar acum s-a ridicat în șezut și s-a frecat la ochi. A privit afară, unde cedrii și pinii himalayani împestrișau munții stâncoși care se înălțau dincolo de vale. Căzuseră primele zăpezi, care împodobiseră cu o glazură alb-albăstruie vârfurile copacilor.

– E tot timpul zăpadă aici, Radha? a întrebat Malik, care trăise până acum numai în zona de deșert din Rajasthan.

– Numai iarna, a răspuns ea zâmbind. Dar stai să vezi peste o lună. Pământul va fi complet acoperit de zăpadă. Atunci o să facem o femeie de zăpadă care să semene cu doamna Iyengar!

Au izbucnit în râs. Chiar și eu am găsit amuzantă imaginea unei femei de zăpadă trupeșe, îmbrăcate în sari. Mi-am ascuns zâmbetul în spatele scrisorii pe care o reciteam.

De când acceptasem oferta de a veni să lucrez cu el, doctorul Kumar îmi scria câte o scrisoare la două-trei zile. Aceasta ajunsese chiar înainte să pornim spre Shimla.

1 noiembrie 1956

Dragă Lakshmi,

Am găsit o casă cu trei dormitoare în Shimla pentru tine și familia ta. Radha și Malik vor avea fiecare camera lor! Este aproape de Spitalul Lady Bradley, deci poți merge pe jos. Sau, dacă preferi, pot să aranjez să ai o mașină și șofer.

De asemenea, mi-am luat libertatea de a-ți fixa câteva întâlniri de cum sosești. Deja simt că trebuie să-mi cer scuze că te pun la treabă atât de repede. Va trebui s-o iei la picior din clipa când cobori din tren!

Doamna Sethi, directoarea școlii Auckland House, așteaptă cu nerăbdare să vă întâlnești în legătură cu înscrierea Radhei. Aș fi fericit să vă însoțesc pe tine și pe Malik la Școala Bishop Cotton, al cărei elev am fost, în prima lui zi ca elev. Asta, bineînțeles, dacă nu preferi să păstrezi această plăcere numai pentru tine. (Bătrânul meu director este încă în funcție, dar să nu credeți niciuna dintre poveștile pe care le spune despre mine!)

Samir Singh se oferise să plătească taxele de școlarizare ale Radhei. Biletul pe care mi-l trimisese fusese o surpriză. Spunea în el că speră că sora mea va continua să-l studieze pe Shakespeare. Am acceptat oferta ca pe o scuză firavă, deși Radha merita mai

mult. L-am rugat să-i plătească taxele în mod anonim: nu voiam să păstrez legătura cu el. Nu voiam nici ca Radha să aibă vreun motiv să comunice cu familia Singh.

Jay Kumar știa despre acest aranjament financiar, dar nu și întreaga poveste și, când l-am lămurit, nu a pus întrebări. Părea concentrat doar asupra viitorului nostru comun. În scrisorile lui (care veneau frecvent), îmi relata despre lucrurile pe care le învăța despre oamenii de la munte și despre lecurile lor vechi de secole.

O parte anume a tufei de rododendron, mi s-a spus, este folosită ca remediu pentru gleznele umflate. Ai mai auzit de asta? Ieri, o bătrână din tribul Gaddi a adus un castron de sik (făcut din fructele uscate ale copacului neem) pentru una dintre femeile noastre de serviciu care este gravidă. Bătrâna spune că menține corpul sănătos înainte și după naștere. Din curiozitate, am gustat din el – spre încântarea ambelor femei!

Gândul că Jay Kumar mâncase un castron de terci pregătit pentru o femeie însărcinată m-a făcut să zâmbesc.

În fiecare zi oamenii mă întreabă când sosiți. Mulți te țin minte de la clinică. Ai făcut impresie asupra lor – una bună, judecând după felul în care vorbesc despre tine. Și ei, și eu așteptăm cu nerăbdare să te întorci.

Pe curând,

Jay

Șuieratul trenului m-a adus înapoi în prezent.

– Am ajuns!

Malik sărise de pe banchetă înainte ca trenul să se oprească.

Am pus scrisoarea la loc în geantă. Radha și Malik au adunat bagajele. Trenul a încetinit și, când am ieșit din curba făcută pe lângă coasta muntelui, am văzut gara orașului.

Jay Kumar era cel mai înalt om de pe peron. Purta halatul alb peste un pulover verde cu guler înalt; probabil că venise direct de la spital. Vântul himalayan îi răvășea părul inelat. Ciudat cum de uitasem șuvițele sure din părul lui. Sau felul cum stătea cu capul înclinat într-o parte, parcă ascultând ceva important.

Când m-a zărit la fereastră, privirile ni s-au încrucișat și expresia feței lui s-a schimbat, luminată de un zâmbet domol de recunoaștere. Am băgat de seamă și cenușiul ochilor săi și, de data asta, el nu și-a mai mutat privirea în altă parte.

Am simțit că mă înroșesc, iar gâtul îmi dogorea ca focul. Radha m-a bătut ușurel pe braț:

– *Jiji*, ia uitate!

Acum am băgat de seamă mulțimea de oameni adunați pe lângă el, fustele de lână strălucitoare, fesurile *topa* brodate, bluzele colorate. Era printre ei femeia căreia îi recomandasem castravete amar și usturoi când sarcina îi provocase o indigestie severă. Își ținea mândră bebelușul la piept.

În dreapta ei era bunicuța care suferea de artrită; zâmbea cu gingiile știrbe, ținând frâiele catârului.

Și, mai încolo, păstorul! Jay îmi scrisese că dieta recomandată de mine îl salvase de operația de îndepărtare a gușii. A ridicat o mână în semn de salut, cu colțurile ochilor încrețite de bucurie.

La o mie de mile depărtare de sătucul de unde pornisem, eram în sfârșit acasă.

În spatele nostru, din colivia lui, Madho Singh a cârâit din nou: „*Namaste! Bonjour! Bine ați venit!*“

Mulțumiri

Am scris acest roman pentru mama mea.

Sudha Latika Joshi a avut parte de o căsătorie aranjată la vârsta de optsprezece ani și de trei copii înainte să împlinească douăzeci și doi. Nu a avut posibilitatea să decidă cu cine și când să se mărite, dacă să aibă sau nu copii, să-și continue studiile sau cum să-și trăiască viața. Dar a avut grijă ca eu să pot face singură toate aceste alegeri.

În roman imaginez o altfel de existență pentru ea – prin Lakshmi, tatuatoarea cu henna care își făurește propria ei viață. Îi mulțumesc remarcabilei mele mame în fiecare zi pentru iubirea ei aprigă, pentru tenacitatea și devotamentul absolut față de mine și de frații mei. Fără ea, această carte nu ar fi fost scrisă.

Tatăl meu, Ramesh Chandra Joshi, al cărui destin extraordinar, de la simplu țăran la inginer călător prin lume, nu încetează să mă uimească, a fost entuziasmat de acest roman de la bun început. Mi-a povestit despre India tinereților sale, de la încheierea dominației britanice, și despre rolul pe care l-a jucat în reconstruirea noii Indii. Amintirile sale m-au ajutat să înțeleg mai bine entuziasmul de după cucerirea independenței, pe care l-am împletit în poveste. Tata a citit versiunile inițiale ale romanului și și-a căutat prieteni indieni care și-au exprimat părerea asupra schițelor și și-au împărtășit propriile experiențe. Orice greșală în redarea acestora îmi aparține.

Îi datorez o mie de mulțumiri și Emmei Sweeney de la Agenția literară Emma Sweeney, care s-a îndrăgostit de această carte cu mulți ani în urmă și i-a rămas alături până când a fost gata să fie adusă pe lume. Și alte mii de mulțumiri merg către redactorul principal de achiziții de la MIRA Books, Kathy Sagan, și către echipa extraordinară de la HarperCollins: Loriană Sacilotto, Nicole Brebner, Leo MacDonald, Heather Connor, Heather Foy, Margaret Marbury, Amy Jones, Randy Chan, Ashley MacDonald, Erin Craig, Karen Ma, Irina Pinteă, Kaitlyn Vincent, Roxanne Jones și Laura Gianino. Sunteți cei mai tari!

Întreaga mea recunoștință Anitei Amirrezvani, mentorul ale cărui romane m-au inspirat să scriu o poveste plasată în altă perioadă, în alt loc și într-o altă cultură.

Primii care au lecturat cartea și au contribuit la reușita ei sunt Tom Barbash, Janis Cooke Newman, Aimee Phan, Lanny Udell, Sandra Scofield, Robert Friedman, Samm Owens, Bonnie Ayers Namkung, Ritika Kumar, Shail Kumar, Grant Dukeshire, AJ Bunuan, Mary Severance și colegii mei din programul CCA MFA, participanți la atelierul de scriere creativă.

Frații mei, Madhup Joshi și Piyush Joshi, au citit schițele romanului și m-au încurajat. După 2008, mama și cu mine am călătorit de mai multe ori la Jaipur, unde am stat în apartamentul lui Piyush. În timp ce mă aflam acolo, am stat de vorbă cu familii Rajput, cu negustori din Orașul Roz, femei de vârsta mea și fiicele lor, profesori de la Școala de fete Maharani Gayatri Devi, medici ayurvedici și, bineînțeles, tatuatori cu henna. Am ținut conferințe în școli și colegii, am dansat la nunți fabuloase și am băut cești copioase de *chai*.

Am cercetat de asemenea plantele medicinale din India, remediile oferite de Ayurveda și aromaterapie, precum și istoria pastei de henna – cum este preparată și de ce este atât de importantă în cultura indiană. Am studiat istoria britanicilor din Rajasthan,

educația fetelor din acea epocă, sistemul de caste și impactul acestuia asupra vieții celor categorisiți pe baza lui.

Pentru inspirație, am citit autori ale căror opere evocă o Indie a trecutului și prezentului: Kamala Markandaya, Ruth Praver Jhabwala, RK Narayan, Anita Desai, VS Naipaul, Rohinit Mistry, Amitav Ghosh, Manil Suri, Chitra Banerjee Di-vakurani, Thrity Umrigar, Shobha Rao, Akhil Sharma și Madhuri Vijay. De asemenea, am citit lucrări postcoloniale strălucite, de autori precum Jamaica Kincaid, Chinua Achebe, Khaled Hosseini, Chimamanda Ngozi Adichie și Edwidge Danticat.

În sfârșit – și întotdeauna –, îi aduc mulțumiri soțului meu, Bradley Jay Owens, care mi-a spus că m-am căsătorit cu un scriitor pentru că îmi doream în taină să fiu și eu scriitoare. Dacă nu mi-ar fi dat acel imbold în 1997, poate că nu aș fi participat niciodată la un atelier de scriere creativă, nu mi-aș fi luat masteratul în arte frumoase și nu aș fi avut niciodată șansa de a o immortaliza pe mama mea așa cum merita. Inima mea îți aparține, iubitule.

Îmi place să țin legătura cu cititorii, așa că, dacă doriți să-mi scrieți, mă găsiți pe site-ul www.thehennaartist.com sau pe paginile de Facebook ([alkajoshi2019](#)) și Instagram ([@thealkajoshi](#)).

Glosar de termeni

Aam panna: băutură răcoritoare din mango

Accha: în regulă; foarte bine

Almirah: dulap din lemn pentru haine

Aloo: cartof

Aloo tikki: clătită condimentată din cartofi

Angrej: englez, cu sensul de persoană cu pielea albă

Angreji: limba engleză

Anna: monedă de valoare mică, echivalând cu 1/16 dintr-o rupie; ieșită din uz

Arré sau *Arré Baap* sau *Baap re Baap*: Pentru Dumnezeu!

Atta: aluat din făină

Auntie: formulă respectuoasă și afectuoasă, folosită de cunoștințele unei femei mai în vârstă

Baap re Baap: Pentru Dumnezeu!

Badmash: om de nimic, nemernic

Bahu: noră

Bawchi: sămânță care se presează la rece pentru a obține un ulei ayurvedic ce se aplică pe păr și pe piele

Beedi: țigară indiană, de culoare cafenie și având formă conică, mai ieftină decât mărcile de țigări albe englezești

Besan: făină de năut

Betel, nucă de: numită și nucă areca, cu efect ușor stimulant, fruct al palmierului areca

Bhagwan: Dumnezeu

Bhaji: legumă trecută prin pastă de făină și prăjită; un fel de chiftea

Bheta: fiu; apelativ afectuos pentru un băiat sau un bărbat tânăr

Bheti: fiică, fată; apelativ afectuos pentru o fată sau o femeie mai tânără

Bilkul: extrem de, absolut

Bindi: mic semn rotund care se aplică pe frunte cu ajutorul pudrei de vermillion și care semnalează starea civilă

Bonjour: „Bună ziua“ în franceză

Boteh: de la cuvântul persan însemnând „frunză“, se referă la un imprimeu pentru țeșături

Brahmi: plantă medicinală utilizată pentru stimularea minții

Bukwas: aiurea!

Bulbul: pasăre cântătoare din Asia și Africa

Burfi: desert preparat din lapte, uneori cu diverse soiuri de nuci

Burri nazar: deochi

Bush-shirt: tricou purtat de bărbați pe sub o cămașă cu mânecă scurtă sau lungă

Castă: vreme de secole, indienii au păstrat o structură socio-economică rigidă, formată din clase, care împărțea oamenii, după descendența lor, în patru sau cinci grupe (numărul era discutabil): Brahman (preoți și profesori), Kshatriya (războinici), Vaishya (negustori), Shudra (servitori) și Paria

Chaat: gustări sărate, vândute proaspete la tarabele stradale

Chai: ceai fierbinte

Chai-walla: vânzător de ceai fierbinte

Chameli: iasomie indiană

Champa: floare parfumată, folosită frecvent pentru parfumuri și tămâie

Chapati: lipie rotundă, plată, nedospită

Charanna: cineva care câștigă patru anna, echivalând cu câțiva bănuți

Charpoy: pat tradițional indian, cu împletitură din funie sau plasă

Chole: mâncare de năut puternic condimentată

Choti behen: soră mai mică

Chowkidar: paznic, gardian

Chunni: acoperământ femeiesc pentru cap

Chup-chup: șșt!

Chura: brățară

Coriandru: plantă aromatică foarte des folosită în bucătăria indiană

Dal batti: chifle din făină de grâu mâncate de obicei cu *dal* (supă de linte)

Dalit: un Paria

Devdas: playboy

Dhoti: bucată dreptunghiulară de pânză, netivă, de obicei albă, lungă de cinci până la șapte metri, care se înfășoară în jurul șoldurilor și picioarelor, fiind purtată de bărbați; din momentul când a încetat să mai îmbrace costume, Mahatma Gandhi a purtat mereu *dhoti*, pentru a încuraja obiceiurile indiene în detrimentul celor englezești

Diya: lampă de ulei făcută din lut

Doodh-walla: lăptar

Frangipani: floare foarte parfumată, cu un miros dulce; numită și plumeria în alte părți ale lumii

Gajar ka halwa: desert făcut din morcovi răzuți

Ghasti ki behen: sora unei prostituate

Ghazal: baladă de dragoste

Ghee: unt clarificat sau unt din care s-a îndepărtat apa

Gobi: conopidă

Goonda: bătăuș

Gopi: fată care duce vitele la păscut

Gori: fată cu pielea deschisă la culoare; folosit și ca nume feminin (oficialii englezi erau numiți *Gora Sahibs* în perioada dominației britanice, adică Domni Albi)

Griha Pravesh: petrecere de inaugurare a unei case

Gymkhana: loc unde se țin întreceri sportive

Hahn: da

Hai Ram: Of, Doamne!

Jalebi: desert de culoare portocalie, pregătit prin prăjire, apoi acoperit cu sirop gros de zahăr

Jeera: semințe de chimion

Jharu: mătură

Ji: formulă respectuoasă de adresare. Adăugarea sa la un nume (de exemplu, *Ganesh-ji*, *Gandhi-ji*) reprezintă un semn de stimă și venerație

Jiji: soră mai mare

Juey: purici

Juroor: Bineînțeles!

Kajal: ca și *kohl*, tuș pentru ochi

Kaju: nuci caju

Katak: o formă populară de dans, foarte energic, cu rădăcini străvechi

Khadi: pânză țesută manual, adesea din bumbac; după ce englezii au distrus filaturile indiene pentru a putea să le vândă localnicilor pânzeturi englezești, Gandhi i-a încurajat pe indieni să

boicoteze mărfurile englezești, producând și folosind pânză khadi pentru sariuri și *dhoti*

Kheer: un desert asemănător budincii de orez

Evantai Khus-khus: făcut din iarbă de vetiver, evantaiul se umezește înainte de folosire, pentru a emana un parfum răcoritor

Kicheri: o mâncare din orez și linte, servită adesea copiilor

Kofta: chiftele făcute din cartofi sau carne

Kohl: ca și *kajal*, un dermatograf negru

Koyal: pasăre din familia cucului, cunoscută pentru frumusețea trilurilor sale; numită adesea privighetoarea Indiei

Kulfi: înghețată

Kundan: bijuterie cu diamante și pietre neșlefuite, montate în aur topit de înaltă puritate; se crede că a apărut la curțile regale din Rajasthan

Kurtha: tunică largă, cu mâneci lungi, purtată peste un pantalon tip *pyjama*

Kya: Ce? Ce este?

Kya ho gya: Ce s-a întâmplat?

Laddus: bile preparate din linte, năut măcinat sau făină integrală de grâu îndulcită

Lakh: unitate aparținând sistemului numeric indian, echivalentă cu 100 000

Lassi: băutură populară, preparată din iaurt și combinată adesea cu pulpă de mango

Maang tikka: bijuterie purtată de femei pe frunte

Maderchod: nemernic

Maharaja: cel mai puternic rege dintr-o regiune a Indiei

Maharani: soția unui *maharajah*; cea mai puternică regină dintr-o regiune

Malish: maseuză

Mala: colier

Mandala: desen circular, realizat adesea cu scopuri ceremoniale

Mandap: scenă acoperită, ridicată special pentru mire, mireasă și preotul care oficiază cununia

Mem-Sahib: formulă respectuoasă de adresare către o femeie: doamnă

Mirch: ardei iute

Mutki: vas de lut care păstrează apa rece

Nahee: nu

Namaste: popularul salut indian, cu palmele împreunate imediat sub nivelul gâtului

Namkeen: gustare sărată, de obicei preparată prin prăjire

Nautch: dans

Nawab: nobil musulman

Neem: specie de copac veșnic verde, cu numeroase utilizări în medicina tradițională

Nimbu pani: apă îndulcită, cu felii de limetă

Oiseau: cuvânt francez însemnând pasăre

Paan: frunză de betel în care se înfășoară tutun și pastă din nucă de betel, vândută pretutindeni în India

Pakora: gustare sărată preparată prin prăjire, având adesea o umplutură formată dintr-o singură legumă, ca ceapa sau cartoful

Pallu: capătul ornamentat al unui sari, care se poartă petrecut peste umăr

Pandit: profesor, preot

Paneer: brânză proaspătă făcută în casă din lapte covăsit

Pani: apă

Paisa: monedă egală cu a suta parte dintr-o rupie

Pilao: orez parfumat, care include adesea legume

Piyaj: ceapă

Puja: ritual săvârșit în onoarea unui zeu

Pukkah Sahib: un gentleman desăvârșit

Purdah: practică străveche în unele comunități hinduse sau musulmane, care presupune conviețuirea separată a bărbaților și femeilor

Puri: pâine rotundă, care se prăjește

Pyjama: partea inferioară (pantalonii) a unei *kurta pyjama*, costumație purtată de bărbați

Rabri: desert cremos preparat din lapte

Rasmalai: desert preparat din lapte și smântână

Raita: sos răcoritor din iaurt și castravete, servit când se consumă mâncăruri picante

Rickshaw-walla: persoană care conduce o ricșă

Roti: lipie rotundă făcută din grâu integral sau din mălai

Rudraksha: copac ale cărui semințe sunt folosite ca mătănii de către hinduși

Rupie: moneda națională indiană

Sahib: formulă respectuoasă de adresare către un bărbat; domnule

Saali kutti: cățea

Saas: soacră (vezi și *saasuji*)

Sadhu: om sfânt

Sajna: legumă asemănătoare cu o păstaie lungă de fasole

Salaam: salut în limba arabă

Salla kutta: câine împuțit, expresie peiorativă

Salwaar-kameez: costum format din tunică și pantaloni, purtat în special de fete și femei tinere în anii '50; astăzi este purtat mai degrabă ca ținută-manifest, atât de tinere, cât și de femei vârstnice

Samosa: gustare sărată, adesea umplută cu cartofi, mirodenii și mazăre

Sangeet: refren popular, cântat în cor

Sari: veșmânt femeiesc comun, drapat în jurul corpului, măsurând 5-9 metri lungime

Sev puri: preparat sărat de tip fast-food

Shabash: Bravo!

Sharab: alcool

Subji: orice fel de curry de legume

Tabla: instrument asemănător unei tobe, lovit cu degetele și palmele

Tiffin: recipient din oțel inoxidabil format din mai multe vase suprapuse, sufertaș

Tikka: semn aplicat pe frunte cu o pastă parfumată, cum ar fi cea din lemn de santal sau din vermilion

Titli: fluture

Tonga-walla: bărbat care conduce un atelaj tras de un cal

Topa: fes sau acoperământ pentru cap purtat de copii

Tulsi: plantă medicinală sacră, considerată a avea proprietăți tămăduitoare în diferite afecțiuni

Turban: acoperământ pentru cap purtat de bărbați, realizat dintr-o fâșie lungă de pânză

Turmeric: condiment de culoare portocalie intensă, folosit de obicei sub formă de praf

Uncle: formulă respectuoasă și afectuoasă cu care persoanele din anturajul unui bărbat în vârstă i se adresează acestuia

Artista henna

Vata: concept fundamental privind energiile corpului în tradiția ayurvedică

Verandă: terasă acoperită a unei case

Zamindar: moșier ale cărui terenuri agricole sunt lucrate în arendă

Zaroor: absolut, sigur

Istoria pastei de henna

De mai bine de cinci mii de ani, henna (sau *mehendi*) se folosește pentru a împodobi trupurile. În zonele cu climă caldă ale Indiei, Pakistanului, Chinei, Orientului Mijlociu și Africii de Nord, planta numită *Lawsonia inermis* crește din abundență, atingând înălțimea de un metru și jumătate. Planta – ale cărei frunze, flori și rămurele sunt măcinate pentru a produce praful de henna – este ușor de găsit și ieftină.

Amestecat cu apă, zahăr, ulei, lămâie sau alte ingrediente, praful capătă o culoare mai intensă, iar proprietățile sale medicinale și tămăduitoare sunt îmbunătățite. Când vremea este foarte caldă, henna răcorește corpul și protejează pielea împotriva deshidratării. În India, bărbații și femeile aplică henna, în loc de coloranți chimici, pe părul cărunt, asupra căruia are un efect similar, de calmare. În unele culturi există obiceiul de a cufunda mâinile și tălpile cu totul în henna pentru efectul de răcorire.

De obicei asociată cu nunțile și gătitul miresei, henna este folosită și la alte ocazii importante: logodne, zile de naștere, sărbători și ceremonii religioase, botezuri și altele. Vechii egipteni aplicau henna pe trupurile celor morți înainte de mumificare. În sudul Chinei, henna se întrebuințează de trei mii de ani în ritualuri erotice.

Astăzi, tatuatorii cu henna continuă să creeze modele tot mai elaborate, complicate și unice, chiar în absența unei ocazii speciale. Capacitatea unui artist de a personaliza desenul în funcție de purtătorul acestuia, indiferent de zona geografică de unde provine, face ca arta pictatului cu henna să depășească granițele culturale, religioase sau etnice.

Pastă de henna preparată după rețeta Radhei

Frunzele, florile și tulpinile plantei de henna sunt mai întâi uscate, apoi pisate până devin o pulbere, iar părțile dure, cum ar fi nervurile, sunt îndepărtate. Procesul de măcinare eliberează substanța de legătură astfel încât, atunci când pulberea este amestecată cu apă fierbinte, pasta rezultată se lipește de piele pentru o perioadă considerabilă, iar parfumul de plante proaspete persistă pe corpul purtătorului.

Cu cât culoarea henei este mai închisă, cu atât desenul va rămâne mai multă vreme pe piele. Elementele acide precum suc de lămâie, oțetul sau ceaiul negru concentrat ajută la intensificarea culorii henei de la chihlimbar la cafeniu-închis. Același efect îl au și uleiurile obținute din arborele de ceai, din eucalipt, geranium, cuișoare sau lavandă, care au capacitatea de a lega pasta mai puternic de piele. Tălpile picioarelor și palmele, unde stratul de piele este cel mai gros, absorb cel mai bine pasta de henna.

După ce ați amestecat pasta, lăsați-o să stea timp de șase până la douăsprezece ore la loc răcoros și întunecat înainte de a o aplica.

Pentru a împiedica pasta de henna să se usuce sau să se desprindă de pe piele înainte ca vopseaua să apuce să se impregneze, pulverizați cu grijă peste desenul umed un amestec de zahăr și lămâie (sau adăugați zahăr în pastă înainte de aplicare). Utilizați doar zaharuri

naturale, cum ar fi sucurile de fructe neacide, de mango și guava, care contribuie și la culoare și intensitatea nuanței. Cu cât adăugați mai mult suc de fructe, cu atât mai puțină apă trebuie turnată în pastă.

Purtătoarea tatuajului nu trebuie să se spele pe mâini imediat după ce pasta începe să se desprindă. Căldura ajută la fixarea mai bună a desenului, așa că masați pielea imediat după aplicare cu ulei de cuișoare sau lavandă. În câteva zile, culoarea se va închide, de la un portocaliu-deschis la un cafeniu roșcat. (Din acest motiv, purtătoarea ar trebui să fie pictată cu henna cu câteva zile înaintea evenimentului sărbătoresc, astfel încât desenul să arate cel mai bine în ziua respectivă.)

Sistemul de caste din India

Sistemul de caste al Indiei este complicat și dificil de explicat. Introdus cu o mie de ani înainte de Hristos ca o modalitate de a separa societatea în patru categorii profesionale distincte, sistemul cunoaște acum mai mult de 3 000 de caste și 25 000 de subcaste.

Unii cred că cele patru caste inițiale au fost create din corpul lui Brahma, Dumnezeuul Creației. Din capul său au ieșit Brahmanii, cărora li s-a dat rolul de preoți, educatori și intelectuali. Din brațele sale au apărut Kshatriya, războinicii și conducătorii care aveau ca menire apărarea colectivității. Vaishya, sau negustorii, care făceau comerț și dădeau bani cu împrumut, veneau din coapsele lui. A patra castă, Shudra, era formată din truditori ai ogoarelor și servitori; aceștia s-au întrupat din picioarele lui Brahma.

Celor din clasa Dalit, sau a celor ce nu trebuie atinși, li se refuza orice rol în sistemul de caste, ei lucrând ca măcelari, curățători de latrine, gunoieri și tăbăcari; tot ei se ocupau și de morți. Copiii moșteneau casta părinților lor.

Mughalii, care au condus India în cea mai mare parte a secolelor al XVI-lea și al XVII-lea, au păstrat sistemul de caste al Indiei. Mai târziu, britanicii au folosit tradiția castelor ca o modalitate convenabilă de a-și organiza dominația colonială.

Odată cu independența Indiei, proclamată în 1947, a apărut o nouă constituție care interzicea discriminarea bazată pe castă, recunoscând că sistemul acordase pe nedrept privilegii unora în timp ce pusesse piedici altora.

Din păcate, au fost necesare câteva decenii și demonstrații repetate ale celor din clasa Dalit până ca India să ofere un număr substanțial de „locuri“ (asemănătoare cu programul Affirmative Action din SUA) care să permită acestora să fie primiți în universități și să ocupe locuri de muncă în sectorul public.

Criteriul castelor continuă să joace un rol major în căsătoriile aranjate, în pregătirea hranei și practicarea religiei. Căsătoria intercaste poate afecta reputația ambelor familii implicate și poate duce adesea la ostracizarea cuplului. Unele caste refuză să mănânce carne, în timp ce altele insistă asupra consumului ei. Indienii sunt toleranți față de practicile religioase diferite de ale lor, dar fiecare castă continuă să își practice propriile ritualuri religioase.

Deoarece sistemul de caste este atât de adânc înrădăcinat în cultura Indiei și a fost așa de mii de ani, va fi nevoie de timp pentru ca oamenii săi să renunțe la credințele străvechi legate de puterea, privilegiile și restricțiile castelor. Canalele de socializare au sporit contactul și comunicarea cu lumea occidentală, lipsită de caste, ceea ce schimbă unele dintre aceste credințe în rândul populației. În mod similar, oportunitățile mai numeroase de educație și carieră pentru femei și castele inferioare au dus la contestarea multor tabuuri legate de caste. Cu toate acestea, sistemele de tip castă continuă să existe nu numai în India, ci și în Sri Lanka, Nepal, Japonia, Coreea, Yemen, Indonezia, China și în anumite țări din Africa.

*REȚETA DE *BATTI* A LUI MALIK

Preparat autentic din statul Rajasthan, *dal batti churma* este o mâncare consistentă, și sărată, și dulce, servită la nunți și la multe alte ceremonii. *Dal* este un curry simplu care poate fi făcut din linte verde, galbenă sau neagră, ca și din năut uscat, asezonat cu chimion, turmeric, coriandru, ardei iuți verzi, ceapă, usturoi și sare. Rețetele de *dal* sunt la fel de numeroase ca cele de *chapati*.

Alături de *dal* se servește *batti*, un aluat din făină integrală căruia i se dă forma unor bile coapte apoi pe jar sau în cuptor. Acestea pot fi servite întregi, înmuiate în *dal*, sau pot fi zdrobite și amestecate cu zahăr sau cu melasă pentru a face desertul numit *churma*.

Mai jos este rețeta de pâinișoare *batti*, pe care Malik le prăjește în *ghee*, dar care pot fi coapte în cuptor pentru o variantă mai sănătoasă.

INGREDIENTE:

PENTRU 4 PORȚII

Făină integrală de grâu: 2 cești

Semințe de fenicul: 2 lingurițe

Sare: 2 lingurițe

Ghee topit (sau ulei de rapiță): 4 lingurițe (mai multe, dacă prăjiți pâinișoarele)

Iaurt gras: 1/4 ceașcă (nu folosiți iaurt degresat sau cu 0% grăsime)

Apă caldă: 2 lingurițe

MOD DE PREPARARE:

1. Încălziți cuptorul la 150° C.
2. Adăugați semințele de fenicul, sare și *ghee* sau ulei peste făină și amestecați bine.
3. Turnați apa peste iaurt și amestecați până când acesta devine fin. Adăugați la amestecul cu făină.
4. Frământați aluatul până când s-a încorporat bine roată făina. Trebuie să fie ferm, ca aluatul de biscuiți, nu ca acela de chec.
5. Modelați bucăți de aluat în palme, formând bile de circa 4 cm în diametru.
6. Așezați bilele de *batti* pe o tavă de fursecuri, lăsând între ele o distanță de 5 cm, și coaceți aproximativ 15 minute. Pâinișoarele astfel obținute trebuie să aibă pe partea inferioară o culoare auriu-cafenie. Întoarceți-le și lăsați-le să se coacă încă 15 minute pe cealaltă parte.
7. Pentru a le încerca, rupeți o chiflă și asigurați-vă că este bine pătrunsă peste tot.
8. Serviți cu *dal*.

*REȚETA DE RABRI REGAL DE LA PALAT

Ușor de preparat, *rabri* este un desert cremos, bogat și hrănitor. Necesită mult timp, dar merită cu prisosință efortul. Citiți o carte în timp ce amestecați – poate chiar pe aceasta!

INGREDIENTE:

PENTRU 10 PORȚII

Lapte integral: 10 cești

Frișcă: 2 cești

Zahăr: 45 ceașcă

Semințe de cardamom zdrobite: 1 linguriță

Migdale tăiate bețișoare și apoi prăjite: 2 linguri

Șofran: 6 fire

Esență de trandafiri sau de *kewra* (opțional): 1 linguriță

MOD DE PREPARARE:

1. Amestecați laptele cu frișca într-o cratiță adâncă. Fierbeți două ore la foc mic, amestecând continuu. Curățați crema care se adună pe pereții cratiței și adăugați-o la loc în amestec. Nu lăsați laptele să se ardă.

2. Puneți deoparte într-un castronel două linguri de amestec fierbinte și cufundați în el firele de șofran.

3. Adăugați zahăr în cratiță.

4. Când amestecul de lapte și frișcă devine cremos și își reduce volumul la jumătate, luați cratița de pe foc. Lăsați conținutul să se răcească.

5. Încorporați esența de șofran, semințele pisate de cardamom și bucățelele de migdale în amestec.

6. Dați la rece 4 ore.

ROMAN AFLAT ÎN CURS DE ECRANIZARE CA SERIAL MIRAMAX,
CU FREIDA PINTO ÎN ROLUL PRINCIPAL

Lakshmi, o fată de șaptesprezece ani, scapă dintr-o căsnicie
cumplită și învață să se descurce singură
în coloratul Jaipur al anilor '50.

Ajunge o fenomenală artistă de tatuaje cu henna,
căutată de toată lumea nu doar pentru desene, ci și pentru sfaturi
și confesiuni. Deși poate păstra secretele aristocrației,
știe că nu le poate dezvălui pe ale sale...

Pe măsură ce succesul ei crește, Lakshmi trebuie să fie atentă
la invidia pe care o stârnește și la viața independentă pe care o duce.

Mai ales că soțul părăsit e deja pe urmele ei și o găsește
după mulți ani, având o aliată neașteptată: o soră mai mică,
de existența căreia Lakshmi nu avea habar. Brusc, tot eșafodajul
atent construit al vieții ei e în pericol să se prăbușească.

„Convingătoare și emoționantă... O poveste despre cum se îmbină
dorința de descoperire de sine cu nevoia de iubirea familiei.”

Publishers Weekly

„Bogată în detalii, presărată cu gusturi și texturi exotice,
Artista henna aruncă o privire indiscretă și fascinată
în cultura indiană a anilor '50.”

Bookpage

NEMIRA

Magic FM
always great music

NEMIRA RO

DAMEN TANGO